

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 837
Παρασκευή
25 Φεβρουαρίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

05 ΣΕΠ. 2005

- Τα τρελαμένα ράσα
- Κράτος και Εκκλησία
- Υποθέσεις που «ξέχασε» ο Άρειος Πάγος
- Πανεπιστήμιο και «αξιολογητές»
- Ο Βαλαωρίτης του Σικελιανού
- Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ

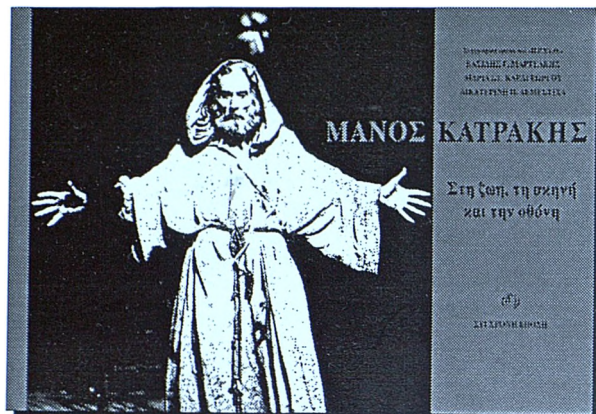

ISSN 1108-9822

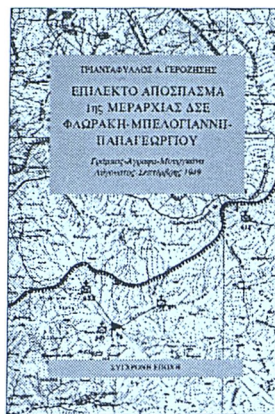

9 771108 982000

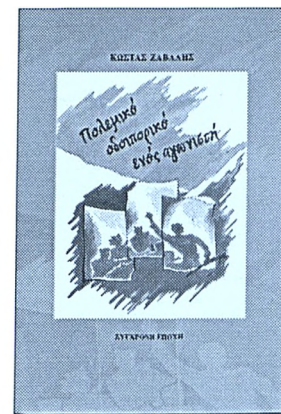
08>

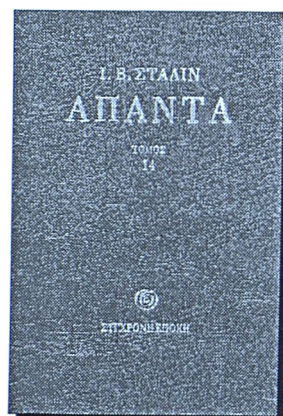
Β. Γ. Μαρτούσιος, Μ. ΣΤ. Καραγεώργου, Αικ. Π. Δεμέστιχα
ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ. ΣΤΗ ΖΩΗ, ΤΗ ΣΚΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΘΟΝΗ

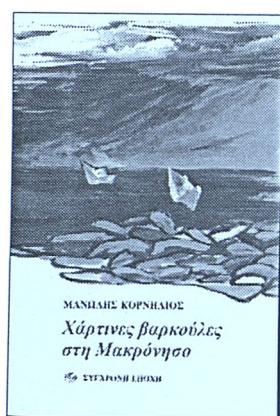
Το. Α. Γεροζήσης
**ΕΠΙΛΕΚΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΔΣΕ**

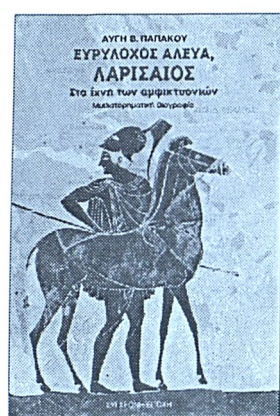
Κ. Ζάβαλης
**ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΕΝΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗ**

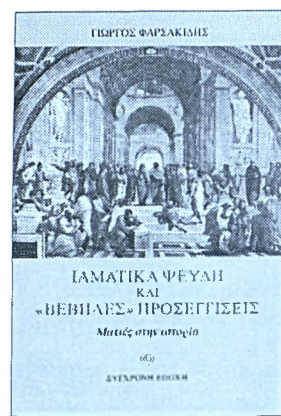
Ι. Β. Στάλιν
ΑΠΑΝΤΑ
14ος τόμος

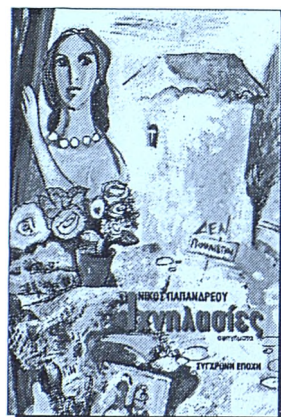
Μ. Κορηήλιος
**ΧΑΡΤΙΝΕΣ ΒΑΡΚΟΥΛΕΣ
ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟ**

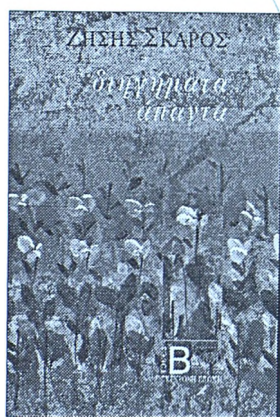
Α. Β. Πατάζου
ΕΥΡΥΛΟΧΟΣ ΑΛΕΥΑ, ΛΑΡΙΣΑΙΟΣ
Στα ίχνη των αμφικτυονίων

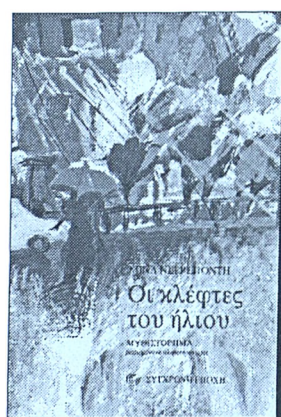
Γ. Φαρασιζίδης
**ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΨΕΥΔΗ
ΚΑΙ «ΒΕΒΗΛΕΣ» ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ**

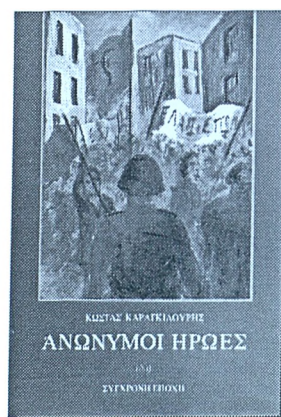
Ν. Παπανδρέου
ΙΧΝΗΛΑΣΙΕΣ
αφηγήματα

Ζ. Σχάρος
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΑΝΤΑ
τόμοι Α' & Β'

Μ. Νεγρεπόντη
ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Κ. Καραγκιαούνης
ΑΝΩΝΥΜΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σώλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 32ο • Τεύχος 837

Παρασκευή 25 Φεβρουαρίου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ.: 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.antli.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Ψεκάστε, Σκουπίστε, Τελειώσατε!	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Νοείται «κράτος Θεού» με τρεκλίζοντα αρχιεπίσκοπο;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	7
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Μάνος Στεφανίδης: Τρελαμένα ράσα	14
• Πηνελόπη Τσουτσουμελά: Εκκλησία και αριστερός νεοσυντηρητισμός	16
• Ρεπόρτερ: Καλά με τον Γιοσάκη, με άλλες «ξεχασμένες» υποθέσεις τι γίνεται;	20
• Παν. Νούτσος: Αξιολογώντας ένα «περιφερειακό πανεπιστήμιο	22
• Ράνια Κλουτσινιώτη: Ενδιαφέρει κανέναν η ποιότητα ζωής;	24
• Κώστας Καραβίδας: Η συζήτηση για το Αγροτικό	26
• Χ.Γ.Π.: Πυλώνας του ΠΑΣΟΚ	27
• Όλγα Φωτακοπούλου: Όλα τριγύρω αλλάζουν κι όλα τα ίδια μένουν	28
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	29
• Όλγα Φωτακοπούλου: Το νομοσχέδιο για τα Ολυμπιακά ακίνητα	30
• Στρατής Μοσχονήσιος: Το φλέρντ Μπους με τη «γηραιά» Ευρώπη	32
• Τ.Κ.Δ.: Δολοφονία Χαρίρι: Άλλοθι για τον Μπους	33
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	34
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	36
• Άντεια Φραντζή: Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ (1920-2005)	38
• Ρίτσα Φράγκου-Κικιλία: Ο Βαλαωρίτης του Σικελιανού	40
• Μαρία Τσάτσου: Ο ποιητής Γιώργος Μακρής	44
• Παρατηρητής: Η αόρατη διαπλοκή Τύπου-πολιτικών	45
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Η Αυλή του Ποδοσφαίρου	46
• Ειρήνη Μουντράκη: Ο λύκος ήταν εδώ	47
• Δημ. Χαρίτος: Γεύσεις από ευρωπαϊκό κινηματογράφο	48
• Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν: Ένας σύγχρονος «νομάς» της τέχνης	49
• Μάνος Στεφανίδης: Ταξικότητα και Αταξία	50
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Συρραφές στο χρόνο και στο χώρο	52
• Λάκης Παπαστάθης: Για τον Βασίλη Τσιαμπούση	54
• Μαρία Τσάτσου: Ένας μαχητής του δικαίου	57
• Ν. Κοντοσόπουλος: Ρουφ, Βοτανικός, Γκαζοχώρι	58
• Λάμπης Καψετάνης: Για τον Στέφανο του Νάσου Βαγενά	59
• ΣΥΛΛΟΓΗ	61
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• Και τα λοιπά από τον Βασίλη Μαρουλά	66

Εξώφυλλο: Άγγελος Παπαδημητρίου

ΨΕΚΑΣΤΕ, ΣΚΟΥΠΙΣΤΕ, ΤΕΛΕΙΩΣΑΤΕ!

ΜΕ ΠΛΑΤΥ ΚΑΓΧΑΣΜΟ προβλέπαμε πως θα υποδεχθούμε την αναμενόμενη από πολλούς προ δεκαπενθημέρου «αυτοκάθαρση» της Εκκλησίας. Όντως όσα διαδραματίστηκαν στη Μονή Πετράκη την περασμένη Παρασκευή και το Σάββατο σκόρπισαν μειδιάματα και καγχασμό. Η εξαγγελία αλληλοσυγκρουόμενων «μέτρων» αλλά και οι προειδοποιήσεις του Αρχιεπισκόπου προς τους λοιπούς μητροπολιτάδες ότι «υπάρχουν και για τη γούνα τους πολλά», οι «διακριτικοί» αλληλοεκβιασμοί, η εικόνα του π. Επιφανίου να τρέχει πίσω από «πωλητές κασετών», η ανάρρηση νέου μητροπολίτη (αυτό μας μάρανε!) και όσα αποκαλύφθηκαν τις επόμενες ημέρες για τις διασυνδέσεις και δραστηριότητες μοναχών και ιερωμένων έκαναν κάθε πικραμένο να γελάσει με την κατάντια των εκκλησιαστικών θεσμών. Η δεσποτοκρατία έλαμψε!

ΣΤΟ ΧΩΡΟ του Τύπου καταλάγιασε ο θόρυβος των πρώτων ημερών μετά την ψήφιση του νόμου περί βασικού μετόχου. Και τώρα, τη Δευτέρα, μερικά φύλλα επέλεξαν ως πρώτο θέμα τη νίκη των σοσιαλιστών στην Πορταγαλία και πρωτοσέλιδα εφθέξαντο ότι ιδού ο προάγγελος της επόμενης εκλογικής νίκης του ΠΑΣΟΚ. Τόση η πρόοδος στα ειωθότα που καθιστά αδύνατο τον απογαλακτισμό και την πραγματική ενημέρωση για τις εξελίξεις ή τα βασικά ζητήματα εξωτερικής ή εσωτερικής πολιτικής. Ότι ο Τύπος δεν ξεκαθαρίζει και ότι καινούργια εδέσματα παρασκευάζονται στα μαγειρεία των καναλιών, ούτε λόγος. Στα γραφεία Τύπου, η κυβέρνηση αναδιανέμει τους ίδιους ανεγκέφαλους εκπροσώπους, τα παπαγαλάκια ανακυκλώνονται, οι ισχυροί οικονομικοί παράγοντες διαπλέκονται μέσω δημοσιογράφων και εφημερίδων με τον πολιτικό κόσμο.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ Αστυνομία έχει εμπλουτιστεί: παράλληλες ενισχύσεις εγκαθιδρύθηκαν με τις εκατοντάδες αστυνομικούς στους Δήμους και τις μυριάδες ιδιωτικούς φύλακες (security) σε εταιρείες, νοσοκομεία, ξενοδοχεία κ.λπ. Ένα πολυπλόκαμο δίκτυο αστυνομεύει και επιτηρεί τους πάντες: υποτίθεται ότι ξαγρυπνά προκειμένου να ελέγξει κακοποιούς και παρανόμους. Όμως μέσα στον πυρήνα αυτών των μηχανισμών φωλιάζουν πραγματικοί κακοποιοί που συνεργάζονται με το δίκτυο υποκόσμου που διακινεί ναρκωτικά, παιδιά, γυναίκες. Στρατολογούν Βαβύληδες και τους χρησιμοποιούν ως... μυστικούς πράκτορες σε εθνικές αποστολές! Την ίδια στιγμή επιδεικνύουν το αυταρχικό και βάναυσο πρόσωπο της εξουσίας.

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ χυλός ανακατεύει όλα τα κονιορτοποιημένα στοιχεία. Δεν είναι τώρα αυτά ηθικολογίες. Περιγράφουν απλώς την περιρρέουσα ατμόσφαιρα και καταγράφουν τα ελάχιστα μιας κοινωνίας που βουλιάζει καθημερινά σε αδιέξοδα. Αδιέξοδα γιατί οι ελεγκτικοί μηχανισμοί υπνώττουν και πουθενά δεν επιδιώκεται η αποκάθαρση. Σιγά-σιγά όλα κατακάθονται στη συνολική συνείδηση με την εικόνα δημοσιογράφων, κληρικών, αστυνομικών, δικαστών, πολιτικών να εμπλέκονται συνωμοτικά προκειμένου να ιδιωποιηθούν δημόσιο χρήμα και να απολαύσουν αγαθά της εξουσίας. Δημοσιοποιήθηκαν τα στοιχεία που κατέθεσαν οι πολιτικοί για το «πόθεν έσχες» και όλοι αναρωτηθήκαμε εάν όντως μας θεωρούν τόσο πολύ κουτούς.

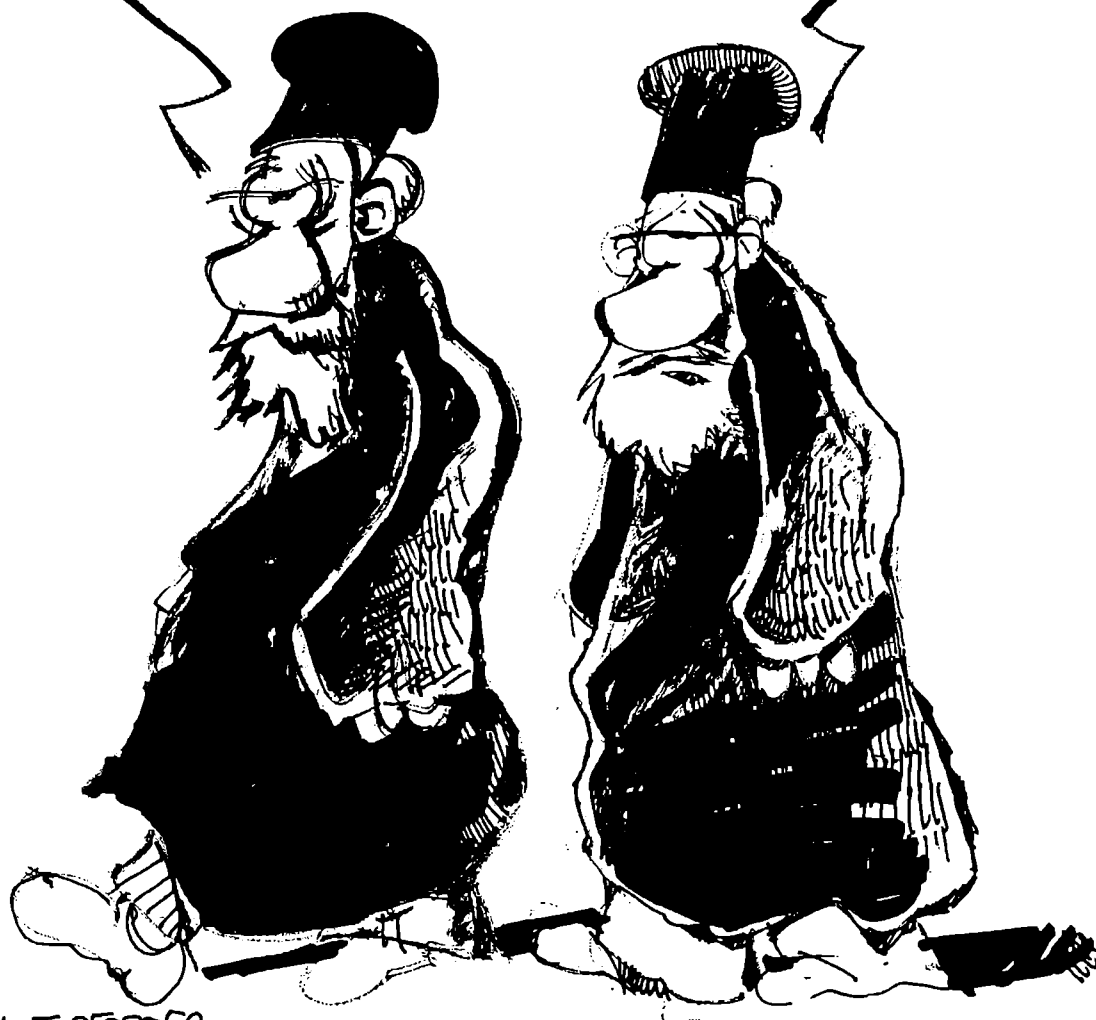
ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ όμως τα πράγματα είναι πολύ σοβαρότερα απ' όσο θα μπορούσε κανείς να υποθέσει. Η τρίτη εξουσία, επιφορτισμένη για τον έλεγχο των άλλων εξουσιών και την τήρηση της ευνομίας αποδείχθηκε ότι νοσεί και αυτή στον ίδιο βαθμό με τους άλλους «θεσμούς».

ΕΧΕΙ ΣΗΜΑΝΕΙ η ώρα της πολιτικής εξουσίας. Ειδικά η κυβέρνηση και ο πρωθυπουργός οφείλουν να κατανοήσουν ότι η κάθαρση έχει αναχθεί σε πρωτεύον αίτημα. Και στο παρελθόν είχε διεξαχθεί ευρεία συζήτηση γι' αυτήν. Τέλειωσε ως φιάσκο. Ο πρωθυπουργός προσωπικά είχε προεκλογικά ανακηρύξει την ευνομία σε μέγα θέμα. Αλλά και τώρα, κάθε τόσο, δεν χάνουν ευκαιρία τα κυβερνητικά στελέχη να κρατούν υψηλούς τους τόνους αναφορικά «με τα σκάνδαλα και τα λάθη της παρελθούσης κυβέρνησης» και να ευαγγελίζονται το κράτος του δικαίου και της ισονομίας. Αυτό που βεβαιώνεται πάντως είναι ο συμβιβασμός, το κουνκούλωμα, η αποσιώπηση. Αν συνεχίσουν να πορεύονται αυτόν τον δρόμο, το μόνο που θα καταφέρουν είναι να καταγραφούν ως άλλη μια γενιά κίβδηλων και απατεώνων. Η επιλογές είναι δικές τους.

αντί

ΕΧΟΥΜΕ
ΤΕΡΑΣΤΙΑ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΕ
ΒΙΝΤΕΟΚΑΣΣΕΤΕΣ...

ΧΑΛΙΓΟΥΝΤ
ΓΙΝΑΜΕ...

ΚΩΣΤΑΣ ΤΖΟΡΤΖΙΣ

Νοείται «κράτος Θεού» με τρεκλίζοντα αρχιεπίσκοπο;

«ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ τους παπάδες υπάρχει και ο καπιταλισμός» – μας το θυμίζει η *Ενέδρα*, η δίμηνη έκδοση της Νεολαίας του Συνασπισμού, στο τελευταίο τεύχος της... Διαφωνείτε, μήπως; Μάλλον όχι. Τα πράγματα, άλλωστε, γύρω μας βοούν: Αρνησίθεις μπορεί να υπάρχουν, αλλά αρνησίθεις που ν' αμφισβητούν την ύπαρξη του... καπιταλισμού, μάλλον δεν υπάρχουν! Κατ' ακολουθίαν: Ο καθεὶς και το ὄπλο του.

ΦΥΣΙΚΑ, το «κράτος του ΘΕΟΥ», όπως το αντιλαμβάνεται ο κ. Χριστόδουλος, είναι (πρέπει να είναι) ένα κλειστό κύκλωμα που, παρά το κραυγαλέο έλλειμμα δημοκρατικότητας, αποτελεί «θεμέλιο της πολιτείας μας». Γι' αυτό, τον αρχιεπίσκοπο πρέπει να εκλέγουν μόνο δεσποτάδες, και όχι χύδην κληρικοί ή λαϊκοί. Ο αρχιεπίσκοπος πάλι, άπαξ και εκλεγεί, θα ορίσει (με τη βοήθεια του αγίου πνεύματος – διάβαζε της προσωπικής του κάστας) ποιος θα εκλεγεί δεσπότης. Όσο για το παπαδαριό, τον φτωχό και με περιορισμένη μόρφωση κατώτερο κλήρο, δουλειά του είναι να προσκυνάει τον δεσπότη. Το «Κύριε ελέησον» πιάνει τόπο, βέβαια, αλλά πρωτίστως το «Εἰς πολλά ἐτη δέσποτα»!

ΑΛΛΑ Η «ΚΡΙΣΗ στην εκκλησία», όπως αποκλήθηκαν τα λογής σκάνδαλα, κυκλώματα, απάτες, που ήρθαν στο φως, με συμμετοχή πανοσιολογιότατων, σεβασμιωτάτων, κ.λπ., ήταν φυσικό να επαναφέρουν στο προσκήνιο το θέμα του χωρισμού κράτους και εκκλησίας. Οι νηφάλιες φωνές δεν έλειψαν, και δεν λείπουν. Κατά την εκτίμηση του καθηγητή Γ. Κουμάντου, λόγου χάρη, η εκκλησία μπορεί να είναι «θεμέλιο εθνικό, ηθικό, ψυχολογικό των πιστών της», δεν είναι, όμως, θεμέλιο ολόκλη-

ρης της κοινωνίας, ούτε, προπαντός, θεμέλιο της πολιτείας μας. Κατ' επέκταση: Ο χωρισμός δεν προτείνεται ως «κύρωση» (κατά της εκκλησίας), αλλά ως αναγκαιότητα, μια και η εκκλησία «επιτελεί λειτουργίες που ανάγονται στον ιδιωτικό βίο». Και επειδή υπάρχουν οι «γραμματείες» που υποστηρίζουν ότι, για τον χωρισμό κράτους και εκκλησίας, πρέπει να περιμένουμε την προσεχή αναθεώρηση του Συντάγματος (οψέποτε γίνει), ο καθηγητής Γ. Κουμάντος υποστηρίζει ότι ο χωρισμός μπορεί να προωθηθεί μέσω του Καταστατικού Χάρτη της ίδιας της εκκλησίας, με τη βοήθεια κάποιων άλλων νόμων. «Κι ας μείνει από το Σύνταγμα, η επικεφαλίδα και οι ὅροι, γραφικό απολίθωμα» – καταλήγει. Σε αντίθεση με τον Γ. Κουμάντο, ο Χρήστος Γιανναράς, καθηγητής της θεολογίας και φιλοσοφίας, καταγράφει την «εγκληματική αφέλεια» κάποιων «ακκιζομένων προοδευτικών», οι οποίοι αδυνατούν να συλλάβουν το τι πρόκειται να γίνει αν εγκαταλείψουμε τον «ιερό άξονα κοινωνικής συνοχής – Παρθενώνας, Αγιά Σοφιά» και αρχίσουμε να συμφυρμάσουμε με Παλαιοσημερολογίτες ή «με σέκτες κοινωνικής παθογένειας, εισαγόμενες από τις ΗΠΑ». [Ερώτηση: Προς τι ο αμετροεπής «αντιαμερικανισμός»];

ΠΑΝΤΩΣ, Ο,ΤΙ και να γράφουν ή να δηλώνουν οι προοδευτικοί, οι συντηρητικοί ή οι θεολογικοί, για την κυβέρνηση *πέρα βρέχει!* «Δεν υπάρχει θέμα χωρισμού κράτους και εκκλησίας», δηλώνει ο αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος, ενώ, στις καλές του ώρες, αφήνει να εννοηθεί ότι «το θέμα είναι πρόωρο», συνεπώς τίποτε δεν αποκλείεται στο εγγύς ή στο απώτερο μέλλον! Ο

πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής, πάντως, «εξακολουθεί να επιλέγει την τακτική των αποστάσεων από την ὅλη εκκλησιαστική κρίση», ενώ τα «μέσα αυτοκάθαρσης», που εισηγήθηκε ο Χριστόδουλος, δεν φαίνεται να περνούν εύκολα. Διάφορες πληροφορίες, πάντως, επιμένουν ότι κανείς από τους τέσσερις αντιπροέδρους (του Αρείου Πάγου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους) δεν δέχεται να μετάσχει στο «Ανώτατο Συμβούλιο Ελέγχου», που πρότεινε ο αρχιεπίσκοπος (για να εξετάζει καταγγελίες εις βάρος κληρικών, κ.λπ.), εφόσον πρόεδρος του Συμβουλίου θα είναι ο ίδιος ο Χριστόδουλος. Κατά τα άλλα, *qui vivra, verga!*

ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΠΛΟΥΤΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ – «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΑΠΕΙΛΕΙΤΑΙ»...

ΟΛΙΓΟΥ ΔΕΙΝ, όμως, και θα ξεχνούσαμε τον... καπιταλισμό! Την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, και προτού ακόμα ανακοινωθούν τα αποτελέσματα των τραπεζών Πειραιώς, Άλφα Μπανκ, Εθνικής, Τράπεζας Κύπρου, Eurobank, για το 2004, όλες οι πληροφορίες επιβεβαιώνουν ότι τα «κέρδη του κλάδου» θα διαμορφωθούν «στην οροφή των προβλέψεων της αγοράς»! Αν τώρα ενδιαφέρεσθε να μάθετε ποιοι τροφοδότησαν τα κέρδη των τραπεζών το 2004, ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον: Τα κέρδη τα τροφοδότησαν τα νοικοκυριά, η ανάπτυξη της «τραπεζικής λιανικής», τα επιτόκια για πιστωτικές κάρτες (ξεπερνούν το 8%), τα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων (προσεγγίζουν το 7%) και, φυσικά, τα επιτόκια από τα στεγαστικά, λίγο πάνω

από το 2,5%. Κάποιοι εμφανίζονται ανησυχούντες (πού οδηγεί αυτός ο ασυγκράτητος υπερδανεισμός;), αλλά οι τραπεζίτες αισιοδοξούν: «Τα περιθώρια για την περαιτέρω διείσδυση του τραπεζικού συστήματος στην οικονομική δραστηριότητα παραμένουν μεγάλα».

Η ΖΩΗ, όμως, δεν είναι μόνο «τραπεζίτες και παγόνια»! Η οικονομία, βεβαιώνει ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπανδρέου, πάει κατά κρημνών, τα έσοδα έχουν χτυπήσει κόκκινο, το έλλειμμα έχει αυξηθεί (κατά 50%), η αποβιομηχάνιση της χώρας συνεχίζεται, οι κοινοτικές εισφορές περικόπτονται – κοντολογής το εκλογικό σώμα μετάνιωσε που ψήφισε Νέα Δημοκρατία και αναζητεί την «ισχυρή Ελλάδα» της εποχής του ΠΑΣΟΚ... Από την άλλη, λογής αρθρογράφοι, (φιλα προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ), σημειώνουν ως «αποκαλυπτικό γεγονός» το ότι οι αυξήσεις που δόθηκαν, φέτος, στους δημοσίους υπαλλήλους είναι χαμηλότερες των αυξήσεων που δόθηκαν πέρσι, επί εποχής ΠΑΣΟΚ. Άρα, «κάθε πέρσι και καλύτερα». Στους αρθρογράφους αυτούς απαντούν οι αρθρογράφοι της απέναντι όχθης – της Νέας Δημοκρατίας: Ναι μεν οι αυξήσεις που δώσαμε φέτος ήταν χαμηλότερες των «περσινών προεκλογικών», αλλά ήταν ανώτερες όλων των ετών από το 1998 μέχρι το 2003! Άρα τα πράγματα βαίνουν καλώς, θέμα αλλαγής του σημερινού οικονομικού επιτελείου δεν τίθεται, ανασχηματισμός (αν, τελικά, γίνει) θα είναι περιορισμένης κλίμακας, οι βασικές επιλογές της κυβέρνησης, στον χώρο της οικονομίας, πέρασαν, και ενσωματώθηκαν στην ελληνική κοινωνία. Τελικό συμπέρασμα! Τα πράγματα βαίνουν καλώς, η κυβέρνηση δεν απειλείται, το ΠΑΣΟΚ (μόλις τελειώσει το συνέδριό του) θα ηρεμήσει, ο Γ. Παπανδρέου έχει ήδη πάρει τις αποστάσεις του από τη γραμμή Σημίτη. Όσο για τις ενστάσεις ή επιφυλάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με τον «βασικό μέτοχο», μπόρα είναι και θα περάσει!

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ κανείς ορισμένους

αρθρογράφους της Νέας Δημοκρατίας ή του ΠΑΣΟΚ, μένει με την αίσθηση ότι, πέρα από τον δικομματισμό, δεν υπάρχει τίποτε άλλο και ότι μοναδική αγωνία αυτού του λαού είναι το «ποιος θα κερδίσει» τις επόμενες δημοτικές ή βουλευτικές εκλογές. Όσο για κάποια άλλα θέματα (ή προβλήματα), ανεργία, ακρίβεια, κερδοσκοπία, υγεία, παιδεία κ.λπ., μπορεί να περιμένουν. Η υπομονή είναι έννοια «επαναστατική»!

ΚΑΝΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΕΝ ΘΥΜΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

Στο μεταξύ, και στο «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, συνέβησαν και άλλα τινά, όπως:

– Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ Μπους στην Ευρώπη: «Ο,τι έγινε, έγινε», είπε στους ευρωπαίους συνομιλητές του, «το Ιράκ έχει απελευθερωθεί, άρα «θέμα Ιράκ» δεν υπάρχει, υπάρχει, όμως, θέμα Ιράν και θέμα Κίνας, μια και προσανατολιζέσθε (ω, σεις ελαφρόμυαλοι Ευρωπαίοι...) στην άρση του εμπάργκο όπλων που, από δεκαπενταετίας, έχει επιβληθεί στην Κίνα. Και οι Ευρωπαίοι; Η θέρμη περίσσεψε στις συναντήσεις τους με τον αμερικανό πρόεδρο – μετέδωσαν τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία. Αλλά η ουσία, όπως δήλωσε ο πρόεδρος της Γαλλίας Ζακ Σιράκ, θ' αποκαλυφθεί μόνο στο μέλλον! Ο

Μπους είτε στους Ευρωπαίους ότι αν αρθεί το εμπάργκο όπλων που έχει επιβληθεί στην Κίνα, τότε θα «διαταραχθεί η ισορροπία στις σχέσεις Κίνας-Ταϊβάν». Αυτό που δεν είτε είναι ότι η Κίνα είναι η μεγάλη ανερχόμενη δύναμη που απειλεί την αυτοκρατορική πολιτική των ΗΠΑ.

– ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ στην Ισπανία, για το ευρωπαϊκό σύνταγμα. Το σύνταγμα μπορεί να πέρασε, την περασμένη Κυριακή, στην Ισπανία, αλλά ο Σιράκ εμφανίζεται ανησυχών για την έκβαση που θα έχει το αντίστοιχο δημοψήφισμα στη Γαλλία. «Το πρόβλημα στη Γαλλία», δηλώνουν αμερόληπτοι αναλυτές, «είναι ότι το ευρωπαϊκό σύνταγμα έχει συσχετισθεί με άλλα, διάλου δημοφιλή, ζητήματα». Και ένα από αυτά είναι η προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

– ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ που έγιναν στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο. Τα αποτελέσματα είναι γνωστά. «Πρωθυπουργός» ανεδείχθη ο Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, τον οποίο έσπευσαν να συγχαρούν ο ΟΗΕ, οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Πλην, κανείς τους δεν θυμήθηκε ότι η «επικράτεια» του Μεχμέτ Αλί Ταλάτ είναι κυπριακό έδαφος υπό τουρκική στρατιωτική κατοχή. Χρειάζονται μήπως εξηγήσεις;

ΑΝΤΗΝΩΡ

PASOKIES

- Επιτροπή σοφών διαβάσαμε ότι συνέστησε ο Giorgos.
- Τώρα πόσα καντάρια σοφίας κουβαλούν ο Πάγκαλος, ο Σκανδαλίδης, ο Παπαδόπουλος κι ο Βενιζέλος, το αφήνουμε στην κρίση σας.
- Όχι, στην επιτροπή δεν συμμετέχει η Αννούλα!
- Τι έγιναν οι ποσοστώσεις σύντροφοι;
- Συνέδρια θλίψης χαρακτήρισε ο παλαίσταλινικός και νέο-εκσυγχρονιστής, θλιβερός Μπίστης τα συνέδρια του ΣΥΝ και του ΚΚΕ.
- Και για να μην αμφιβάλλετε για τον πλούτο της σκέψης του, ο «πεφωτισμένος» τηλεπαραθυράκις αναφέρει ότι ουδέν θετικόν προκύπτει για τους εργαζόμενους από τα συνέδρια αυτά.
- Ενώ αντίθετα από το αναμενόμενο πάρτι του ΠΑΣΟΚ, τρισμέγιστε εκσυγχρονιστή!, οι εργαζόμενοι θα ανακαλύψουν πώς θα κατακτήσουν τον επίγειο παράδεισο;
- Ή έστω πώς να πλουτίσουν από το χρηματιστήριο, όπως τόσο συν-εταίροι σου της Τρικούπη;
- Συνέδριο ελπίδας και προοπτικής το πασοκικό συναπάντημα.
- Ελπίδα για να ξαναπάρουν την εξουσία, προοπτική να στοργυλοκαθίσουν ξανά-μανά στις πολυθρόνες, που τόσο τους έλειψαν..
- Αμ δε!

ΕΠΕΦΑΝΗ!

Εμείς για τον πάτερ Επιφάνιο, τον εκπρόσωπο του αρχιεπισκόπου, σας τα 'χαμε πει σε παλιότερα τεύχη. Τον είχαμε κόψει, βλέπετε, ως φάτσα πονηρή και ως λεξιλόγιο βαρύμα-

γκα, από την ιερά εξομολόγηση που λέγεται τηλεόραση, η οποία αποκαλύπτει τα πάντα. Εκεί, όποτε εμφανιζόταν, μιλούσε με θράσος, ιταμότητα και ψευδοταπεινοφροσύνη. Τώρα πάλι πήγε ν' αγοράσει αμαρτωλές κασέτες για να παγιδεύσει τον Χρυσόστομο Ζακύνθου -άλλο φιντάνι κι αυτός- τον πιο διακηρυγμένο εχθρό του

αφεντικού του. Και μετά απ' όλα αυτά ούτε παραιτείται ο ίδιος ούτε τον απομακρύνει ο Χριστόδουλος ως υποπεσόντα εις βαρύτατο αμάρτημα εναντίον μητροπολίτη.

Το καλύτερο σχετικά το είπε ο καθηγητής της Θεολογίας Μάριος Μπέζγος: «Ο κόσμος του Αρχιεπισκόπου είναι απλώς υπόκοσμος». Αλλά φαντάζεστε τη χαρά του Αθηνών αν έβαζε στο

χέρι με ροζ κασέτες τον Ζακύνθου στην παραθαλάσσια βίλα του; Άρα ο Επιφάνιος επεφάνη στην Κουμουνδούρου κατόπιν εντολής. Απίστευτοι γκάνγκστερ δηλαδή οι ρασοφόροι μας.

Αφήστε πια αυτά που διαβάσαμε στην *Εποχή* της περασμένης Κυριακής για το ρόλο που παίζει το Ελληνορθόδοξο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων ως δούρειος ίππος του Ισραήλ εις βάρος των Παλαιστινίων. Θα αναρωτιέστε: Δεν υπάρχει κράτος που ν' απαγορεύει στους στρινγκ ρασοφόρους ν' ασκούν

εξωτερική πολιτική; Ε, σας το λέω απλά: Αφενός κράτος δεν υπάρχει και αφετέρου ρασοφόροι και κράτος είναι ένα και το αυτό.

ΥΓ.: Αφήστε που έχουν οι χοντροί άντρες με τις μαύρες φούστες απολύτως παρανοήσει την προτροπή του Κυρίου «Όστις θέλει οπίσω μου ελθείν...». Παιδιά, άλλο εννοούσε.

Τζιμ Μπούκης

του Χρ. Παπανίκου

ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΤΕ ΤΗ ΤΖΟΥΛΙΑΝΑ, ΤΗ ΦΛΟΡΑΝΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΟΥΣΕΪΝ

Η ομηρία της Τζουλιάνα Σγκρένα, της ιταλίδας δημοσιογράφου του *Μανιφέστο*, της Φλοράνς Ομπενά, της γαλλίδας δημοσιογράφου της *Λιμπερασσιόν* και του μεταφραστή της Χουσεΐν Χανούν αποτελεί πλήγμα εναντίον του μεγάλου ειρηνιστικού κινήματος που εναντιώθηκε στον πόλεμο, την εισβολή και την κατοχή του Ιράκ και δίνει «βήμα» σε αντίπαλες απόψεις.

Δέκα εφημερίδες, περιοδικά, εθελοντικές οργανώσεις και σύλλογοι μας καλούν έξω από την ιταλική πρεσβεία την Πέμπτη 3 Μαρτίου στις 18.30 μ.μ. σε καθιστική διαμαρτυρία.

Ζητούν την απελευθέρωση των δύο ειρηνιστριών δημοσιογράφων που με τον καλύτερο τρόπο μάς περιέγραψαν τις κακουχίες του ιρακινού λαού, των αμάχων, και κυρίως των γυναικών και των παιδιών, και την καταστροφή των πόλεων όπως της Φαλούτζα.

«Ζητάμε την άμεση αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από το Ιράκ και την απελευθέρωση της Τζουλιάνα και της Φλοράνς για να συνεχίσουν ελεύθερες να μας στέλνουν την πολύτιμη ενημέρωση που δεν περνά από τα γραφεία λογοκρισίας των κατακτητών», υπογραμμίζει η ανακοίνωση. Ο

ιταλο-ελληνικός σύλλογος «Προοπτικές» καλεί στην καθιστική διαμαρτυρία τα μέλη της ιταλικής κοινότητας της Αθήνας, υπογραμμίζοντας ότι η ζωή των δύο ειρηνιστριών δημοσιογράφων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ευαισθησία όλων μας να εκφράσουμε μαζικά την αντίθεσή μας στον πόλεμο εναντίον του ιρακινού λαού και της κατάληψης της χώρας του. Ο σύλλογος απευθύνει έκκληση σε όσους πολίτες διαπνέονται από τα ίδια ιδανικά, να βοηθήσουν με όποιον τρόπο μπορούν να γυρίσει και πάλι η Τζουλιάνα στην οικογένειά της και στην εφημερίδα της, για να συνεχίσει το πολύτιμο έργο της.

Στην Επιτροπή για τη διοργάνωση της καθιστικής διαμαρτυρίας συμμετέχουν, εκτός από τον ιταλο-ελληνικό σύλλογο Προοπτικές και μεταξύ άλλων, το *Αντί*, η *Αυγή*, η *Εποχή* και το *Πριν*, ο *Πολίτης*, το *Στίγμα*, το *Εκτός γραμμής*, το *Κόκκινο*, η *Εργατική Αριστερά*, η *Αριστερά*, το *Δίκτυο* για τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, το *Δίκτυο* για την κοινωνική υποστήριξη των προσφύγων και μεταναστών και το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ.

ΦΛΟγα

Ο ΜΟΙΧΟΣ!

Απολαυστικός ο κ. Σηφουνάκης στην τηλεοπτική του επίθεση εναντίον του Αρχιεπισκόπου! Μόνο που στην παραφορά του έκανε ένα λάθος που δεν καταπίνεται με τίποτε. Είτε ο ανήρ «ο κ. Χριστόδουλος αποκαλούσε μοίχο (sic) τον Ανδρέα, που δεν ήταν». Ασφαλώς και δεν ήταν. Μοιχός ήταν ο άνθρωπος, αλλά στις Δέκα Εντολές των εκσυγχρονιστών δεν υπάρχει τέτοια αμαρτία.

Αντίθετα, αμαρτία και μάλιστα μεγάλη διέπραξε ο κ. Σηφουνάκης στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο όταν εγκάλεσε την Ελλάδα –τη χώρα του– για τον βασικό μέτοχο. Για να υπερασπιστεί βέβαια τα συμφέροντα ενός ιδιώτη-μεγαλοπασόκου που νεμόταν επί δεκαετία τα φιλέτα των κρατικών παραγγελιών και συγχρόνως διατηρούσε έξι (6) διαφορετικές εταιρείες ΜΜΕ. Εναντίον του κοινωνικού συμφέροντος βεβαίως-βεβαίως. Διερωτώμαι: Αν αυτό δεν είναι πολιτικο-εκδοτική διαπλοκή, τι αλήθεια είναι; Πάντως και ο νόμος του ΠΑΣΟΚ, κ. Μοίχε μου, συγκρούσαν, αν θυμάστε, με το κοινοτικό δίκαιο. Μεγαλύτερη ειλικρίνεια λοιπόν, λιγότερη υποκρισία και ένα, ελάχιστο, ενδιαφέρον για το κοινό καλό, έστω κι αν αυτό αντιστρατεύεται τα προνόμια της πλουτοκρατίας. Κατά τ' άλλα τα ελληνικά σας δεν διαφέρουν απ' τα ελληνικά του μέσου Πασόκου πολιτευτή, οπότε: αφέωνταί σοι αι μοιχείαι!

Τζιμ Μπούκης

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οι έννοιες του δικαίου σε μεταμοντέρνα επεξεργασία: Θα βρείτε σε αποφάσεις δικαστηρίων –όπως λ.χ. σε μίαν απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου– να αναφέρονται τα εξής:

«... Λόγω της επιτυχούς μέχρι τότε οικονομικής του πορείας, κατέστη εμφανής ο κίνδυνος φορολογικής επιβάρυνσής του εξ απόψεως φόρου εισοδήματος... για το λόγο αυτό συμφώνησε με την εναγομένη σύζυγό του... να εμφανίζεται αυτή κατ' επίφαση ως εργολήπτρια, ενώ στην πραγματικότητα θα ήτο ο ίδιος εργολήπτης, ώστε να μην επιβαρύνεται αυτός φορολογικά... Η ενάγουσα θα αναλάμβανε εικονικά ως εργολήπτρια» κ.λπ., κ.λπ.

Κατ' επίφαση και εικονικά γίνονταν οι συναλλαγές αλλά το Πρωτοδικείο απεφάσισε ότι καλώς εγένοντο. Με αποτέλεσμα το δημόσιο να στερηθεί από φόρους κάποια δισ. Αυτό τώρα που αφορά γενικότερα την πόλη του Ηρακλείου είναι ότι ο εν λόγω εργολάβος κατάφερε και πήρε άδεια ανεγέρσεως πολυκατοικίας πάνω στο αραβικό και στο ενετικό τείχος της πόλης με τις διασυνδέσεις που είχε. Ο εν λόγω εργολάβος είχε διοριστεί επί χούντας στο δημοτικό συμβούλιο αλλά ανέληψε και τώρα είναι φίλος και συννομιλητής του κ. Καραμανλή. Περιμένετε ότι θα συγκινηθεί ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου; Αμφιβάλλω.

Χ.Ν.

PASOKIES

- Γνωστός εκσυγχρονιστής του Συγκροτήματος που αρέσκεται να δηλώνει και ρεπόρτερ (στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις) εκτιμά ότι οι σοφοί του Giorgos που λέγαμε θα καταλήξουν σε προτάσεις για την «αλλαγή του πολιτικού συστήματος».
- Κοκορομαχιών συνέχεια μεταξύ των «βορείων» Βαγγέλα-Χάρη.
- Από την οξυγόνωση του Βαρδάρη στην οξείδωση (ελέω νέφους) της Αθήνας.
- Τα 'παιξαν οι συναγωνιστές.
- Μόνο ελαφρυντικό ότι βρίσκονται σε σκληρή δίαιτα αμφότεροι.
- Την επόμενη του συνεδρίου θα βριακόμαστε σε θέση μάχης, είπε ο Giorgos.
- Εγώ ξεκίνησα να βρω από τώρα ένα καλό καταφύγιο...
- Το μοντέλο της ιταλικής Ελιάς οραματίζεται ο Giorgos.
- Βασικές συνιστώσες η Δαμανάκη, ο Κουνανάκης, ο Μπίστης, ο Ανδριανόπουλος κι ο Μάνος.
- Η «επιτυχία» τους είναι βέβαιη.
- Αρκεί να μην ξεχάσουν τον Τσουκαλά, τον Κούρκουλο, την Πλάκα και την Φραγκουδάκη.
- Για την πανεπιστημιακό κ. Παναγιωταρέα παίζεται...
- Είναι, βλέπετε, η μεγάλη διείσδυση που έχει στο μεσαίο χώρο!

PASOKIES

- Για την περίπτωση Παναγιωταρέα θα υπάρξει ειδική συνεδρίαση της επιτροπής σοφών.
- Η ναυαρχίδα του Συγκροτήματος ανακάλυψε ότι θα τιμωρηθεί η παραλιακή.
- Αυτό σημαίνει ρεπορτάζ!
- Μετά από έξι χρόνια το θυμήθηκαν..
- Αρκεστείτε στα DVD, συνάδελφοι.
- Στο ίδιο έντυπο τρίστλο κείμενο για το άγαλμα του γέρου της δημοκρατίας(!) στο Αιγάλεω.
- Την ίδια μέρα ούτε λέξη για το συνέδριο του ΚΚΕ.
- Η εκσυγχρονιστική (συγγνώμη, συμμετοχικοδημοκρατική) αντίληψη για την ενημέρωση.
- Γκάζια για τα βραβεία δημοσιογραφίας από το Ίδρυμα Μπότση στα πράσινα στελέχη του Συγκροτήματος.
- Άντε κι από την Ακαδημία Αθηνών.
- Προβλέπω αναθέσεις διδασκαλίας από το μαγαζάκι της Συγγρού.
- Και για να μην παρεξηγηθούμε, το Πάντειο εννοούμε.
- Ο Νικόλαος Εισαγγελάτος, επαγγελματίας δημοσιογράφος, τώρα δικαιώνεται!
- Χατζηνικολάου, Στάη, Ζαχαρέα στο ίδιο ακριβώς υφάκι με αφορμή τα των δικαστικών και δεσποτάδων.

Υπάρχει ύφεση πολιτικής σήμερα στην Ελλάδα, οικονομική στασιμότητα και έλλειψη ρηξίγνων πρωτοβουλιών που θ' αναστρέψουν το αρνητικό κλίμα; Παλεύει πελαγωμένη η ΝΔ σ' έναν κυκεώνα προβλημάτων τα οποία δεν μπορεί ν' αντιμετωπίσει λόγω συντηρητικών αποσκευών, ανυπαρξία προγράμματος και λανθασμένων επιλογών όπως βοά ο κυρίαρχος ακόμη πασοκικός τύπος; Μπορεί το νεοφιλελεύθερο αλλά με κοινωνικές ευαισθησίες μοντέλο που κάπως διστακτικά επιχειρεί να εφαρμόσει η κυβέρνηση, να βγάλει τον τόπο από τα ποικίλα του αδιέξοδα; Είναι, τέλος, η ΝΔ μια αναβίωση της παραδοσιακής δεξιάς εν έτει 2005, χωρίς να διαφοροποιείται πολιτικά ή ηθικά από το διεφθαρμένο ΠΑΣΟΚ όπως τουλάχιστον ισχυρίζεται ισχυρή μερίδα της Αριστεράς; Είναι αλήθεια πως ενώ συμπληρώνεται ένας χρόνος διακυβέρνησης απ' την ΝΔ, το τοπίο εξακολουθεί να παραμένει θολό σαν καταληκτήριο πλάνο του Αγγελόπουλου, οι στόχοι συγκεχυμένοι σαν μεταμοντέρνα fusion cuisine, και τα πρακτικά αποτελέσματα πενιχρά ακόμη και για τους πιο καλοπροαίρετους παρατηρητές. Τι φταίει για όλα αυτά; Η ανικανότητα των κυβερνήσεων ή η βαθύτατη κρίση που μαστίζει τον τόπο και πολλαπλώς ή ανακλαστικά ακυρώνει κάθε θετική πρωτοβουλία των νεόκοπων κυβερνητών μας; Παρ' όλον τον διάχυτο πεσιμισμό πάντως, οφείλει κανείς να παραδεχθεί ότι το κύρος του πρωθυπουργού στέκει υψηλά -γι' αυτό εξάλλου εργάζονται όλοι οι πολιτικοί του υφιστάμενοι-, η ανοχή του κόσμου παραμένει σταθερή, όπως σταθερά καταποντισμένο βρίσκεται και το ΠΑΣΟΚ σ' όλες τις δημοσκοπήσεις. Θα το πω απλά: Ο Καραμανλής με την πολιτική του μεσαίου χώρου, την εξυγίανση και τη διαφάνεια των δημοσιονομικών, την πάταξη της διαπλοκής και της διαφθοράς, την μετρημένη απογραφή και την επανένταξη του ευρωπαϊκού μας προσανατολισμού σε υγιέστερες βάσεις είναι, προσώρας, ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Σ' αυτό τον βοηθά η παντελής έλλειψη αυτοκριτικής από πλευράς αξιωματικής αντιπολίτευσης αλλά και η σωρεία των σκανδάλων που μεθο-

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ;

δικά, αν και λίγο υποτονικά, αποφλοιώνει η νέα κυβέρνηση, μήπως και δούμε κάποτε όχι τόσο το μαχαίρι του επικοινωνιακού μάρκετινγκ όσο το κόκαλο της πραγματικής κάθαρσης. Τα παπαγαλάκια του εκσυγχρονισμού πάλι, αναθαρρυσμένα από την μετριοπαθή, σαν ενοχική, τακτική των κρατούντων, σαρκάζουν την ανεπάρκειά τους ξεχνώντας ότι το ΠΑΣΟΚ μεγαλούργησε επί εικοσαετία με Κουλούρηδες, Τσοχατζόπουλους και Βερελήδες. Παράλληλα, η ανυπαρξία του Γιώργου Παπανδρέου καθιστά την παρουσία του Καραμανλή περισσότερο από αναγκαία στο πηδάλιο της χώρας. Μια ολόκληρη γενιά πολιτικών παροπλίζεται και ξεπερνιέται μ' επικεφαλής τους Μητσοτάκη, Σημίτη, Έβερτ, Κακλαμάνη, Στεφανόπουλο και μια νέα επιχειρεί να διατυπώσει τον politically correct λόγο. Απ' την πλευρά του πάλι ο Καραμανλής επιδιώκει με ρομαντικό ζήλο να παρουσιαστεί αυτός ως η έγκυρη συνέχεια της βενιζελικής παράδοσης, παράδοσης που ως τώρα διεκδικούσε αποκλειστικά το ΠΑΣΟΚ με την παπανδρεϊκή ηγεσία του. Τώρα αν αυτό αποτελεί πανάκεια για τα πολιτικά προβλήματα του τόπου, ελικρινά δεν γνωρίζω να πω. Αυτό που μπορώ να πω είναι πως όμοια συγκεχυμένη προς το ένδον τοπίο παρουσιάζεται και η διεθνής συγκυρία με τους οικονομικούς και κοινωνικούς οιωνούς εξαιρετικά αμφιλεγόμενους. Έρθε πάλι η στιγμή η Ελλάς να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις της με το διεθνές της περιβάλλον, να ξαναδεί ρεαλιστικά τον ιστορικό της ρόλο στην Ευρώπη, τη Μεσόγειο και τον κόσμο, να χαράξει πολιτικές σε βάθος χρόνου που να μην διεκπεραιώνουν μόνο αλλά και να συνθέτουν και να οραματίζονται. Η Ελλάδα της αρπαχτής, της «δημιουργικής» λογιστικής, του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, των συνδικαλιστικών τσαμπουκάδων, της αντιπαραγωγικότητας και των επαχθών δανεισμών, της εργαλειοποιημένης εκπαίδευσης και της ιδεολογικής αφασίας, του εύκολου πλουτισμού και της νεοβάρβαρης κατανάλωσης δεν μπορεί να είναι η Ελλάδα που αξίζουμε, η Ελλάδα του μέλλοντός μας.

Στέφανος Προτεστάκις

ΜΑΦΙΑ

Ρε παιδιά, υπάρχει εντολή «Ου ψευδομαρτυρήσεις»; Αν ναι, μην το μάθει ο κ. Χριστόδουλος, γιατί πολύ θα στεναχωρηθεί. Βλέπετε, εκτός των άλλων και ανώτερος δικαστικός κατήγγειλε ότι ο Βαβύλης τον έφερε σ' επαφή με τον Μακαριώτατο. Κατά τ' άλλα «μακάριοι οι ψευδολογούντες» όλα αυτοί διαψευσθήσονται». Πάντως ο πολύς κύριος Χριστόδουλος θα μπορούσε στο μέλλον ν' αποκαλείται «Πινοκιδάτος».

Τζ. Μπ.

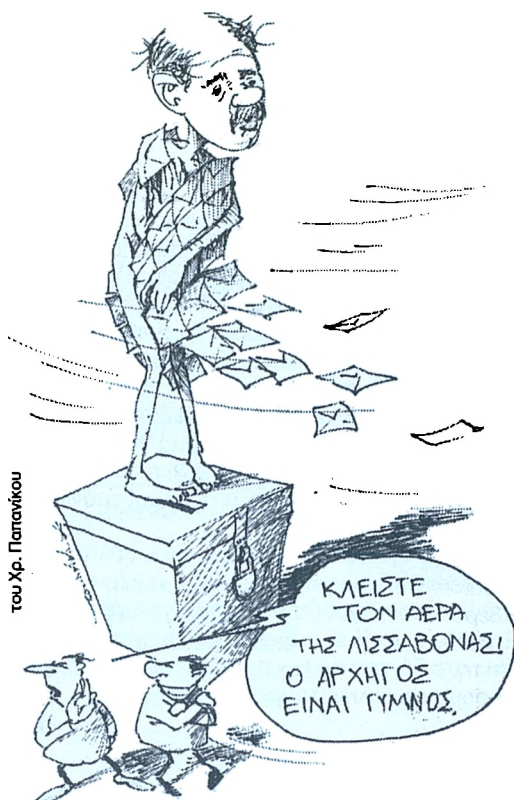
ΧΑΦΙΕΣ

Το παιδί κι αυτός ο Βαβύλης! Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις από κάτω θα τον βρεις. Τα θεμέλια για τη μεγάλη καριέρα όμως φαίνεται ότι τα έβαλε όταν ήταν υποτίθεται στέλεχος της ΚΝΕ και έκανε ειδικό ταξίδι «μετεκπαίδευσης» στη Σοβιετική Ένωση. Έτσι είναι! Η παρακολούθηση των κομμουνιστών αποτελεί την καλύτερη προύπηρεσία για τους μελλοντικούς πράκτορες.

Σως

του Δημήτρη Πετσέτση

ΑΛΛΟΘΙ

Δεν είμαστε καλά! Πανηγυρίζουν στο ΠΑΣΟΚ επειδή η νίκη των σοσιαλιστών στην Πορτογαλία δίνει λέει φτερά στους εγχώριους συντρόφους για να ανατραπεί η κατάσταση. Από πού κι ως πού ρε παιδιά; Οι νίκες των άλλων μπορούν ν' αποτελέσουν κολυμπήθρα εξιλέωσης για τις δικές σας παραλείψεις αλλά και την αδυναμία να προχωρήσετε σε αυτοκριτική για τα όσα χρόνια κυβερνούσατε;

Σως

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΛΑΠΤΟΠ

Βλέπω το Γιωργάκη στη Βουλή. Σαν αφηρημένος, σαν να έρχεται από αλλού, σαν να μην πιστεύει στις ατάκες που του 'χουν γράψει και τις οποίες κρυφοκοιτάει απ' τα χαρτιά του. Χαμογελάει αμήχανα σαν να λέει «τι γυρεύω εγώ εδώ;» και άλλοτε πάλι προσπαθεί να υψώσει τον τόνο της φωνής του αλά Αντρέας· όμως μετά σκέφτεται πως στην Αμερική δεν φωνασκούν και παραμένει φωνητικά μετέωρος. Όπως μετέωρος παραμένει και πολιτικά, επιχειρώντας να κάνει άλλοτε σκληρή αντιπολίτευση, καυτηριάζοντας όμως κατ' ουσίαν τη διαφθορά και τις ρεμούλες της δικής του εικοσαετίας, κι άλλοτε να δείξει ότι είναι νηφάλιος και σίγουρος για την ήρεμη δύναμη που τον ακολουθεί. Ποια δύναμη όμως που τα γκάλοπ είναι αποκαρδιωτικά; Ο Γιωργάκης γελάει με το στανιό, χαιρετάει αμήχανα και νομίζει ότι ο χρόνος δουλεύει υπέρ του.

Στην πραγματικότητα οι μόνοι που δουλεύουν είναι οι αξιαγάπητοι Βενιζέλος και Διαμαντοπούλου – βέβαια για τους δικούς τους ο καθένας λόγους. Μόνη ελπίδα του Γιωργάκη είναι πλέον η Κοντολιζα και το λάπτοπ του. Δηλαδή η συμβολή της υπερδύναμης και της τεχνολογίας μας και ξανακάνει ξαστεριά. Προς το παρόν πάντως ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ επιμελείται της ιστοσελίδας του Κινήματος και αλλάζει τη διεύθυνση του κόμματος στο διαδίκτυο. Ό,τι και να πείτε, όλα αυτά θέλουν πολλή δουλειά, περισυλλογή και αφοσίωση. Yes!

Τζιμ Μπούκης

ΤΗΣ ΜΙΖΑΣ ΤΑ ΚΑΜΩΜΑΤΑ

Η αρπαχτή έχει γίνει βίωμα, τρόπος σκέψης και λειτουργίας για μεγάλη μερίδα πολιτών, σε κάθε τομέα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, ακόμα και σε ευαίσθητους χώρους, όπως των διπλωμάτων, οι οποίοι υποτίθεται αποτελούν τον καθρέφτη της χώρας στον κόσμο.

Έτσι, διπλωμάτης που υπηρετούσε παλιότερα στη Μόσχα, εμφανίστηκε πρόσφατα στη ρωσική πρωτεύουσα για να «βοηθήσει» επιχειρηματίες από χώρα της Άπω Ανατολής να συνάψουν συμφωνίες για τη δημιουργία ενός εργοστασίου παραγωγής... προφυλακτικών.

Δεν είναι φυσικά το αντικείμενο της επένδυσης – κανείς δεν έχει οποιοδήποτε πρόβλημα με τα αθώα και πρακτικά χρήσιμα αυτά προϊόντα – όσο είναι η ίδια η πράξη του έλληνα διπλωμάτη, η οποία, όπως γράφει σχετικό ρεπορτάζ στην *Ελευθεροτυπία*, προκάλεσε την θυμηδία αρμόδιων και αναρμόδιων παραγόντων στη Μόσχα.

Το θέμα δεν είναι μοναδικό φαινόμενο. Είναι

γνωστά τα παραδείγματα εμπλοκής διπλωματών σε κυκλώματα που εμπορεύονται βίρες σε χώρες ευαίσθητων περιοχών, όπως η πρώην Σοβιετική Ένωση, τα Βαλκάνια, η Μέση Ανατολή, η Αφρική και άλλες. Φαινόμενα που μας ρεζιλίζουν διεθνώς. Τι κάνει όμως το υπουργείο Εξωτερικών;

Τ.Κ.Δ.

PASOKIES

- Δηλαδή το πρόβλημα με την Εκκλησία εστιάζεται στις σεξουαλικές προτιμήσεις των δεσποτάδων και στη συστατική επιστολή του Χριστόδουλου;
- Καλά, πιστεύουν ότι θα μας ψήσουν με τον σουργελοειδή της Ζακύνθου;
- Όπως έλεγε γνωστός ηθοποιός, το άτομο παραπέμπει στις βιντεοταινίες «Ράσα, τσόντα και κοπάνα».
- Μιλάμε για το επίπεδο!
- Και η ΕΣΗΕΑ;
- Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.
- Φανταστείτε να βρισκόμαστε στη Φινλανδία, όπου η νύχτα διαρκεί τις περισσότερες ώρες του εικοσιτετράωρου.
- Το να αποκαλεί κάποιος τον Αλφαντάκη χουντικό μόνο πρωτότυπο δεν είναι.
- Αλλά να το επικαλείται ο Κούγιας...
- Συνέδριο ΠΑΣΟΚ, καρναβάλι της Πάτρας την ίδια εποχή με τους ίδιους πρωταγωνιστές.
- Καλή μας διασκέδαση.

Ν.Μολ.

ΚΑΙ ΕΠΙ ΓΗΣ

«Επουράνια μηχανική» είχε βαπτίσει την υπεράκτια εταιρεία του ο Παντελεήμων Αττικής – προφανώς για να μπορεί να ικανοποιεί τα επίγεια πάθη και άλλα βίτσια από τη στιγμή που δεν έχει με τι άλλο να ασχοληθεί όντας ήδη συνταξιούχος... Τι «μηχανεύεται» ο άνθρωπος!

Σως

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

• Η εβδομαδιαία εφημερίδα της Ηπείρου **Έκδοση** δημοσιεύει τα ακόλουθα συνθήματα από την πρόσφατη κινητοποίηση πολιτών του Δήμου Δωδώνης:

«Δωδώνη και ΧΥΤΑ πάνε χωριστά», «Ελλάδα θυμήσου η Δωδώνη είναι και δική σου», «Φύγε τώρα έρχεται η δικιά σου ώρα», «200 ψηφοφόροι μόνοι κι ο ΧΥΤΑ πάει Δωδώνη», «Βάλτε φρένο στους ανιστόριτους», «Η εξουσία ταίριαξε Δωδώνη και ΧΥΤΑ στην ίδια την κοιλιάδα την ίδια τη μεριά», «Λαέ αντιστάσου με το καλά και σώνε πολιτικά συμφέροντα θάβουνε τη Δωδώνη», «Ήρθε η ώρα και άκουσε λαέ να πάρει εδώ τη θέση του και το ΥΠΕΧΩΔΕ», «Γιαννιώτες έμποροι και φίλοι και συγγενείς μ' αυτή τη χωροθέτηση θα βλάπτεσθε και εσείς», «Δωδώνη φύση και νερά μα και τους οικισμούς ο Πανοζάχος τα 'παιξε όλα στους αριθμούς», «Οι Δωδωνάιοι οικισμοί θάναι νεκροταφεία ας πάρει εδώ τη θέση της και η κεντρική εξουσία», «Τα λάθη τους διόρθωσαν και οι μελετητές θέλουμε διαφάνεια και λύσεις καθαρές», «Γι' αυτή τη χωροθέτηση του Δωδωνάιου ΧΥΤΑ νοιώθουμε πως οι εντολές ήρθαν από ψηλά», «Ευρώπη Εγγατία και πολιτείας νόμοι την κοιλιάδα ρημάζουμε ανίδρωτοι λοτόμοι», «Δωδώνη και κοιλιάδα αγρυπνείτε αυτή την ώρα γιατί ενεφανίσθησαν ηρόστρατοι και τώρα».

Σε άλλη σελίδα της ίδιας εφημερίδας το απόσπασμα από σχόλιο: Και έτσι και αλλιώς βαράμε και όπου «πετύχουμε» Μου θυμίζει αυτό το σκηνοίμια ιστορία που μου έλεγε ένας συγγενής μου από την αναγκαστική «παραμονή» του στη Μακρόνησο:

«Μας ρώταγε ο επικεφαλής: Ποιοι είναι παντρεμένοι; Σήκωναν δυο-τρεις τα χέρια Α! Παντρευτήκατε για να κάνετε παιδιά να τα κάνετε αριστερούς, έτσι ε! Και να μέσα στο τσουβάλι με τις γάτες και μετά στη θάλασσα με τα νύχια να ξεσκίζουν το σώμα... Την επομένη ξανά το ίδιο ερώτημα: Ποιοι είναι οι παντρεμένοι; Γνωρίζοντας την τύχη που είχαν οι παντρεμένοι απαντούσαμε αρνητικά.

Α! Έτσι, έλεγε τότε ο επικεφαλής της φρουράς, βασανιστής Δεν παντρευτήκατε γιατί δεν είχατε καιρό αφού είσασστε σε αριστερές οργανώσεις και παλεύετε για το κακό της χώρας... Και ξανά στο τσουβάλι με τις γάτες Έτσι κι αλλιώς είχαν αποφασίσει για το είδος του μαρτυρίου».

Ο ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ!
ΜΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ ΝΑ ΤΟΝ
ΦΙΛΗΣΩ !!!

ΕΜΕΙΣ ΚΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

Σήμερα οι ΗΠΑ κυβερνώνται από μια νεοφονταμενταλιστική ομάδα κι όχι νεοσυντηρητική γιατί οι συντηρητικοί –για να θυμηθούμε τον Ταβετάν Τοντόροφ– θέλουν περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο τη διατήρηση του status quo του κόσμου κι όχι την ανατροπή του ή τη διατάραξη του. Και είναι νεοφονταμενταλιστές γιατί πιστεύουν ή υποκρίνονται ότι πιστεύουν σ' ένα μανιχαϊστικά απόλυτο Καλό που θα θριαμβεύσει μόνο με τη δική τους αρωγή. Είναι προφανές ότι έχουμε μπει σ' ένα πολύ επικίνδυνο μονοπάτι, με πολλές, εκρηκτικά απρόβλεπτες συνέπειες και με το αντίπαλο δέος, Ισλάμ, ανασυγκροτούμενη Ρωσία, Τρίτο Κόσμο, Κίνα σε θέση πολεμικής άμυνας. Ποια πρέπει να είναι σήμερα η εξωτερική πολιτική μας στο πλαίσιο μιας Ευρώπης που πρέπει ν' απαλλαγεί απ' την κηδεμονία της Αμερικής;

Τις προάλλες στη Γαλλία η Κοντολίζα Ράις δήλωσε ότι είναι σολίστα της σοβαρής μουσικής. Αυτό τον καιρό πάντως και η ίδια και η κυβέρνησή της παίζουν τη Σονάτα του Διαβόλου του Τζιούζεπε Ταρτίνι. Και μάλιστα χωρίς την αναγκαία βιρτουοζιτέ. Κι εμείς; Εμείς ως συνήθως χάνουμε το δάσος σκουνητοφλώντας πάνω στο δέντρο που εν προκειμένω λέγεται στανική και διατεταγμένη και άνευ όρων ελληνοτουρκική προσέγγιση.

Μ.Σ.

ΡΕΖΙΑΙ

Ξέρουμε ότι οι δημοσιογράφοι αποτελούν «πρωτοπορία». Πάνε μπροστά και ανοίγουν δρόμους. Όπως έπραξε και ο Γιώργος Τράγκας στην υπόθεση Βαβύλη. Βγήκε να διαλαλήσει στα κανάλια ότι με βάση δικές του πληροφορίες η αστυνομία έκανε έρευνες στο κρησφύγετο του Βαβύλη. Μόνο που ο φυγάς τους την είχε κάνει. Κρίμα τον κόπο που έκανε. Ας προσπαθήσει την επόμενη φορά!

Σως

NUDE

Πολύ κακό για το τίποτα! Προϊόν φωτομοντάζ λένε ότι είναι οι φωτογραφίες που αφορούν την ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Ματσούκα. Δεν θέλουμε αυτή, φωτογραφίες της ηθοποιού Ματσούκα αγοράζουμε όσο-όσο. Εξάλλου η του ΠΑΣΟΚ «αποκαλύπτεται» μέσα από τις γκάφες της στην Ευρωβουλή. (Βρε μπας και αυτές τις φωτογραφίες τις μοίρασε ο Βαβύλης;)

Σως

ΔΕΔΟΜΕΝΑ... ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ

Πόσο «προσωπικά» είναι τα αποκαλούμενα «ευαίσθητα» δεδομένα, για τα οποία κόπονται όλοι την σήμερα ημέρα; Η απάντηση έρχεται από το διαδίκτυο και συγκεκριμένα από την ιστοσελίδα κάποιου World Passport Record Bureau, το οποίο, με βάση συμφωνία που υπέγραψε το Νοέμβριο του 2003 με το International Passport Act, παρέχει πλήρη στοιχεία για πάνω από 6 δισεκατομμύρια διαβατήρια απ' όλο τον κόσμο.

Όπως πληροφορεί μάλιστα όσους επισκέπτονται την ιστοσελίδα, στόχος της παραπάνω συμφωνίας είναι να δημιουργηθεί η μοναδική ολοκληρωμένη τράπεζα δεδομένων για διαβατήρια στον κόσμο. Για τον λόγο αυτό και παρακαλεί τους επισκέπτες της να της δώσουν όσα πρόσθετα στοιχεία διαθέτουν, για κατόχους διαβατηρίων που δεν περιλαμβάνονται σ' αυτήν, μη τυχόν και της έχει ξεφύγει κάποιος...

Άγνωστο είναι αν το γνωρίζει η ελληνική Ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Αν και, για να πούμε του στραβού το δίκιο, τι θα μπορούσε να κάνει η έρημη; Εδώ έχουμε να κάνουμε με... διεθνή συνωμοσία!

Τ.Κ.Δ.

ΜΟΥΣΙ

Αρκετοί γνωστοί μου έχουν την περίεργη πεποίθηση ότι είμαι μέλος παραεκκλησιαστικών οργανώσεων, φίλος της Λουκά και συγγενής του Χριστόδουλου. Δεν είμαι. Απλώς η γνωστή μου οξυδέρκεια δεν μου επιτρέπει να καταπίνω το παραμύθι της νέας αντικληρικής επανάστασης.

ΓΚΙΛΟΤΙΝΑ

Είναι πράγματι γελοίο να βλέπεις σήμερα άτομα σαν τον Σηφουνάκη ή τον Κουλούρη να παριστάνουν τον Ροβεσιέρρο. Όλη η προοδευτική Ελλάδα βρήκε τον εχθρό της: την εκκλησία. Θέλει να τον κατατροπώσει. Αυτό είναι σήμερα το πρόβλημα. Η εκκλησία.

ΛΕΝΙΝ

Έβλεπα προχθές στην τηλεόραση τον καημένο το Λαφαζάνη να ορμάει ακάθεκτος εναντίον της εκκλησίας, η οποία, όπως είπε, στηρίζει το καπιταλιστικό κατεστημένο και ευθύνεται ακόμη και για την ανεργία! Παράκρουση έχουν πάθει οι άνθρωποι μου φαίνεται.

ΣΤΑΛΙΝ

Ο δε Κουλούρης απαιτεί εδώ και τώρα διαχωρισμό εκκλησίας-κράτους, ώστε η Ελλάς να περάσει στον σοσιαλισμό. Νομίζω δεν χρειάζονται άλλα παραδείγματα για να γελάσει ένας έξυπνος άνθρωπος όπως εγώ.

ΣΤΟΧΟΣ

Λοιπόν, για να τελειώνουμε. Χωρισμός εκκλησίας-κράτους μπορεί να γίνει πράγματι. Διότι αυτή είναι η επιθυμία των Αμερικανών. Οι οποίοι ως προτεστάντες και ταυτόχρονα ιμπεριαλιστές, γνωρίζουν τη δύναμή της. Στόχος πολιτικός είναι να σπάσει ο δεσμός εκκλησίας και κράτους, δεσμός ο οποίος δημιουργεί πολιτικά και ιδεολογικά προβλήματα στην προσπάθεια των Αμερικανών αλλά και των Ευρωπαίων να φθείρουν την εθνική κυριαρχία.

ΦΩΚΙΕΣ

Αυτός είναι στόχος παγκόσμιος, δεν αφορά μόνον την Ελλάδα. Θέλουν μια εκκλησία να ασχολείται με τις φώκιες που εξαφανίζονται, με το τσουνάμι, με αγαθοεργίες. Δεν θέλουν φυσικά εθνικές εκκλησίες. Για το λόγο αυτό έχουν βάλει στο μάτι και την ελληνική εκκλησία. Τέλος.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ

Διάβασα το αφελές άρθρο του Χρήστου Γιανναρά στην *Καθημερινή*, ο οποίος εγκαλούσε την ιεραρχία για εθνισμό. Θα πρέπει κάποιοι να υπενθυμί-

σει στον κ. Γιανναρά ότι εδώ και 200 χρόνια οι εκκλησίες οι ορθόδοξες είναι παραδομένες εντελώς στην εθνική τους διάσταση. Τα παραμύθια περί οικουμενικότητας της ορθοδοξίας, να τα πούνε σε κανένα χαζό. Η ορθοδοξία υπάρχει μόνο-ν εξαιτίας του εθναρχικού της ρόλου. Άλλον ρόλο δεν έχει. Άμα θέλουμε οικουμενικότητα πάμε στον Μπους, δεν θα πάμε στον Βαρθολομαίο.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Αυτά είναι παιδιά τα δεδομένα και μην σας κοροϊδεύουν ότι τάχα πρέπει να σταματήσει η θεοκρατία. Σοβαρά; Μεγαλύτερη θεοκρατία από τον Μπους, τον Πάπα και τους χριστιανοδημοκράτες στην Ευρώπη υπάρχει; Η ορθοδοξία ήταν πάντα, από το Βυζάντιο, πολιτική ορθοδοξία. Αλλά αυτό δεν σημαίνει καθόλου θεοκρατία. Ήταν το Πατριαρχείο ο θεσμός-αντίβαρο στο βασιλιά, ο εκφραστής του λαού. Έτσι ήταν και οι Πατριάρχες που μαρτύρησαν, οι μητροπολίτες, ο κλήρος και οι Άγιοι. Πολιτική ορθοδοξία. Αυτό πέρασε και στην τουρκοκρατία και στην ελληνική επανάσταση.

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Δεν πρόκειται λοιπόν για καμιά επέμβαση της εκκλησίας στην πολιτεία. Πρόκειται για την επιβίωση ενός πραγματικά λαϊκού θεσμού, ο οποίος είναι σε θέση πνευματικά

και πολιτικά να αμφισβητήσει τις πολιτικές εξουσίες. Ελληνικό χωριό, ελληνική κοινότητα και πόλη δεν νοείται χωρίς τον συμβολισμό του παπά. Όπως μου είπε κάποτε και ο Σπύρος Βρυώνης, αυτό είναι το δημοκρατικό ιδεώδες: η εικόνα ενός ελληνικού χωριού, με τον παπά και τον δάσκαλο, όπου όλοι είναι περίπου ελεύθεροι και σχεδόν ίσοι.

ΑΙΣΧΟΣ

Για όλους αυτούς τους λόγους, πιστεύω πως ο χωρισμός εκκλησίας και κράτους στην Ελλάδα θα είναι και το τελευταίο έγκλημα, η τελευταία προδοσία της μνήμης και της συνείδησής μας. Άμα σας αρέσει να είστε αθύρματα και άσχετοι, ψηφίστε το. Εμένα δεν μ' αρέσει.

ΤΖΑΜΠΑ

Φυσικά οι πολιτικές ευθύνες της ιεραρχίας και του Χριστόδουλου είναι δεδομένες. Όμως άλλο αυτό και άλλο να φτύνουμε πάνω στην παράδοσή μας. Εγώ, όπως είπα και ο Ντεκάρτ, ακολουθώ τη θρησκεία της παραμάνας μου. Οι ροβεσιέροι που γυρνάνε στα κανάλια και κοροϊδεύουν, είναι απλώς τζάμπα επαναστάτες. Αυτά έπρεπε να τα κάνουν πριν καμιά διακοσαριά χρόνια ενώπιον του Ρήγα και του Μακρυγιάννη, ή πριν 50 ενώπιον του Άρη. Τώρα είναι με τον αυτοκράτορα, δεν είναι με το λαό.

Τρελαμένα ράσα

*Κι επέστρεψε στα καθ' ημάς
να συνάξει σε ημίφως,
του Αδάμ τα σκουπίδια.*

**Ηλίας Λάγιος, Ο Άνθρωπος από τη
Γαλιλαία (Ένα πόνημα θεολογικόν)**

Είναι φορές που η τηλεόραση όσο κι αν συσκοτίζει τα πραγματικά γεγονότα, άλλο τόσο και τα αποκαλύπτει (έστω και ερήμην της, δηλαδή παίζοντας το δικό της παιχνίδι της θεαματικότητας). Την προπερασμένη Τετάρτη το πρωί ο κ. Αυτιάς έχει καλεσμένους τον μητροπολίτη Φθιώτιδας Νικόλαο, τον δήμαρχο Περιστερίου, τους βουλευτές κ.κ. Πρωτόπαπα του ΠΑΣΟΚ και Λυκουρέντζο της ΝΔ αλλά και τον μητροπολίτη Περιστερίου Γεώργιο. Θέμα τους η πολυετής διένεξη ανάμεσα στη Μητρόπολη Λαμίας και τον Δήμο Περιστερίου με αιτία μian έκταση 5.000 στρεμ. (sic) του τελευταίου, η οποία διεκδικείται και της οποίας την επικαρπία έχει η πρώτη.

Ο κ. Νικόλαος έλεγε ότι από αυτό το ιδιοκτησιακό στοιχείο της Μητροπόλεως του ασκείται τεράστιο φιλανθρωπικό έργο, συντηρούνται σχολεία και άποροι στα γύρω χωριά της Λαμίας, ενώ ο δήμαρχος έλεγε ότι από τη δωρεά αυτή του 1920 (sic) κάποιος πιστής Περιστεριώτισσας έχουν πληγεί ζωτικά συμφέροντα του Δήμου και των δημοτών, καθώς εμπεριέχονται σ' αυτήν εκτός των άλλων 35 πλατείες και ανάλογοι δημόσιοι χώροι (sic). Εν πάση περιπτώσει η αμφισβητήσιμη ιδιοκτησία της ευσεβούς δωρητριάς προέρχεται από καταπατήσεις δημοσίων εκτάσεων, καθώς ανάγεται σε μια πολύ παλιά όσο και τα-

ραγμένη εποχή.

Αίφνης όλο το πρόβλημα της διαπλοκής ανάμεσα σ' εκκλησία και δικαιοσύνη αλλά και η τεράστια ευθύνη της πολιτείας που επιτρέπει κατ' ουσίαν διαρχία, διπλονομία και ένα -αυθαίρετο- εκκλησιαστικό κράτος εν κράτει, αποκαλύφθηκε μπροστά στα μάτια μου εναργέστατα. Επί δεκαετίες Δήμος και Μητρόπολη σύρονται στα δικαστήρια, ενώ προφανώς τα τελευταία αντιμετωπίζουν με τον προσήκοντα σεβασμό τα θέματα της εκκλησιαστικής περιουσίας, έστω κι αν αυτά συγκρούονται και με την κοινή λογική και με το δημόσιο συμφέρον.

πηγή όλων των προβλημάτων. Όχι δηλαδή η πνευματική αποστολή του ιερατείου αλλά η διαχείριση από αυτό, αυθαίρετα και με πρόσχημα το αυτοκέφαλο -αλλά και άλλοθι την διστακτική πολιτεία η οποία δεν ασκεί τα καθήκοντά της-, μιας τεράστιας οικονομικής δύναμης που θα μπορούσε ν' αποσβέσει ολόκληρο το δημοσιονομικό μας έλλειμμα, αν αξιοποιείτο ορθά. Ιδού άρα τι ανησυχεί περισσότερο τους σπεύδοντες σε αυτοκάθαρση ιεράρχες: όχι τόσο ο διαχωρισμός Εκκλησίας και κράτους όσο η ανεξάρτητη χρήση και νομή της -αυτοαποκαλούμενης- εκκλησιαστικής περιουσίας· η διαιώνιση δηλαδή

μιας νοοτροπίας τσιφλικιών και μεσαιωνικής αυθαιρεσίας μέσα στον 21ο αι. Από την εποχή που τα μουσουλμανικά βακουφικά κτήματα πέρασαν στους χριστιανούς μια ολόκληρη κοσμογονία έχει επισυμβεί στην ελληνική κοινωνία, τη δημόσια διοίκηση, τον πολεοδομικό χάρτη, την εν γένει οργάνωση κέντρων και περιφερειών, τον αναδασμό γαιών κ.λπ. Επίσης έχουν συντελεστεί εθνικές συμφορές ή δικαιώσεις, επαναστάσεις, ανταλλαγές πληθυσμών και αυξομειώσεις συνόρων. Η εκκλησιαστική περιουσία όμως μένει αλώβητη απ' αυτές τις εξελίξεις, σταθερά διευρυνόμενη από τις προσφορές των πιστών και ουδέποτε συρρικνούμενη. Χαριτολογώντας θα έλεγα ότι αρχίζει

Η Εκκλησία πάλι, έχουσα το μείζον επιχείρημα του κοινωνικού έργου, χρησιμοποιεί την περιουσία της κατά το δοκούν και χωρίς τον παραμικρό κρατικό έλεγχο. Εδώ λοιπόν βρίσκεται η

από τα υπερπρονομιούχα πρηνή της Πεντέλης ως την Βουλιαγμένη και από εκεί ως την Κόκκινη Μηλιά. Όλα αυτά τα κτήματα είναι δικά τους! Τόσος πλούτος, εν πολλοίς ακατάγραφος και

διακινούμενος κατά κανόνα στο σκότος, είναι φυσικό να προκαλεί, να πειράζει και να εξωθεί σε αμαρτωλούς συνειρμούς. Και όχι μόνο. Επ' εσχάτων μάθαμε, ήμαρτον, και για offshore εταιρείες επισκόπων. Η ευαγγελική ρήση «Απόδοτε τα του Καίσαρος τῷ Καίσαρι» από μερικούς ψηλά ιστάμενους ρασοφόρους εκλαμβάνεται ως «Καίσαρη», δηλαδή τον γνωστό κοσμικό κοσμηματοπώλη. Αλλά και το «Η βασιλεία η ἐμὴ οὐκ ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου» συνιστά άμεση πρόκληση για να διαχωρίσουμε το θεολογικό απ' το πολιτικό.

Ίδού λοιπόν η μόνη ρεαλιστική λύση και μάλιστα σύννομη, ρεαλιστική, και... ταχύτατη. Έλεγχος, άμεσος, των οικονομικών της Εκκλησίας, ορκωτοί λογιστές στις μητροπόλεις προς εφαρμογή των κείμενων νόμων, εξορθολογισμός της διαχείρισης της περιουσίας αυτής επ' ωφελία του έθνους.

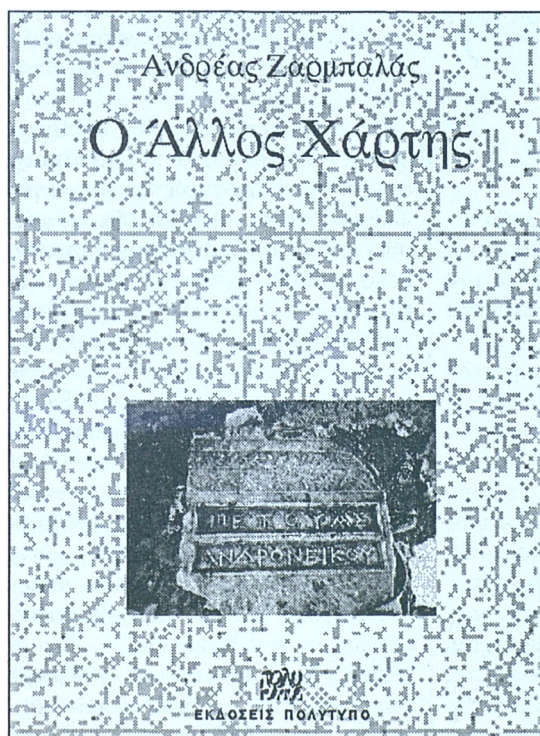
Κατά την πορεία πάλι της εν λόγω εκπομπής μάθαμε ότι ο Άγιος Φθιώτιδος έχει καταγγείλει τον Άγιο Περιστερίου στην Ιερά Σύνοδο για... ανυπακοή και βέβαια είναι η στιγμή που η τηλεό-

ραση πρέπει να κάνει τα δικά της για να δικαιώσει το ρόλο της. Εντελώς τρελά ο κ. Αυτιάς και παρά τη σοβαρότητα του θέματος βγάζει στον αέρα τα φλογισμένα ράσα του παπα-Τσάκαλου, όπου μέσω... Βελουχιώτη και... Γκοτζαμάνη η συζήτηση τινάζεται στον αέρα και η όποια έρευνα παραπατάει υποτασσόμενη στον πιασάρικο ρυθμό των... τρελαμένων ράσων. Βλέπετε, πάγια πρόθεση της τηλεόρασης δεν είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων αλλά η δημιουργία εντυπώσεων και η αύξηση με κάθε μέσο των ποσοστών της AGB. Η παρουσία μιας κωμικής φιγούρας που ν' ανακατεύει το χυλό των προσκεκλημένων για να δημιουργήσει βαβούρα, είναι το τελικό ζητούμενο κάθε «επιτυχημένης» εκπομπής και κάθε «σταρ» παρουσιαστή. Αυτές τις μέρες, βλέπετε, είναι περιζήτητα per mare per terra όλα τα διαθέσιμα ρασοφόρα νούμερα για να παίξουν το σκετς τους και να τσιμπήσουν τα νούμερα. Ποιος να το 'λεγε λοιπόν ότι θα ερχόταν μια εποχή που οι παπαροκάδες και η τηλεοπτική τους «δόξα» θα ωχριούσαν εμπρός στις νέες επιτυχίες

των τρελαμένων ράσων και των αφηνιασμένων ρασοφόρων. Απ' την άλλη, άλλο που δεν ήθελε η μικροαστή κουτσομπόλα Τιβή να παίξει το δικό της παιχνίδι δημιουργώντας σύγχυση ως μη έδει. Κι έτσι όμως, εμείς πήραμε το μήνυμα...

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΥΓ.: Και βέβαια είναι τουλάχιστον υποκρισία και φαρισαϊσμός να χρεώνουμε αποκλειστικά στον Καρατζαφέρη τη διαπλοκή Εκκλησίας και Πολιτείας και τη σπέκουλα ανάμεσα σε πολιτικούς και ιεράρχες. Επειδή είναι πάμπολλοι οι αστέρες του Κοινοβουλίου που εκλέγονται με «ιερές» ψήφους και επιδιώκουν να φωτογραφίζονται σε παννυχίδες και αρτοκλασίες φιλώντας τα χέρια –σε πρώτη δόση– των μητροπολιτάδων, για ν' αποδείξουν ότι είναι «παιδιά του Κατηχητικού» και «εκλεκτοί του Θεού». Όπως π.χ. ο Ευ. Βενιζέλος, ο αντίπαλος σε σταυρούς του Στ. Παπαθεμελή στην θεόσωστη Επισκοπή Θεσσαλονίκης, ο οποίος γαυριάται μάλιστα ότι εκλέγεται από τα κουκιά των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων. Βοήθειά του!

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ανδρέας Ζαρμπαλάς
Ο Άλλος Χάρτης

Πρόλογος: Ν. Φαράκλας

«Ο Άλλος Χάρτης» επιχειρεί να καταγράψει και να «αναστηλώσει» χωριά και πολιτείες στους νομούς Αργυροκάστρου και Αγ. Σαράντα, που με επιμονή πέτρας και μνήμης, αρνούνται να μας αποχωριστούν.

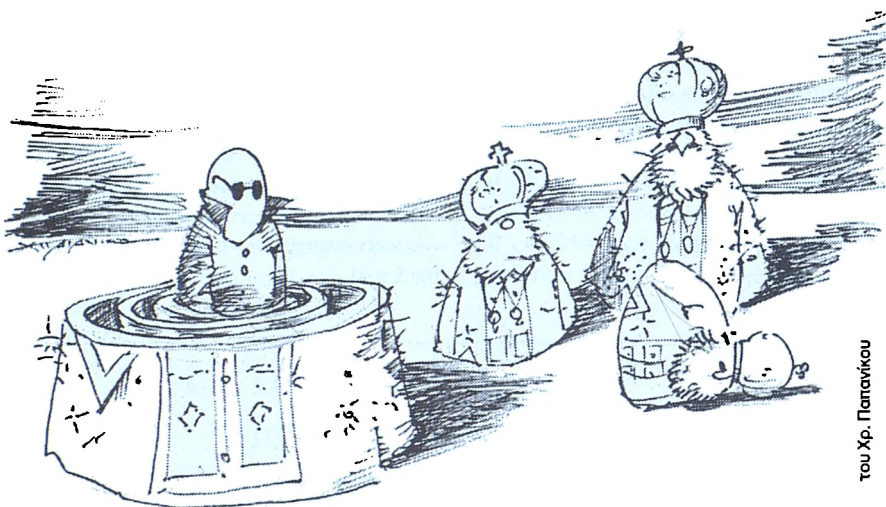
Στην Ήπειρο, το αγαπημένο παιχνίδι των καιρών δεν ήταν άλλο από το να αλλάζουν το χάρτη. Έτσι απλά, σα να παίζανε το κομπολόι, ξεριζωναν χωριά από τον τόπο τους και τα εκτοπίζανε σε άγνωστα μέρη. Κάποια άλλα τα διαλύανε και οι οικογένειες ξαναρίζωναν σε γειτονοχώρια. Πατούσαν ανθισμένες πολιτείες και οι πολιτείες δεν ξαναφύτρωναν πια.

Εκδόσεις Πολύτυπο. Κεντρική διάθεση:
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα, τηλ.: 210-72.32.819

Εκκλησία και αριστερός νεοσυντηρητισμός

της Πηνελόπης Τσουτσουμέλα

Η κρίση που οδήγησε ο αρχιεπίσκοπος την ελληνική Εκκλησία έδωσε την ευκαιρία στο νεοσυντηρητικό κόσμο της χώρας να επαναφέρει στο προσκήνιο οπισθοδρομικές ιδέες που κατά καιρούς επεκαλείτο η Αριστερά στο θέμα αυτό. Μόλις προχθές ο νέος πρόεδρος του ΣΥΝ επανέλαβε ότι ο χωρισμός της Εκκλησίας από το κράτος θα απαλλάξει την πρώτη από τα κοσμικά της χαρακτηριστικά. Έτσι, λέει, η Εκκλησία θα πάψει να επιδιώκει την ανάληψη πολιτικών ρόλων και το κράτος θα εκκοσμικευθεί.*

του Χρ. Παπανίκου

Τι προτείνει όντως η Αριστερά και, γενικότερα, ο νεοσυντηρητικός κόσμος; Να υιοθετηθεί το μοντέλο της Καθολικής Εκκλησίας, με το επιχείρημα ότι, χάρη σ' αυτό, το κράτος εκεί έγινε κοσμικό. Απομένει να δούμε αν όντως η εκκοσμίκευση του κράτους οφείλεται στον χωρισμό ή αν ο χωρισμός είχε ως αποτέλεσμα την

εκκοσμίκευση της κοινωνίας. Απομένει επίσης να διευκρινισθεί αν η Εκκλησία απο-κοσμιεύθηκε, αν δηλαδή με τον χωρισμό απώλεσε τους κοσμικούς της ρόλους και επανήλθε στο Ναό.

Η δυσκολία στο επιχείρημα της νεοσυντηρητικής Αριστεράς είναι ότι δεν εξηγεί πώς αντιλαμβάνεται το κοσμικό κράτος ή την μη εκκοσμικευμένη Εκκλησία. Δεν περιλαμβάνει επίσης στο πρόταγμά της την εκκοσμίκευση της κοινωνίας. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι εκκοσμικευμένο θεωρείται το πολιτικό σκέλος του λόγου του αρχιεπισκόπου, π.χ. αυτό που αναφέρεται στα εθνικά ζητήματα. Εκδηλώσεις της θρησκευτικότητας του κράτους είναι προφανώς η συμμετοχή του κλήρου στις

διάφορες τελετές (ορκωμοσίας κ.λπ.), ο θρησκευτικός όρκος των φορέων της πολιτείας και των πιστών κ.ά. Δεν φαίνεται όμως να εγγράφονται ως εκδηλώσεις εκκοσμίκευσης της Εκκλησίας π.χ. ο πλήρης έλεγχος της ιδιωτικής παιδείας (ακόμη και η λειτουργία ιδιωτικών ΑΕΙ), δηλαδή των θεσμών που διαμορφώνουν την ποιότητα του πολίτη, η ύπαρξη θρησκευτικών κομμάτων ή συνδικάτων και ποικίλων όσων θρησκευτικών οργανώσεων που ελέγχουν ευρύτατες περιοχές της πολιτικής και κοινωνικο-οικονομικής ζωής μιας καθολικής ή προτεσταντικής χώρας και, βεβαίως, οι κατηγορηματικές παρεμβάσεις των Εκκλησιών τους στα κοινωνικο-πολιτικά δρώμενα ή η επιχειρηματική δράση της Εκκλησίας. Δεν θεωρείται επίσης θρησκευόμενο το κράτος που κυβερνάται από ένα θρησκευόμενο (όπως το χριστιανικό) κόμμα ή του οποίου η πολιτική ζωή καθορίζεται ευρέως από τα κόμματα αυτά, τα ομόλογα συνδικάτα κ.λπ.

Όστε, για να πάψει η ελληνική Εκκλησία να εκκοσμικεύεται και, αντίστοιχα, το κράτος να θρησκευείται, για να γίνει «λαϊκό», πρέπει η εκκλησία να χωρισθεί από το κράτος. Η θέση αυτή συνομολογεί καταφανώς ότι οι οπαδοί του χωρισμού αποδέχονται τις συνέπειές του: το περιεχόμενο της κοσμικής δράσης της καθολικής ή της προτεσταντικής Εκκλησίας είναι καλό, δηλαδή προοδευτικό, το ίδιο και η θρησκευτικότητα της πολιτικής ζωής και του κράτους την οποία διαχειρίζονται οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις. Δεν ενοχλεί επομένως η θρησκευτικοποίηση της κοινωνίας ή της πολιτικής ζωής. Το ενδιαφέρον εστιάζεται μόνον στις σχέσεις κορυφής: κράτους-Εκκλησίας.

Εκείνο που αποφεύγει να ομολογήσει η νεοσυντηρητική Αριστερά είναι ότι η έννοια του χωρισμού της Εκκλησίας

* Ο διάλογος που διεξάγεται εδώ δεν αφορά τους άλλους θιασώτες του νεοσυντηρητισμού και, ιδίως, τον πασοκικό νεοφιλελευθερισμό, καθώς η ιδιωτικοποίηση της Εκκλησίας, προσιδιάζει με την ίδια τους τη φύση και βεβαίως με τη νεμτική άποψη που τρέφουν για την πολιτική.

από το κράτος σημαίνει την ιδιωτικοποίηση της Εκκλησίας. Έχει ενδιαφέρον να προσεχθεί ότι ενώ η Αριστερά επιδιώκει την κρατικοποίηση της οικονομίας ή πάντως στρατηγικών τομέων της και, σε κάθε περίπτωση, μια αυξημένη εποπτεία σ' αυτήν, την Εκκλησία την θέλει ιδιωτική!... Θα ήταν εύκολο να παρατηρήσει κανείς ότι και εδώ η Αριστερά μηρυκάζει απλουστευτικά το μοντέλο της Εσπερίας. Όμως το πρόβλημα είναι βαθύτερο και οι επιπτώσεις του καταλυτικές, αφού δι' αυτού συντηρείται ή συντελείται η θρησκευτική χειραγώγηση της κοινωνίας και της πολιτικής ζωής.

Η αιτιολογία του χωρισμού στις καθολικές χώρες είναι αποκαλυπτική ως προς αυτό. Η καθολική Ευρώπη έστειλε την Εκκλησία στην ιδιωτική σφαίρα διότι δεν μπόρεσε να την υπαγάγει στη δημόσια σφαίρα -να την κρατικοποιήσει- υποτάσσοντάς την στην αρμοδιότητα της πολιτικής. Η καθολική Εκκλησία από το Μεσαίωνα ανέλαβε ρόλους κρατικής δεσποτείας, τους οποίους το εθνικό κράτος αγωνίσθηκε να περιορίσει. Εκεί όπου δεν τα κατάφερε, προτίμησε να συννομολογήσει τη συνύπαρξη στους κόλπους του ενός κράτους εν κράτει, περιορίζοντας έτσι την πολιτική του κυριαρχία. Με τον χωρισμό, η πολιτεία αναγνώριζε μια περιοχή αποκλειστικής αρμοδιότητας της Εκκλησίας ή, αλλιώς, ανταγωνιστικής συμβίωσης μαζί της. Η συνεκτίμηση της Καθολικής Εκκλησίας ως θεσμού δημοσίου συμφέροντος θα συνεπήγετο την αναίρεση της έννοιας της Εκκλησίας, ως διεθνιστικού και κατ' επέκταση υπερκείμενου του εθνικού κράτους θεσμού. Όστε, ο χωρισμός ετέθη στην Καθολική Εκκλησία, επειδή ήταν ισχυρή, όχι στον Προτεσταντισμό, όπου η εκκλησία υπήχθη στην πολιτική αρμοδιότητα του κράτους και μάλιστα υπό ένα καθεστώς καισαροπαπισμού. Έχει ενδιαφέρον επίσης να προσεχθεί ότι ο χωρισμός και συνεπώς η ιδιωτικοποίηση στις καθολικές χώρες, έγινε με σύμ-

βαση μεταξύ του κράτους και του Βατικανού, δεν έγινε με μονομερή πράξη του κράτους, όπως θα ανέμενε κανείς αν το κράτος ήταν κυρίαρχο στα πράγματα της Εκκλησίας. Όστε, συγκατανευσε στον χωρισμό, δεν ήταν επιλογή του.

Αν λοιπόν η θρησκεία, όπως και η οικονομία, είναι θεσμοί χειραγώγησης του λαού για την Αριστερά, οφείλει,

είναι ότι η θρησκεία έχει δυο διαστάσεις. Η μια αφορά στην προσωπική σχέση του ανθρώπου με τη θρησκεία, που εγγράφεται σαφώς ως ζήτημα ατομικής επιλογής ή ελευθερίας. Η άλλη όμως έχει να κάνει με την αναγνώριση της θρησκείας ως μείζονος ζητήματος, που ενδιαφέρει σφαιρικά την κοινωνία. Ως τέτοιο, δεν μπορεί παρά να αντιμετωπισθεί με όρους πολιτικής: ως ζήτημα δημοσίου χώρου και συμφέροντος. Με την ιδιωτικοποίηση της Εκκλησίας, αναγνωρίζεται σ' αυτήν -δηλαδή σε έναν δεσποτικό θεσμό με θεοκρατική αναφορά- μια σχέση ιδιοκτησίας με το αντικείμενό της, τη θρησκεία, και, συνακόλουθα, μια θεοκρατική σχέση με τους πιστούς. Συγχέεται δηλαδή η προσωπική πίστη και στάση έναντι της θρησκείας, με το αντικείμενο θρησκείας, με το θεσμό και τη διαχείριση του θρησκευτικού πεδίου, που ως μείζον ζήτημα είναι κατεξοχήν πολιτικό. Έτσι, αντί η αρμοδιότητα του θρησκευτικού πεδίου να ανήκει στην πολιτική κοινωνία, η τελευταία, δια χειρός του κράτους, υποτάσσεται στο δεσποτικό ιερατείο.

Η στάση αυτή της Αριστεράς συνδέεται με την άποψη ότι η πολιτική κατέχεται ή μάλλον ταυτίζεται με το κράτος. Επομένως η Εκκλησία ή θα περιέλθει στο κράτος ή θα γίνει ιδιωτική. Η επιλογή της ιδιωτικοποίησης της Εκκλησίας αντιφάσκει απολύτως προς την έννοια της προόδου, αν θεωρήσουμε ότι η ελευθερία και τα δικαιώματα ενσωματώνουν τη λογική της συμμετοχής. Δεν συμβιβάζονται με την εξομείωση του συστήματος με την ιδιοκτησία. Όσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή του κοινωνικού σώματος στα κοινά, τόσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο της ελευθερίας που απολαμβάνει. Με διαφορετική διατύπωση, ανάμεσα στην ιδιωτική σφαίρα και στο κράτος υπάρχει η πολιτική, ως πρόταγμα ελευθερίας. Όσο και αν αυτό το αγνοεί η Αριστερά, είναι ηλίον φαινότερο ότι, ακόμη και με τα δικά της μέτρα, η ιδιωτικοποίηση της Εκκλησίας και μάλιστα η

του Γεωργιάδη

αντιθέτως, να περιέλθει στο κράτος του λαού, να υπαχθεί δηλαδή στην καθολική πολιτική αρμοδιότητα των εντολοδόχων της κοινωνίας. Τούτο όμως προϋποθέτει την θεώρηση της Εκκλησίας ως θεσμού δημοσίου κι όχι ιδιωτικού δικαίου!... Θα πρόσθετα ότι αυτό θα ήταν αναγκαίο και για έναν πρόσθετο, ίσως πιο σημαντικό λόγο. Με τον χωρισμό το κράτος δεν ιδιωτικοποιεί απλώς έναν θεσμό, την Εκκλησία. Παρατείνεται από μια καίρια περιοχή πολιτικής κυριαρχίας, υπέρ ενός διεθνικού και μάλιστα θεοκρατικού θεσμού. Εκείνο που αγνοεί η νεοσυντηρητική Αριστερά

εκχώρηση σε ένα θεοκρατικής αναφοράς θεσμό, της αποκλειστικής αρμοδιότητας να διαχειρίζεται το ζήτημα της πίστης και μάλιστα κοσμικά ζητήματα, αποτελεί αντιδραστική επιλογή. Τουλάχιστον, διατηρώντας την Εκκλησία ως θεσμό δημοσίου ενδιαφέροντος, θα συνομολογούσε τρόπον τινά ότι ο φορέας της πολιτικής διατηρεί σε τελική ανάλυση την υψηλή αρμοδιότητα να καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας της Εκκλησίας.

Μια προοδευτική, εντούτοις, πρόσληψη της Εκκλησίας θα εστίαζε την προσοχή της όχι στο δίλημμα ιδιωτικός ή δημόσιος θεσμός, αλλά στη διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα της, με πρόσημο αφενός την αυστηρή εφαρμογή της αρχής των διακριτών ρόλων και αφετέρου την υπαγωγή της στην πολιτική αρμοδιότητα της κοινωνίας. Η πρώτη επισήμανση συνεπάγεται τον περιορισμό της αποκλειστικά στις λειτουργίες του «ιερού». Η άλλη υπονοεί ότι το λαϊκό μέρος της Εκκλησίας θα διοικεί τα του θεσμού (εν οίς και τα οικονομικά) και, κατ' ελάχιστον, θα εκλέγει, θα ελέγχει, αυτό, την ηθική συμπεριφορά του κλήρου, θα τον ανακαλεί κ.λπ. Το πρόβλημα επομένως για την Αριστερά, για την εποχή μας, είναι ότι

δεν θα μπορούσε να αποδώσει την Εκκλησία στην κοινωνία, αφού θεωρεί αδιανόγητη την απόδοση του πολιτικού συστήματος σ' αυτήν. Η επιλογή της ιδιωτικοποίησης της Εκκλησίας παρακάμπτει το μείζον ζήτημα του εκδημοκρατισμού της, δηλαδή της απόδοσής της στην κοινωνία των πιστών.

Τα παραπάνω κάνουν φανερό ότι η συζήτηση για την εξυγίανση της Εκκλησίας είναι χωρίς αντικείμενο, όπως ακριβώς αποτελεί ματαιοπονία κάθε συζήτηση για την εξυγίανση της πολιτικής. Λέγεται ότι η εξυγίανση της Εκκλησίας θα επέλθει με το χωρισμό

της από το κράτος. Δεν διευκρινίζουν όμως πώς θα γίνει η κάθαρση αν η Εκκλησία γίνει ιδιωτικός θεσμός, αφού, στην περίπτωση αυτή, η διαχείριση του οίκου της θα αποτελεί υπόθεση όχι δημοσίου αλλά εσωτερικού συμφέροντος.

Ως προς αυτό δεν συνεκτιμάται ίσως επαρκώς μια διάσταση της θρησκείας που είναι ωστόσο εξαιρετικά σημαντι-

νά πνευματική, δηλαδή προσωπική σχέση, αφορά τον αμαρτωλό και τον πνευματικό του. Εξαντλείται αποκλειστικά στο πεδίο της εξομολόγησης και της θείας ευχαριστίας. Αυτό λέει η Εκκλησία. Όταν δημοσιοποιείται και μάλιστα όταν παίρνει τη μορφή παρέμβασης στον χώρο της κοινωνικής δράσης του παραβάτη ή στις δοσοληψίες του με τα κοινωνικά υποσυστήματα και

την πολιτεία (π.χ. στη δικαιοσύνη), τότε δεν είναι ποιμαντική σχέση, αποτελεί παραβατική εισπήδηση του ιερέα στα κοσμικά. Ο Θεός λέγει ότι ο αμαρτωλός συγχωρείται, αν μετανοήσει. Η πολιτεία δεν συγχωρεί, κατ' αρχήν, ο παραβάτης τιμωρείται για παραδειγματισμό και για λόγους δημόσιας τάξης. Ο αρχιεπίσκοπος ως προς αυτό γίνεται συνεργός του εγκληματία και υπόλογος για την εμπλοκή του ενώπιον της δικαιοσύνης.

Ένα τελευταίο ζήτημα, είναι εκείνο της εκκοσμίκευσης του κράτους. Η νεοσυντηρητική Αριστερά -και όχι μόνον- πιστεύει ότι το να είναι η Εκκλησία δημόσιος θεσμός αποτελεί απόδειξη της θρησκευτικότητας του κράτους. Ουδέν αναληθέστερο του επιχειρήματος αυτού. Είδαμε ότι η υπαγωγή της Εκκλησίας στο κράτος συνάδει με τη λογική της καθολικής πολιτικής αρμοδιότητας που οφείλει να αναγνωρίζει στους εντολοδόχους της κοινω-

νίας ένα έστω έμμεσα αντιπροσωπευτικό σύστημα. Η υπαγωγή αυτή δεν συνομολογεί ότι το κράτος είναι θρησκευτικό, ότι δηλαδή υπάγεται στην Εκκλησία ή ότι θρησκευείται, αλλ' ότι η Εκκλησία ως φορέας διαχείρισης δημοσίου χώρου υπάγεται στο πεδίο του καθολικού εκπροσώπου της κοινωνίας, του κράτους. Το κράτος δεν διοικεί άμεσα τα της θρησκείας, δεν αφήνεται όμως η διαχείριση της θρησκείας αποκλειστικά στην Εκκλησία, όπως εάν αυτή θα περιερχόταν στην ιδιωτική σφαίρα. Ισχύει δηλαδή ό,τι και σε άλλες περιοχές της πολιτικής αρμοδιότητας. Το να

του Γεωργιόπουλου

κή. Ότι δηλαδή το κανονιστικό πλαίσιο της χριστιανικής θρησκείας αντιστρατεύεται την κοσμική έννομη τάξη. Ο ιερέας του Χριστιανισμού μπορεί να συγχωρήσει το φονιά ή τον έμπορο ναρκωτικών, αν δηλώσει μετάνοια. Η κοσμική έννομη τάξη όχι. Η επισήμανση αυτή τοποθετεί στη θέση της τη λεγόμενη ποιμαντική λειτουργία του ιερέα. Ο Χριστόδουλος εμφανίζει τις επιστολές συνηγορίας προς εγκληματίες ή προς δικαστικούς για την απελευθέρωση εμπόρων ναρκωτικών ως υψίστη ποιμαντική λειτουργία. Μέγα σφάλμα. Η ποιμαντική λειτουργία παραμένει στε-

ανήκει ο ηλεκτρισμός στη δημόσια σφαίρα δεν σημαίνει ότι το κράτος υπάγεται στη ΔΕΗ, αλλά το αντίθετο. Αν λοιπόν μια απλή παραγωγική δράση κρίνεται αναγκαίο να υπαχθεί στο δημόσιο χώρο, τι πρέπει να πούμε για το μείζον ζήτημα της θρησκείας, που επιπλέον, όπως είδαμε, η κανονιστική της λογική αντιστρατεύεται εκείνη της κοσμικής νομιμότητας;

Τι είναι λοιπόν αυτό που ορίζει το κράτος ως κοσμικό ή ως θρησκευόμενο; Η παρουσία του ιερέα στην ορκωμοσία, με την επίκληση του Ευαγγελίου, οι αγιασμοί στα εγκαίνια ή σε γιορτές, ο θρησκευτικός γάμος κ.λπ.; Ήταν άραγε η αθηναϊκή δημοκρατία θρησκευόμενη πολιτεία επειδή συμβουλευόταν το μαντείο των Δελφών, καλούσε τους ιερείς στις τελετές ή στις γιορτές της πόλης, προέβαινε σε θυσίες στους θεούς πριν από πολιτειακές λειτουργίες και η Ηλιαία δίκασε μείζονα, κατά την κρίση της, θρησκευτικά ζητήματα του δήμου; Και δεν ήταν η βυζαντινή πολιτεία όπου η ενθρόνιση του βασιλέα δεν προϋπέθετε την εκκλησιαστική ιεροτελεστία ή το θρησκευτικό όρκο; Φυσικά, λόγος δεν γίνεται για το προτεσταντικό κράτος όπου ο ανώτατος άρχων είναι ηγέτης της Εκκλησίας ή για το καθολικό κράτος εν κράτει. Εκεί, θρησκευείται το πολιτικό σύστημα, θεμελιώδεις θεσμοί της κοινωνίας πολιτών και βεβαίως οι συντελεστές της πολιτικοποίησης του πολίτη, όχι όμως το κράτος (!).

Διερωτώμαι αν η νεοσυντηρητική Αριστερά πιστεύει σοβαρά ότι η λειτουργική ή και ενδεχομένως όποια άλλη εμπλοκή της Εκκλησίας στις λειτουργίες του κράτους και, κατ'αυτάς, η αξίωση του νυν αρχιεπισκόπου να αντιμετωπίζεται ως θεματοφύλακας του έθνους, είναι απόρροια του χαρακτήρα της ως θεσμού δημοσίου ενδιαφέροντος. Ποιος άραγε εμποδίζει την πολιτική τάξη, διατηρώντας την Εκκλησία ως δημόσιο θεσμό, να την αποκλείσει από όλες τις κοσμικές λειτουργίες; Το γιατί συντηρούνται όλα αυτά, ας το αφήσουμε κατά μέρος. Οι τελετές αυτές όμως δεν βλέπω γιατί πρέπει να αποτελούν δικαιολογία για να καταπίνουμε την κάμηλο της νεοσυ-

ντηρητικής οπισθοδρόμησης, με το επιχείρημα ότι το είπε η Εσπερία. Η περίπτωση του λεγόμενου πολιτικού γάμου είναι διαφωτιστική. Το δίλημμα, όπως τίθεται, είναι ποιος θα εξουσιάζει τον πολίτη, όχι πώς θα απελευθερώσει τη βούλησή του. Γιατί άραγε η απάντηση στο θρησκευτικό γάμο πρέπει να είναι ο πολιτικός γάμος; Μια έλλογη πολιτεία θα ενδιαφερόταν για την παραγωγή εννόμων αποτελεσμάτων από τις συμβάσεις των πολιτών της. Θα έλεγε λοιπόν ότι υποχρεωτικώς συνάπτεται μια σύμβαση ενώπιον του Δημάρχου ή του συμβολαιογράφου –για να παραχθούν τα έννομα αποτελέσματα– και όποιος το επιθυμεί, όποτε το επιθυμεί, πηγαίνει στην Εκκλησία για να πράξει το θρησκευτικό του χρέος. Τι θα πει πολιτικός γάμος και μάλιστα υποχρεωτικός; Και γιατί η θρησκευτική τελετή να εξομοιούται με τη ληξιαρχική πράξη του γάμου;

Κλείνουμε με την επισήμανση ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, προοδευτική είναι μόνον η πρόταση που εισάγει την αρχή των διακριτών ρόλων, η οποία είναι σαφής: (α) Το κράτος –ενόσω ενσαρκώνει το πολιτικό σύστημα και την πολιτική– διατηρεί την καθολική πολιτική αρμοδιότητα στο σύνολό της και, συνακόλουθα, επί της Εκκλησίας. (β) Η Εκκλησία, από τη μεριά της, εκπληρώνει λειτουργίες δημοσίου συμφέροντος στην περιοχή του ιερού. Οι λειτουργίες αυτές εξαντλούνται εντός του Ναού, δηλαδή στη διαχείριση της σχέσης του πιστού με το θείο, εφόσον αυτός ζητήσει τη συνδρομή της. (γ) Τούτο σημαίνει ότι η Εκκλησία δεν έχει θέση ούτε στην πολιτική –δεν έχει πολιτικό λόγο–, ούτε στην κοινωνία πολιτών, ούτε πού αλλού στην κοσμική ζωή της κοινωνίας. (δ) Σημαίνει επίσης ότι η διοίκηση της καθημερινότητας της Εκκλησίας, η εκλογή, ο ηθικός κ.λπ. έλεγχος, η ανάκληση του κλήρου ανήκει στην κοσμική τάξη. Ένα πρώτο βήμα θα ήταν η συμμετοχή διπλάσιου αριθμού εκλεγμένων κοσμικών σε Συμβούλια Διοίκησης των Μητροπόλεων και στην Ιερά Σύνοδο. Ζητούμενο για την Εκκλησία είναι να επανεύρει τη δημοκρατική της αναφορά, όχι να μεταβληθεί σε παπική πολιτεία.

Θα ερωτηθώ: Μπορεί άραγε η Αριστερά, εδώ ή αλλού, να αρθρώσει ένα προοδευτικό επιχείρημα σχετικά με την Εκκλησία; Όχι, ασφαλώς. Διότι η διατύπωση ενός τέτοιου επιχειρήματος για την Εκκλησία, προϋποθέτει να το έχει ήδη εμπεδώσει στο πολιτικό πεδίο. Και εκεί η Αριστερά, όπως και όλος ο πολιτικός κόσμος σήμερα, είναι συνεπής: αλεργιάζεται με την ιδέα ενός μετασχηματισμού του πολιτικού συστήματος που θα έθετε ως πρόκριμα την ακύρωση των δεσποτικών θυλάκων εξουσίας και την καθιέρωση της αντιπροσωπευτικής αρχής, τόσο στο κράτος όσο και στο επίπεδο των δυνάμεων της κοινωνίας πολιτών.

Και η εξυγίανση της Εκκλησίας; Μα ποιος νοιάζεται πραγματικά γι' αυτό; Πώς μπορεί να εξυγιανθεί η Εκκλησία από ένα πολιτικό σύστημα που μπερδεύει τον κοινωνικο-πολιτικό πλουραλισμό με τη δημοκρατία, που αποδέχεται θεοκρατικούς θύλακες στους κόλπους του, με πρόσχημα την κοινωνία πολιτών, που έχει επομένως στη φύση του την αυτονομία της πολιτικής δράσης και το παρασκήνιο; Άλλωστε, ακόμη και στο κατεστημένο πλαίσιο, παρασιωπάται ότι η κάθαρση είναι ανέφικτη ενόσω ο νυν αρχιεπίσκοπος, ο οποίος έχει δείξει ότι δεν διακατέχεται ούτε από τον φόβο του Θεού ούτε από μια σχετική προσήλωση στην πολιτειακή έννομη τάξη, καλά κρατεί. Ποιος αγνοεί ότι τα ονόματα που εμπλέκονται στις αθλιότητες έχουν εκτραφεί όλα στο περιβάλλον του; Και ότι, κυρίως, επειδή η σήψη της ιεραρχίας είναι τόσο βαθιά, ο κύριος Χριστόδουλος έχει, ως εκ της θέσεώς του, την ευχέρεια να ελέγχει την κατάσταση;

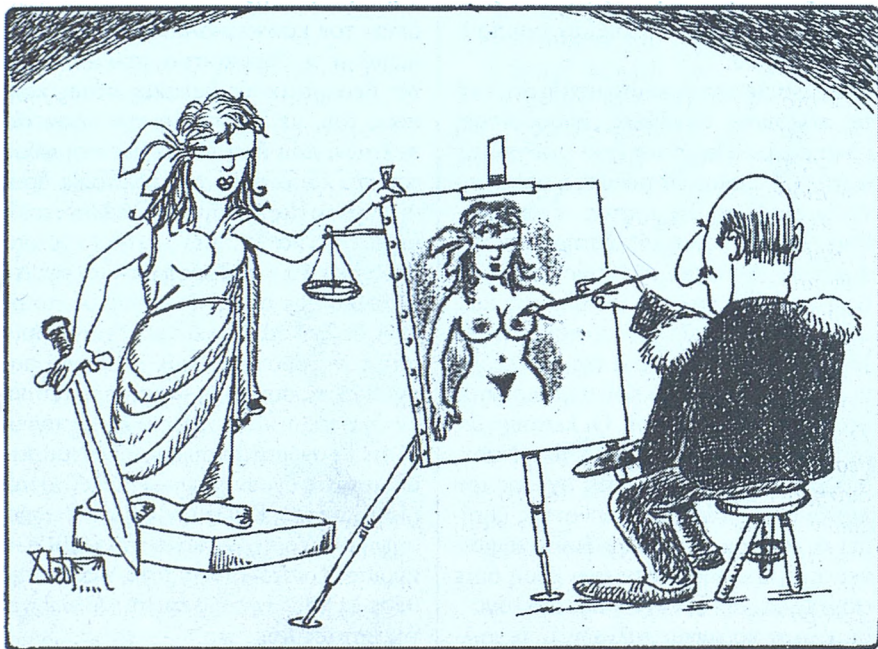
Το χειρότερο εν προκειμένω δεν είναι ότι η αυτοκάθαρση είναι αντικειμενικά ανέφικτη, αλλ' ότι οι πολιτικές δυνάμεις, εν οίς και η Αριστερά, δεν επιδιώκουν την κάθαρση της Εκκλησίας, αλλά τη δημιουργία πολιτικών άλλοθι, πέραν της δημοκρατικής αρχής. Όντως, η ιδιωτικοποίηση της ελληνικής Εκκλησίας θα μπορούσε να αποδειχθεί περισσότερο επαχθής –δηλαδή νεοσυντηρητική, αν όχι εγκληματική–, απ' ό,τι η ίδια η διατήρηση του νυν αρχιεπισκόπου στη θέση του.

Καλά με τον Γιοσάκη, με άλλες «ξεχασμένες» υποθέσεις τι γίνεται;

του Ρεπόρτερ

Ποιος Βαβύλης και ποιος Γιοσάκης; Για ποια κάθαρση και ποια εξυγίανση μπορούν ομιλούν η κυβέρνηση Καραμανλή και η ηγεσία της Δικαιοσύνης, όταν δικογραφίες με ακράδαντα στοιχεία για την εμπλοκή συγκεκριμένων επιχειρηματιών σε ποικίλες παρανομίες παραμένουν ακόμα και μετά την εξαγγελθείσα κάθαρση στα συρτάρια των αρμόδιων ανακριτών και ο Άρειος Πάγος αφήνει να περάσουν στο «ντούκου» χονδροειδέστατες παραβιάσεις της ποινικής δικονομίας; Ο Γιοσάκης και ο Βαβύλης μας μάραναν...

Αξίζει κάθε έπαινος και υποστήριξη στην ηγεσία της Δικαιοσύνης για την κάθαρση που ξεκίνησε αμέσως μετά τις καταγγελίες για τη δράση των παραδικαστικών κυκλωμάτων. Οφείλουμε ωστόσο να επισημάνουμε ότι ενώ οι υποθέσεις που διερευνώνται αφορούν μεταξύ άλλων καθυστερήσεις δικογραφιών για υποθέσεις ήσσονος σημασίας (τροχαία, αστικά κ.λπ.), ή μεγαλύτερης (ναρκωτικά, κυκλώματα πορνείας, Γιοσάκης κ.λπ.),

παραμένουν στο αυτροβλήτο οι απαράδεκτες καθυστερήσεις σε υποθέσεις μέζονος σημασίας που έχουν καταγγελλεί επανειλημμένως από τον Τύπο, όπως η περιβόητη υπόθεση Κόκκαλη-Στάζι.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ 4ου ΕΙΔΙΚΟΥ ΑΝΑΚΡΙΤΗ

Όπως είναι γνωστό η υπόθεση αυτή εκκρεμοδικεί επί τρία ολόκληρα χρόνια (36 μήνες ακριβώς): από το Φεβρουάριο του 2002, όταν ο σημερινός προϊστάμενος της Εισαγγελίας Εφετών Δ. Παπαγ-

γελόπουλος άσκησε δίωξη εναντίον του Σ. Κόκκαλη για τέσσερα κακουργήματα και άλλα τόσα πλημμελήματα (κατασκοπία, δωροδοκία, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κ.λπ.). Η κύρια ανάκριση της υπόθεσης ανατέθηκε τότε στον 4ο Ειδικό Ανακριτή κ. Πουρνάρα, ο οποίος την κράτησε στο γραφείο του επί ενάμιση χρόνο, χωρίς να προβεί σε καμία απολύτως ανακριτική πράξη, παρά την έντονη παρέμβαση του τότε Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ευ. Κρουσταλλάκη.

Ο κ. Πουρνάρας, ο οποίος σημειωτέον ενώ διενεργούσε την κύρια ανάκριση για την υπόθεση Κόκκαλη είχε διορισθεί εμμέσως στην ΕΠΟ, ζήτησε τελικά να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο για τον συνήθη λόγο: «ελλείπει αποδεικτικών στοιχείων». Τα στοιχεία όμως υπήρχαν και βοούσαν και έτσι με το υπ. αριθμ. 1504/2004 της 15/9/04 βούλευμά του το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών απέρριψε την πρόταση να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο και διέταξε να συνεχισθεί η ανάκριση και να ζητηθεί το άνοιγμα των λογαριασμών στην Ελβετία. Η υπόθεση ανετέθη στον κ. Βλάχο, αλλά συνέχισε κι αυτός το τροπάρι του προκατόχου του. Καμία ανακριτική πράξη επί 15 μήνες παρά τις επανειλημμένες επισημάνσεις από τον Τύπο και μια εντολή από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Δ. Λινό για επιτάχυνση του ανακριτικού έργου.

Αποδεικνύεται δηλαδή ότι η Εκκλησία και η ίδια η Δικαιοσύνη δεν διαθέτουν τη δύναμη και την επιρροή του Σωκράτη Κόκκαλη. Ο δημοσιογραφικός θόρυβος ολίγων ημερών ήταν αρκετός για να κινηθεί ο Άρειος Πάγος εναντίον των δικαστών που ενέχονται στα παραδικαστικά κυκλώματα και την υπόθεση Γιοσάκη. Στην περίπτωση Κόκκαλη έχουμε

μόνο αντιδράσεις για τους τύπους και ήπιες οχλήσεις των εμπλεκομένων ανακριτών. Ο καθένας μπορεί να βγάλει λοιπόν τα συμπεράσματά του. Το μόνο που θα πούμε εμείς είναι ότι η απόπειρα «εξυγίανσης» της Δικαιοσύνης με αφορμή την υπόθεση Γιοσάκη μάς αφήνει παγερά αδιάφορους. Πολύ περισσότερο επειδή πρόκειται για περιπτώσεις δικαστικών που είχαν ήδη τιμωρηθεί ή επισημανθεί. Αν η έρευνα για τα παραδικαστικά κυκλώματα επεκτεινόταν και σε υποθέσεις μεζονος σημασίας που θάφτηκαν, όπως η υπόθεση του Χρηματιστηρίου, η υπόθεση του Κτηματολογίου, ή η υπόθεση Κόκκαλη, τότε ναι, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για κάθαρση στη Δικαιοσύνη.

Αξίζει επίσης να σημειώσουμε ότι παρόλο το γεγονός ότι οι απαράδεκτες καθυστερήσεις, αλλά και μεθοδεύσεις στις ανακρίσεις για την υπόθεση Κόκκαλη ήταν γνωστές και στην ηγεσία του Αρείου Πάγου και στην ηγεσία του Εφετείου Αθηνών αλλά και της Εισαγγελίας Πρωτοδικών, χρειάστηκε τελικά η παρέμβαση του Εθνικού Ιδρύματος Αθλημάτων της Ρωσικής Ομοσπονδίας (NSF) προκειμένου να κινηθεί η Δικαιοσύνη και να αντικαταστήσει τον κ. Βλάχο.

Το NSF ενδιαφέρεται για την υπόθεση λόγω της εμπλοκής των κατηγοριών εναντίον Κόκκαλη με την υπόθεση του ρωσικού Lotto. Μέσω του πληρεξουσίου δικηγόρου του στην Ελλάδα, το NSF υπέβαλε μήνυση-έγκληση κατά του κ. Βλάχου με την οποία ζητούσε να εξαιρεθεί από την υπόθεση λόγω υπαίτιας καθυστέρησης. Όπως είναι γνωστό από δημοσιεύματα του Τύπου, ύστερα από την μήνυση των Ρώσων ο κ. Βλάχος αναγκάστηκε να παραιτηθεί, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο έκανε τις δεκτό το αίτημά του και αναμένεται ο διορισμός νέου ανακριτή.

Το ερώτημα είναι γιατί παρά τη μήνυση των Ρώσων και την έντονη φημολογία που υπάρχει για την υπόθεση αυτή, ο Άρειος Πάγος δεν κίνησε από μόνος του πειθαρχικές διαδικασίες εναντίον των εμπλεκομένων δικαστικών. Ενώ το έκανε αμέσως για άλλες υποθέσεις πολύ πιο μικρής σημασίας. Όσα εξοργιστικά καταγράφονται στη μηνυτήρια

αναφορά των Ρώσων εναντίον του κ. Βλάχου είναι ενδεικτικά για τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε κατά τη γνώμη μας να κινηθεί και στην περίπτωση αυτή η ηγεσία της Δικαιοσύνης. Επισημαίνουμε ιδιαίτερα την άρνηση του κ. Βλάχου να υποβάλει εμπεριστατωμένη αίτηση δικαστικής συνδρομής προς τις ελβετικές και γερμανικές αρχές για το άνοιγμα των επίμαχων λογαριασμών του Κόκκαλη. Αναφέρονται μεταξύ άλλων για το θέμα αυτό στη μηνυτήρια αναφορά των Ρώσων:

«Από τους ανωτέρω λογαριασμούς, ο ρητά αναφερόμενος 8785 της τέως United Overseas Bank και νυν United European Bank χρησιμοποιήθηκε, όπως αδιαφιλονίκητα προκύπτει από τα αποδεικτικά τραπεζικής κίνησης που επικαλούμεθα και προσκομίζουμε στην ποινική δικογραφία, κατά την εκτέλεση των υλικών πράξεων και την τέλεση των κακουρημάτων που επικαλούμεθα και αποδίδονται στον Σωκράτη Κόκκαλη του Πέτρου. Στις 15/11/2004 καταθέσαμε αίτησή μας προς τον ως άνω κ. Ανακριτή του 4ου Ειδικού Τμήματος (Σ.Σ.: τον κ. Βλάχο) με την οποία επισημαίναμε την ύπαρξη άμεσου κινδύνου άρνησης των ελβετικών και γερμανικών αρχών όπως προβούν στο άνοιγμα των ανωτέρω τραπεζικών λογαριασμών, λόγω κινδύνου παραγραφής στην αλλοδαπή των αδικημάτων για τα οποία έχει ασκηθεί ποινική δίωξη. Σύμφωνα (επίσης) με την ελβετική νομοθεσία οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διατηρούν τα αρχεία κίνησης των τραπεζικών λογαριασμών για δέκα μόνο έτη από τυχόν κλείσιμο των λογαριασμών αυτών... (κατά συνέπεια) πιθανολογείτο σφόδρα ο κατά την 31η Δεκεμβρίου 2004 κίνδυνος καταστροφής υπό των εμπλεκόμενων τραπεζών κρίσιμου αποδεικτικού υλικού.»

Παρά ταύτα και παρά τις επανειλημμένες αιτήσεις και οχλήσεις του NSF, ο κ. Βλάχος αρνήθηκε τελικά να προβεί «στην απαιτούμενη εμπεριστατωμένη αίτηση δικαστικής συνδρομής». Με άλλα λόγια, στην υπόθεση Γιοσάκη η ελληνική Δικαιοσύνη χρειάστηκε δυο μήνες εβδομάδες για να ανοίξει τους τραπεζικούς λογαριασμούς των εμπλεκομένων. Για την υπόθεση Κόκκαλη, η οποία αφορά πολύ πιο σοβαρά αδική-

ματα δεν μπορεί να πράξει το ίδιο από το 1990, χρονιά κατά την οποία ασκήθηκε εναντίον του η πρώτη ποινική δίωξη για δωροδοκία, εκείνη με αφορμή την υπόθεση των 470.000 ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ.

Το ερώτημα είναι λοιπόν αν το θέμα θα μείνει στην αντικατάσταση του κ. Βλάχου. Πιστεύει άραγε ο Άρειος Πάγος ότι ο κ. Βλάχος ενεργούσε μόνος του και δεν είχε την κάλυψη κανενός άλλου ανωτέρου του; Πιστεύει άραγε ο καθ' όλα έντιμος εισαγγελέας του, ο κ. Λινός, ότι τα απαλλακτικά βουλεύματα που εκδίδονται επί 15 συναπτά έτη για τις ποινικές διώξεις που ασκούνται εναντίον του Κόκκαλη από το 1990 και την πρώτη δίωξη για δωροδοκίες, εκείνη δηλαδή που είχε αφορμή το σκάνδαλο των 470.000 ψηφιακών του ΟΤΕ, εκδίδονται επειδή «δεν υπάρχουν στοιχεία»; Είναι βέβαιος ότι δεν υπάρχουν δικαστικοί ή παραδικαστικά κυκλώματα που συμπαραστήκονται παντοιοτρόπως στη διαπλοκή;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΕΝΕΔΑΚΗΣ

Η Αλίσσάβη, δεκαπέντε διηγήματα –ιστορίες λέει ο Ανδρέας Νενεδάκης– καλύπτουν τον εικοστό αιώνα: Το κοντραμπάντο του αλατιού το '22, την Κατοχή, το Ελ Αλαμίν, την εξορία, το Μακρονήσι, τη Χούντα, το Μάη του '68.

Αξιολογώντας ένα «περιφερειακό» πανεπιστήμιο

του Παναγιώτη Νούτσου

I.

Σε φιλοκυβερνητική εφημερίδα (*Η Καθημερινή*, 16.1.2005) γράφτηκε πρωτοσέλιδα, λίγο πριν αρχίσει ο «εθνικός διάλογος» για την κατάσταση των ελληνικών Πανεπιστημίων, ότι αυτά βρίσκονται «από καιρό σε τροχιά παρακμής». Μάλιστα οι «βαθείς πληγές» τους εντοπίζονται συγκεκριμένα στα εξής: «υπεράριθμοι φοιτητές, έλλειψη υποδομών, απόντες καθηγητές, απωθητικά, μη λειτουργικά κτίρια, ανύπαρκτες ή ανοργάνωτες βιβλιοθήκες, υποβαθμισμένο εκπαιδευτικό έργο, ασήμαντο ερευνητικό έργο». Τουτέστιν, πρόκειται για «προφανή οπισθοδρόμηση, βεβαιωμένη αναποτελεσματικότητα, κρίση». Αν ξεκινώ μ' αυτές τις διατυπώσεις, είναι γιατί αποτελούν τον κανόνα των δημοσιολογούντων που αναλίσκονται αφειδώς σε αποφάνσεις με επίκεντρο μια ρητορεία «κρυσσεολογίας», σύμφωνα με την οποία η γενικευμένη «κρίση» απαιτεί και μια δραστική θεραπευτική αγωγή. Οι αυτόκλητοι μάλιστα θεράποντες έχουν πάντα έτοιμη, μαζί με τη διάγνωση, και τη συνταγή της «εξυγίανσης», τόσο για τα «κεντρικά» όσο και για τα «περιφερειακά» Πανεπιστήμια, που βρίσκονται με τη σειρά τους σε «μόνιμη κρίση».

Από την εποχή του Διαφωτισμού (για να μην συσκοτίζεται ακόμη και τώρα η δυναμική του) αναθερμάνθηκε το ενδιαφέρον για την αναλυτική προσέλαση του «μέρους», με την επιπρόσθετη ώθηση να υπερεκρασθεί το πνεύμα της

«αυθεντίας». Αν μείνουμε λοιπόν, ακολουθώντας μια σειρά ομόκεντρων σμικρυνόμενων κύκλων εμβάθυνσης, στα «περιφερειακά» Πανεπιστήμια, δηλαδή στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, δηλαδή στον Τομέα Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής (που πέτυχε συμπλήρωσε σαράντα χρόνια λειτουργίας), μπορώ να βεβαιώσω ότι οι αρχικές αιτιάσεις του «κρυσσεολόγου» δεν τον αφορούν.

II.

Θα αρχίσω από τα *realia*, στα οποία αποτυπώνεται η «πενία» των Πανεπιστημίων της ελληνικής «περιφέρειας». Όσο είναι ενεργά τα μέλη ΔΕΠ που υπηρετούν σ' αυτά, δηλαδή όσο υποχρεώνονται και από την κείμενη νομοθεσία να διαμένουν στον τόπο της εργασίας τους, τόσο δεν τους επιτρέπεται να επιλεγούν μέλη της Ακαδημίας (της πόλεως) Αθηνών. Επιπλέον, έχουν λιγότερες «ευκαιρίες» –χωρίς να περιορίζεται στο ελάχιστο αυτή η προοπτική– να εμπλακούν στην κεντρική πολιτική σκηνή ή στις επιτελικές (ανακλητές) θέσεις διαχείρισης της κρατικής εξουσίας. Δηλαδή έχουν λιγότερες πιθανότητες να μετατρέψουν το «λειτούργημα» για το οποίο έχουν εκλεγεί σε «πάρεργο». Δύο λοιπόν τα κρατούμενα.

Ας σοβαρευτούμε περισσότερο, εγκαταλείποντας την «κρίση», για να δράξουμε την «κρησάρα» για ό,τι αφορά ένα Πανεπιστήμιο της ελληνικής «περιφέρειας». Οι όροι της συζυγίας Πανεπιστημίου και τοπικής κοινωνίας συγκροτούνται εξυπαρχής, παρά τις κά-

ποιες διακυμάνσεις, με έκτυπο τρόπο. Μνημονεύω τα κυριότερα σημεία αυτής της συστοίχισης: την ιστορική παράδοση του τόπου, ιδίως στο πεδίο των γραμμάτων, την οποία το αρτισύστατο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα ανασυντάσσει, ανανεώνει και εμπλουτίζει τη χρονική συγκυρία ανόδου του και τα πρώτα του βήματα που σφράγισαν την κατοπινή του σταδιοδρομία, αν συνυπολογίσουμε προφανώς την αρχική του στελέχωση και το πνεύμα που συνέχισε τη σύλληψή του· κι ακόμη τη γεωγραφική ιδιαιτερότητα που καθιστούσε το Πανεπιστήμιο «περιφερειακό» ή όχι.

Χωρίς να ολισθήσουμε σε μια «μεταφυσική» των δομών ή των θεσμών, μπορούμε με διακριτικό καμβά τη συζυγία τοπικής κοινωνίας και Πανεπιστημίου να αναδειξουμε τους σταθμούς της πορείας του, με κύρια υπόθεση εργασίας που συνοψίζεται στην εξής ερευνητική πρόταση: το σύνολο των πτυχών αναδιάταξης του Πανεπιστημίου, ιδίως εκείνου που αναπτύσσεται στην περιφέρεια, έχει σαφείς επιπτώσεις στους όρους συγκρότησης της τοπικής κοινωνίας που με τη σειρά της μπορεί να επιταχύνει ή να επιβραδύνει –όχι πάντως να αναστείλει ή να ματαιώσει– αυτήν την αναδιάταξη.

III.

Και για να μην αντιπαρέλθω τη συγκυρία, όταν δηλαδή η επίθεση που δέχεται το δημόσιο Πανεπιστήμιο συνοδεύεται με την αξίωση «αξιολόγησής» του, θα μπορούσα να υπαινιχθώ τις πτυχές του πάντα δραστικού ερωτήματος: ποιός θα αξιολογήσει τους «αξιολογητές»;

Ο Παναγιώτης Νούτσος είναι καθηγητής της Κοινωνικής και Πολιτικής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Ας πούμε τα πράγματα με το όνομά τους. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση, εδώ και χρόνια, αποτέλεσε διεθνώς αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο με συμβολή σειράς επιστημών στη θεματοποίησή του. Γι' αυτό απορεί κανείς πώς ξεφύτρωσαν δεκάδες «evaluators» που δεν είχαν και δεν έχουν να καταθέσουν ούτε μια δημοσιευμένη γραμμή για τον υπό «αξιολόγηση» θεσμό, με κάποιες λιγοστές εξαιρέσεις, αφήνοντας στην άκρη τους συμπαθείς εκπροσώπους της «αγοράς» που πλαισίωναν τους «αξιολογητές».

Σκαρώθηκαν λοιπόν «προγράμματα» που ανατέθηκαν από τον Πρύτανη, με έσωθεν και συνάμα άνωθεν βούληση για «αξιολόγηση» που δεν οριοθετούσε ακριβώς τους στόχους, τα κριτήρια και τα μέσα και –πολύ περισσότερο– που δεν στάθμιζε τις δυνατότητες των υποψηφίων «evaluators». Η όλη διαδικασία, από τη στιγμή της ανάθεσης (η σύναξη της οικείας προκήρυξης θα απαιτούσε έναν συλλογικό νου που θα αποτύπωνε με ευκρίνεια την αναστοχαστική λειτουργία του ιδρύματος που εκπροσωπεί) ως την κατάθεση του κειμένου της έκθεσης (συνήθως ολιγοσέλιδο, με γενικόλογες φιλοφρονήσεις και αμφίσημες προτάσεις δελφικής καταγωγής), διήρκεσε όσο αναλωνόταν ως «πρόγραμμα» που πληρούσε τις προδιαγραφές της «πνευματικής τεχνολογίας» των Βρυξελλών.

Το ζήτημα είναι βαθύτερο. Κατά την τελευταία δεκαετία επιχειρήθηκε και στη χώρα μας να υπαχθεί η «ηθική της αντικειμενικότητας», που κατά παράδοση είχε εγγραφεί στην επιστημονική προσέγγιση του αντικειμενικού κόσμου, στην «ηθική της αποτελεσματικότητας» των ενεργειών, κατά τη φρασεολογία του Max Weber (1919), που είχε χρησιμοποιηθεί σε μια περίοδο «αμερικανοποίησης» των γερμανικών Πανεπιστημίων. Ήταν εντελώς νωπή η συζήτηση για την «Επιτροπή Αξιολόγησης» των ΑΕΙ και ευκρινείς οι συνδηλώσεις που την εισήγαγαν, με την προσφυγή στις «συνθήκες οξύτατου ανταγωνισμού» που φαινόταν να επικρατεί διεθνώς, όταν ο Ν. 2083/92, άρθρο 24, συνέδεσε την «αξιολόγησή» τους («με βάση το επιτελούμενο σε αυτά εκπαιδευ-

τικό, ερευνητικό και διοικητικό έργο») με την κατανομή της «ειδικής» κρατικής χρηματοδότησης, «πέραν της πάγιας» (στην οικεία «Εισηγητική Έκθεση» επιπλέον υπογραμμίζεται ότι η «αμοιβαία ενημέρωση» των ΑΕΙ ως προς την «απόδοσή» τους θα συμβάλει στην «ανάπτυξη υγιούς και δημιουργικού ανταγωνισμού μεταξύ τους»).

Πώς όμως θα υπάρξει «ορθολογικότερο» σύστημα κατανομής πόρων, όταν τα ποιοτικά κριτήρια (για κριτές και κρινόμενους) δύσκολα καθορίζονται και τα ποσοτικά οδηγούν σε μια άνιση μεταχείριση, ιδίως όταν θα αφορούν ολιγομελείς και αρτισύστατες πανεπιστημιακές μονάδες που θα απαιτούν αυξημένη προστασία και χρηματοδότηση; Σε κάθε περίπτωση επιβάλλεται η πρόταξη των αναγκών και όχι της υποτιθέμενης προσφοράς των πανεπιστημιακών Τομέων, των πρωτογενών δηλαδή φορέων της διδακτικής και ερευνητικής παρουσίας των ΑΕΙ. Η αναφορά τέλος στο σύστημα Taylor (σε μια περίοδο που τα εργοστάσια των προχωρημένων κεφαλαιοκρατικών χωρών το έχουν υπερβεί) δεν επιτρέπεται να προεξοφλεί «πριμ παραγωγικότητας» σε ένα πεδίο όπου η ποσοτικοποίηση των δεδομένων δεν έχει κανένα νόημα χωρίς την ποιότητα της πνευματικής δημιουργίας.

IV.

Και για να μην υποτεθεί ότι όλα είναι «ρόδινα» σε ένα Πανεπιστήμιο της «περιφέρειας», θα σταθώ σε κεντρικές πολιτικές επιλογές που καθορίζουν τα υποσύνολά του. Ακριβέστερα, πώς σχηματίζεται μια ορισμένη «τοπικότητα» στους κόλπους του Πανεπιστημίου, δηλαδή μια τουλάχιστον Σχολή; Προ-

φανώς δεν είναι αμελητέοι παράγοντες, κατά την ιδρυτική φάση του παραδείγματος των Παιδαγωγικών Τμημάτων, τόσο ο τρόπος κατανόησης από την Πολιτεία του επιστημονικού status αυτών των Τμημάτων όσο ιδίως το είδος της αρχικής τους στελέχωσης (με διορισμένα από τον υπουργό «ειδικά εκλεκτορικά σώματα»). Στο οικείο ιδρυτικό Προεδρικό Διάταγμα (αρ. 320/1983) προβλεπόταν να «καλλιεργούν και να προάγουν τις Παιδαγωγικές Επιστήμες με την ακαδημαϊκή και την εφαρμοσμένη διδασκαλία και έρευνα».

Κι αφού λάβουμε υπόψη την πολιτική διακυβέρνηση της χώρας κατά τη δεκαετία του '80, σχεδόν στο σύνολό της, και τα ερείσματά της στις «κλαδικές» των εκπαιδευτικών, μπορούμε να εξηγήσουμε γιατί η πλειονότητα των πρώτων μελών ΔΕΠ αυτών των Τμημάτων προήλθε από πρώην τροφίμους Παιδαγωγικών Ακαδημιών ή, σπανιότερα, Φιλοσοφικών Σχολών που μετεκπαιδεύθηκαν (κυρίως) στη Δυτ. Γερμανία και από όσους δεν ευδοκίμησαν να κατηχητοποιηθούν στον περίβολο των ειδικών επιστημονικών κλάδων που ως τότε διακονούσαν. Δηλαδή προτίμησαν, λόγου χάρη, από λέκτορες Φυσικού Τμήματος να μεταλλαγούν σε υψηλόβαθμα ΔΕΠ Διδακτικής της Φυσικής ή της Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Αναμφίβολα σε ένα τέτοιο «πανεπιστημιακό» πια περιβάλλον προκαθορίζεται καίρια και ο τρόπος (ανα)παγωγής των νέων στελεχών αυτών των Τμημάτων. Για παράδειγμα, πού μαθαίνεται η διεξαγωγή ιστορικής έρευνας, για να υποθέσει κανείς ότι θα προκύψει επαρκής ιστοριογραφία πτυχών της ελληνικής, έστω, εκπαίδευσης; Δεν θα υπεισέλθω εδώ σε άλλες, εξίσου απαιτητικές ειδικότητες «μεταπτυχιακών» σπουδών, με όποιο σχήμα κι αν έχουν στηθεί. Συχνά οι διδάκτορες τέτοιων Τμημάτων, οι οποίοι τελευταία αυξάνονται και πληθύνονται, αναλίσκονται σε ογκώδη πονήματα, στα οποία επιχωριάζουν τα έωλα και ευφάνταστα θεωρητικά σχήματα οργάνωσης (έστω και με την επωνυμία της «φαινομενολογικής παρουσίας») και κατανόησης του υλικού.

Ενδιαφέρει κανέναν η ποιότητα ζωής;

της Ράνιας Κλουτσινιώτη

Εγραφα κάποτε, όχι πολύ παλιά, σε μία από τις σχετικά πρόσφατες επετείους της Ημέρας του Περιβάλλοντος, στην εφημερίδα *Αυγή*: «Σήμερα, στην καινούργια εποχή των οραματισμών και της φυγής από τα εγκόσμια και τα πραγματικά, η οποία ανοίγεται εμπρός μας, ανθίζει ο νέος ρομαντισμός που στρέφεται περί το "Ιδανικό του Περιβάλλοντος", θεωρούμενο άπιαστο όνειρο και μακρινό.

Σήμερα, όταν οι άνθρωποι του "πρώτου" κόσμου σκέφτονται "Περιβάλλον", ο νους τους πηγαίνει στις ζούγκλες, στα απάτητα βουνά, στις γαλάζιες θάλασσες, στα εξωτικά πουλιά, στα φυτά και στα ζώα. Στον παράδεισο, δηλαδή, εκεί όπου δεν χωράει η καθημερινότητά τους, αυτή η μισητή καθημερινότητα που τους κατακερματίζει».

Σιγά-σιγά η παραπάνω αντίληψη έχει εγκατασταθεί και στους κατοίκους της χώρας μας, συνοδευόμενη βεβαίως από ειδικές παρενέργειες ελληνικού χαρακτήρα. Η «τάξη στο χώρο» συνεπάγεται κατ' αρχήν ποιότητα στο καθημερινό περιβάλλον ζωής και δυστυχώς η απαίτησή της παύει αυτομάτως, στο βαθμό που οι πολίτες ενστερνίζονται το παραπάνω δόγμα του ρομαντισμού. Απομένει τότε μόνον η δεύτερη θετική συνεισφορά της «τάξης στο χώρο», που είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για εύρυθμη λειτουργία των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων σε περιβάλλον βεβαιότητας, όταν και όπου αυτή εφαρμόζεται.

Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα η χωροταξία παρουσιάζει ενδιαφέρον –τόσο για τις κυβερνήσεις, όσο και για τις τοπικές κοινωνίες– μόνον στο βαθμό που οι προβλεπόμενες από αυτήν ρυθμίσεις πρόκειται να διευκολύνουν την ακόμη μεγαλύτερη εκμετάλλευση της γης και του φυσικού και πολιτιστικού

περιβάλλοντος – τα δύο στοιχεία δηλαδή που συγκροτούν τα υποτιθέμενα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα! Ο χώρος και το περιβάλλον αντιμετωπίζονται ως μέσον προσπορισμού χρημάτων, προκειμένου να «κλείνουν τρύπες» σε ελλειμματικούς προϋπολογισμούς, ενδιαφερόντων τόσο της Πολιτείας όσο και των ιδιωτών.

Τέτοιου είδους πρακτική προωθήθηκε, πάντοτε στο μέτρο του εφικτού, από την προηγούμενη κυβέρνηση την τελευταία τετραετία και φαίνεται ότι θα συνεχίσει να ασκείται με συνέπεια και από την παρούσα. Ήδη δημοσιεύματα της περασμένης Κυριακής αναφέρουν ότι, με επικείμενη νομοθετική ρύθμιση, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ θα μπορεί να χωροθετεί σημειακές δραστηριότητες –με τις συνεπαγόμενες επενδύσεις– όπου-δήποτε στο χώρο, ακόμη και σε αντίθεση με τυχόν θεσμοθετημένες χωροταξικές ή περιβαλλοντικές δεσμεύσεις.

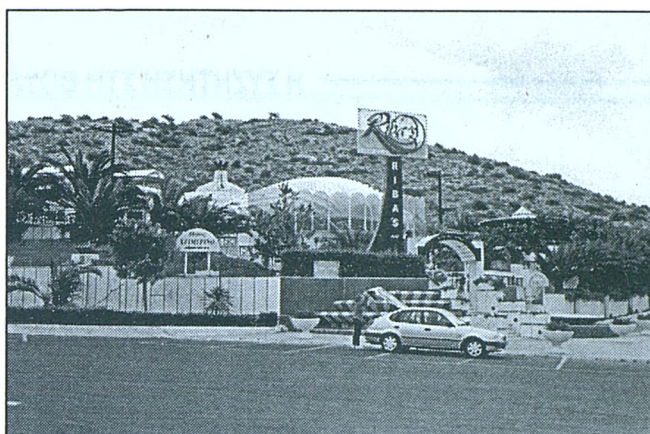
Ας τα πούμε απλά. Μετά από τρία Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, διαμέσου των οποίων τα κονδύλια διοχετεύθηκαν αναγκαστικά σε έργα όπου υπήρχε ετοιμότητα και όχι κατ' ανάγκην εκεί όπου υπήρχαν προτεραιότητες, επανέρχεται η πολιτική ηγεσία και αποδέχεται ότι δεν είναι σε θέση να δημιουργήσει περιβάλλον βεβαιότητας για τους επενδυτές και τις επενδύσεις. Αποδέχεται δηλαδή ότι δεν είναι σε θέση να θεσμοθετήσει χρήσεις γης, ώστε να είναι εκ των προτέρων γνωστοί σε όλους οι κανόνες του παιγνιδιού. Σημειώνεται ότι οι θεσμοθετημένες χρήσεις γης καλύπτουν μόνον ένα 5% της ελληνικής επικράτειας. Επομένως, αντί περιβάλλοντος βεβαιότητας επιλέγεται η δημιουργία περιβάλλοντος περαιτέρω αποδόμησης της σημερινής αβεβαιότητας....

Όταν όμως η κοινωνία και οι πολίτες

βιώνουν τη ζωή και την καθημερινότητα με αυτόν τον απολύτως αρνητικό τρόπο, φαντάζει σχεδόν φυσιολογικό το γεγονός ότι η χωροταξία αφήνει τους πάντες παντελώς αδιάφορους. Τους αφήνει μάλιστα τόσο αδιάφορους, λες και δεν γνωρίζουν ότι η χωροταξία είναι ο καταλύτης που, εάν εφαρμοστούν οι επιταγές της, προστατεύεται αυτομάτως η ποιότητα του καθημερινού τους περιβάλλοντος. Η στάση αυτή έχει διαχρονικό χαρακτήρα και διατρέχει το σύνολο του εκλογικού σώματος, αν σκεφτεί κανείς ότι καμία ελληνική κυβέρνηση –και συνεπώς και η παρούσα– δεν υποχρεώθηκε ποτέ από κανέναν να δεσμευτεί με προεκλογικές εξαγγελίες που να υπόσχονται την προστασία του χώρου και του περιβάλλοντος.

Όντως, δεν διατυπώθηκε κανένα συγκροτημένο αίτημα τέτοιου τύπου, ούτε βέβαια υπήρξε κανενός είδους προπαγάνδα ή απλή προσπάθεια με στόχο τη συμφιλίωση των εννοιών «δημόσιο» και «ιδιωτικό» συμφέρον, που στο κεφάλι και την καθημερινότητα των συμπατριωτών μας βρίσκονται σε απόλυτη σύγκρουση και αντίθεση και δεν δύνανται να ταυτιστούν ποτέ.

Να σημειωθεί ότι με την προηγούμενη κυβέρνηση, ιδιαίτερα την τελευταία διετία, ο τομέας της χωροταξίας είχε περιπέσει σε αδράνεια, ακόμη και σε λεκτικό επίπεδο. Με την παρούσα κυβέρνηση δεν ετέθη καν ερώτημα, αφού ακόμη και τη λέξη «χωροταξία» φαίνεται να αγνοεί ο σημερινός υπουργός ΠΕΧΩΔΕ. Τούτων δοθέντων, στην προσπάθεια να αναταχθεί κάπως το κλίμα της απόλυτης αδράνειας, μερικοί –ως εκπρόσωποι φορέων στο με βαρύγδουπο τίτλο Όργανο κοινωνικής διαβούλευσης, που είναι το «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Αειφόρου

Η έλλειψη ενός προγράμματος χωροθέτησης των χρήσεων γης οδηγεί στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και επιτρέπει στα διάφορα ιδιωτικά συμφέροντα να κάνουν τις δικές τους «σημειακές παρεμβάσεις». Το φυσικό επακόλουθο είναι να οδηγούμαστε σε ασχίμεις και αθλιότητες όπως λ.χ. στην περίπτωση του πολυδαίδαλου «κέντρου αναψυχής» στην προστατευόμενη –υποτίθεται– περιοχή της Βάρκιζας.

Ανάπτυξης» (ΕΣΧΑΑ)– σκεφτήκαμε πως θα ήταν καλό να προκαλέσουμε μια «εκ βαθέων αναμόχλευση των σχετικών θεμάτων».

Οργανώθηκε εγκαίρως και με την αρμόζουσα προσοχή κοινή Συνέντευξη Τύπου τη Δευτέρα 13 Φεβρουαρίου στην αίθουσα Αντώνη Τρίτση του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων, από τους φορείς Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση - WWF, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών, Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων και Σύλλογος Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, με γενικό θέμα τη Χωροταξία και το Περιβάλλον και ειδικότερα με τα συγκεκριμένα αιτήματα:

- Να τεθεί σε συζήτηση και να επικυρωθεί από την αρμόδια Κυβερνητική Επιτροπή το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο - Πλαίσιο, το οποίο είχε κατατεθεί στη Βουλή των Ελλήνων το καλοκαίρι του 2003, αφού είχε πρώτα συζητηθεί εκτενώς, τροποποιηθεί και εγκριθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας. Να επικυρωθούν επίσης τα Ειδικά Πλαίσια για τον Παράκτιο χώρο και τους Ορεινούς Όγκους, τα οποία έχουν ομοίως συζητηθεί και εγκριθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας.

- Να δραστηριοποιηθεί η λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας, προκειμένου να επαναβεβαιωθούν και να διατυπωθούν εκ νέου οι αρχές της χωροταξικής πολιτικής. Σημειώνεται ότι τα μέλη του ΕΣΧΑΑ δεν έχουν κληθεί σε συνεδρίαση μετά τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, αλλά και αρκετό καιρό πριν την περίοδο τέλεισής τους.

- Να μεριμνήσει η κυβέρνηση, και το ΥΠΕΧΩΔΕ ειδικότερα, για τη δημιουργία και τη λειτουργία Οργάνων (Κε-

ντρικού και Περιφερειακών) για τον συντονισμό των προβλέψεων των απόλυτα «αποκεντρωμένων»¹ μελετών Σχεδίων Χωρικής Ανάπτυξης των Καποδιστριακών Δήμων με τα δημοσιευμένα σε ΦΕΚ τον Οκτώβριο 2003 Χωροταξικά Σχέδια - Πλαίσια των Περιφερειών.

Όλα τα προηγούμενα, αλλά και άλλα πολλά και ενδιαφέροντα, αναπτύχθηκαν από τους εκπροσώπους των φορέων – ο καθένας αντιλαμβανόμενος τα τεκταινόμενα από τη δική του προσέγγιση. Επρόκειτο για κοινή Συνέντευξη Τύπου από φορείς που δεν συνηθίζεται να συνυπάρχουν – ώστε, καλώς εχόντων των πραγμάτων, η από διαφορετική οπτική γωνία προσέγγιση της κοινής θεματολογίας θα ερέθιζε αρκετά ορισμένους ευαίσθητους δημοσιογράφους.

Μπορεί και να τους ερέθισε. Αρκετοί ήταν παρόντες. Δεν ερέθισε πάντως αναλόγως τους συντάκτες της ύλης των ημερησίων εφημερίδων της επόμενης μέρας. Οι σχετικές αναφορές υπήρξαν λιγοστές και περιορισμένες. Φανερά πάσχουν και αυτοί απ' ό,τι πάσχει το σύνολο του πληθυσμού: δεν ενδιαφέρονται.

Δεν ενδιαφέρονται καν να μάθουν ότι, τις περισσότερες φορές, ακόμη και αυτά με τα οποία καταπιανόμαστε γίνονται για το τάχα μου. Για παράδειγμα, αφού το Άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Χωροταξίας της Ένωσης ενέκρινε το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου, η επεξεργασία του οποίου έγινε με ευθύνη της Επιτροπής, εμείς είμα-

στε υποχρεωμένοι να προχωρήσουμε στα υποκείμενα επίπεδα: Εθνικό Χωροταξικό, Περιφερειακά Χωροταξικά, Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης των πόλεων και των οικισμών της χώρας. Όχι για να εφαρμόσουμε τις όποιες σωτηρίες για το περιβάλλον επιλογές τους, αλλά για να έχουμε τη συνείδησή μας ήσυχη ότι κάναμε το καθήκον μας.

Ακόμη πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο επίσημος κατάλογος και η οριοθέτηση των περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος Φύση 2000 (NATURA 2000), που εκπονήθηκε με ευθύνη των υπηρεσιών της ελληνικής Πολιτείας το έτος 2000. Οι δήθεν προς προστασία περιοχές καλύπτουν το 70% του εθνικού εδάφους και αφού τις βάλαμε στον κατάλογο, όχι μόνον δεν κάναμε τίποτε για να τις προστατεύσουμε, αλλά τις αφήσαμε στην τύχη τους, δυσφημίσαμε το όλο πρόγραμμα και ο κόσμος θεωρεί τα τοπία Φύση 2000 ό,τι επαχθέστερον για τα συμφέροντά του.

Στο μεταξύ διάστημα, αυτοί που πραγματικά νοιάζονται εκδηλώνουν ενδιαφέρον σε διεθνείς οργανισμούς, όπως π.χ. έκαμαν οι φορείς της Τσοκάνης, το έδαφος της οποίας κηρύχθηκε εδώ και δυο χρόνια «παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά - τοπίο προστατευόμενο από την UNESCO», με την ανάλογη διάθεση σημαντικών χρηματικών ποσών που μια τέτοια κήρυξη συνεπάγεται. Εμείς το Αιγαίο κάνουμε πως δεν το γνωρίζουμε, πως δεν έχει τις προϋποθέσεις να κηρυχθεί «παγκόσμιας σημασίας πολιτιστικό / οικολογικό πάρκο» και να χρηματοδοτείται γενναία ώστε να αναδείξει το χαρακτήρα του. Είναι ο λόγος που το καταστρέφουμε σε καθημερινή βάση.

1. Για όποιον ενδιαφέρεται περισσότερο, βλ. το σχετικό άρθρο μου στο *Αντί τη*. 818, 28 Μαΐου 2004.

Δικομματικές αντιπαραθέσεις άνευ ουσίας

Είναι καλό σημάδι για τη δημοκρατία μας η διεξαγωγή συζητήσεων στη Βουλή σε επίπεδο πολιτικών αρχηγών για θέματα που άπτονται της καθημερινότητας των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων. Καταλαβαίνει κι ο πολίτης ότι κάποιοι ενδιαφέρονται γι' αυτόν. Κάτι κινείται. Όταν όμως τέτοιες συζητήσεις εξελίσσονται σε εκφυλιστικά παραμορφώματα δικομματικών αντιπαραθέσεων άνευ ουσίας, τότε αναρωτιέται κανείς σε τι μπορεί να ελπίζει για μια σοβαρή αντιμετώπιση των προβλημάτων του.

Αντί τις μαύρες σκέψεις μάς προκαλεί η παρακολούθηση της πρόσφατης, προ ημερησίας διατάξεως συζήτησης στη Βουλή για την αγροτική οικονομία. Μιας συζήτησης που προκλήθηκε με πρωτοβουλία του προέδρου του Συνασπισμού κ. Αλαβάνου, ο οποίος φρόντισε να παρουσιάσει με αναλυτικές λεπτομέρειες όλο το βάθος και το εύρος της τραγικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η αγροτική οικονομία της χώρας, καταλογίζοντας ισομερώς τις ευθύνες τόσο στις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, που υπέγραψαν την αμφιλεγόμενη νέα ΚΑΠ το 2001, όσο και στη σημερινή κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας για την έλλειψη ετοιμότητας που έδειξε στην αντιμετώπιση των αγροτικών προβλημάτων. Και για την ανάλυσή του αυτή ο κ. Αλαβάνος επιβραβεύτηκε από τον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή, που όπως δήλωσε κατά την πρώτη ομιλία του στη Βουλή, μολονότι οι διαπιστώσεις είναι εύκολες, συμφωνεί απολύτως με την αναφορά του προέδρου του ΣΥΝ, προκαλώντας βέβαια θυμηδία στους βουλευτές του κόμματος της Αριστεράς.

Η συζήτηση των πολιτικών αρχηγών στη Βουλή για την αγροτική πολιτική ήταν όμως αποκαλυπτική και των προθέσεων τους κατά την πολιτική συγκυρία που διανύουμε. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αποτέλεσε μια καλή ευκαιρία για όλους να παρουσιάσουν τις νέες πολιτικές συντεταγμένες του ιδεολογικού χώρου τον οποίο προσπαθούν να καλύψουν. Ο πρωθυπουργός κ. Καραμαν-

λής, αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού και χωρίς εσωκομματικές τριβές, παρουσίασε μια σειρά μέτρων για την αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας με γενικόλογα χαρακτηριστικά και με σαφή πρόθεση να δώσει την εικόνα ότι πραγματοποιείται μεταρρύθμιση. Η σπουδή του να παρουσιάσει κυβερνητικό έργο και κυρίως σαφείς στόχους και όραμα για το μέλλον ήταν πασιφανής σε όλη τη διάρκεια της αγόρευσής του. Αυτό που φαίνεται όμως να απασχολεί περισσότερο τον πρωθυπουργό, είναι να λήξει όσο το δυνατό γρηγορότερα και περισσότερα αναίμακτα το θέμα που έχει προκύψει ύστερα από τις πρόσφατες κινητοποιήσεις των βαμβακοπαραγωγών. Για το λόγο αυτό και δεν προκάλεσε το κόμμα του τη συζήτηση στη Βουλή, επιλέγοντας και αυτό την «πολιτική αμνησίας» για την οποία και ο ίδιος κατηγορήσε το ΠΑΣΟΚ. Η ομιλία του πρωθυπουργού κινήθηκε στο πλαίσιο του «για όλα φταίει το ΠΑΣΟΚ, το καθεστώς της εικοσαετίας και όχι η κυβέρνηση των 11 μηνών». Και φαίνεται ότι η ΝΔ θα μπορεί για καιρό ακόμη να χρησιμοποιεί αυτή την αληθοφανή στη βάση της ρητορική. Τι θα γίνει όμως αργότερα, όταν δεν θα μπορεί για όλα τα προβλήματα να επικαλεσθεί το χάος και τα ελλείμματα που παρέλαβε από το ΠΑΣΟΚ;

Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης από την πλευρά του φαίνεται ότι βρήκε το θέμα της αγροτικής ανάπτυξης ως αφορμή για να επιτεθεί ολομέ-

τωπα στην κυβέρνηση, επικρίνοντάς την για αθέτηση των προεκλογικών υποσχέσεων, κάνοντας μάλιστα και αναφορές στο νομοσχέδιο για το βασικό μέτοχο, την εισοδηματική πολιτική, τον προϋπολογισμό και την περιβόητη «ψευδεπίγραφη απογραφή Καραμανλή-Αλογοσκούφη» με την συνεπακόλουθη ευρωπαϊκή απόφαση για επιτήρηση της ελληνικής οικονομίας. Με τις ισχνές δυνατότητες που του παρέχονται να διατυπώσει μια δριμυία αντιπολιτευτική τακτική (λογικό για ένα κόμμα που ασκεί 20 χρόνια την εξουσία), ο κ. Παπανδρέου μίλησε έχοντας στο μυαλό του περισσότερο το επικείμενο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, με σαφή πρόθεση να δημιουργήσει την εντύπωση ότι ασκεί πλέον δυναμική αντιπολίτευση. Εντύπωση προκάλεσε μια αποστροφή στο λόγο του προέδρου του ΠΑΣΟΚ που δημιούργησε απορία σε όλη την αίθουσα: «κατηγορηθήκαμε ότι κάνουμε οξεία(!) αντιπολίτευση». Περισσότερο ως ρητορείες για εσωκομματική κατανάλωση ακούγονται όλα αυτά παρά σαν σημάδια ότι κάτι καινούργιο γεννιέται.

Μ' αυτά και μ' αυτά γρήγορα η συζήτηση εκφυλίστηκε σε άγονη και ανούσια δικομματική αντιπαράθεση, προκαλώντας εύλογα την αντίδραση των κομμάτων της Αριστεράς. Ο πρόεδρος του ΣΥΝ εμφάνισε στη Βουλή το νέο πρόσωπο του κόμματος με ένα περισσότερο «αριστερό» προφίλ, κοντά στους φτωχούς αγρότες και τα θύματα της οικονομικής πολιτικής. Ενδεικτικό είναι ότι ο κ. Αλαβάνος έφερε το θέμα στη Βουλή – και να σκεφτεί κανείς ότι ο ΣΥΝ έχει μόνο 2 δυνατότητες σε ένα χρόνο να προκαλέσει τέτοιες συζητήσεις. Η ομιλία του κ. Αλαβάνου στη Βουλή έρχεται σε απόλυτη συνάρτηση με τις εξαγγελίες περί επιστροφής του κόμματος στα λαϊκά στρώματα, που αποτελούν τον κορμό κάθε πολιτικής παρέμβασης του νέου προέδρου του ΣΥΝ (πρόσφατη ομιλία στο Σπώρ-

τινγκ). Η πολιτική συγκυρία τον ευνοεί, αλλά το μέλλον και η δουλειά στο κόμμα θα κρίνει τις πολιτικές του προτεραιότητες και τις συμμαχίες που προσπαθεί να διαμορφώσει.

Η Αλέκα Παπαρήγα τέλος, με την κλασική «ορθόδοξη» κομμουνιστική ανάλυση του αγροτικού προβλήματος (καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, ληστεία του αγροτικού εισοδήματος και η «κακή» ΕΕ), επιχείρησε να παρουσιάσει το ΚΚΕ ως το μόνο συνεπές προς τον αγροτικό πληθυσμό κόμμα, αφήνοντας αιχμές για τον φιλοευρωπαϊκό ρόλο του ΣΥΝ, τον οποίο κατηγορήσε ότι τελεί υπό σύγχυση. Βασική επιδίωξη της κ. Παπαρήγα ήταν να αποκορύψει τις επιθέσεις φιλίας που τον τελευταίο καιρό ο πρόεδρος του ΣΥΝ έχει εξαπολύσει, υπερασπιζόμενη την αυθεντικότητα και ιδεολογική καθαρότητα του κομμουνιστικού κόμματος. Μια πολιτική που μέχρι τώρα δείχνει να πετυχαίνει το στόχο της κυριαρχίας στον αριστερό χώρο, αλλά δεν κερδίζει τις συνειδήσεις των αριστερών πολιτών που οραματίζονται μια σύγχρονη και δυναμική Αριστερά με φρέσκες ιδέες και προοπτική.

Είναι φανερό πλέον ότι τα δύο «μεγάλα» κόμματα, ένα χρόνο μετά τις εκλογές της 7ης Μαρτίου, δεν έχουν ακόμη βρει το βηματισμό τους, καθώς αδυνατούν να συνειδητοποιήσουν τους νέους ρόλους που ο ελληνικός λαός τους έχει αναθέσει. Το επικείμενο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ και ο επικείμενος κυβερνητικός ανασχηματισμός ίσως αποτελούν ευκαιρία για προβληματισμό και ανατοποθέτηση της ύπαρξής τους στο πολιτικό στερέωμα. Αλλά και τα κόμματα της Αριστεράς, λιγότερο το ΚΚΕ και περισσότερο, είναι αλήθεια, ο ΣΥΝ, βρίσκονται σε φάση αναζήτησης της νέας τους ταυτότητας. Πού μπορεί να οδηγήσουν οι πολιτικές εξελίξεις είναι δύσκολο να προβλεφθεί. Ωστόσο μένει ανοικτό το θέμα της ιδεολογικής καθάρσης του πολιτικού τοπίου, απαραίτητος όρος μιας σύγχρονης δημοκρατίας, ώστε να καταλαβαίνει ο πολίτης ποιος είναι με ποιον και τίνος συμφέροντα υπηρετεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΒΙΔΑΣ

ΕΝΑΣ ΠΥΛΩΝΑΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Ο κ. Αντώνης Λιβάνης είναι γνωστός από τη συνάφεια με τον Ανδρέα. Είναι ένας από τους «πυλώνες» του ΠΑΣΟΚ. Στηρίζει το κόμμα με συνέπεια και συνέχεια. Είναι και επιστήθιος φίλος του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας τον οποίο όπως μάθαμε από το τηλεοπτικό ρεπορτάζ τιμά δεόντως. Ο Αντώνης Λιβάνης δούλεψε από πάντοτε στο παρασκήνιο. Για τα όσα προσέφερε στο κόμμα –και την πατρίδα κατ' επέκταση– έπρεπε να ανταμείβεται. Έγινε αρκετές φορές αυτό. Στο παρελθόν ο κ. Λιβάνης είχε πάρει λ.χ. από την Ε.Ε. το αστρονομικό ποσό των 5,5 δισ. δρχ. για multimedia, τα οποία όμως δεν υλοποιήθηκαν, αλλά καταναλώθηκαν για να αγορασθεί το ακίνητο επί των οδών Ιπποκράτους και Σόλωνος. Αλλά ποιος νοιάζεται σήμερα γι' αυτά. Ο σύντροφος Λαλιώτης, άλλος άνθρωπος του πασοκικού παρασκήνιου αυτός και «υπάλληλος» σήμερα του Λιβάνη, στρώνει τα νέα μεγάλα επιχειρηματικά άλματα...

Μια άλλη ανταμοιβή την οποία έσπευσε και «επρόκανε» η εκσυγχρονιστική κυβέρνηση να του προσφέρει είναι η υπουργική απόφαση (δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Β', αρ. φύλλου 1818 της 5.12.2003) με την οποία «κατ' εξαίρεση των απαγορευτικών διατάξεων του Ν2965/01» χορηγήθηκε στον «Εκδοτικό Οργανισμό Λιβάνη ΑΒΕ άδεια για εκτύπωση εφημερίδων κ.λπ. στην οδό Στρυμώνος 18 στο Βοτανικό».

Η απόφαση την οποία «επεξεργάστηκε» ο κ. Κ. Καλαφάτης, τότε υφυπουργός Ανάπτυξης, φέρει τις υπογραφές των υπουργών Ν. Χριστοδουλάκη και Βάσως Παπανδρέου.

Η απόφαση «αιτιολογεί» ως εξής την «κατ' εξαίρεση» ρύθμιση:

«...Το γεγονός ότι η προτεινόμενη επένδυση είναι σημαντική για την Εθνική Οικονομία επειδή θα εκσυγχρονισθεί μία μονάδα που δραστηριοποιείται στο χώρο που περιλαμβάνονται όλα τα στάδια για τον μετασχηματισμό ενός προϊόντος δημιουργικής και πνευματικής εργασίας σε αγαθό που να μπορεί να διανεμηθεί σε ευρύτερο κοινό, θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και θα πραγματοποιηθεί σημαντική επένδυση ύψους 2.935.000 Ευρώ περίπου και σημαντικός κύκλος εργασιών με άμεσα οφέλη για την Εθνική Οικονομία... Με την υλοποίηση της επένδυσης θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας...».

Για όλα λοιπόν τα οφέλη της Εθνικής Οικονομίας οι «φίλοι υπουργοί» (και μη μου πείτε ότι δεν πρόκειται για άγρια κομματική εύνοια) ενέκριναν «την κατ' εξαίρεση χορήγηση άδειας συνολικής επένδυσης 2.935.000 Ευρώ περίπου και εγκατάστασης νέου εξοπλισμού κινητήριας ισχύος 124,5 HP».

Δεν ξέρουμε σε τι ωφελήθηκε η Εθνική Οικονομία· το βέβαιο είναι ότι η μονάδα οχλεί τους περιοίκους της περιοχής.

Λεπτομέρειες: Το πώς η απόφαση υπεγράφη στις 11 Δεκεμβρίου 2003 και δημοσιεύτηκε στο φύλλο του ΦΕΚ που φέρει ημερομηνία 5 Δεκεμβρίου 2003, μόνον ένας Θεός το ξέρει!

Χ.Γ.Π.

'Όλα τριγύρω αλλάζουνε κι όλα τα ίδια μένουν

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Ήταν στο «γαλάζιο» έντυπο *Μετεξέλιξη* που διαβάσαμε μια συνέντευξη της Γενικής Γραμματέως Νέας Γενιάς κ. Βάσως Κόλλια, όπου δήλωνε ότι «σε θέματα ηθικής τάξης δεν κάνω συμβιβασμούς», χωρίς να προσδιορίζει όμως σε τι ακριβώς αναφέρεται.

Εμείς έχουμε υπόψιν μας πολλά τέτοια θέματα που αφορούν τη Γραμματεία της στα οποία, απ' όσο γνωρίζουμε, δεν... «έχει βάλει ακόμα χέρι», αν και κοντεύει χρόνος από τότε που τοποθετήθηκε από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας ως Γενική Γραμματέας.

Πάνω που αρχίσαμε λοιπόν να ελπίζουμε σε μια επερχόμενη «κάθαρση», πρόσφατα συνειδητοποιήσαμε ότι η «ηθική τάξη» στη Νέα Γενιά αποκαθίσταται τελικά με τον διορισμό σε θέση μέλους Υπηρεσιακού Συμβουλίου και Διευθυντή Προγραμματισμού, ενός υπαλλήλου που με την υπογραφή του (8.8.1994) τουλάχιστον έχει συμβάλει σε πράξεις ψευδούς καταμήνυσης, κατά την αυτεπάγγελτη ποινική δίωξη που άσκησε ο Εισαγγελέας κ. Παναγιώτης Αγγελόπουλος.

Τούτο προκύπτει από τα Πρακτικά της Βουλής και την ποινική δίωξη που από 4.9.2000 βρίσκεται στον Ειδικό Ανακριτή. Έχουμε αναφερθεί και κατά το παρελθόν (*Αντί*, τχ. 811, 814, 815, 816, 817, και 820 του 2004) στην απίστευτη αυτή ιστορία. Να σημειώσουμε επιπλέον πως επί ημερών «βαθέος κράτους ΠΑΣΟΚ» είχε γίνει ανάλογη επιβράβευση των υπολοίπων «συνεργών» συναδέλφων του, που τοποθετήθηκαν σε Διαχειριστικές Αρχές του Γ' ΚΠΣ (αποσπασμένοι στο ΠΕΠ Αττικής και στο ΕΠΕΑΕΚ II) ή παρέμειναν ανενόχλητοι στις θέσεις τους ως προϊστάμενοι. Εξάλλου κουράστηκαν πολύ γι' αυτό, αφού όπως αναφέρεται σε ένορκη κατάθεση μάρτυρα το 1996 υπάκουαν στην κομματική εντολή «...πάση θυσία να εμφανιστεί ενεχόμενος σε σκάνδαλο ο κ. Χ.Π.». Όπου ο εν λόγω έτερος υπάλληλος Χ.Π. είχε καταγγείλει πολλά... αμαρτήματα.

Τα χρόνια πέρασαν, η υπόθεση εκκρεμεί δικαστικά (αν και οι γενικότερες παρανομίες που εντόπισε ο εισαγγελέας κ. Π. Αγγελόπουλος στη ΓΓΝΓ άπτονται οικονομικών υποθέσεων πολλών δισ. δρχ) και σιωπούν όλοι για τα παλιά -και τα νέα;- αμαρτήματα: Για όσα μέτρα έπρεπε να έχουν ενδεχομένως

ληφθεί, για το πλήθος των πράξεων και παραλήψεων σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος, όπως τις εντοπίζει ο εισαγγελικός λειτουργός και μένει να διαλευκάνει η Δικαιοσύνη -όταν το πράξει. Για την ώρα υπάρχουν πλήθος μαρτυρικών καταθέσεων της πρώτης φάσης της υπόθεσης, οι οποίες ανετράπησαν από το αμετάκλητο, ομόφωνο απαλλακτικό Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, αριθ. 2964/99.

Πολιτικοί προϊστάμενοι λοιπόν κάνουν σαν να μη γνωρίζουν τύποτα, αν και λίγα χρόνια πριν οι μεν καυτηρίαζαν -ως αντιπολίτευση τότε- τους δε -κυβέρνηση τότε- για τα σκάνδαλα στην υπηρεσία Νεότητας της χώρας. Σήμερα, ημέρες κρίσεως των προϊσταμένων, όχι μόνο σιωπούν αμφοτέρω, αλλά προάγουν σε διευθυντές ή προϊσταμένους, υπαλλήλους τις πράξεις των οποίων κατήγγειλαν τότε. Και μάλιστα ενώ εκκρεμεί βαρύτατη ποινική δίωξη κακοουղηγματοικού χαρακτήρα σε βάρος μεγάλου και αγνώστου αριθμού υπαλλήλων της ΓΓΝΓ και δύο πρώην Γενικών Γραμματέων.

Δυστυχώς, η «εμπλοκή» στη Νέα Γενιά συνεχίζεται και έτσι νέα στοιχεία θα απασχολήσουν και το επόμενο τεύχος του *Αντί*.

Αρπαχτές, εστεμμένοι, μετανάστες και ρουφήχτρες

του Νίκου Πρωινού

☞ Πρώτη κούπα για τον Παναθηναϊκό: Στο μπάσκετ, με αντίπαλο τον Άρη, που έφτασε να προηγείται μέχρι και 17 πόντους!

☞ Όμως οι πολλές εναλλακτικές λύσεις, το προπονητικό τιμ που παραμένει επί χρόνια το ίδιο, και η εκ του σύνεγγυς παρουσία των αδελφών Γιαννακόπουλων είναι πολύ δύσκολο να ανατρέψουν την «αυτοκρατορία» που έχει χτιστεί.

☞ Λίγες μέρες πριν ο Παναθηναϊκός είχε διασύρει τον Ολυμπιακό κερδίζοντάς τον με διαφορά που ξεπέρασε τους τριάντα πόντους.

☞ Τον Ολυμπιακό του εντιμότατου κυρίου Κρόκο, που όταν αντιλήφθηκε ότι δεν κονόμαγε ευρώπουλα από το εν λόγω μαγαζί, άφησε την ομάδα να παραπαίει στις τελευταίες θέσεις της βαθμολογίας.

☞ Έτσι κι αλλιώς την αρπαχτή με τις εγγραφές των μελών την έκανε. Γήπεδο τζάμπα του παρέδωσαν οι «χουβαρντάδες» Λιανοβενιζέλοι. Τα γιουσσυφάκια του στον τύπο πολλαπλασιάστηκαν. Υποτακτικούς σ' όλες τις βαθμίδες της διοίκησης δημιούργησε.

☞ Μέχρι και κάποιους γραφικούς πανεπιστημιακούς έχει εντάξει στο άρμα του.

☞ Αλλά και τον πράσινο πρόεδρο της ΕΠΑΕ κ. Αλέξανδρο «έψησε», ώστε να εξαφανίσει την πρωτόδικη ποινή στον μη αγώνα με τον «Νέο» Πανιώνιο του επίσης εντιμότατου κ. Μπέου.

☞ Λέτε να δούμε να αλλάξοπιστεί ο κ. Αλέξανδρος, όπως παλιότερα ο Θανασάκης ο πολιτευόμενος, ο οποίος επίσης είχε ξεκινήσει την «καριέρα» του ως πράσινος;

☞ Άντε να δούμε τώρα τι θα πράξει ο Σωκράτης (και φυσικά ο Αλέξανδρος) μετά τα νέα επεισόδια που έκαναν οι «επιστήμονες» του στον αγώνα με τον Εργοτέλη.

☞ Από την αντίπερα όχθη οι Βαρδινογιανναίοι αντικατέστησαν εκ νέου τον προπονητή της ομάδας!

☞ Μυαλά πρέπει ν' αλλάξουν κι όχι προπονητές.

☞ Καραγκούνης, Κυριάκος, Σεϊταρίδης και Φύσας βγάζουν μάτια στο εξωτερικό, ενώ η πράσινη διοίκηση ασχολείται με την εισαγωγή ενδυμάτων.

☞ Και πιο συγκεκριμένα παλτών «second hand».

☞ Συνταγή ΠΑΣΟΚ, κι ας έχουν τη ρετινιά της Ν.Δ.

☞ Πόσοι μπήκαν στο ψυγείο και ποιοι είναι αυτοί που τρώουν;

☞ Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν δεκάδες στελέχη από τη Δημοκρατική Άμυνα και το ΠΑΚ και στη δεύτερη οι Ανδρουλάκης, Κουνάλας, Δαμανάκης, Βούγιας, Μπίστης, Μάνος και Ανδριανόπουλος.

☞ Άντε κι οι Βέλτσος και Τσουκαλάς.

☞ Ποδοσφαιρικά δηλαδή, μεταγραφές ούτε για ερασιτεχνική κατηγορία.

☞ Νέος εστεμμένος (Αθάνατος) εψηφίσθη από τους Πασοκονεοδημοκράτες ο αντενάρχης κ. Μίνωας Κυριακού.

☞ Κάτι σαν το σκηνικό με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δηλαδή.

☞ Ναι, αυτός ο κύριος που ως πρόεδρος του Πανελληνίου έκανε τις γνωστές καταπατήσεις στο Πεδίον του Άρεως (με τις πλάτες του ΠΑΣΟΚ), τις οποίες βεβαίως δεν είδαν ούτε «τα μάτια της Έλλης», ούτε οι κάμερες του Κιτρινομάκη.

☞ Το αστείο είναι ότι τα Πασόκια, μετά την εκλογή του κ. Μίνωα, απεχώρησαν καταγγέλλοντας τις διαδικασίες!

☞ Τα κουκιά όμως δεν τους έβγαιναν και την έκαναν με ελαφρά πηδηματάκια.

☞ Για να μην τρελαθούμε.

☞ Τι θα γίνει με τα κολλητάκια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας;

☞ Εντάξει, εκπολιτιστήκαμε. Δεν πάνε να βρουν κανένα άλλο κορόιδο;

☞ Πού πήγε η τάξις και η ηθική, κύριε πρωθυπουργέ μας;

☞ Τελικά μόνος συνεπής στο σύνθημα ο Χάρης Ρώμας στη δημοφιλή σειρά «Το καφέ της Χαράς».

☞ Αν και στα τελευταία επεισόδια τείνει να παρεκτραπεί κι αυτός.

☞ Εδώ, θα μου πείτε, και σωστά, παρεκτρέπονται οι ιεράρχες.

☞ Όμως αυτοί έχουν να αντιμετωπίσουν τους εφέτες-αρχάγγελους της καθαρής: Τριανταφυλλόπουλο, Καρατζαφέρη και Βορίνα.

☞ Οπότε μπορούμε να κοιμόμαστε ήσυχοι ως προς αυτή την πλευρά.

☞ Με το σύστημα ΠΑΣΟΚ ποιος θα τα βάλει;

☞ Γιατί περί αυτού πρόκειται.

☞ Ο Καραμανλής πιστεύει ότι θα «απορροφήσει» τις ρουφήχτρες του κρατικού κορβανά στο δικό του σύστημα.

☞ Χλωμό, πολύ χλωμό το βλέπω.

☞ Σα να λέμε ότι θα επιδιορθωθεί σύντομα η οδοντοστοιχία του Τζιοβάνι ή ότι θα βελτιωθούν τα ελληνικά του Μπάγιεβιτς.

☞ Κι άνοιξε και το Τριώδιο...

Το νομοσχέδιο για τα Ολυμπιακά ακίνητα

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Το νομοσχέδιο που περίμεναν με ενδιαφέρον δήμοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις αλλά και επιχειρηματικοί όμιλοι, αναμενόταν να κατατεθεί στη Βουλή τις ημέρες που «κλείναμε ύλη».

Στο νομοσχέδιο για τις χρήσεις των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων μετά τους Αγώνες, υπάρχει πρόβλεψη για πολλές εμπορικές χρήσεις ή κυρίως πολιτιστικές και πάντως λίγες αθλητικού χαρακτήρα.

Πλην του Σχινιά, για όλες τις άλλες εγκαταστάσεις το νομοσχέδιο προβλέπει πρόσθετες χρήσεις ή διαφοροποιήσεις στο μείγμα των χρήσεων. Φυσικά, διαφορετικές ανά περίπτωση.

Για την ακρίβεια, στο νομοσχέδιο δεν υπάρχει τίποτε για το Σχινιά. Και το νομικό καθεστώς που αφορά το έργο μένει ως είχε.

Επίσης το νομοσχέδιο νομιμοποιεί και «μονιμοποιεί» τα δήθεν προσωρινά Ολυμπιακά έργα, όπως φοβόντουσαν περιβαλλοντικές οργανώσεις και οργανώσεις πολιτών όταν τα έργα τούτα προγραμματίστηκαν και πραγματοποιήθηκαν. Σ' αυτά περιλαμβάνονται το Μπάντμιντον στο Γουδή, οι ανοιχτές εγκαταστάσεις στο Ελληνικό –Μπέιζμπολ, Σόφτμπολ και Χόκεϊ– καθώς και το Κέντρο Τύπου στο Μαρούσι.

Με την κατάθεση του νομοσχεδίου ξεκαθαρίζει και το τοπίο για τις οικονομικά «επικερδείς» και μη, χρήσεις των εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Προέδρου της «Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε.» Χρήστου Χατζηεμμανουήλ, «οποιαδήποτε σύμβαση παραχωρήσεων των έργων που βρίσκονται στην Αθήνα –πλην του Σχινιά– είναι και οικονομικά επικερδής». Προβλήματα φαίνεται ότι αντιμετωπίζουν τα γήπεδα ποδοσφαίρου στις άλλες πόλεις και μικρότερης έκτασης στο Μαρκόπουλο.

Όπως ήταν αναμενόμενο, προβλήματα ανέκυψαν από τις διαφορετικές αντιλήψεις που έχουν τα υπουργεία Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ για το μέλλον ορισμένων εγκαταστάσεων. Για παράδειγμα, ένα ξενοδοχείο εκατό περίπου κλινών που σχεδιάζεται για τις ανάγκες των ιδιοκτητών σκαφών της πολυτελούς Μαρίνας του Αγίου Κοσμά, ο κύριος Σουφλιάς το θέλει να κα-

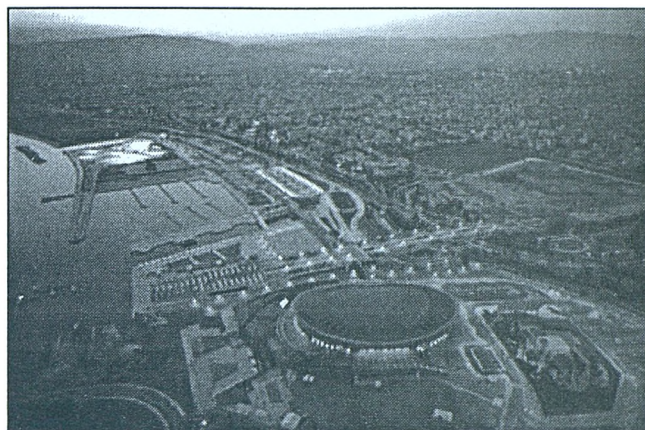
τασκευάζεται στο Ελληνικό, αλλά το ΥΠΠΟ το φαντάζεται κοντά ή και μέσα στη Μαρίνα, πιθανόν σε χώρο του κυματοθράυστη, ώστε να μην καταστραφεί το υπάρχον πράσινο.

Για τις εγκαταστάσεις στον Άγιο Κοσμά, το νομοσχέδιο προβλέπει αύξηση του συντελεστή δόμησης – από τον υπάρχοντα 0,1. Αύξηση του συντελεστή δόμησης προβλέπεται και για την εγκατάσταση του Φαλήρου. Συγκεκριμένα, αφορά στη δημιουργία του Συνεδριακού Κέντρου που θα προκύψει από τη μετασκευή των υπαρχόντων αθλητικών εγκαταστάσεων – και όχι το γκρέμισμά τους ώστε να χτιστεί από την αρχή Συνεδριακό Κέντρο. Η φιλοσοφία που επικρατεί ως προς το συγκεκριμένο θέμα είναι πως Συνεδριακό Κέντρο 15.000 θέσεων είναι πάρα πολύ μεγάλο – σε σχέση και με τις διαθέσιμες στην Αθήνα κλίνες για τη φιλοξενία τόσων συνέδρων. Αντίθετα, με τη μετασκευή θα προκύψει η δυνατότητα εξυπηρέτησης

μέχρι και 7.000 συνέδρων. Αριθμός που κρίνεται ικανοποιητικός για τα μεγέθη της Αθήνας, που σήμερα μπορεί να φιλοξενήσει 2.000 περίπου συνέδρους.

Το παραλιακό μέτωπο –Φάληρο, Άγιος Κοσμάς, αλλά και Ελληνικό– από την αρχή είχε περιγραφεί ως «φιλέτο». Για την τύχη και τη διαχείρισή του ερίζουν πολλοί. Στους πολλούς συμπεριλαμβάνονται και οι δήμοι της περιοχής. Σε ορισμένες περιπτώσεις δε, οι δήμοι δεν κάνουν και το καλύτερο δυνατό για το περιβάλλον ή για την ποιότητα ζωής των δημοτών τους και των πολιτών γενικότερα. Χαρακτηριστική περίπτωση κατά το παρελθόν ήταν η παράνομη λειτουργία μπουζουκτσίδικων πάνω στην παραλιακή ζώνη. Βέβαια, όσον αφορά τη συγκεκριμένη χρήση, στο νομοσχέδιο υπάρχει σαφής και ξεκάθαρη απαγόρευση της λειτουργίας τέτοιων κέντρων. Όμως, έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί τα πράγματα, αυτό δεν σημαίνει πως στην παραλία του Αγίου Κοσμά υπάρχει περίπτωση να γίνει πραγματικότητα το αίτημα των κατοίκων της περιοχής για ελεύθερη παραλία κολύμβησης...

Και μιας και μιλάμε για δήμους, αξίζει να σταθούμε στη διεκδίκηση, από πλευράς του Δήμου Καλλιθέας, των εγκαταστάσεων του παλαιού Ιπποδρόμου. Ήταν Φεβρουάριος του 2004, ένα χρόνο πριν, που η τότε υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Βάσω Παπανδρέου «ημιπαραχωρούσε (σ.σ.: προεκλογικό εφεύρημα...), μέσω ΚΕΔ, τις εγκαταστάσεις στον δήμαρχο –έναν από τους στενούς συνεργάτες της– κ. Ασκούνη. Προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της παραχώρησης ήταν η υπογραφή προγραμματικής σύμβασης, κάτι που δεν έγινε έκτοτε ποτέ. Πολλοί... κακέντρεχéis είχαν τότε χρησιμοποιήσει τον όρο «προίκα» – όχι της υπουργού προς τον δήμαρχο, αλλά το αντίστροφο, καθώς παραμονές εκλογών θεωρήθηκε σπουδαίο επικοινωνια-

Οι εγκαταστάσεις «φιλέτα» στο Ελληνικό και στο Φάληρο. Υπουργεία, Δήμοι και επιχειρηματίες ερίζουν γι' αυτά. Προσφέρονται για μεγάλα οράματα και πολλά λεφτά. Μόνο που αυτά τα δυο συμβαδίζουν δύσκολα...

κό κόλπο για την κρίσιμη μάχη της κυρίας Παπανδρέου σε έναν από τους μεγαλύτερους δήμους της εκλογικής της περιφέρειας. Εν τω μεταξύ έγιναν εκλογές και τα πράγματα άλλαξαν. Ωστόσο ο κύριος δήμαρχος έφερε προς ψήφιση στο δημοτικό συμβούλιο συντελεστές δόμησης για την εν λόγω περιοχή -0,4 κάλυψη και 0,15 δόμηση- διπλάσιους από εκείνους που περιλαμβάνονται στο νομοσχέδιο. Και μάλιστα χωρίς να του έχουν ακόμα παραχωρηθεί οι εγκαταστάσεις - αν του παραχωρηθούν τελικά. Προφανώς ο κύριος δήμαρχος λειτουργώντας με βάση την παροιμία «των φρονιμών τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν», έφερε πρόσφατα στο δημοτικό συμβούλιο προσχέδιο προς ψήφιση -τελικά το απέσυρε- στο οποίο γινόταν λόγος για χρήσεις, στους χώρους του παλαιού Ιπποδρόμου, «αθλητισμού, πολιτισμού, συνάθροισης κοινού (!) και αναψυχής (σ.σ.: μήπως πρόκειται για ευφυή τρόπο περιγραφής των νυχτερινών κέντρων;)».

Όμως πρόβλημα για την περιοχή είναι και η προσπάθεια της -ιδιωτικής- ΠΑΕ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ να κατασκευάσει παράνομα γήπεδο σε χώρο στην παραλία. Όταν ήδη το κράτος έχει κατασκευάσει -και σωστά- δύο γήπεδα για τις ανάγκες των δημοτών, αξίας 500.000 ευρώ, αλλά ο δήμος αρνείται να καταβάλει τα 6.000 ευρώ που του αναλογούν για τη συντήρησή τους....

Όπως ήδη αναφέραμε, το Μπάντινγκτον είναι μία από τις υποτιθέμενες πρόχειρες κατασκευές που «μονιμο-

ποιούνται» και νομιμοποιούνται με το νομοσχέδιο. Προορίζεται για εκδηλώσεις στο Γουδή όπως συναυλίες κ.λπ.

Στο Ελληνικό πάλι, τα πράγματα έχουν ως εξής: το νομοσχέδιο νομιμοποιεί τις εγκαταστάσεις μπέιζμπολ, σόφτμπολ και χόκεϊ. Αναφέρεται όμως μόνο στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις: δηλαδή τα 47 στρέμματα συν τα 30 της λίμνης. Τα υπόλοιπα 2.200 παραμένουν «ως έχουν». Αυτό το «ως έχουν» θα ρυθμιστεί από το νομοσχέδιο που αναμένεται να καταθέσει, ως το τέλος του έτους, το ΥΠΕΧΩΔΕ για την κατασκευή του πάρκου. Με διατυπωμένες ήδη τις υπολογιστικές -και όχι μόνο- απόψεις περί δημιουργίας και κατοικιών, να δούμε τι θα περισσέψει για τη δημιουργία πάρκου και πόσο «πάρκο» θα είναι τελικά... Για το Ελληνικό πάντως, το νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει νέους συντελεστές, δόμησης ή κάλυψης, ούτε άδειες.

Υπάρχει η αντίληψη ότι στο Ελληνικό μπορεί να παραμείνει το γήπεδο του μπάσκετ, αλλά όχι της ξιφασκίας, και επίσης ότι τα γραφειακά κτήρια δεν μπορεί να μείνουν κτήρια. Υπάρχει και η σκέψη οι εγκαταστάσεις του δυτικού αεροδρομίου να γίνουν κέντρο γραφειο-ακό ή να έχουν εκθεσιακή χρήση τόσο λόγω του τρόπου που είναι κατασκευασμένα, όσο και της θέσης τους ως προς τη λεωφόρο Ποσειδώνος, αλλά και της επίτηδες διάταξής τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αδειοδότηση των εγκαταστάσεων προβλέπεται από το νομοσχέδιο να είναι συνοπτική

όσον αφορά τις διαδικασίες: δηλαδή η άδεια να είναι και οικοδομική και ταυτόχρονα λειτουργίας. Και φυσικά είναι ήδη λυμένο το θέμα των συντελεστών με δύο διατάξεις του νομοσχεδίου.

Αφήσαμε τελευταία την περίπτωση του Σχινιά, η οποία, όπως αναφέραμε, δεν περιλαμβάνεται στο υπό κατάθεση νομοσχέδιο. Η περιβαλλοντική ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου χώρου, καθιστά σχεδόν αδύνατη την οποιαδήποτε «αξιοποίηση». Γεγονός που ήταν γνωστό και πριν από την κατασκευή των εγκαταστάσεων. Σήμερα η κατάσταση έχει ως εξής: εκκρεμεί και καθυστερεί η δημιουργία των παρεχόμενων έργων από το ΥΠΕΧΩΔΕ, ύψους 1 εκατ. ευρώ, με αποτέλεσμα να υπάρχουν κίνδυνοι πλημμυρών. Δεν συγχρονίστηκαν σωστά οι υπηρεσίες για τη βιολογική καταπολέμηση των κουνουπιών, που υπό κανονικές συνθήκες γίνεται το Φεβρουάριο, και τέλος εκκρεμεί η ολοκλήρωση του σχεδίου πυρόσβεσης. Το έργο στο Σχινιά είναι και το πλέον προβληματικό. Όλοι θυμόμαστε τις αντιδράσεις των περιβαλλοντικών οργανώσεων για την επιλογή της συγκεκριμένης -προστατευμένης περιβαλλοντικά- περιοχής. Θυμόμαστε επίσης την αλαζονική αντιμετώπιση των αντιδράσεων αυτών από την τότε κυβέρνηση. Ίσως το έργο στο Σχινιά να πρέπει να παραμείνει ως έχει' μνημείο αλαζονείας, ώστε να θυμίζει στη νυν κυβέρνηση και τους κρατικούς παράγοντες πως δεν θα πρέπει να φερθούν στο μέλλον.

Το φλερτ Μπους με τη «γηραιά» Ευρώπη»

Φλερτάροντας αδιάντροπα με τους ευρωπαίους ηγέτες, δείχνοντας όμως με κάθε τρόπο και ότι αυτός είναι το «αφεντικό» στον πλανήτη, ο αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους έφτασε στις Βρυξέλες, όπου είχε σειρά –επιλεγμένων– συναντήσεων με αρχηγούς κρατών και με τα ανώτερα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φυσικά και του ΝΑΤΟ. Σκοπός του, να πείσει την Ευρώπη να συστρατευθεί μαζί του στον «πόλεμο κατά της διεθνούς τρομοκρατίας» και την ανατροπή τυραννικών καθεστώτων, με στόχο την επιβολή «της ελευθερίας και της δημοκρατίας στον κόσμο».

Το θέμα όμως δεν είναι τα χονδροειδή και αφελή κοπλιμέντα του προέδρου Μπους προς τους Ευρωπαίους, δείγματα της αγραμματοσύνης που τον διακατέχει. Είναι γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι έδειχναν πως ήταν έτοιμοι να δεχτούν μια αλλαγή στάσης από την πλευρά του Μπους, πρόθυμοι όχι μόνο να συγχωρήσουν την αλαζονική στάση του έναντι της διεθνούς κοινότητας –ιδιαιτέρως έναντι της ίδιας της Ευρώπης– και την εγκληματική συμπεριφορά του κατά την προηγούμενη τετραετία στην προεδρία των ΗΠΑ, αλλά και να συνδράμουν ακόμα περισσότερο στην τήρηση της ασφάλειας και στην ανασυγκρότηση του Ιράκ και του Αφγανιστάν.

Βεβαίως κανένας Ευρωπαίος δεν είναι τόσο αφελής ώστε να πείθεται για τις αγνές προθέσεις του αμερικανού προέδρου, όπως και κανένας δεν ξεχνά την απειλητική προειδοποίηση που είχε ξεστομίσει –τάχα υπό την επίδραση του τρομοκρατικού χτυπήματος της 11ης Σεπτεμβρίου 2001– προς όλα τα κράτη, ή τους απαράδεκτους χαρακτηρισμούς περί «γηραιάς» και «νέας» Ευρώπης που είχε χρησιμοποιήσει ο ίδιος, αλλά κυρίως ο υπουργός Άμυνας Ντόναλντ Ράμσφελντ, καθώς οι κυβερνήσεις των σημαντικότερων χωρών της Ένωσης δεν ήθελαν να σεργιανάρουν τους Αμερικανούς και Βρετανούς στην παράνομη και παράλογη εισβολή στο Ιράκ.

Παρ' όλα αυτά, οι ΗΠΑ δεν παύουν να αποτελούν τη μόνη υπερδύναμη στον πλανήτη και οι σχέσεις μαζί τους είναι το αναγκαίο κακό όχι μόνο για την Ευρώπη αλλά και για τον υπόλοιπο κόσμο. Έπειτα, οι οικονομικοί και πολιτικοί δεσμοί Ευρώπης-ΗΠΑ είναι πολύ ισχυροί από την περίοδο ακόμα του Ψυχρού Πολέμου, ενώ παράλληλα οι πλουσιότερες χώρες της Ευρώπης –Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Βρετανία, αλλά και η Ρωσία, η οποία δεν ανήκει μεν στο ευρωπαϊκό κλάμπ, εξακολουθεί ωστόσο να αποτελεί μια υπολογίσιμη δύναμη– έχουν τεράστια συμφέροντα στην ευρύτερη περιο-

μένου να αρθούν τα μεγάλα αδιέξοδα που αντιμετωπίζουν οι δυνάμεις κατοχής από το χάος που δημιούργησε η εισβολή, αλλά και από τη συνεχιζόμενη δράση τόσο της ιρακινής αντίστασης, όσο και των διαφόρων ομάδων και οργανώσεων ξένων μαχητών που δραστηριοποιούνται στη χώρα.

Ταυτόχρονα, θέλησε να περάσει τη δική του «γραμμή» στα θέματα που αφορούν τόσο στη Συρία όσο και, κυρίως, στο Ιράν, αλλά και να κουνήσει προειδοποιητικά το δάχτυλο προς τη Ρωσία. Επίσης θέλησε να επαναπροσδιορίσει τους στόχους και το πεδίο δράσης του ΝΑΤΟ, ενώ παράλληλα έκανε τη... χάρη στους

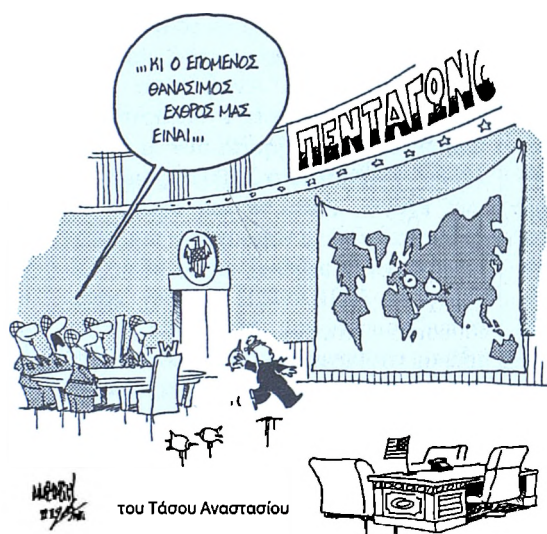
Ευρωπαίους να ακούσει τις απόψεις τους για μια σειρά από θέματα που αφορούν σε ενδοευρωπαϊκά προβλήματα, όπως για παράδειγμα τα προβλήματα των Βαλκανίων, στα οποία πάντως είναι βέβαιο ότι τον τελευταίο λόγο θα έχει η Ουάσιγκτον.

Από την άλλη πλευρά, ο Μπους έδειξε ξεκάθαρα ότι θέλει μια «ισχυρή Ευρώπη», όπως είπε ο ίδιος, η οποία όμως θα είναι απόλυτα ελεγχόμενη από την Ουάσιγκτον. Για τον λόγο αυτό δεν παρέλειψε να «συστήσει» στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη μεγαλύτερη απελευθέρωση του εμπορίου, παρά το γεγονός ότι η δική του κυβέρνηση είναι εκείνη που διατηρεί τα σκληρότερα μέτρα ελέγχου και κατά συνέπεια περιορισμού των εισαγωγών, ενώ σκόπιμα συντηρεί το κλί-

μα υποτίμησης του δολαρίου έναντι του ευρώ, προκειμένου να ενισχύσει τις εξαγωγές της χώρας του και να ξεπεράσει τα τεράστια προβλήματα με το συνεχώς αυξανόμενο χρέος της.

Αντίθετα, αρνήθηκε να υποχωρήσει στο αίτημα των Ευρωπαίων για την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Κιότο, που τέθηκε ήδη σε εφαρμογή διεθνώς, για τον περιορισμό των αερίων που δηλητηριάζουν την ατμόσφαιρα και γενικότερα το περιβάλλον, προφασιζόμενος ότι η κυβέρνησή του σχεδιάζει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

χί της Μέσης Ανατολής, όπου αυτή τη στιγμή εστιάζεται το γεωστρατηγικό ενδιαφέρον του Τζορτζ Μπους.

Άλλωστε, ο ίδιος ο Μπους τούς προέδρασε, όπως ακριβώς έκανε δυο εβδομάδες νωρίτερα η υπουργός Εξωτερικών Κοντολιζα Ράις, μιλώντας ανοιχτά για τα σχέδιά του στο Ιράκ, για τη Συρία και το Ιράν, ενώ θέλησε να έχει λόγο και για τη μελλοντική ευρωπαϊκή πορεία της Ουκρανίας, όπως είχε κάνει πριν από μερικά χρόνια για την Τουρκία.

Τι θέλησε να πετύχει με όλα αυτά ο Μπους; Πρώτος στόχος του φυσικά ήταν να δεσμεύσει τους Ευρωπαίους για την έμπρακτη συμβολή τους στο Ιράκ, προκει-

Δολοφονία Χαρίρι: Άλλοθι για τον Μπους

Το πολιτικοαστυνομικό θρίλερ γύρω από την άγρια δολοφονία του πρώην πρωθυπουργού του Λιβάνου Ραφίκ Χαρίρι, η οποία επανέφερε μνήμες από τον 15ετή εμφύλιο που σπάραξε τη χώρα μέχρι το 1990, συνεχίζεται, ιδιαίτερα σε σχέση με την ταυτότητα εκείνων που την σχεδίασαν. Και όπως φαίνεται θα συνεχίζεται για πολύ ακόμα, προσφέροντας έδαφος και άλλοθι για εφιαλτικά σενάρια, τα οποία λίγο πολύ έχουν αρχίσει να διαμορφώνονται. Σενάρια που παραπέμπουν ευθέως σε νέες στρατιωτικές βαρβαρότητες και νέα ολοκαυτώματα στην έτσι κι αλλιώς εκρηκτική και πολύπαθη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Αμέσως μετά την έκρηξη του παγιδευμένου αυτοκινήτου που σκότωσε τον Χαρίρι και τα μέλη της ακολουθίας του, πρώτη η Ουάσιγκτον έσπευσε να δείξει τη Συρία ως υπεύθυνη για τη δολοφονική επίθεση, θέλοντας έτσι να προκαταλάβει ενδεχόμενες αντίθετες απόψεις, να δώσει το στίγμα της στάσης που σκοπεύει να τηρήσει η ίδια και παράλληλα να περάσει «γραμμή» στην υπόλοιπη Δύση και κυρίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χώρες της οποίας, όπως η Γαλλία, έχουν ιδιαίτερα οικονομικά συμφέροντα στην περιοχή.

Ο δισεκατομμυριούχος μεγαλοεπιχειρηματίας Ραφίκ Χαρίρι ήταν βεβαίως μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, με φιλικούς –και φυσικά επιχειρηματικούς– δεσμούς που απλώνονταν από τη Σαουδική Αραβία και την Ευρώπη μέχρι τις ΗΠΑ, αλλά και στην Συρία, βάσει των οποίων πάντως είχε πετύχει στο διάστημα της πρωθυπουργίας του να δημιουργήσει κλίμα ειρήνης, τηρώντας, σε μεγάλο βαθμό αποτελεσματικά, κάποιες εύθραυστες ισορροπίες ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικές, πολιτικές και θρησκευτικές ομάδες που συνυπάρχουν στον Λίβανο και ιδιαίτερα ανάμεσα στη φιλοσυριακή μερίδα του λιβανέζικου κατεστημένου και την αντιπολίτευση που επιδιώκει τον τερματισμό της συριακής κηδεμονίας και την αποχώρηση των συριακών στρατιωτικών δυνάμεων που εξακολουθούν να σταθμεύουν στη χώρα.

Η δολοφονία του όμως έδωσε το έναυ-

σμα για την οργάνωση μαζικών διαδηλώσεων κατά της Συρίας, εναντίον της οποίας είχε ταχθεί το τελευταίο διάστημα και ο ίδιος ο Χαρίρι, κάνοντας στροφή προς την πλευρά της αντιπολίτευσης, υπό τη σημαία της οποίας σκόπευε να επιδιώξει την επανεκλογή του στις εκλογές που πρόκειται να διεξαχθούν μέσα στην άνοιξη.

Παρ' όλα αυτά, οι αιτιάσεις της αντιπολίτευσης, η οποία κατηγορήσε ευθέως τη Δαμασκό ότι ευθύνεται για τη δολοφονία του Χαρίρι, πράγμα που άμεσα ή έμμεσα υιοθέτησαν τόσο η Ουάσιγκτον όσο και το Παρίσι, δεν φαίνεται να αντέχουν στη λογική, καθώς μια τέτοια ενέργεια από την πλευρά της Συρίας, αν συνέβαινε, θα ήταν καθαρά πολιτική αυτοκτονία, δεδομένου ότι εδώ και τέσσερα χρόνια βρίσκεται στο στόχαστρο της κυβέρνησης Μπους ως ανήκουσα στον «άξονα του κακού».

Άλλωστε, αυτή ήταν η άποψη που διατύπωσε, πρόσφατα μόλις, η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις, κατά την επίσκεψή της πριν από δυο εβδομάδες σε χώρες της Ευρώπης, στην Τουρκία, αλλά και στο Ισραήλ, όπου συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό Αριέλ Σαρόν και τον νέο παλαιστίνιο ηγέτη Μαχμούντ Αμπάς, δυο ημέρες πριν οι δυο πραγματοποιήσουν την επιτυχή συνάντησή τους στην Αίγυπτο.

Βεβαίως, σύμφωνα με στοιχεία που βγαίνουν στη δημοσιότητα, η αδύναμη πλέον, και ασφυκτικά στριμωγμένη Συρία του νεαρού Μπασάρ αλ-Άσαντ επιδιώκει με κάθε τρόπο να προχωρήσει σε

οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της· γι' αυτό και επιθυμεί να διακόψει τη στενή σχέση της με τον Λίβανο, την οποία θεωρεί πλέον ως ένα πρόσθετο και αντιπαραγωγικό βάρος. Αυτός είναι εξάλλου ο λόγος για τον οποίο η Δαμασκό φέρεται έτοιμη να αποσύρει όσες στρατιωτικές δυνάμεις της παραμένουν ακόμα στον Λίβανο –ήδη έχει αποσύρει περίπου τις μισές απ' όσες είχε αρχικά– και να διατηρήσει, ίσως, μερικές βάσεις επικοινωνιών. Κάτι που δεν είναι βέβαιο ότι θα πετύχει τελικά, όπως δεν είναι βέβαιο ότι θα πετύχει κάποιο διακανονισμό στο θέμα της επιστροφής των Υψωμάτων του Γκολάν, τα οποία το Ισραήλ έχει καταλάβει και διατηρεί υπό κατοχή εδώ και πάνω από 30 χρόνια.

Με βάση τα παραπάνω, τα οποία μάλιστα γνωρίζει και η Ουάσιγκτον, η δολοφονία του Χαρίρι μοιάζει περισσότερο με χοντροκομμένη προβοκάτσια, αν και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει αν είναι έργο κάποιας οργάνωσης φανατικών ισλαμιστών του Λιβάνου ή του Ιράκ, κάποιων εσωτερικών αντιπάλων του προέδρου Άσαντ, ή ακόμα της Μοσάντ ή της CIA. Το βέβαιο είναι πάντως ότι, ανεξάρτητα από την προέλευσή της, «βόλεψε» την κυβέρνηση Μπους: για να εντείνει τις πιέσεις σε βάρος της Συρίας, αλλά και, ικανοποιώντας τις επιθυμίες του Ισραήλ, να ξεκαθαρίσει το τοπίο στον Λίβανο, ο οποίος εξακολουθεί να αποτελεί πεδίο ανάπτυξης των γνωστών μαχητικών ισλαμιστικών οργανώσεων.

Και όλα αυτά στο πλαίσιο φυσικά των γεωστρατηγικών σχεδιασμών του Μπους, ο οποίος δείχνει να επείγεται για το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών του με το Ιράν πριν από τις εκλογές που προγραμματίζονται στη χώρα αυτή γύρω στο ερχόμενο καλοκαίρι, κυρίως όμως πριν προλάβουν οι Ιρανοί να προχωρήσουν το πυρηνικό τους πρόγραμμα, που, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, πρόκειται να ολοκληρωθεί και να φτάσει στο αποκαλούμενο «σημείο μηδέν» κατά τη διάρκεια αυτού του χρόνου.

Τ.Κ.Δ.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ ΣΟΚΡΑΤΕΣ, ΟΠΩΣ... ΜΠΛΕΡ

Σαφώς μεγάλη η επιτυχία του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Πορτογαλίας στις πρόσφατες εκλογές. Επιτυχία όμως όχι για το ποσοστό του 52% που συγκέντρωσε και με το οποίο εξασφαλίζει το οριακό 52% των εδρών της βουλής, αλλά κυρίως διότι κατάφερε να επανέλθει σε ρόλο πρωταγωνιστή στην πολιτική ζωή της χώρας.

Η επιτυχία αυτή ωστόσο, όπως εκτιμούν όλοι σχεδόν οι αναλυτές, δεν οφείλεται τόσο στην απήχηση που έχουν οι Σοσιαλιστές στην πορτογαλική κοινή γνώμη, όσο στην αποτυχία της πολιτικής που ακολούθησε η προηγούμενη κυβέρνηση των Σοσιαλδημοκρατών με τον Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, ο οποίος έγκαιρα μετακινήθηκε στην προεδρία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφεύγοντας έτσι να χρεωθεί μια ήττα που ήταν προδιαγεγραμμένη. Που σημαίνει ότι η νίκη των Σοσιαλιστών εξέφρασε απλώς την επιθυμία του πορτογαλικού λαού να απαλλαγεί για τα καλά από μια απολιτική παράταξη που έφερε τη χώρα σε δεινή οικονομική-τουλάχιστον-θέση.

(Το σκηνικό της Πορτογαλίας θυμίζει ακριβώς εκείνο που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα πριν από ένα χρόνο, όταν ο λαός εξέλεξε το κόμμα της ΝΔ, κυρίως γιατί ήθελε να απαλλαγεί από τη διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, ο πρόεδρος του οποίου είχε φροντίσει να αποσυρθεί έγκαιρα, αφήνοντας στην ηγεσία του κόμματος τον Γ. Παπανδρέου. Για το λόγο αυτό και ακούγονται ρηχές οι θριαμβολογίες του νέου αρχηγού του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος μέσα από τη νίκη των Πορτογάλων Σοσιαλιστών θέλει να βλέπει και μια δική του εκλογική νίκη).

Το θέμα όμως για την Πορτογαλία είναι τι θα καταφέρει ο νέος πρωθυπουργός Ζοζέ Σόκρατες, ένας νέος στην ηλικία (47 χρόνων) αλλά έμπειρος πολιτικός, ο οποίος, πριν από την εκλογή του στην ηγεσία των Σοσιαλιστών, πριν από τέσσερις μήνες, είχε θητεύσει, ακόμα και ως υπουργός, στο κεντροδε-

ξίο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα που μόλις έχασε τις εκλογές.

Ιδεολογικά ο Σόκρατες εκφράζει θέσεις που βρίσκονται κοντύτερα σ' εκείνες του βρετανού πρωθυπουργού Τόνι Μπλερ και του Σουηδού Γκέραν Πέρσον. Στην πράξη όμως έχει να αντιμετωπίσει τα τεράστια, κυρίως οικονομικά, προβλήματα που έχουν συσσωρευτεί στην Πορτογαλία και τα οποία έχουν δημιουργήσει μια κατάσταση που επεικώς χαρακτηρίζεται από τους ίδιους τους Σοσιαλιστές ως «πολύ δύσκολη».

ΚΟΣΟΒΟ: ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΑΠΟΣΧΙΣΗΣ

Έτος Κοσσυφοπεδίου χαρακτηρίσε το 2005 ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής, μιλώντας σε έλληνες δημοσιογράφους στις Βρυξέλες, μετά από τη συνάντηση που είχαν όλοι οι αρχηγοί κρατών μελών της Ε.Ε. με τον αμερικανό πρόεδρο Τζορτζ Μπους.

Το θέμα βεβαίως δεν είναι καινούργιο. Έτσι κι αλλιώς, τον ερχόμενο Ιούνιο αναμένεται μια έκθεση του ΟΗΕ στην οποία θα αναφέρονται οι διαπιστώσεις από την πορεία εκδημοκρατισμού της περιοχής αυτής, προκειμένου να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις για το τελικό «στάτους» που θα της δοθεί, ώστε να λήξει η εκκρεμότητα που υπάρχει από το καλοκαίρι του 1999 μετά τον τερματισμό των νατοϊκών βομβαρδισμών κατά της τότε (μικρής) Γιουγκοσλαβίας.

Στην υπόθεση αυτή μάλιστα, ενεργό ρόλο θέλει να παίξει και η Ελλάδα, εκμεταλλευόμενη

τη θέση της στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, αν και είναι βέβαιο ότι οι τελικές αποφάσεις θα παρθούν από την αμερικανική πλευρά, η υποστήριξη της οποίας στις θέσεις που εκφράζουν οι Αλβανοί της περιοχής είναι δεδομένη.

Με όπλο την υποστήριξη αυτή άλλωστε, οι Αλβανοί, καθοδηγούμενοι από πρώην οπλαρχηγούς και διάφορους εθνικιστικούς κύκλους, επιδιώκουν, από το 2000, όχι μόνο να επιβάλουν με κάθε μέσο την ιδέα της πλήρους απόσχισης και της ανάκτησης της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου από τη Σερβία, αλλά και να ορίσουν τις αλβανοκατοικούμενες περιοχές που διεκδικούν από την ίδια τη Σερβία και ακόμα από την ΠΓΔΜ -λιγότερο από το Μαυροβούνιο- στο πλαίσιο ενός «μεγάλου Κοσσυφοπεδίου», με την προοπτική βεβαίως αυτό να πε-

ριληφθεί αργότερα σε μια «μεγάλη Αλβανία».

Στην Ευρώπη ωστόσο δεν υπάρχουν ακόμα ξεκαθαρισμένες θέσεις αναφορικά με το μελλοντικό «στάτους» του Κοσσυφοπεδίου. Για το λόγο αυτό αρκετές χώρες διατυπώνουν ήδη αντιρρήσεις σε μια εσπευσμένη απόφαση, υποστηρίζοντας ότι πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες μέχρι να επιβληθούν πλήρως οι αρχές της δημοκρατίας και του σεβασμού των μειονοτήτων.

Από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι οι Σέρβοι έχουν αρχίσει να συζητούν την πιθανότητα διαμελισμού του Κοσσυφοπεδίου, με σκοπό να διατηρήσουν υπό την κατοχή τους ένα τουλάχιστον τμήμα της περιοχής αυτής, για λόγους καθαρά ιστορικούς, συναισθηματικούς, αλλά και πρακτικούς, κάτι όμως που μέχρι τη στιγμή αυτή απορρίπτονται διάφορες δυτικές κυβερνήσεις.

ΙΣΠΑΝΙΑ «ΝΑΙ» ΣΤΟ ΕΥΡΩΣΥΝΤΑΓΜΑ, ΑΛΛΑ...

Μπορεί η νίκη του 76,7% που πέτυχε το Ευρωσύνταγμα στο δημοψήφισμα που διεξήχθη στην Ισπανία –πρώτη χώρα που ανέλαβε τέτοια πρωτοβουλία– να θεωρείται από πολλούς σημαντική για το μέλλον της Ευρώπης. Και φυσικά ο πρωθυπουργός Χοσέ Λουίς Θαπατέρο έχει ένα λόγο παραπάνω να αισθάνεται υπερήφανος για την πρώτη επιτυχία της νεαρής σχετικά κυβέρνησής του.

Σε δεύτερη ανάγνωσή του ωστόσο, το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η νίκη για την οποία πανηγυρίζουν οι Ισπανοί –και μαζί τους διάφοροι άλλοι Ευρωπαίοι– ήταν στην ουσία πύρρειος. Αρκεί να δει κανείς ότι τελικά στο δημοψήφισμα ψήφισε μόνο το 42,32% του εκλογικού σώματος της Ισπανίας, ένα ποσοστό συμμετοχής που ήταν το

μικρότερο από την εποχή της αποκατάστασης της δημοκρατίας στη χώρα

το 1975, για να συμπεράνει ότι η πλειοψηφία των Ισπανών είτε αρνείται το νέο σύνταγμα που επιβάλλεται στην Ευρώπη, είτε αδιαφορούν πλήρως γι' αυτό.

Το παράδειγμα της Ισπανίας έχουν ήδη προγραμματίσει να ακολουθήσουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες όπως φαίνεται θα σημειωθούν παρόμοια σχεδόν αποτελέσματα. Που σημαίνει ότι οι ευρωπαίοι πολίτες στη μεγάλη τους πλειονότητα δεν έχουν πεισθεί για τους στόχους αλλά και για την αναγκαιότητα που εξυπηρετεί το υπό έγκριση Ευρωσύνταγμα, το οποίο πάντως θα επιβληθεί εκ των άνω, αφού οι περισσότερες χώρες –μεταξύ τους και η Ελλάδα– δεν εμπιστεύονται μια προσφυγή στη λαϊκή ετυμηγορία για ένα τόσο σοβαρό θέμα, όσο και αν αυτό θα αλλάξει ριζικά την εικόνα της μελλοντικής Ευρώπης και, κατ' επέκταση, θα επηρεάσει άμεσα τη ζωή των πολιτών της.

ΗΠΑ ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΣ

Από την αρχή της πρώτης θητείας του ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους έδειχνε ότι δεν τα πήγαινε και τόσο καλά με τις αμέτρητες μυστικές υπηρεσίες που διαθέτει η χώρα του. Τα πράγματα έγιναν μάλιστα χειρότερα μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, ιδιαίτερα όμως κατά την προετοιμασία της εισβολής στο Ιράκ, κατά την οποία η CIA τα έκανε κυριολεκτικά μπάχαλο.

Τη λύση όμως στο πρόβλημά του βρήκε τελικά στο πρόσωπο ενός παλιού φίλου και έμπειρου διπλωμάτη, ειδικευμένου σε «επικίνδυνες αποστολές», από την εποχή ακόμα του Ρόναλντ Ρέγκαν και στη συνέχεια του Τζορτζ Μπους πατέρα, αλλά και του σημερινού προέδρου: του ελληνικής καταγωγής Τζον Νεγκρεπόντε, το όνομα του οποίου έχει συνδεθεί με τις πιο βρόμικες πρακτικές της αμερικανικής διπλωματίας.

Γιος έλληνα εφοπλιστή, γεννημένος στο Λονδίνο, ο Νεγκρεπόντε είχε έλθει για σπουδές στο πανεπιστήμιο του Γέιτς, παρέμεινε όμως στις ΗΠΑ, όπου μπήκε στον διπλωματικό κλάδο, στον οποίο υπηρετεί από τις αρχές της δεκαετίας του '60. Στο διάστημα αυτό χρησιμοποιήθηκε σε δύσκολα και ευαίσθητα πόστα και σε δύσκολες περιόδους, όπως στη Νοτιοανατολική Ασία κατά την περίοδο του πολέμου του Βιετνάμ, και στη Λατινική Αμερική κατά τον πόλεμο των

Κόντρας για την ανατροπή της επαναστατικής κυβέρνησης των Σαντινίστας στη Νικαράγουα, ενώ σημαντικό ρόλο έπαιξε στην προετοιμασία και την υλοποίηση της εισβολής στο Ιράκ.

Ποιος θα είναι ο νέος ρόλος του; Να συντονίζει τη δράση των 16 συνολικά μυστικών υπηρεσιών που λειτουργούν στις ΗΠΑ και να αποφασίζει για τα κονδύλια που θα διατίθενται για τη δράση αυτή, για τα οποία μάλιστα θα συνομιλεί μόνο με τον πρόεδρο, ερχόμενος ακόμα και σε σύγκρουση –αν χρειασθεί– με τους πανίσχυρους μηχανισμούς που έχει δημιουργήσει στο χώρο της κατασκοπίας ο υπουργός Άμυνας Ντόναλντ Ράμσφελντ.

Επισημαίνουμε

Θεσμοί, γρήγορα!

*Η αισθητική διαμόρφωση πορεύεται υπό τον νόμο του Ωραίου
και η διαλεκτική της επικύρωσης και της άρνησης,
της συμπόνιας και της οδύνης είναι η διαλεκτική του Ωραίου.
Χ. Μαρκούζε, Η Αισθητική Διάσταση*

Συμφωνούμε λοιπόν ότι ο πολιτισμός δεν πρέπει να είναι κρατικοδίαιτος και ότι το ΥΠΠΟ δεν μπορεί να λειτουργεί ως τράπεζα διανομής πολιτιστικού χρήματος στις καλύτερα καλωδιωμένες συντεχνίες. Ότι, επίσης, ο πολιτισμός δεν χρειάζεται κρατικό πρόσημο ή την έγκριση της εξουσίας για να υπάρξει και ότι, τέλος, ο ρόλος των ανθρώπων του πολιτισμού και των διανοουμένων γενικότερα, όπως θα 'λεγε και ο Νορμπερτο Μπόμπιο που πέθανε πέρσι, είναι να δημιουργούν κρίσεις και να παραμένουν αξιωματικά καχύποπτοι. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το κράτος επιτρέπεται να υποστηρίζει την υπόγεια ιδιωτικοποίηση του πολιτισμού και την ξέφρενη επικράτηση των κριτηρίων της αγοράς ως προς την ανάδειξη και προβολή του καλλιτεχνικού φαινομένου. Απεναντίας. Το κράτος οφείλει να λειτουργεί ως ασπίδα απέναντι στην αυθαιρεσία των ιδιωτικών συμφερόντων που δίκην χορηγιών θα ήθελαν να μετατρέψουν τα πάντα σε μια φαντασμαγορία διαφήμισης και αισθητικών εκπτώσεων. Απ' την άλλη πλευρά το κράτος οφείλει να μην στέργει τόσο στα «γεγονότα» και τα μεγάλα events όσο στη συνεπή και μακροχρόνια καλλιέργεια του ευρύτερου κοινού μέσω προγραμμάτων και θεσμών παιδείας και στην απρόσκοπτη άνθιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας χωρίς αυτόκλητους πάτρονες ή άνωθεν χειραγώγηση. Γιατί αλλιώς πολιτισμό θα παράγουν μόνον οι τράπεζες και η Intracom με ευτυχή αποδέκτη αποκλειστικά το Μέγαρο.

Το ασυντόνιστο φερ' ειπείν της δράσης των ποικίλων μουσείων θα μπορούσε ν' αντιμετωπιστεί με ένα «Εθνικό Συμβούλιο Εκθέσεων και Μουσειακής Πολιτικής» ώστε να υπάρχει ένας στοιχειώδης σχεδιασμός του τι πρέπει και μπορούμε να δείχνουμε τόσο εντός όσο και εκτός. Οι σπάταλες και ανανταπόδοτες εκθέσεις που γίνονται μόνο προς μηνιακή δόξα του εκάστοτε διευθυντή πρέπει να ορθολογικοποιηθούν ώστε ν' αποδίδουν περισσότερο παιδαγωγικά, μέσω ημερίδων, ξεναγήσεων, παιδικών εργαστηρίων, προγραμμάτων για νέους, παράλληλων εκδηλώσεων, στρογγυλών τραπέζων. Ονειρεύομαι μια κρατική τηλεόραση σε άμεση συνεργασία με το ΥΠΠΟ προς ανταλλαγή projects, και ένα εκθεσιακό πρόγραμμα που θ' αφορά σ' όλη την Ελλάδα στηριγμένο στον άξονα Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ηρακλείου. Παράλληλα τ' αρχαιογνωστικά μουσεία μας, το βαρύ πολιτισμικό πυροβολικό του τόπου, θα μπορούσαν με μια μεγαλύτερη ευελιξία να φιλοξενούν και συγκεκριμένες εκθέσεις σύγχρονης τέχνης ώστε το ενδιαφέρον τους να είναι πολυεπίπεδο, η ροή των επισκεπτών τους συνεχής όλο το χρόνο, και η αναβάθμιση της σημερινής πολιτισμικής μας παραγωγής θεαματική. Το «Εθνικό Συμβούλιο Μουσειακής Πολιτικής» θα μπορεί να κλείνει μεγάλες εκδηλώσεις επ' αμοιβαιότητα, καθιστάμενο το στρατηγικό εκείνο εργαλείο που θα βάλει ουσιαστικά την Αθήνα μέσα στις διεθνείς εξελίξεις. (Εκτός κι αν δεν μας δίδαξε τίποτε η αρνητική εμπειρία του Outlook).

Επίσης επιβάλλεται η λειτουργία ενός Κέντρου Βαλκανικής Τέχνης στη συμπρωτεύουσα, που θ' αξιοποιεί τον άξονα Βελιγράδι-Θεσσαλονίκη-Κωνσταντινούπολη με αναφορές ως το Βουκουρέστι ή τη Μόσχα. Σ' έναν τέτοιο χώρο μπορούμε πραγματικά να πρωταγωνιστήσουμε αντί να γινόμαστε ουραγοί της Νέας Υόρκης ή του Λονδίνου. Το Αντί επιμένει χρόνια τώρα σ' αυτές τις προτάσεις ελπίζοντας πως κάποτε η ηγεσία του ΥΠΠΟ θα θελήσει ν' αντιμετωπίσει τα προβλήματα σφαιρικότερα και σε βάθος χρόνου. Θεσμοί λοιπόν γρήγορα ή αλλιώς γρηγορείτε για θεσμούς!

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- Στο πλαίσιο της «Φωτοσυγκυρίας 2005», στο Πολιτιστικό Κέντρο του ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη γίνονται δύο ενδιαφέρουσες εκθέσεις φωτογραφίας: «Φωτοειδησεογράφος» του Γιάννη Κόντου και «Φυσική Ιστορία» του Περικλή Μπούτου (διάρκεια 25/2-20/3). Μια ωραία έκθεση φωτογραφίας παρουσιάζει το ΜΙΕΤ και στο Μέγαρο Εϋνάρδου στην Αθήνα: «Ελλάδα. Τα χρόνια της Αθωότητας» – με φωτογραφίες του Robert McCabe τραβηγμένες στα χρόνια 1954-1965.

- Επισκεφθείτε την ομαδική έκθεση χαρακτικής «Impressit», των Εύας Βασδέκη, Τάσας Χαροκόπου και Inés Piqueras Garcia που γίνεται στον Τεχνόχωρο της Ένωσης Ελλήνων Χαρακτών (Λεμπέση 4 & Μακρυγιάννη) μέχρι 24 Μαρτίου.

- Την Τσιγκνοπέμπτη 3 Μαρτίου ανοίγει ένα νέο κέντρο στην Ιερά Οδό και στον αριθ. 30: Το «Luna Dark», όπως το ονόμασε ο Τζίμης Πανούσης, ο οποίος και θα παρουσιάζει εκεί το πρόγραμμά του «Ola Skata» κάθε Πέμπτη, Παρασκευή και Σάββατο στις 10.30 και κάθε Κυριακή στις 9.30 το βράδυ. Ευχόμεθα ολόψυχα καλή επιτυχία. Ο Πασχάλης πάντως λέει: *Αγάπη μου, όλα καλά...*

- Τη Δευτέρα 28 Φεβρουαρίου, στις 8 το βράδι στο θέατρο «Νέο Ριάτο» (Κυψέλης 54, τηλ. 210.8218973) θα γίνει παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Δημήτρη Λιοσάτου *Δοκίμια Θανάτου*, από τους: Νίκο Κωνσταντόπουλο, Ηρακλή Λογοθέτη, Σταύρο Μπένο και Μιχάλη Γραμματή.

- Έκθεση ζωγραφικής του Δημοσθένη Κοκκινίδη, με τίτλο «Από τον Πειραιά στις Κυκλάδες», γίνεται στον Εικαστικό Κύκλο (Χαρ. Τρικούπη 121) μέχρι 12/3.

- Στο Κολωνάκι δείτε την ομαδική των Διαμ. Αϊδίνη, Κων. Κακανιά, Αντ. Κυριακούλη, Αντ. Μιχαηλίδη, Γ. Σκαλτσά και Π. Χαβιάρα, με θέμα «Οι Αθηναίοι», που γίνεται στη γκαλερί Ζουμπουλάκη έως 10/3· δείτε επίσης τη ζωγραφική του Γιάννη Λασηθιωτάκη, που εκθέτει έως 5/3 στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών στη Δεξαμενή

Υπουργείο Πολιτισμού και Γεωγραφίας

Από το 2000 και κάθε καλοκαίρι ο Δήμος Καβάλας διοργανώνει στην Παλιά Πόλη το Διεθνές Φεστιβάλ Cosmopolis με τη συμμετοχή αποστολών από 7 χώρες του κόσμου. Αν και η ανταπόκριση του κοινού όλης της Περιφέρειας είναι τεράστια, αν και οι διοργανωτές πολλά χρωστούν στους δημοσιογράφους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης που κάθε χρόνο το στηρίζουν με δημοσιεύματα σε όλα τα έντυπα, οι διοργανωτές του Cosmopolis ουδέποτε ήλπισαν ότι θα είχαν την παραμικρή στήριξη από το Υπουργείο Πολιτισμού. Βεβαίως, δικαιώθηκαν απόλυτα. Παρά ταύτα, ας είναι καλά οι χορηγοί και το ταμείο του Δήμου που κάνει το φεστιβάλ όλο και να μεγαλώνει, εν αγνοία του αρμόδιου υπουργείου. Το οποίο, υπουργείο, είναι πάντως ενημερωμένο για την πραγματοποίηση του φεστιβάλ από τις δεκάδες επιστολές και φακέλους που του κατατέθηκαν, αλλά και από επισκέψεις των διοργανωτών σε διάφορους γραμματείς, υπογραμματείς και συμβούλους (του υπουργείου). Έτσι κι αλλιώς το έθιμο της επαφής με το κέντρο δεν σβήνει εύκολα.

Ξαφνικά λοιπόν, στις 17 του περασμένου Δεκέμβρη, άρχισαν να βουίζουν οι τηλεοράσεις για ένα φεστιβάλ Cosmopolis που πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη και διοργανώνεται από το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης σε συνεργασία με το Μακεδονικό Μουσείο

Σύγχρονης Τέχνης και μάλιστα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού. Τα πλάνα δε του υφυπουργού Πολιτισμού κ. Τατούλη, από τα εγκαίνια του φεστιβάλ, έπαιζαν ασταμάτητα.

Μικρό το κακό. Ελάχιστο. Οι διοργανωτές μάλιστα του Φεστιβάλ Cosmopolis της Καβάλας όχι μόνο δεν είχαν τη διάθεση να κυνηγήσουν την ιστορία –πού να τρέχουν τώρα οι άνθρωποι να μπερδεύονται με τις κορυφές του Πολιτισμού– αλλά στεναχωρήθηκαν κιόλας επειδή όταν αναζητούσαν όνομα για το δικό τους φεστιβάλ είχαν καταλήξει σε μία πεντάδα ισάξιων ονομάτων. Κατόπιν έψαξαν παντού για να δουν μήπως υπάρχει έστω και κάτι σχετικό ώστε να μην κατηγορηθούν για λογοκλοπή κι ύστερα ανακοίνωσαν την τελική τους επιλογή. Αναρωτιούνται λοιπόν τώρα γιατί οι διοργανωτές του φεστιβάλ Cosmopolis της Θεσσαλονίκης δεν έκαναν τον κόπο να πάρουν ένα τηλέφωνο και να ζητήσουν εντελώς δωρεάν να τους παραχωρηθεί ένα από τα ονόματα που περίσσεψαν. Εντάξει, είναι θέμα εγωισμού. Ποιος κορυφαίος διανοούμενος της νεομητρόπολης Θεσσαλονίκης θα καταδεχόταν να ρωτήσει κάποιον που δεν συνέφαγε τουλάχιστον πέντε φορές τον περασμένο μήνα με τον υπουργό Πολιτισμού; Σωστό και δίκαιο. Αλλά, πάλι, τόσοι κορυφαίοι διανοούμενοι μαζί να μην μπορούν να βρουν

ένα όνομα; Να ήρθε άραγε τόσο νωρίς το τέλος της ευρηματικότητας στο χώρο των ευρηματικών;

Όσο για τον κ. Τατούλη, τι να πούμε; Άντε να πιστέψουμε ότι εφημερίδες δεν διαβάζει. Άντε να συμφωνήσουμε ότι οι σύμβουλοί του δεν του είπαν ότι υπάρχει εδώ και πέντε χρόνια άλλο φεστιβάλ με το ίδιο όνομα με αυτό που πάει να εγκαινιάσει. Άντε να δεχτούμε ότι δεν έχει επισκεφτεί την ιστοσελίδα του υπουργείου του που φιλοξενεί με μεγάλα αφιερώματα λεπτομέρειες από το φεστιβάλ Cosmopolis της Καβάλας. Άντε να δεχτούμε ότι πάει όπου τον πάνε χωρίς να ρωτάει τίποτα. Άντε να τα δεχτούμε όλα αυτά και να μην ανησυχήσουμε.

Αυτό όμως που με φοβίζει είναι ότι ο κύριος Τατούλης μπορεί να είχε κάτι ακουστά για το Cosmopolis της Καβάλας, αλλά να θεώρησε ότι η Καβάλα είναι Δήμος της Θεσσαλονίκης οπότε τα πάντρεψε μια χαρά. Ή ίσως να πίστευσε ότι το Cosmopolis Καβάλας άνοιξε υποκατάστημα στη Θεσσαλονίκη και ως άλλος Σαράφης ετοιμάζεται ν' ανοίξει κι άλλο στα Τρίκαλα, οπότε και έσπευσε να στηρίξει με την παρουσία του την αναπτυσσόμενη επιχείρηση.

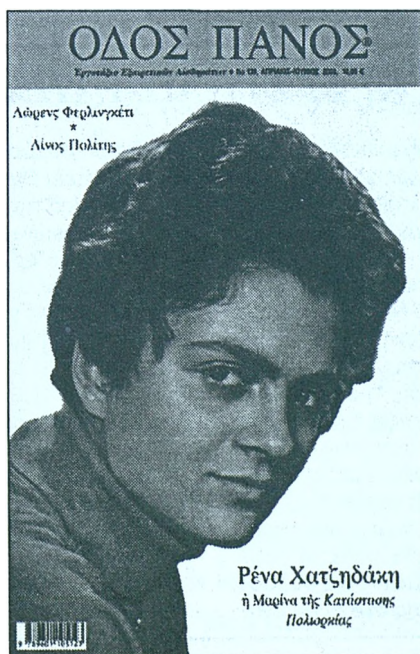
Αυτά και άντε με το καλό να δούμε Φεστιβάλ Επιδαύρου και στη Θεσσαλονίκη. Δίπλα είναι.

B.M.

Αφιέρωμα στη Ρένα Χατζηδάκη

Αφιερωμένο στη μνήμη της ποιήτριας και ψυχοθεραπεύτριας Ρένας Χατζηδάκη είναι το τεύχος της *Οδού Πανός* που κυκλοφόρησε την περασμένη Παρασκευή. Η Ρένα Χατζηδάκη ήταν (και θα είναι πάντα) η θρυλική Μαρίνα της δικτατορίας, που έγραψε στη φυλακή επί χούντας την «Κατάσταση Πολιορκίας», η οποία μελοποιήθηκε από τον Μίκη Θεοδωράκη. Ήταν, και θα είναι πάντα, για όλους όσους είχαν την μεγάλη τύχη να την γνωρίσουν, η αξέχαστη θεραπεύτρια, με το έμφυτο талант, το πηγαίο χιούμορ, την φιλοσοφική διάθεση, τον σοβαρό, αδιαπραγμάτευστο ουμανισμό.

Το αφιέρωμα στην παντοτινή μας Φίλη πλαισιώνεται με την πάντα πλούσια ύλη της *Οδού Πανός*, ποιήματα του Λώρενς Φερλινγκέτι σε μετάφραση Άμυς Μιμς-Σιλβηρίδη και μια αναδρομή στη ζωή και την προσφορά του Λίνου Πολί-

τη από τον Ηλία Σπυρόπουλο. Για την Ρένα Χατζηδάκη γράφουν οι: Τζένη Μαστοράκη, Μάρω Θανοπούλου, Βαρβάρα Δεληβοριά, Ασπασία Παπαδοπεράκη, Μπία Μαυρίκου, Πιερέττα Διαμαντοπούλου, Λένα Τζεδάκη-Αποστολάκη, Μαρία Τσάτσου (χορός γυναικών που θρηνούν, όπως εύστοχα είπε ο Γιώργος Χρονάς), αλλά και οι Φώτης Τερζάκης, Μάριος Μπέγζος, Νίκος Γ. Ξυδάκης, Νίκος Ι. Χουρδάκης, Γεράσιμος Λουκάτος, Δημήτρης Α. Κράνης, Γιώργος Μπαλούρδος, Δημήτρης Γκιώνης και Μισέλ Φάις, ενώ μας χαρίζονται θαυμάσια κείμενα και πεζά της Ρένας Χατζηδάκη, κόρης της Λιλής Ζωγράφου και του Μύρωνος, για να τα διαβάζουμε και ν' ανακαλύπτουμε κάθε φορά και κάτι καινούργιο, κάτι που καμιά θάλασσα δεν μπορεί να πάρει μακριά...

Μαρία Τσάτσου

Η αποσπασματική γραφή στο έργο της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιέξ

Μια εικοσαετία χωρίζει τα δύο βιβλία της Μιλλιέξ στα οποία διάλεξα να σταθώ: από το 1952 που εκδίδεται το *Ημερολόγιο*, το τέταρτο βιβλίο της, ως το 1973 που εκδίδεται το δέκατο βιβλίο της *Σπαράγματα*. Η ιδέα της σύνδεσης αυτών των δύο βιβλίων προέκυψε από το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις αναγνωρίζεται, κατά την άποψή μου, η ίδια διαδικασία αποσπασματικότητας, παρ' όλο που η αιτία που την προκάλεσε εμφανίζεται διαφορετική.

Στο *Ημερολόγιο* η αποσπασματικότητα του λόγου συνδέεται κυρίως με το δραματικό βιωματικό υλικό που φαίνεται αδύνατο να διατυπωθεί περιγραφικά εξαιτίας του οδυνηρού του χαρακτήρα. Δεν έχουμε ένα τυπικό ημερολόγιο αλλά δύο άνισης έκτασης κείμενα που τιτλοφορούνται με τις ημερομηνίες που υποδηλώνουν τα γεγονότα: Αθήνα 1939, το πρώτο, ολιγοσέλιδο κείμενο που αναφέρεται στο θάνατο του πατέ-

ρα, και Παρίσι 1952, το δεύτερο, εκτενές κείμενο που συνδέεται με την αρρώστια της κόρης. Αλλά και στα δύο κείμενα μπορούμε να διαπιστώσουμε τις ίδιες ιδιότητες γραφής: απουσία τυ-

πικής περιγραφής γεγονότων και αποσπασματικότητα στην εκφορά του λόγου, που απηχεί κυρίως τη δραματικότητα του συναισθηματικού υποστρώματος που κινεί τη διαδικασία της γραφής και παρουσιάζεται να έχει ως στόχο το θάνατο και το πένθος. Στην περίπτωση του θανάτου του πατέρα το κορυφαίο γεγονός προβάλλει μέσα από τις αντιδράσεις και τις ψυχολογικές κατατάσεις που συντελούνται στον αποδέκτη/παιδί από αυτή την πρώτη συνειδητοποίηση. Στην περίπτωση της αρρώστιας του παιδιού έχουμε μια διαδικασία ανακεφαλαίωσης όλων των θανάτων που περιλαμβάνονται μέσα στη ζωή και που οδηγεί σ' ένα συνολικό πένθος της ίδιας της ζωής. Με κάποιο τρόπο όλη η διαδρομή του ανθρώπου κυκλώνεται από το θάνατο. Όλη η ζωή είναι ιδωμένη από τη σκοπιά του θανάτου. Η αποσπασματικότητα έγκειται στο γεγονός ότι όλες οι αναφορές συμπυκνώνονται στον παρόντα χρόνο της γραφής που ταυτίζεται με το χρόνο μνήμης. Η

TATIANA ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ 1920-2005

Η Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ, μια σημαντική μυθιστοριογράφος της μεταπολεμικής περιόδου, έφυγε από τη ζωή, αφήνοντας μας μια πλούσια συγγραφική παρακαταθήκη αλλά και μια ζώσα μνήμη της ενεργητικής της παρουσίας ως πολίτη αυτής της χώρας.

Η Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ ανέπτυξε αντιστασιακή δράση στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής από τις γραμμές του ΕΑΜ. Εργάστηκε επίσης ως εθελόντρια στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Η καλλιτεχνική της ιδιοσυγκρασία την ώθησε σε ποικίλες καλλιτεχνικές ενασχολήσεις: χορός, τραγούδι, ζωγραφική. Ωστόσο η λογοτεχνία ήταν αυτή που την κέρδισε οριστικά. Η συνάντηση και ο γάμος της με τον μεγάλο φίλο της Ελλάδας Ροζέ Μιλλιέξ της προσέφερε νέες εμπειρίες και πολιτιστικές δράσεις, καθώς και τη δυνατότητα να καλλιεργήσει παράλληλα με τη συγγραφή και τη λογοτεχνική μετάφραση. Πρωτοεμφανίζεται στα ελληνικά γράμματα το 1945 με τη μετάφραση του έργου του Βερκόρ «Σιωπή της θάλασσας» και τη δημοσίευση δύο διηγημάτων της στο περιοδικό

Ελεύθερα Γράμματα. Το 1947 εκδίδει το πρώτο της μυθιστόρημα, *Πλατεία Θησείου*, στο οποίο αξιοποιεί στοιχεία της αυτοβιογραφίας της και αναπλάθει τις μνήμες της παιδικής ηλικίας με μυθοπλαστικούς όρους. Από το σύνολο του πεζογραφικού της έργου βραβεύτηκαν με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος οι συλλογές *Αλλάζουμε;* (1957) και *Αναδρομές* (1982). Το μυθιστόρημά της *...Και ιδού ίππος χλωρός* (1963) είχε τη μεγαλύτερη αναγνωστική απήχηση και διακρίθηκε με το Βραβείο των Δώδεκα. Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος πήρε το μυθιστόρημά της *Σπαράγματα* (1973) και το Βραβείο της Ακαδημίας η μελέτη της *Τρίπολη του Πόντου* (1976).

Ο δυναμισμός αλλά και η πολιτική εγρήγορση της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιέξ συνέτειναν στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας που η συνολική της πνευματική προσφορά μένει ακόμη να αποτιμηθεί. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της τα πέρασε καθηλωμένη απ' την αρρώστια, που ανέκοψε την πορεία μιας σπουδαίας γυναίκας.

χρονική ακολουθία δεν παρατηρεί τα συμβάντα στην αντικειμενική τους εξέλιξη, αλλά δρα με την αποσπασματικότητα της μνήμης και καταγράφει τις εσωτερικές συνειρμικές ακολουθίες.

Στα *Σπαράγματα* και στο κείμενο με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Αντί για πρόλογο» η συγγραφέας εξηγεί πως τα κείμενα που περιλαμβάνονται στο βιβλίο, εκτός από το τελευταίο, προέρχονται από τρία διαφορετικά βιβλία. Γνωρίζουμε πως στη διάρκεια της δικτατορίας η χούντα εισέβαλε στο σπίτι της όταν εκείνη απουσίαζε, και κατέστρεψε το αρχείο της στο οποίο περιλαμβάνονταν μυθιστορήματα, αλληλογραφία, κ.λπ. Έχουμε επομένως μια εξαναγκαστική αποσπασματικότητα, που δικαιολογείται από εξωτερικά περιστατικά του βίου. Τα σπαράγματα είναι τα απομεινάρια από ένα όλον. Η γραφή σ' αυτή την περίπτωση είναι το αποτέλεσμα ενός ξεσχίσματος που επεβλήθη εξωθεν. Ωστόσο είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι στο τελευταίο και διακριτό κείμενο του βιβλίου, που τιτλοφο-

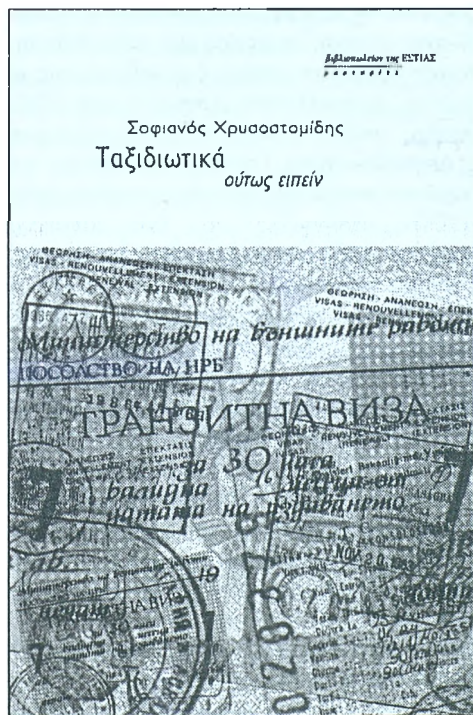
ρείται «Παραλλαγές πάνω σε μια έμμονη ιδέα», μας εξηγεί τη σχέση της με το μυθιστόρημα. Γράφει λοιπόν: «*Το μυθιστόρημα –σαν τέτοιο– τόχω καταδικάσει. Λέω πέθανε. Όσο για το αντιμυθιστόρημα που άθελά μου σχεδόν το εισήγαγα στον τόπο μου, άναψε κι έσβησε σαν του Άη-Γιάννη τις φωτιές. Απόμεινε η Μαρτυρία. Εκεί είναι που έκανα το λάθος και πήρα την στραβή απόφαση. Είπα: Τι πάρα πάνω θα προσθέσω, τι πάρα πάνω θα πω; ήδη το θέμα εξαντλήθηκε. Η ποίηση, ορισμένα πεζά, κυρίως γράμματα, μαρτυρίες, καλύψαν όλον το χώρο.*»

Στην αναζήτηση λοιπόν όχι μόνο του θέματος αλλά κυρίως του τρόπου έκφρασης, μια κατεξοχήν ποιητική ιδιοσυγκρασία αγωνίζεται να μεταφέρει τη δική της προσωπική μαρτυρία. Μια μαρτυρία που δεν θεματοποιεί τα γεγονότα περιγράφοντάς τα, αλλά αποσπά από το μαρτυρημένο γεγονός τις ψυχολογικές του επιπτώσεις. Ο αποσπασματικός λόγος της Τατιάνας Μιλλιέξ θυμίζει τους κύκλους που διαγράφει στο νε-

ρό μια πέτρα που πέφτει, αν θεωρήσουμε ως γεγονός το πέσιμο της πέτρας που χάνεται στο βυθό και αφήνει το μήνυμά της πτώσης της με τους επάλληλους κύκλους. Γι' αυτό ακριβώς και η ανάγνωση των κειμένων της προκαλεί μια ιδιόζουσα ταραχή στον αναγνώστη· είναι αυτά που αποκαλύπτονται ως ψυχικά δρώμενα που δίνουν τη μαρτυρία μιας συνεχούς επαγρύπνησης, μιας αποσπασματικής θέασης που δεν ικανοποιείται με την ενδοσκοπήση αλλά μέσω αυτής κινητοποιεί τον αναγνώστη. Είναι κείμενα που ενώ δεν πληρούν τους όρους μιας αυτοβιογραφίας ή ενός ημερολογίου, προσφέρουν απόψεις τις ψυχικές διεργασίες που υποκινούνται από το βίωμα. Και είναι μαρτυρίες που δεν επιδιώκουν την ιστορική καταγραφή, ούτε όμως και τη μυθοποίηση των γεγονότων· αλλά καταθέτουν το σπάραγμα της ίδιας της ζωής του υποκειμένου κάτω από την πίεση που ασκούν πάνω του τα γεγονότα.

Άντεια Φραντζή

Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ μαρτυρίες

Οι πόλεις, έλεγε ο Ίταλο Καλβίνο, είναι τόποι ανταλλαγών όχι μόνον εμπορευμάτων, αλλά και λέξεων, αναμνήσεων, επιθυμιών, διαδρομών. Ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης, πολύπειρος δημοσιογράφος και αναλύτης, συγκεντρώνει στο βιβλίο αυτό τις δικές του λέξεις από τα πολλαπλά ταξίδια του στο εξωτερικό: Βρυξέλλες, Κάιρο, Πόλη του Μεξικού, Ουάσιγκτον, Πεκίνο, Τόκιο, Μελβούρνη, Λευκωσία, Κωνσταντινούπολη, αλλά και στο εσωτερικό της χώρας: Μονεμβασιά, Άγιο Όρος, Πύλος, Έβρος –το μεγάλο ποτάμι.

Ο συγγραφέας διατείνεται ότι δεν κατέχει τη μεταφυσική των ταξιδιών. Από τα κείμενά του όμως προκύπτει ότι ξέρει να συνδυάζει την πολιτική ανάλυση με τη φαντασίωση του τοπίου, και τον παρελθόντα χρόνο με τα πάθη και τις προσδοκίες του σημερινού ανθρώπου.

Το *Ταξιδεύοντας, ούτως ειπείν* περιλαμβάνει κείμενα που γράφτηκαν μέσα στο κλίμα της τελευταίας πολυκύμαντης εικοσαετίας, πριν και μετά την κατάρρευση των τειχών –κείμενα εντυπώσεων αλλά και αναζητήσεων.

Ο Βαλαωρίτης του Σικελιανού

Ένα ποίημα και μια πράξη αντίστασης

Μνήμη Γιώργου Αλυσανδράτου

της Ρίτσας Φράγκου-Κικίλια

Ο Άγγελος Σικελιανός διέθετε μια συναρπαστική ικανότητα να προσαρμόζει ποιήματά του, που κατά καιρούς αφιέρωνε σε ποιητές που τον είχαν, για τον ένα ή άλλο λόγο, συγκινήσει, στο ύφος και το ύψος των δημιουργών αυτών.¹

Το ίδιο συνέβη και με το ποίημα που συνέθεσε για τον Αριστοτέλη Βαλαωρίτη και που το απήγγειλε στις 7 Ιουνίου 1925 στη Λευκάδα, στην εκδήλωση για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του βάρδου της Μαδουρής (1824-1879) κατά την οποία έλαβαν χώρα και τα αποκαλυπτήρια της προτομής του.²

Αναρωτιέμαι πολλές φορές: άραγε να το φανταζόταν τότε ο Σικελιανός ότι πλάι σ' αυτή την προτομή θα στηνόταν μετά από χρόνια και η δική του και θα συνέχιζε έτσι ενώπιος ενωπίω, εις το διηνεκές, τον διάλογο που είχε ανοίξει με το έργο του συντοπίτη του,³ που το θαύμαζε και που «επιδέξια» το χρησιμοποίησε το 1943 στη διάλεξη που έδωσε για τον Βαλαωρίτη στο θέατρο του Ηρώδη του Αττικού προσκεκλημένος από την Ένωση Επτανησίων.⁴

Όπως φαίνεται από το ύφος του όλου ποιήματος, ο Σικελιανός πρέπει να το έγραψε μέσα σ' ένα κλίμα ψυχικής ευφορίας, εκτός των άλλων και για λόγους καθαρά εξωλογοτεχνικούς. Η εκδήλωση αυτή, με αφορμή την οποία γράφτηκε και το ποίημα, υπήρξε γι' αυτόν μια ευκαιρία να θερμάνει (όχι να αναθερμάνει) τη σχέση του με τον Παλαμά, η οποία, πάλι εκτός των άλλων και για λόγους εξωλογοτεχνικούς, δεν υπήρξε και η καλύτερη. Ο Παλαμάς δηλαδή έμοιαζε με ένα καλοσυχρωμένο φρούριο, το οποίο ο Σικελιανός προσπαθούσε, με κάθε τρόπο, όχι να εκπορθήσει αλλά να εισέλθει σ' αυτό ως ταπεινός προσκυνητής. Αυτός ο ανυπόμονος άνθρωπος στην προκειμένη περίπτωση ήξερε να περιμένει. Και ο *Laus Poesiae* (όχι *Vitae*) ήρθε (τι καλύτερο;) από τον Σεφέρη, το 1944, στον «Πρόλογο» των *Ακριτικών* του Σικελιανού της έκδοσης Αλεξάνδρειας - Καΐρου.

Στον γραμμένο με το χέρι του «Πρόλογο», ο Σεφέρης σημειώνει πως μια ομάδα θαυμαστών του έργου του Σικελιανού προέβη στην έκδοση αυτή «Γιατί νομίσουμε χρέος μας να δώσουμε την ευκαιρία στον ελληνισμό της Αιγύπτου όχι μόνο να διαβάσει τα ποιήματα του μεγαλύτερου Έλληνα ποιητή, ύστερα από το θάνατο του Παλαμά, ποιήματα γραμμένα στον καιρό του μαρτυρίου του γένους αλλά και να γνωρίσει την υλική

όψη που είχαν όταν πρωτοφάνηκαν στην Αθήνα», εξηγώντας έτσι τον λόγο γιατί τα πέντε ποιήματα που αποτελούσαν την «ανθολογία» των *Ακριτικών* παραδόθηκαν με τη μορφή της φωτοτυπικής ανατύπωσης.

Ο μεγαλύτερος έτσι –χρίσματι Σεφέρη– μετά τον θάνατο του Παλαμά Έλληνας ποιητής, ο οποίος είχε την αίσθηση του «μεγάλου» από την πρώτη του ακόμη δημοσίευση, τις τρεις «Ballades» στο περ. *Διώνυσος* του Απριλίου του 1902, το 1925, στη Λευκάδα, μετά τα συνήθη σ' αυτές τις περιπτώσεις, μουσικές, αποκαλυπτήρια, λόγους, και μετά την απαγγελία του Παλαμά του ποιήματός του «Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824-1924)», απήγγειλε «σ' ένα πανηγυρικό πλαίσιο»⁵ τη δική του «Ωδή στο Βαλαωρίτη» με φωνή τόσο διάτορη, ώστε ακόμα και σήμερα να κυκλοφορεί στο νησί του η φήμη πως «Ο Σικελιανός απήγγειλε στη Λευκάδα και ακουγόταν μέχρι την Πρέβεζα». Ή όπως έγραψε ο Παλαμάς, «“Η Ωδή στο Βαλαωρίτη” που τη βροντοφώνησε στα τετραπέρατα των οριζόντων ο Άγγελος Σικελιανός».⁶ Τι έκρυβε στα σπλάχνα της όμως αυτή η ωδή, αυτός ο ύμνος στον Βαλαωρίτη;

Κατ' αρχάς την κοινή αντίληψη Βαλαωρίτη - Σικελιανού πως «πάσα στιγμή εμπνεύσεως είναι στιγμή παραφροσύνης», όπως στις 3 Νοεμβρίου 1877 έγραψε ο πρώτος στον «φιλότατο Μανώλη», δηλαδή τον Εμμανουήλ Ροΐδη.⁷ Ο Σικελιανός παραπέμπει εμμέσως στον Παλαμά, που ήταν παρών. Πλην σαφώς. Η «τετράγωνη» κατά τον Παλαμά «ανδροπρέπεια»⁸ του Βαλαωρίτη ενέπνευσε στον Σικελιανό την ωδή του, της οποίας, από «το πλήθος των εκδοχών που μπορεί να κρύβονται

μέσα σ' ένα ωραίο ποίημα»⁹, επέλεξα ως κέντρο της εργασίας μου τον τέταρτο στίχο της δεύτερης στροφής, τον παρακάτω:

κι ἀπ' τῇ φωνῇ ποῦ μόνος του κατέχει ὁ Ποιητής.

Ας ξεκινήσουμε όμως από την αρχή: η πρώτη τετράστιχη στροφή

Ψηλά στη βίγλα 'π' ἀγρυπνῶ σὰν τὸν καλὸ τσοπάνο,
στὸ βράχον ὅπου ρίζωσεν ἡ σκέψη μου κ' ἡ ζωή,
ποιὰ ξάφνου, στὸ βαθύτερο τὸ λογισμὸν ἐπάνω,
μοῦ πλημμυρίζει ἀκράτητη τὸ νοῦν ἀέριον βοή;
επιβεβαιώνει, με βαλαωρίτικες τεχνικές, τα προαναφερθέντα γραφόμενα του Βαλαωρίτη στον Ροῖδη πως η έμπνευση «είναι στιγμή παραφροσύνης», της οποίας όμως προηγείται ο «λογισμός και τ' όνειρο» και δηλώνει έτσι τη βαθιά περισυλλογή, πιο σικελιανικά τη *βακχεία* του *νήφειν* κατά την οποία συντελείται η σύλληψη της «ιδέας» ενός έργου. Στην προκειμένη περίπτωση για πολλοστή φορά ο ποιητής, με τη σύγκραση των αντιθέσεων του συγκεκριμένου περιεχομένου, δικαιώνει τον στίχο 72 του ποιήματός του «Απόλλωνα Διονυσόδοτος» από τη «Συνείδηση της Προσωπικής Δημιουργίας» του *Προλόγου στη Ζωή*.

... ὦ Βάκχε ἀθάνατε τοῦ «νήφειν»¹⁰

Στο ίδιο ποίημα η στιγμή της σύλληψής του περιγράφεται ως εξής:

ἽΩ Λόγε - Διόνυσε!

ἽΩ τεράστιο πάγκοσμό μου πάθος,

πιὸ βαθύ, πιὸ πλούσιο, πιὸ λαμπρὸ ἀπὸ τὴν «Ἐνάτη»!

Συμφωνία συμπαντική!

Ἰερό, ἐκστατικό μου μένος!

Θεία ἐνότητα βαθιά μου,

40 μέσ στην ἄσωτη ἁρμονία ἡ μέσ στη μάχη,
τῶν λαῶν μαζί καὶ τῶν οὐράνιων ἀπὸ πάνω μου
σφαιρῶν!

Σημαία Ἐνότητας θεϊκή,

κυριεμένη στίς κορφές τοῦ ἀγώνα!

ἽΩ Λόγε Μυστική!...

Κι ὦ Λόγε - Ἀπόλλωνα!

Καθάρω λάλημα τοῦ πετεινοῦ τὸν ὄρθρο,

νὰ μὲ κρᾶξεις πρῶτο ἀπ' ὅλους

στὸν τραχιό μου μόχτο!

ἽΩ Νηφάλιε!

50 ἽΩ σάλπιγγα πρωινή,

λουτρὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κορμιοῦ μου

ἀπὸ τὰ ὄνειρα ποῦ σὰν περιπλοκάδα

ἀκόμα δεσμεμένο μέσ στη νάρκη μὲ κρατᾶν!

ἽΩ ξάστερο ἀντροκάλεσμα:

«Στὸ χρέος! Στὸ χρέος!

Στὸ τσαπί! Στὸ πότισμα!

Στὸ ἀλέτρι! Στὸ δρεπάνι!

Στὸ δεμάτιασμα! Στὸ λήγισμα!

Στὸ σιωπηλὸ ξεδιάλεγμα

60 γιὰ τὸ σταρένιον, ὁλοκάθαρο πνευματικὸ ψωμί!»¹¹

στίχοι που, απηχώντας το σύμφωνο Απόλλωνα - Διονύσου όπως φαίνεται στο ερυθρόμορφο αγγείο του 5ου π.Χ. αιώνα δια του οποίου ο Βάκχος έγινε «νηφάλιος», τον Ηράκλειτο και τον Αριστοτέλη, συνάδουν προς το νόημα της όλης ωδής. Ας μην ξεχνάμε και τον Φιλόστρατο, που ο Σικελιανός διάβαζε και μάλιστα κρατούσε και σημειώσεις:

«Νυμφόληπτοι γὰρ ἡμεῖς καὶ βάκχοι τοῦ νήφειν».¹²

Ἦδη, πολύ νωρίτερα, από το 1925, ο Σικελιανός θεωρούσε τον εαυτό του ως «καλὸ τσοπάνο» δηλαδή φύλακα και οδηγητή. Τα θέματα δε της αγρύπνιας, και της βίγλας με τη λογική της αυτοσυγκέντρωσης, της αναμονής της έμπνευσης αλλά και του θεματοφύλακα των ιερών και των οσίων απαντούν στον Σικελιανό συχνά, παραπέμποντας έτσι στον Βαλαωρίτη:

νιώθω γιὰ σέ, πατρίδα μου, στὰ σπλάχνα χαλασμοῖ¹³

ἀλλὰ φυσικά και στον Σολωμό:

Τὰ σπλάχνα τους κι ἡ θάλασσα ποτὲ δὲν ἡσυχάζουν.¹⁴

Η έμπνευση, η φωνή που κατέχει ο Ποιητής (πάντα με κεφαλαίο Π, για τον Σικελιανό, τα ουσιαστικά Ποίηση και Ποιητής), ήρθε πράγματι ως βαλαωρίτεια παραφροσύνη με το ντύμα της Λευκάδας και του Ποιητή της. Ἦρθε ακριβώς ως *βακχεία* την ώρα του *νήφειν*, την ώρα που «ο νους του αγωνίζονταν στη μοναξιά ασκητής» και που η έμπνευση τον τύλιξε ως περικοκλάδα. Στον «Απόλλωνα - Διονυσόδοτο» παρομοιάζονται τα όνειρα με περιπλοκάδα πράγμα που δεν διαφέρει ιδιαίτερα.

«Ασκητής, ασκητεύω, κορυφή» άλλα αγαπημένα θέματα της ποίησης του Σικελιανού αλλά και αστόχεις που φανερώνουν πως ο ίδιος πίστευε στην ιερότητα της Ποίησης, που για να την αγγίξει κάποιος έπρεπε να ασκητέψει, να βρίσκεται στη μοναξιά της κορυφής (όπως άλλωστε όλοι οι μεγάλοι προφήτες, που συνέλαβαν ή έγγραψαν τους νόμους τους στα βουνά: ο Μίνωας, ο Μωυσής, ο Χαμουραμπή, ο Ζαρατούστρα...) και να γυρίζει «στην πρώτη του ανέκφραστη πηγή». Ἔτσι ακριβώς όπως μας το λέει και στον «Ὑμνο του Μεγάλου Νόστου», το σπουδαίο αυτό ορφικό ποίημα.

Γιατὶ τὸ ξέρω· πιὸ βαθιά κι ἀπ' τὸ πηχτὸν ἀστρόφως,

κρυμμένος σὰν αἰετὸς

μὲ περιμένει, ἐκεῖ ποῦ πιά ὁ θεὸς ἀρχίζει ζόφος,

ὁ πρῶτος μου ἑαυτὸς.¹⁵

Αυτή τη γαλήνη λοιπόν ήρθε να διακόψει «ο αχός» που προδίκαιζε την σύνθεση του ποιήματος και:

κι ἀδόκητο στὰ σπλάχνα μου ξανοίγει κλονισμό.

Ὡς «ταπεινὸς οδίτης» διατείνεται ο Σικελιανός ότι πλησίασε τον ποιητή κι ότι «του λόγου του το κράξιμο μικρὸ και περισσό» κι ότι η προσφορά του είναι μικρή μπροστά σ' αυτή του λαού, που ύμνησε και στήριξε ο Βαλαωρίτης, γι'

αυτό και όλη η Λευκάδα περίμενε ν' ακούσει τη φωνή του και να σωθεί από την Πράξη του. Έτσι ο Βαλαωρίτης φαίνεται να αποτελεί για τον Σικελιανό τον πρότυπο του Ποιητή που ευαγγελιζόταν ο ίδιος και που τον ήθελε να συνταξιοδοτήσει μέσα του την Ποίηση - Πράξη, έξω και του προτελευταίου ποιήματος της «Συνειδήσεως της Προσωπικής Δημιουργίας» του *Προλόγου στη Ζωή*, που επιγράφεται «Προς την Ποίηση - Πράξη».

*Κι ὡς πρώτη μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἐντάφιας σιωπῆς πνοὴ τῆς Ποίησης-Πράξης*¹⁶

Σε ανέκδοτες σημειώσεις του Σικελιανού (τετράδιο με γαλλικές μεταφράσεις της Εύας που, προ πολλών ετών, μου χάρισε η κ. Άννα Σικελιανού) διαβάζω: «ο Ποιητής ενεργεί σα Θεός», «Ποιήσεις και Πράξεις» κι ακόμα «χρειάζεται η Ποίηση δηλ. η Πράξη στην ανώτερη και φωτεινότερη της λέξης αρμονία».

Έτσι ο ίδιος ο Σικελιανός ερμηνεύει τι εννοεί με το δίπτυχο Ποίηση - Πράξη, ερμηνεία που πόρρω απέχει από τις δοθείσες κατά καιρούς και που καμία σχέση δεν έχει με πατριωτισμούς ή άλλου είδους πρακτικές εκφράσεις της «Πράξης». Διότι τότε ο ποιητής δεν θα ήταν ποιητής αλλά καθοδηγητής, που θα στένευε τα περιθώρια της έκφρασης βούλησης των ακροατών του, η ελευθερία των οποίων, από εσωτερική θα καταντούσε πρακτική.

Γι' αυτό και οι στροφές 11-16 παρουσιάζουν τον Βαλαωρίτη, ήτοι τον Ποιητή, ως οδηγητή, του οποίου η καρδιά μ' έναν τρόπο ορφικο-συγκρητικό ξεχύνεται στις καρδιές των συντοπιτών του και αποτελεί μαζί τους το Ένα. Και το Παν.

Ως ψάλτη όμως της δόξας του Βαλαωρίτη παρουσιάζει τον εαυτό του ο Σικελιανός. Ψάλτη που, ως οι ορφικοί μύστες, εύχεται να έχει πει άξια τον ψαλμό, την ωδή, τον ύμνο. Ένας ψάλτης του οποίου

ὁ στίχος γράφη περισσότερο γοργὸς ἀπ' τῇ μιλίᾳ
και, πάλι όπως ο ορφικός μύστης, παρακαλεί να μπει κάτω από την σκέπη του Βαλαωρίτη και να μάθει τα θεία μυστικά της ποίησης μέχρι που λαβαίνει την εντολή να παραλάβει τη δάδα της ποίησης και να τη μεταδώσει:

Τῇ θεΐᾳ φωνῇ, π' ὁ ἴσκιος μου ν' ἀκούσεις τώρα στρέγει,

*μὴ τὴν κρατήσεις μέσα σου δειλὰ καὶ σιωπηλὰ·
μὰ σήκωσέ τη σήμαντρο τὰ οὐράνια πού νὰ φλέγει,*

*κι ἀγγόνια καὶ τρισεγγόνα νὰ βγοῦν σὲ νέους ἀγῶνες,
τὶ νέοι καιροὶ ἀνατείλανε καὶ νέοι εἶν' οὐρανοί!*
παραπέμποντας έτσι και στον Παλαμά που τον άκούγε:
*«Παιδί τὸ περιβόλι μου πού θὰ κληρονομήσεις
ὅπως τὸ βρεῖς κ' ὅπως τὸ δεῖς νὰ μὴν τὸ παρῇ τῆς».*¹⁷

Αφού λοιπόν, πήρε την εντολή, όπως μετά από δεκαοχτώ χρόνια ξαναπήρε, κατά τη ρήση του, την εντολή από τον Παλαμά, που του είπε πεθαίνοντας και παραδίδοντάς του τη σκυτάλη, «εσύ είσαι το φως»¹⁸, κυκλικά, επανέρχεται, ονοματίζοντας τον ποιητή «προφήτη», και παρακαλώντας, πάλι όπως οι ορφικοί μύστες, τον Βαλαωρίτη να τον καταστήσει

άξιο ασκητή, άξιο για τον αγώνα της δημιουργίας.

Έτσι λοιπόν ο Σικελιανός άρχισε την ωδή του με πιστοποιήσεις για την Ποίηση και τον Ποιητή, έδωσε τις πρώτες αρχές για την έμπνευση, προσπολήθηκε ταπεινότητα, έδειξε πως η Ποίηση πρέπει να ταυτίζεται με την Πράξη, ευοχίμως παρέπεμψε σε πασίγνωστους στίχους του Βαλαωρίτη και του παρενρυσκομένου Παλαμά, έλαβε εντολή για τη συνέχεια και ως ουροβόρος όφης ή Φίδι - Χρόνος, «τάμα τρανό», ξαναγεννάει στον Ποιητή προφήτη, τον Ποιητή αγωνιζόμενο, τον Ποιητή - ασκητή, που τελικά θεώνεται, όπως χίλιες φορές τό'χει πει ο ίδιος.

*Τὴν ἴδιαν ἔταξα καρδιά, νὰ σκώσω ὅταν κορφή της
τάμα, τρανὸ σὰν ἀθλητῆς, ἱερέας καὶ προφήτης,*¹⁹

όπως το 'χει γράψει ο Παλαμάς στον «Ομηρικό Ύμνο»:

*Καὶ τοὺς θεοὺς τῶν ἀέρων καὶ τῶν θαλασσῶν, καὶ τῶν
κάμπων
καὶ τῶν κορφῶν, καὶ ἰδεῶν καὶ μορφῶν καὶ τεράτων
καὶ πάντων
τοὺς ὑπεράνθρωπους, ὅσο κι ἂν πλάσματα φαίνονται
ἀνθρώπων,
θὰ τοὺς πλευρώσω, θὰ ἰδῶ, θὰ χαρῶ τὴν ἀκέρια τους
ὄψη,
καθὼς ταιριάζει στὸν ὁμοιο!*²⁰

Κι όπως το πρωτοξεστόμισε ο Εμπεδοκλής:

*Ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκετι θνητὸς πωλεῦμαι!*²¹.

Με τη λογική λοιπόν αυτής της ανάγνωσης το ποίημα του Σικελιανού «Ωδή στον Βαλαωρίτη», αυτής της δεκαπεντασύλλαβης βαλαωρίτειας μουσικής, είναι κι αυτό ένα ποίημα ποιητικής.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι παραπομπές στο λυρικό και πεζό έργο του Σικελιανού γίνονται στην πρώτη τυποποιημένη έκδοση του Έκαρου, που επιμελήθηκε φιλολογικά ο Γ.Π. Σαββίδης. Συνομογραφικά: ΛΒ = *Λυρικός Βίος*, ΠΛ = *Πεζός Λόγος*. Το πεζό γράμμα δείχνει τον τόμο, στην παρένθεση είναι η χρονολογία έκδοσης, και ακολουθεί ο αριθμός σελίδας. Το ποίημα Ωδή στο Βαλαωρίτη εκδόθηκε για πρώτη φορά αυτοτελώς το 1925, με χρονολόγηση μάλιστα του ίδιου του ποιητή στο τέλος: Δελφοί, 27 Ιουνίου 1925.

1. Πρβλ. Κ. Ι. Δεσποτόπουλου, «Αισθαντική μνήμη, αποκαλυπτική φαντασία», εφ. *Η Καθημερινή*, 19 Αυγούστου 2001, σ. 32.

2. ΛΒβ (1966) 70-74.

3. Επί του συγκεκριμένου θέματος βλ. τα εξαιρετικά ενδιαφέροντα σχόλια της Αθηνάς Βογιατζόγλου στο άρθρο της «Μία ποιητική συνθηκολόγηση: «Η Ωδή στο Βαλαωρίτη» του Σικελιανού και η «Κριτική (υπέρ)αντίδραση του Παλαμά» περ. *Νέα Εστία*, τχ. 1736, Ιούλιος - Αύγουστος 2001, σσ. 56-88.

4. Όσοι γράφουν πως η διάλεξη του Σικελιανού στο Ηρώδειο έγινε το 1944, προφανώς πρόσεξαν μόνο τη μία καταχώριση του Γ. Κατσιμπαλή στη *Βιβλιογραφία* του για τον Σικελιανό, την υπ' αρ. 320 «Αριστοτέλης Βαλαωρίτης». [ομιλία στο θέατρο Ηρώδη του Αττικού] περ. *Νέα Εστία*, τμ. 36, 15 Αυγ. - 1 Σεπτ. 1944, σσ. 726-734.

Δεν πρόσεξαν όμως το εισαγωγικό σημείωμα της *Νέας Εοτίας*, όπου γράφονται τα εξής: «Με ιδιαίτερη χαρά δημοσιεύουμε την όμιλία του Ύψιλου Σικελιανού για τον Άριστοτέλη Βαλαωρίτη, ένα κείμενο που είχε βαθύτατη απήχηση σε όσους το άκουσαν *πέρσι* [εγώ υπογραμμίζω] όταν διαβάστηκε στο θέατρο του Ήρωδου του Άττικού και που ανταποκρίνεται απόλυτα στις απαιτήσεις των κρίσιμων ημερών που περνάμε.» Δεν πρόσεξαν επίσης και την υπ' αρ. 1183 καταχώριση του Κατσίμπαλη, όπου διαβάζουμε «Οι ποιηταί μας, Αριστοτέλης Βαλαωρίτης. Από την διάλεξιν του κ. Α. Σικελιανού. Εφ. *Ελεύθερον Βήμα*, 29 Οκτωβρίου 1943». Η διάλεξη αυτή, όπως φαίνεται και από άλλες γραπτές καταθέσεις, έγινε τον Οκτώβριο του 1943.

5. Κωστής Παλαμάς, «Από το προσκύνημα του Βαλαωρίτη», *Άπαντα*, τμ. Η', Επιμέλεια Ίδρυμα Κωστή Παλαμά, Γκοβόστης, σ. 255.

6. Κωστής Παλαμάς, *Άπαντα* ... ό.π., σ. 255.

7. Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, Α', *Βίος, Επιστολές και Πολιτικά Κείμενα*, Φιλολογική Επιμέλεια Γ.Π. Σαββίδης - Νίκη Λυκούργου, Ίκαρος, [Αθήνα] 1981, σ. 195.

8. Κωστή Παλαμάς, *Άπαντα* ... ό.π. σ. 256.

9. Κωστή Παλαμάς, *Άπαντα* ... ό.π. σ. 258.

10. ΛΒγ (1966) 236.

11. ΛΒγ (1966) 234-235.

12. «Τα ες τον Τυανέα Απολλώνιον», *Βίος Απολλωνίου Τυανέως* 2, 31.

13. «Η προς την πατρίδα αγάπη μου», Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, Β', *Ποιήματα και Πεζά*, Φιλολογική Επιμέλεια, Γ.Π. Σαββίδης - Ελένη Τσαντσάνογλου, Ίκαρος [Αθήνα] 1982, σ. [271].

14. Διονύσιον Σολωμού, «Οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», *Ποιήματα και Πεζά*, Επιμέλεια - Εισαγωγές Στυλιανός Αλεξίου, στιγμή, Αθήνα 1994, σ. 266.

15. ΛΒβ (1966) 104.

16. ΛΒγ (1966) 244.

17. Κωστή Παλαμάς, «Οι πατέρες» *Βωμοί Άπαντα*, Ζ', ό.π. σ. 28.

18. «Από τα τελευταία χρόνια του Παλαμάς», ΠΛδ (1983), 84. Το κείμενο αυτό αποτελεί την πηγή για όσα άλλα κατοπινά αναφέρονται στην τελευταία συνάντηση Παλαμά - Σικελιανού και την «εντολή».

19. «Δελφικός Λόγος» ΛΒδ 145.

20. Κωστή Παλαμάς *Άπαντα* ό.π. σ. και ΠΛδ (1983) 65.

21. Βλ. και Ρίτσα Φράγκου-Κικιλία, *Άγγελος Σικελιανός, Βαθμίδες Μύησης*, Πατάκης, Αθήνα 2002, σ. 41.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

• ΔΑΝΙΗΛ ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

• Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΝΗ», Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Εις την οδόν των φιλελλήνων» του Α. Εμπειρίκου

«Ο Έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή

• ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Ερωτικές μεταμορφώσεις αντίδωρο στην Μάση

Χατζηλαζάρου

Ούτως ή άλλως (Αναγνωστάκης

– Εγγονόπουλος – Χατζήσης)

• ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ

Επιστημονικές

• ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΥΠΟΥΡΑΝΣ

Πήγε να εγκοιμηθεί στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου

• ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ

Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί»

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

• ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ

Παραμβάσεις

• ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

• ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία

του δυτικού συστήματος εξουσίας

• ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτική της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

• ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα-Φτερά

Ο Βασιλιάς που πέθανε

• ΑΝΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ-ΡΟΕ

Η άλλη μου πατρίδα

• ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΑΡΜΠΑΛΑΣ

101 Ποιήματα

• SALVATORE NICOSIA

Το σήμα και η μνήμη

• ΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΚΟΒΛΗ

Άλλος δρόμος δεν υπήρχε

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

• Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ»

Μια περιήγηση στην ελληνική

κακογουστιά

• Kitsch (Made in Greece) (Αγγλικά)

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο τρίτος δρόμος

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Τοιγάνικη ορχήστρα

• ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ

Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

• ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η αδιαχώρητη κοινωνία

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ

Πολιτικό σύστημα και πολιτική

• ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο

• ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας

• ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΪΝ ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

• ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η μεγάλη ιδέα

• ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση: Σεφέρης-Μακρυγιάννης

• ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

• ΥΓΕΙΑ-ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μελέτες για το σύστημα υγείας

(συλλογικός τόμος)

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ

Η χρήση και η κατάχρηση του αντιαμερικανισμού

στην Ελλάδα

• ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ

Το Κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, Δημοχάρους 60, τηλ.: 210-72 32 819, fax: 210-72 26 107, e-mail: chraprou@otenet.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΚΑΤΑΡΤΙ, Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα, τηλ.: 210-36 04 793 - 210-36 01 271, fax: 210-36 09 697

Η ποιητική μορφή του Γιώργου Μακρή: Μνήμη και αναστοχασμός

*Σάμπως θα φύγουμε αύριο την αυγή.
Θα θέλατε να πάρουμε το πλοίο;
Θα αποχαιρετούσαμε τη γη
στης θάλασσας το πράο μεγαλείο.
Θα 'ταν ωραίο να 'χα δυο φτερά,
να τ' άπλωνα – κι ας μην πετάξω.
Σαν θα 'ρθουν τα λυπητερά
θα βρω ένα μαξιλάρι για να κλάψω.*

Στίχοι του αξιόλογου ποιητή και σκεπτόμενου ανθρώπου Γιώργου Μακρή, που έθεσε ο ίδιος τέλος στη ζωή του το 1968...

Μερικά πρόσωπα και μερικά πράγματα υπερβαίνουν τα συμβατικά χρονικά πλαίσια. Θάλεγε κανείς ότι προέρχονται από μία υπερχρονική μήτρα και σ' αυτήν επιστρέφουν συμπυκνώνοντας ίσως έτσι στο μικρό, φθαρτό, ανθρώπινο δέμας τους την εσχάτη παραδοξότητα του ανθρώπου είναι: όσο τα μεγάλα και τα ωραία τούς καλούν, όσο τους γνέφουν μαυλιστικά εκείνα που δικαιώνουν την άχρηστη θεικότητα του ανθρώπου, τόσο περισσότερο τους καταπίνει η ιλύς μιας άτακτης, εφθαρμένης και πεζής καθημερινότητας, από την οποία μοιάζει να μην υπάρχει διέξοδος, και όπου ασφυκτιά και πνίγεται η δημιουργία, η χαρά και ο έρωτας.

Είναι όλων μας η μοίρα κοινή εδώ, σ' αυτές τις παρυφές. Και μερικοί παίζουν το παιχνίδι, αντέχουνε, επιβιώνουνε, κτίζουνε τα εφημερά τους έργα – γιατί ποιο ποίημα, ποια τέχνη, πάει πίσω μέχρι την εποχή της πρώτης δημιουργίας συλλαμβάνοντας το μεγαλείο μιας αχανούς χρονικότητας, ποια τέχνη συνομιλεί σ' ένα βάθος δισεκατομμυρίων ετών με το μέλλον; Και είναι άλλοι που δεν δέχονται το παιχνίδι, η ματαιότητα τους συνθλίβει, η μη αναστρεψιμότητα του λάθους τούς σκοτώνει και προτιμούν μian αξιοπρεπή έξοδο, ηθελημένη, πριν ένας «τυχαίος» θάνατος βάλλει τέλος στην παντομία της ζωής. Στα μάτια μας η αυτοκτονία τους μοιάζει αποτρο-

πιαστική, αλλά είναι και μια πράξη ελευθερίας μαζί, τα δυο αβεχώριστα.

Αν ο Γιώργος Μακρής δεν είχε επιλέξει στο άνωθρος της δημιουργικής του ζωής, όταν όλα έλεγαν ότι είναι ένα ταλέντο εν εξελίξει, μία ηφαιστειογενής μάζα έτοιμη να εκραγεί, να βάλει τελεία ο ίδιος στο κείμενο που «έγραφε» ζώντας, θα ήταν ίσως τώρα κοντά μας, μαζί με ποιητές όπως ο Νάνος Βαλαωρίτης και ο Επαμεινώνδας Χ. Γονατάς, που και οι δυο τον αγαπήσανε, τον μεταφράσανε και τον αγκαλιάσανε, και κοντά στον ανηψιό του τον Γιώργο Ρούβαλη, στον οποίο οφειλεται βιογραφικό τεύχος για τον ποιητή και το έργο του, επ' ευκαιρία Συμποσίου που είχε γίνει τον Νοέμβριο του 2002 στην Αθήνα και στο Ναύπλιο.

Ο Γιώργος Μακρής γεννήθηκε στην Αθήνα το 1923. Καταγόταν από την Πυργέλα Αργολίδος, από την πλευρά του ανταρχικού πρωτοδίκη πατέρα του, και από το Ναύπλιο, από την πλευρά της ασφυκτικά προστατευτικής μητέρας του. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του τα πέρασε από πόλη σε πόλη ακολουθώντας τις μεταθέσεις του πατέρα του. Τελείωσε το Β' Γυμνάσιο Αθηνών, με δάσκαλο τον Θρασύβουλο Σταύρου και συμμαθητές τον Άγγελο Καράκαλο και τον Ε.Χ. Γονατά. Ήδη από τότε γράφει ανατρεπτικά και καυστικά ποιήματα τα οποία δεν επιδιώκει να δει τυπωμένα.

Το 1942 γράφτηκε στη Νομική για να ικανοποιήσει τους δικούς του. Δεν την τελείωσε. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής γνώρισε την εμπειρία της ομηρίας από τους Γερμανούς, μαζί με γεγονότα που τον σημάδεψαν υπαρκτικά. Ταυτόχρονα όμως έχει έντονη πνευματική δραστηριότητα και αρχίζουν γύρω του να μαζεύονται πολλοί νέοι. Αρνείται επίμονα να εργασθεί. Το 1948 κάνει τη στρατιωτική θητεία του. Το 1954 μεταφράζει το έργο του Σαρτρ *Η αξιοσέβαστη πόρνη*, που ανέβηκε από τον Βολα-

νάκη με τον θίασο Κατερίνας. Λίγο μετά αρχίζει τα ταξίδια του στο εξωτερικό, κυρίως στο Παρίσι που το λατρεύει. Συνδέεται στενά με ανθρώπους όπως ο Κώστας Αξελός, ο Ζακ Λακαριέρ, και άλλοι, και παρακολουθεί από κοντά τα φιλοσοφικά ρεύματα της εποχής του. Μεταφράζει Οκτάβιο Παζ, γράφει πάντα και εξακολουθεί να διευρύνει τις ήδη τεράστιες γνώσεις του. Στα 1964 παίρνει μέρος στην έκδοση του περιοδικού *Πάλι*, του οποίου γράφει το προοίμιο. Περίπου τότε γίνεται αισθητή μια αλλαγή στο χαρακτήρα του. Διογκώνονται μέσα του οι τραυματικές εμπειρίες της Κατοχής. Κάνει δυο απόπειρες αυτοκτονίας και εισάγεται σε νευρολογική κλινική. Φίλοι του προσπαθούν να τον πείσουν να φύγει για το Παρίσι. Αρνείται. Και στις 31 Ιανουαρίου του 1968 αυτοκτονεί πέφτοντας από την ταράτσα του σπιτιού του. Μετά το θάνατό του οι φίλοι του συγκεντρώσανε τα ευρεθέντα γραπτά του και τα εκδόσανε σε έναν τόμο με τίτλο *Γραπτά Γιώργου Β. Μακρή*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1968 (επιμέλεια Ε.Χ. Γονατάς). Ιδρύεται ο Σύλλογος «Φίλοι του Γιώργου Μακρή» ο οποίος διοργάνωσε προς τιμήν του συμπόσιο στο Ναύπλιο και την Αθήνα τον Νοέμβριο του 2002.

Μαρία Τσάτσου

Η αόρατη διαπλοκή Τύπου-πολιτικών

του Παρατηρητή

Πολύς λόγος γίνεται αυτό τον καιρό για τη διαπλοκή. Τη διαπλοκή δικαστών, παπάδων, αστυνομικών και δημοσιογράφων. Τόσο που τα κανάλια βρήκαν έναν εύκολο τρόπο να αυξάνουν την τηλεθέασή τους, δοθέντος ότι σήμερα, μετά το θόρυβο που έχει ξεσπάσει, οποιοδήποτε στοιχείο του ρεπορτάζ, ακόμη και το πιο απίστευτο, να γίνεται βορά στις αδηφάγες ορέξεις του κοινού.

Αυτά όσον αφορά τους απληροφόρητους πολίτες. Οι οποίοι πολίτες μένουν με ανοιχτό το στόμα σαν ακούνε τον υπουργό Επικρατείας Θ. Ρουσόπουλο να αραδιάζει λίστες ονομάτων δημοσιογράφων που εργάζονται στην ΕΡΤ, στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, κ.λπ. Άκουσα πολλούς ανθρώπους να αναρωτιούνται *πόσα λεφτά, ρε, βγάζουν αυτοί οι δημοσιογράφοι;*, χωρίς το μυαλό του απλού ανθρώπου να πάει στο αυτονόητο, ότι δηλαδή χωρίς δημοσιογράφους η ΕΡΤ και το ΑΠΕ δεν έχουν λόγο ύπαρξης, και ύστερα τι σημαίνει να εργάζεται ο δημοσιογράφος στην ΕΡΤ και γιατί αυτό είναι αμαρτία, ενώ δεν αποτελεί αμαρτία το να εργάζεται σε μια εφημερίδα;

Δηλαδή δεν υπάρχει, θα ρωτήσει κανείς, διαπλοκή στο χώρο της δημοσιογραφίας;

Η απάντηση είναι ότι ναι, υπάρχει. Αλλά δεν βρίσκεται στις λίστες της ΕΡΤ και του ΑΠΕ. Βρίσκεται σε χώρους που ανιχνεύονται δύσκολα.

Για παράδειγμα, υπάρχει μια μικρή διαπλοκή στην προβολή πολιτικών προσώπων που γίνεται μέσω των εφημερίδων, με τρόπους που περνούν σχεδόν απαρατήρητοι. Δεν ισχυρίζεται κανείς ότι υπάρχει οικονομική δοσοληψία. Μπορεί η διαπλοκή να είναι φιλική ή και κομματική. Αλλά παραμένει διαπλοκή, που αποβαίνει σε βάρος εκείνων που στερούνται γνωριμιών και προσβάσεων.

Ο πιο κοινός τρόπος προβολής αρεστών πολιτικών προσώπων από τις εφημερίδες είναι η καταχώριση της φωτογραφίας τους και από κάτω μια οποια-

δήποτε δήλωσή τους. Αυτά υπό τον τίτλο *ΕΙΠΕ*. Είπε δηλαδή την παρακάτω φράση ο Χ πολιτικός και αξίζει οι κοινοί θνητοί να το πληροφορηθούν, αφού εν τω μεταξύ η φωτογραφία του πολιτικού ενσταλαχθεί στο υποσυνείδητο του αναγνώστη. Δοκιμασμένη από μακρού μέθοδος.

Προσέξτε τώρα τι μπορεί να συμβεί, όταν χαθεί ο... συντονισμός.

Το κρούσμα που παρατίθεται αλιεύθηκε στις εφημερίδες της Δευτέρας 14.2.05.

Όπως είναι γνωστό, τη Δευτέρα κυκλοφορούν στην Αθήνα 14 πολιτικές εφημερίδες, οι λεγόμενες απογευματινές. Από αυτές τις 14 εφημερίδες, οι τρεις (*Εστία*, *Ελεύθερος* και *Ελεύθερη Ώρα*) δεν δημοσιεύουν... κεφάλια. Άρα μας μένουν 11 εφημερίδες.

Συνέβη το εξής εκπληκτικό: Από τις έντεκα εφημερίδες, οι οκτώ (αριθμός 8!) είχαν τη φωτογραφία της κας Μ. Δαμανάκη με δικές της φράσεις και τον τίτλο *ΕΙΠΕ*. Αργοπορημένος ο *Αδέσμευτος* του Μήτση έσπευσε να προσθέσει το δικό του λιθαράκι την επομένη ημέρα, Τρίτη 15.2. Σύνολο εννέα.

Οκτώ (εννέα) σφήνες προβολής με επίκεντρο το ίδιο πολιτικό πρόσωπο την ίδια ημέρα, μόνο σύμπτωση δεν είναι. Είναι κάτι άλλο. Ο αναγνώστης μπορεί να δώσει όποιο χαρακτηρισμό θέλει.

Για την ιστορία και το δίκαιο: Οι μόνες εφημερίδες που δεν κατάλαβαν την... υψίστης σημασίας δήλωση της κας Δαμανάκη και άρα δεν έβαλαν τίποτε ήταν ο *Αδέσμευτος* του Δ. Ρίζου και η *Απόφαση*.

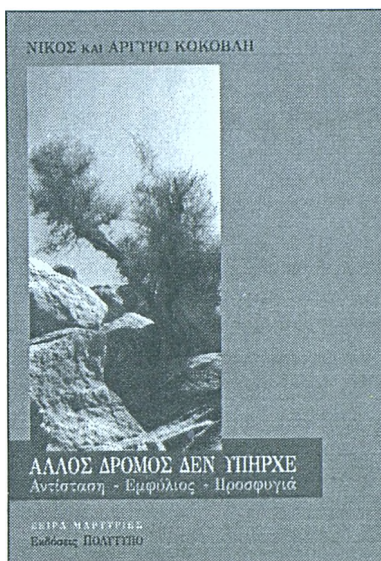
Τώρα εσείς μπορείτε να κάνετε μέτρη-
και συνειρμούς.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με τη δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Ορέων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια.

Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να γνωρίζει κάθε πολίτης.

Ένα μάθημα εγκάρτηρησης και ανθρωπιάς.

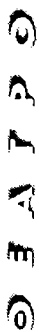
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

τηλ: 210-7232819,

φαξ: 210-7226107

e-mail: chpapou@otenet.gr

Είναι λάθος πως η παράσταση του «Επί Κολωνώ» απευθύνεται κυρίως σε άνδρες και δη ποδοσφαιρόφιλους. Το θέαμα έξι ανδρών που στήνονται μπροστά σε μια τηλεόραση για να δουν τον αγώνα ποδοσφαίρου της αγαπημένης τους ομάδας μπορεί να μην είναι βέβαια ό,τι καλύτερο για το γυναικείο κοινό· το έργο του Γιώργου Παλούμπη ωστόσο δεν είναι ακριβώς ένα χαριτωμένο έργο για το ποδόσφαιρο. Είναι μάλλον ένα μελαγχολικό έργο για το κενό που χάσκει πίσω από αυτό.

Η Αυλή του Ποδοσφαίρου

Χαραγμένο πάνω στη σιωπή που επιβάλλει η παρακολούθηση μιας τηλεοπτικής αναμετάδοσης και σπριγμένο στη λειτουργία του μηχανισμού συμπιέσης, το σκετς του Παλούμπη ακολουθεί την πορεία συσπείρωσης και εκτίναξης ενός ελατηρίου. Η αφορμή του εξαιρετικά απλή: Τέσσερις (συν δύο) άνδρες συγκεντρώνονται ένα βράδυ για να παρακολουθήσουν από την τηλεόραση το παιχνίδι του αγαπημένου τους Ολυμπιακού για την πρόκριση στο Τσάμπιονς Λιγκ. Η εξέλιξη κρύβει πολλές ανατροπές, κύριο ωστόσο ζητούμενο παραμένει η εκ του σύνεγγυς μελέτη της ψυχικής κατάστασης των έξι οπαδών.

Αυτά τα στοιχεία στην υλοποίησή τους κάνουν το έργο του Γιώργου Παλούμπη να διεκδικεί από τώρα μια θέση ανάμεσα στα πλέον ενδιαφέροντα θεατρικά γεγονότα της χρονιάς. Ο ίδιος γνωρίζει καλά (έχει διδαχθεί το θέατρο και το έχει διδάξει κι ο ίδιος) ότι το σκληρότερο συστατικό της θεατρικής γλώσσας είναι η παύση. Αυτή η γνώση, μαζί με το ένστικτο που φαίνεται ότι διαθέτει σε περίσσεια, τον καθοδηγούν στην απόπειρά του. Αναφέρω μονάχα σαν σημάδια της γραφής του τον ευφυή τρόπο με τον οποίο εισάγεται και δραματουργικά κατοχυρώνεται το απόν πρόσωπο της Μάνας, με δύο λέξεις μόνο, τοποθετημένες όμως στο σωστό χρόνο και θέση· και σημειώνω ενδεικτικά τον ευρηματικό

τρόπο με τον οποίο εισάγονται οι διπλοί «καταλύτες» της δράσης (εσωτερικοί και εξωτερικοί), ώστε να επιτευχθεί η πολυσύνθετη σκηνική όμοση του τέλους. Ο διάλογος θυμίζει έντονα την ανάσα των προσώπων του Διαλεγμένου, αλλά και τους λεκτικούς ακροβατισμούς του σύγχρονου αμερικανικού ρεαλισμού, των Μίλλερ, Μάμετ και Σέπαρντ. Από τον ανεξάρτητο εξάλλου αμερικανικό κινηματογράφο και τη σεναριακή ελλειπτική δομή του αντλεί ο Παλούμης, σαν σκηνοθέτης, και την εικόνα της παράστασής του. Μικρές σκηνές και ανεπαίσθητα άλματα στο χρόνο, που διασπούν τα δρώμενα σε ένα είδος θεατρικού σκιτσογραφήματος· από πάνω επικρέμεται πάντα η ιδέα ενός κόσμου ταραντινικού, που παραμένει επικίνδυνος όσο είναι αφελής, αμέτοχος ή και κυνικός. Ας προσέξει ωστόσο στο μέλλον ο συγγραφέας περισσότερο το δραματικό χρόνο του, που σε κάποια σημεία μοιάζει να χάνει την αληθοφάνειά του, καθώς εκτείνεται παράλογα. Και ας κοιτάξει την επόμενη φορά να αναγγείλει γρηγορότερα στο θεατή τα ονόματα των ηρώων του· ή όποια καθυστέρηση δημιουργεί σύγχυση και αδικεί εκτός των άλλων τους ηθοποιούς του.

Στους ηθοποιούς της παράστασης, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι «ερασιτέχνες» απόφοιτοι του εργαστηρίου του θεάτρου, δεν μπορεί κανείς παρά να εκφράσει τα θερμά του συγχαρητήρια. Η παρουσία τους

υπήρξε κάτι περισσότερο από μεστή ή ολοκληρωμένη: Ήταν μια εμφάνιση που κατήργησε πολλές φορές στην αντίληψή μας τα όρια της ίδιας της ρεαλιστικής υποκριτικής. Σε μια γκάμα που διατρέχει όλες τις εκδοχές της μικροαστικής χαρακτηρισολογίας, από τον αφοσιωμένο οπαδό μέχρι τον χαμαιλέοντα μετα-γιάτη και τον «τυφλό» υπερκινητικό χούλιγκαν, οι ηθοποιοί του «Επί Κολωνώ» ταυτίστηκαν με τους διαφορετικούς ρόλους τους και μετουσιώθηκαν τελικά όλοι μαζί στον Έναν και μεγάλο χαμένο του παιχνιδιού.

Ο πιο μεγάλος κερδισμένος αυτού του στοιχήματος είναι βέβαια η ελληνική γλώσσα, που ακούγεται στη σκηνή του «Επί Κολωνώ» στην πλέον χαριτωμένη, ευγενική και κοφτερή εκδοχή της. Αρκεί να κλείσει κανείς τα μάτια του για λίγο και να ακούσει τη λαλιά αυτών των ανθρώπων για να καταλάβει αμέσως το ποιόν και το ήθος τους, τις μύχιες σκέψεις τους και τα πάθη τους, την καταγωγή και το μέλλον τους. Η κατάκτηση των παιδιών στο «Επί Κολωνώ» είναι (και πιστεύω έτσι να την αντιλαμβάνονται και οι ίδιοι) πριν απ' όλα μια κατάκτηση της ιδιαιτερότητάς του ρόλου τους μέσα στο κοινό σύμπαν της γλώσσας. Τους αναφέρω επιγραμματικά εδώ και αναμένω με ανυπομονησία στο μέλλον άλλες τους προσπάθειες: Θωμάς Παπάζογλου, Θάνος Αλεξίου, Στάθης Σταμουλακάτος, Δημήτρης Λάλος, Γιάννης Λεάκος και Θέμης Αγγελόπουλος.

Ιδιαίτερα εύσημα όμως αξίζουν και στον σκηνογράφο της παράστασης, τον Γιώργο Χατζηνικολάου. Το μικροαστικό σπίτι με το οποίο «έντυσε» το έργο έχει σαφές στίγμα και περιεχόμενο. Ο χώρος μπροστά στην τηλεόραση είναι η νέα αυλή των θαυμάτων για τους νεοέλληνες της μετα-μεταπολίτευσης, και οι παροικούντες του χώρου αυτού οι νέοι φορείς των ψευδών οραμάτων της. Ο χαρακτηριστικός αναστεναγμός των σημερινών γηπέδων μπορεί τελικά να μεταφραστεί σε εκείνο το παλιό και αιώνιο λαϊκό «αμάν».

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

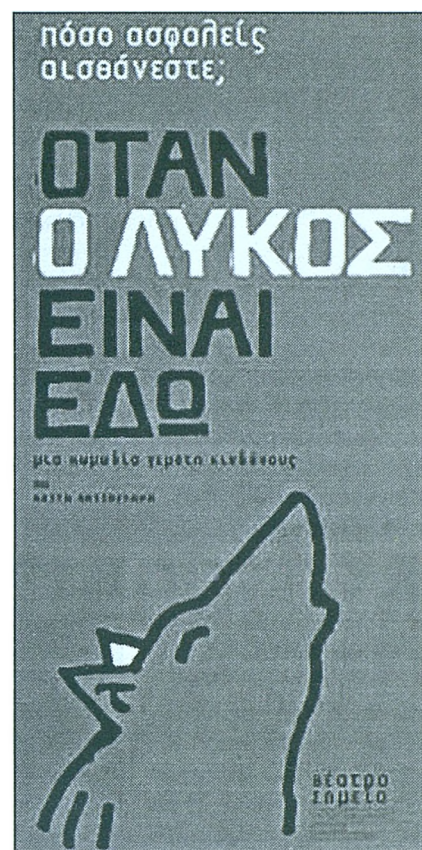
Το Θέατρο Σημείο, του σκηνοθέτη Νίκου Διαμαντή και της ηθοποιού Ιωάννας Μακρή, αποτελεί από την ίδρυσή του το 1985 έναν χώρο σημαντικών δραματουργικών επιλογών αλλά ταυτόχρονα και χώρο ανάδειξης, προάσπισης και υποστήριξης του νεοελληνικού έργου. Η φετινή όμως επιλογή του έργου *Όταν ο λύκος είναι εδώ* δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ιδιαίτερα εύστοχη. Όχι γιατί το έργο του Κώστα Κατσουλάρη δεν διαθέτει αρετές· αλλά γιατί αυτές οι αρετές δεν επαρκούν για να οδηγήσουν σε μία επιτυχημένη παράσταση. Πρέπει όμως να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας το γεγονός πως το έργο αυτό αποτελεί και το πρώτο συγγραφικό εγχείρημα του Κατσουλάρη. Ο ίδιος αποκαλεί το έργο του *μία κωμωδία γεμάτη κινδύνους*. Οι κίνδυνοι πράγματι υπάρχουν, αλλά δυστυχώς κυρίως για τον σκηνοθέτη και τους ηθοποιούς, που πρέπει να βρουν ισορροπία σε συνθήκες και σε καταστάσεις ασταθείς. Ούτε οι φιλότιμες προσπάθειες του σκηνοθέτη, μα μήτε και των ηθοποιών δεν μπορούν να καλύψουν τις αδυναμίες του έργου και να το οδηγήσουν σε μια επιτυχημένη σκηνική πραγμάτωση.

Ο λύκος ήταν εδώ

Ενα ζευγάρι, εφιαλτικά μόνο, παίζει ένα παράξενο παιχνίδι ταυτοτήτων, επιθυμιών και αναγκών. Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον μπερδεύονται και τη σύγχυση του χρόνου ακολουθεί η σύγχυση της πραγματικότητας. Τα όρια της αλήθειας και του ψέματος παραμένουν αδιευκρίνιστα και η εισχώρηση στο ένα ή στο άλλο πεδίο αποτελεί μία επικίνδυνη αποστολή. Η εισβολή στον προσωπικό τους χώρο ενός τρίτου προσώπου είναι η αφορμή για να διευρύνουν το παιχνίδι τους και να το κάνουν ακόμα πιο δραστικό. Ο ασφαλιστής που έρχεται να πουλήσει το προϊόν του, την ασφάλεια, σε ένα φαινομενικά τυπικό ζευγάρι, θα βρεθεί αντιμέτωπος με την κατάλυση της δικής του ασφάλειας. Ο εισβολέας δεν είναι ο λύκος. Το ρόλο του λύκου έχουν αυτοί που φαινομενικά απειλούνται. Αυτός, ο ασφαλιστής, που έρχεται να τους τρομάξει με την απειλή του επικείμενου θανάτου και του πόνου, θα βιώσει στο συγκεκριμένο σπίτι αυτό από το οποίο υποτίθεται ότι έρχεται να τους προφυλάξει. Το παιχνίδι ετούτο της αντιστροφής θα μπορούσε να είναι ενδιαφέρον. Ο συγγραφέας γνωρίζει άλλωστε καλά την τεχνι-

κή της ατάκας και είμαι βέβαιη πως στο μέλλον μπορούμε να περιμένουμε απ' αυτόν αξιόλογα θεατρικά κείμενα, γιατί διαθέτει και τεχνική γραφής και φαντασία και ενδιαφέροντα προβληματισμό. Όμως η παρούσα αδυναμία του να αρθρώσει σκηνικά το λόγο του έχει ως αποτέλεσμα ένα έργο περισσότερο ενδιαφέρον στην ανάγνωση και λιγότερο στη σκηνική του πραγμάτωση.

Ο σκηνοθέτης αναγκάζεται έτσι να διδάξει τους ηθοποιούς του να υιοθετήσουν μία μετριοπαθή ερμηνευτική προσέγγιση, καθώς η σμίκρυνση ή η μεγέθυνση των καταστάσεων και των λεγόμενων θα οδηγήσει είτε σε ένα θέατρο βαρετό όπου τίποτα δεν θα συνέβαινε, ή στη διάλυση των σχέσεων και την ακύρωσή του. Η Ιωάννα Μακρή χρησιμοποιώντας την άρτια τεχνική της προικίζει την ηρωίδα της με στοιχεία κλοουνερί, προσπαθώντας να τη διασώσει. Αντίστοιχα, ο Γεράσιμος Δεστούνης ταλαντεύεται ανάμεσα στη σοβαρότητα και την ψυχική αστάθεια προσπαθώντας να βρει τα στοιχεία που συνθέτουν την προσωπικότητα του ήρωά του. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία μιας ευαίσθητης ισορροπίας που προσπαθούν να διατηρήσουν οι ηθοποιοί με κάθε κόστος. Ο

Αυγουστίνος Ρεμούνδος, ο ανυποψίαστος ασφαλιστής που έρχεται να παρήσχει την ασφάλεια σ' αυτούς που την καταλύουν, αγωνίζεται να εισπράξει τις αντιδράσεις του ζεύγους, να τις συγκεκριμενοποιήσει και να τις αντιμετωπίσει. Το αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, καθώς ο Ρεμούνδος προσδίδει επιπλέον στον ήρωά του τα χαρακτηριστικά της αφέλειας, της αθωότητας αλλά και της ανοησίας.

Η ευαίσθητη αυτή ισορροπία εμποδίζει και την ανάδειξη του χιούμορ, που ναι μεν υποφώσκει σκηνοθετικά αλλά υπάρχει και στο ίδιο το κείμενο με τον παρωδιακό του χαρακτήρα για την εμμονή του σύγχρονου ανθρώπου μπροστά στην υποτιθέμενη ασφάλεια που αποδεικνύεται μια αυταπάτη.

Την επιμέλεια του σκηνικού χώρου ανέλαβε ο ίδιος ο σκηνοθέτης φροντίζοντας για τη δημιουργία μιας σκοτεινής και απειλητικής ατμόσφαιρας, στην οποία συμβάλλουν και οι φωτισμοί του Γιώργου Κορδέλα.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Μεδαύριο Κυριακή, στην απονομή των φετινών Όσκαρ, θα «λυδούν οι λογαριασμοί» ανάμεσα στον Μάρτιν Σκορσέζε και τον Κλιντ Ήσγουντ, φαβορί της αμερικανικής παραγωγής. Στο μεταξύ, είναι ευκαιρία να πάρουμε μια καλή γεύση από τον «δικό μας», τον ευρωπαϊκό κινηματογράφο, και μάλιστα από δυο χώρες που προσπαθούν και αντιστέκονται στην αμερικανική (και) κινηματογραφική «λογική» μεγεθών.

Γεύσεις από ευρωπαϊκό κινηματογράφο

Από κοντά με τον Μάικ Λη και τη συνταρακτική –αλλά και βαθιά ανθρώπινη– *Βέρα Ντρέικ*, και ο άλλος σπουδαίος Άγγλος δημιουργός Κεν Λόουτς, στο ίδιο «μήκος κύματος» με τον πρώτο. Η ταινία του *Ένα τρυφερό φιλί*, κομεντί μεν αλλά και με σκληρό κοινωνικοπολιτικό «κουκούτσι». Το θέμα της ενδέχεται να θυμίσει την προπέρσινη επιτυχία *Κάντο όπως ο Μπέκαμ*: Πακιστανή, τότε, εκείνη, Άγγλος εκείνος. Αγκάθια εθνοθηρησκευτικά στο δρόμο τους. Στην ταινία του Λόουτς Ιρλανδή εκείνη, Πακιστανός ετούτος. Και στις δυο ταινίες στη νεαρή τους ηλικία τα δυο ζευγάρια. Η μεγάλη και ουσιαστική διαφορά στο *Τρυφερό φιλί* είναι ότι στις εθνοτικές και τις θρησκευτικές (βαθιά ριζωμένες) προκαταλήψεις, θα προστεθούν κοινωνικές (ακόμα) και πολιτικές νύξεις. Εδώ το παιχνίδι χοιτράίνει και τα προβλήματα βγαίνουν στο φως δίχως μισόλογα, παρότι η ταινία διαδραματίζεται στην φιλελεύθερα διαθέσιμη στις κοινωνικές εξελίξεις Γλασκώβη.

Ορφανή, και σε διάσταση ο αποτυχημένος της γάμος, η Ρόουζιν. Επιτυχημένη όμως δασκάλα στο δημόσιο γυμνάσιο. Γοητευτικός Πακιστανός, δεύτερης γενιάς, ο νεαρός Κάσιμ. Το θερμό τους και ταιριαστό ειδύλλιο θα συναντήσει

Όλοι οι «ήρωες» επί σκηνής στα *Παιδιά της χορωδίας* του Κριστόφ Μπαρτιέ. Δεν είναι πάντοτε γελαστοί...

στο δρόμο του αλλεπάλληλα εμπόδια που όλα δείχνουν πως είναι ανυπέρβλητα. Ο ρατσισμός σ' όλο του το «μεγαλείο». Τις δυσκολίες τις ενισχύει ο αμφίρροπος χαρακτήρας του νεαρού Πακιστανού λόγω των απαραβίαστων οικογενειακών δεσμών (δίκην εθιμικού δικαίου). Σε αντίθεση με τον Μάικ Λη ο οποίος π.χ. στο θέμα των αμβλώσεων (*Βέρα Ντρέικ*) στέκεται οντικειμενικός παρατηρητής, αποφεύγοντας να πάρει θέση, ο Κεν Λόουτς τοποθετείται (με το πρόσωπο του Διευθυντή του σχολείου όπου εργάζεται η Ρόουζιν). Τελικά, η «βούληση» της κυρίαρχης ανθρώπινης φύσης είναι η μόνη που μπορεί να κάνει υπερβάσεις. Η προκατάληψη παραμένει «νεκρή γλώσσα». Ταινία αστραφτερή, με πλούσια αρώματα ζωής.

Έντονα μεν συναισθηματική –με ελεγχόμενες αποχρώσεις μελό– η φετινή γαλλική (και εμπορική) επιτυχία του

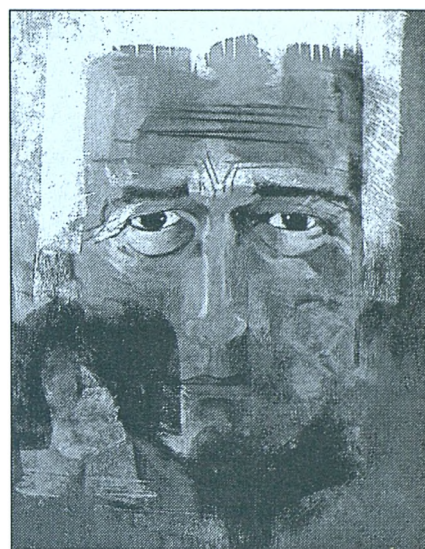
πρωτοεμφανιζόμενου Κριστόφ Μπαρτιέ, *Τα παιδιά της χορωδίας*, η οποία όμως υπηρετεί και μεγάλες κοινωνικές αλήθειες με ρεαλιστικούς κινηματογραφικούς τρόπους. Δέκα εκατομμύρια εισιτήρια μόνο στη Γαλλία και υποψήφια για το φετινό Όσκαρ ξενόγλωσσης ταινίας. Ένα μεγάλο και ένα μικρό φλας μπακ, που προκύπτουν από τη συνάντηση, μετά μισό αιώνα, ανάμεσα σε δυο πρώην μαθητές-τρόφιμους ενός «σχολείου» –αναμορφωτήριου– απροσάρμοστων κοινωνικά παιδιών, και από το ημερολόγιο που κράτησε ένας άσημος δάσκαλος μουσικής και από ανάγκη επόπτης του αναμορφωτηρίου, είναι το περιεχόμενο της ταινίας. Βίαιοι, ατίθασοι, σαρκαστικοί οι μικροί ήρωες του σωφρονιστηρίου. Παροξύνουν τις ροπές τους αυτές από την ισόποση συμπεριφορά του διευθυντή, αμετάπειστου οπαδού της άμεσης ανταπόδοσης: χειροδικία και απάνθρωπο πειθαρχείο. Παρ' όλα αυτά η έμφυτη παιδική αθωότητα ενυπάρχει, σε υποχρεωτική νάρκωση, στις ψυχές αυτών των παιδιών. Θα αρχίσει να «φυτρώνει» όταν έρχεται στη θέση του απηυδοσμένου επόπτη ο μουσικοδιδάσκαλος και με φωτισμένα ανθρωπιστικά αισθήματα Κλεμέν Ματιέ. Η ιώβειος υπομονή του –διαμετρικά αντίθετη από αυτή του εκδικητικού και κοντόφθαλμου διευθυντή– αλλά και η έμπνευση του Ματιέ να συγκροτήσει μια χορωδία με τους μικρούς ατίθασους θα αποδώσει έξοχους και συγκινητικούς καρπούς. Στην ταινία συμβαίνουν πολλά. Από πεδίο καθημερινής μάχης (μνήμες *Ζούγκλας του μαυροπίνακα*) μετατρέπεται σε θερμοκήπιο «δύσκολων», είναι αλήθεια, λουλουδιών. Αξιοθαύμαστη η σκηνοθετική ισορροπία του Μπαρτιέ ανάμεσα στο μελό και τον νατουραλισμό: καθοδηγεί την ταινία του στις προϋποθέσεις της αποδοχής της από το μεγάλο κοινό. Δικαίως. *Τα παιδιά της χορωδίας* είναι το αληθινό, το ηθικοπλαστικό «Fame story», που αναδεικνύει και συνενώνει το ψυχικό απόθεμα των νέων ανθρώπων, και όχι όπως το φαυλεπίφανλο και ηλίθιο δικό μας τηλεοπτικό «συνονόματο» που εξουθενώνει ανταγωνιστικά και με χυδαία σκληρότητα τα αντίστοιχα όνειρα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Προσωπικότητα μοναδική ως προς την ψυχολογική, πνευματική, καλλιτεχνική ολοκλήρωσή της είναι ο ελβετός δημιουργός Peter Seibt (γεννημένος το 1935 στο Breslau) που πρωτοεπισκέφθηκε την Ελλάδα το 1959, για να εγκατασταθεί εδώ και 20 χρόνια στην

Πάρο, όπου εμπνέεται και ζωγραφίζει ακατάπαυστα, με ένα διαρκώς ανανεούμενο πάθος. Χάρη στην ουσιαστική αίσθηση με την οποία βιώνει το περιβάλλον του έχει μάλιστα κατορθώσει να ταυτίσει απόλυτα ό,τι κι αν πράττει κι αν φιλοτεχνεί, με τα ψυχικά του βιώματα και το πιστεύω του.

Peter Seibt: Ένας σύγχρονος «νομάς» της τέχνης

Προικισμένος με μιαν ουσιαστική οξυδέρκεια και ευαισθησία –σπάνια σήμερα γνωρίσματα– ο Seibt, καθώς εκφράζει αυτοδύναμα τα βιώματα και τη δημιουργική του έφεση (τόσο σε ρυθμό όσο και σε ύφος), ταυτίζεται χαρισματικά με τις δημιουργίες του όπως και με τις εκδηλώσεις της καθημερινότητάς του. Ταύτιση καθαρά μεταφυσική σ' αυτόν τον όντως ωραίο, γαλήνιο, προσηγή, γεμάτο χιούμορ και συνάμα μεγαλοπρεπή άνθρωπο. Μορφή που σε συναρπάζει όχι μόνο καλλιτεχνικά αλλά και υπαρξιακά, μεταγγιζοντάς σου μέχρι τα μύχια το απόσταγμα του είναι του μέσ' από τη ζωγραφική του που προβάλλει με το ιδίωμα της «ανάσας». Κι από μιαν ανάσα αποτελεί το καθένα από τα έργα του ζωγράφου καθώς, ανεξάρτητα από το θέμα που τις περισσότερες φορές αναπτύσσεται σε ενότητες –Ατέλειωτοι Ορίζοντες, Νέοι Νομάδες, Σίσυφος, Οδυσσέας– και την εκάστοτε τεχνοτροπία (ημιπαραστατική, αφηρημένη, εξπρεσιονιστική, κ.ά.) μεταγγίζει σε όλες τις αισθήσεις μας, αναφανδόν, την αίσθηση-γεύση από την ίδια τη ζωή, συνολικά βιωμένη.

Μικρόκοσμος κατ' εικόνα και ομοίωση του μακροκόσμου προβάλλει η ζωγραφική του Seibt χάρη στην πολυδιάστατη προσωπικότητά του που λειτουργεί καταλυτικά σαν πομπός και δέκτης φυσικών και μεταφυσικών μηνυμάτων. Προσωπικότητα σε διαρκή ψυχική, νοητική, πνευματική και δημιουργική κίνηση, όπως άλλωστε και το έργο του που ο

καλλιτέχνης το εννοεί και το δημιουργεί σε μιαν άμεση συνάρτηση με την κίνηση στο χώρο, το χρόνο, το φως. Κίνηση που αποτελεί μιαν επιτακτική αναγκαιότητα στις μέρες μας όπου τα πάντα αλλάζουν με φρενήρη ρυθμό σε όλους τους τομείς, με έναν άμεσο αντίκτυπο στην οπτική και την ψυχική μας αντίληψη. Ακλόνητο πιστεύω στον Seibt η συνεχής αλλαγή και κίνηση –καθώς κανένας καλλιτέχνης δεν πρέπει να αρκείται ή να βολεύεται σε μία λύση– του επιτρέπει να ενορχηστρώνει πολλές διαχρονικές πραγματικότητες στα έργα του.

Έργα στα οποία συμβιώνουν οι αναμνήσεις του παρελθόντος, το δυναμικό παρόν και μια αίσθηση από το μέλλον. Συμβίωση που αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της καλλιτεχνικής του έκφρασης έτσι όπως ωρίμασε και διαμορφώθηκε από το 1986 και πέρα: απόσταγμα πολλών χρόνων έρευνας και μελέτης. Έκφραση, ακόμη βιωμένη μέσ' από θεματικές ενότητες και εικονογραφικές συμπτώσεις ώστε το κάθε ερέθισμα να προβάλλει σφαιρικά και πολυεδρικά. Θέση που του υπαγορεύθηκε από την επιστημονική του κατάρτιση, αφού πέρα από ζωγράφος ο Seibt είναι και επιστήμονας, φιλόσοφος, οικονομολόγος, δάσκαλος με την πιο καίρια σημασία του όρου και που την ενορχηστρώνει αισθητικά στη ζωγραφική του μέσ' από την εμμονή του στο φως-χρώμα.

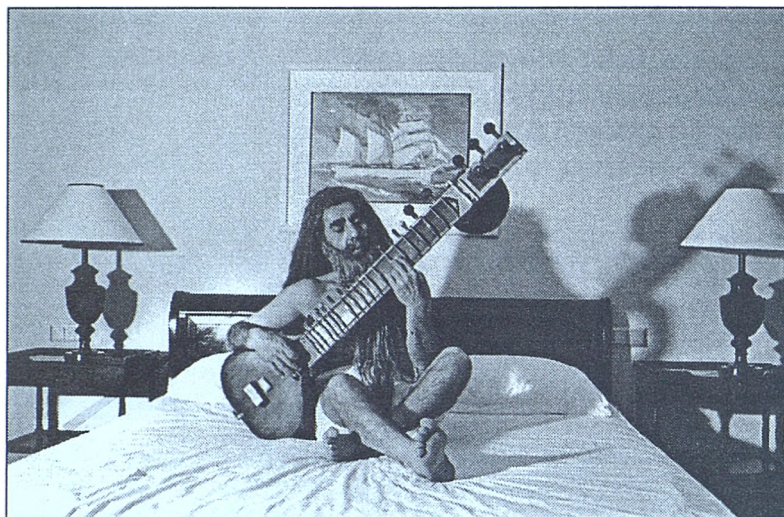
Ζωγραφίζω επειδή το χρώμα όντως «υπάρχει», ομολογεί ο καλλιτέχνης, που είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος

στην ατμοσφαιρικότητα και στο φως της Πάρου: κύριος λόγος για την εγκατάστασή του εδώ. Όταν μάλιστα αναγκάστηκε να μετακομίσει από το σπίτι όπου απολάμβανε τα μαγικά ηλιοβασιλέματα του νησιού, πάσχιζε να βρει ένα άλλο από το οποίο θα μπορούσε και πάλι να χαίρεται τη μαγεία που του υποβάλλουν. Γιατί η μαγεία είναι εκείνη που προσφέρει την ασφάλεια και όχι η συμβατική αντιμετώπιση της ζωής με στόχο την προσαρμογή.

Πολυταξιιδεμένος και αδιάλειπτα εκπαιδευμένος μέσ' από τη διαμονή του στο Βέλγιο, στην Αυστρία, στην Ελβετία, στην Ολλανδία, στις ΗΠΑ, στον Καναδά, το Μεξικό, τις Ινδίες, την Ιαπωνία, την Αλγερία, το Μαρόκο, την Τυνησία, ζωγράφιζε από τα νηπιακά του χρόνια μέχρι την ηλικία των επτά ετών, όταν τον αποθάρρυνε ένας κακός δάσκαλος, για να ξαναρχίσει στα 21 του, όταν του απεκάλυψε τη μαγεία των εικόνων ένας καλός καθηγητής. Εκπαιδευμένος σε διάφορες τεχνικές, μέσα και τεχνοτροπίες, ο Seibt μέχρι το 1986 –την κρίσιμη γι' αυτόν χρονιά– ενορχηστρώνει μέχρι σήμερα ακατάπαυστα το χρώμα-φως με κολοφώνα τα τοπία της «Πάρου την άνοιξη», ενώ το έργο του συνολικά αποτελεί ένα έπος της ανθρωπίνης εικαστικής πολυδιάστατο, το έργο αυτό είναι διαπερασμένο από μιαν ουσιαστική ενέργεια κατ' εικόνα και ομοίωση της κοσμογονίας.

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ

Ταξικότητα και αταξία

Θανάσης Τότσικας, Χωρίς τίτλο, 2005 (Visions).

Διατηρείστε το κενό ορατό
Πάρις Χαβιάρας

ΛΑΪΚΟ - ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ

Βλέπω και ξαναβλέπω το σχέδιο του Duchamp «With my Tongue into my Chick», το οποίο αποτελεί μεταφορά της γνωστής φωτογραφίας του Man Ray με τον Duchamp να γεμίζει τον χώρο του μάγουλου με μια φέτα ασημιού. Σαν να μασκάρει νεκρικά το σκαρίφημά του, αλλά και σαν να θέλει να υπογραμμίσει με τον πιο υλικό, τρισδιάστατο τρόπο το ρόλο της γλώσσας στη σύγχρονη τέχνη και σκέψη. Η γλώσσα του Duchamp, η σάρκινή του δηλαδή, είναι η αφετηρία και το τέρμα του όποιου έργου του, με το οποίο κείμενό του να την υποστηρίζει και να τη σχολιάζει κατ' αποκλειστικότητα. Παρατηρώ επίσης την «Αυτοπροσωπογραφία» του Σαμαρά (1984, Συλλογή Μπέλτσιου), που θα εκτεθεί τον άλλο μήνα στην Πινακοθήκη, φτιαγμένη με χρωματιστά μολύβια σε μαύρο χαρτί. Μ' εντυπωσιάζει αυτό το διπλό, σαν περίοπτο, πρόσωπο, με το τρίτο μάτι να καταναλάει με το εσωτερικό του φως την εικόνα. Καμιά αμερικανιά σ'

αυτό. Σειρά τώρα έχει ο «Ξυλουργός στη ντάτσα» του Malevich απ' το 1910, πίνακας στον οποίο ένας εξπρεσιονισμός αλά Kandinsky συναντάει την λαϊκή ρουσική τέχνη και γίνεται ένα κράμα μ' αυτή.

Η ρώσικη πρωτοπορία ακουμπάει στη λαϊκή παράδοση, αντλεί απ' αυτήν και φόρμα και περιεχόμενο, για να επιδιώξει μετά τις δικές της πτήσεις. Κι είναι εντυπωσιακό πως γύρω στο 1915-20 η ίδια θα διατυπώσει το ακραίο, το ακατανόητο για το αστικό γούστο έργο της, το οποίο θα βυθίσει σε απόγνωση ακόμη και τους εστέτ, σύμφωνα με τον Malevich, στοχεύοντας κατευθείαν στη συμμετοχή αυτού του ίδιου του λαού. «Λαϊκότητα», να το μυστικό όπλο των λίγων, ψυχωμένων μοντερνιστών και των συνωμοτικά οργανωμένων ομάδων τους. Όμοια όπως ήταν οργανωμένοι οι επαναστατικοί πυρήνες του Λένιν, διεκδικώντας το δίπτυχο ταξικότητα και ανατροπή.

Η τέχνη λοιπόν ανέκαθεν διακρινόταν για τα ταξικά της χαρακτηριστικά όσο και για τα φυλετικά γνωρίσματά της. Είναι ενδεικτικός πάντως ο τρόπος με τον οποίο χλευάζαν οι ρώσοι

πρωτοπόροι τους δυτικοευρωπαίους μοντερνιστές παρά τα όσα τους όφειλαν, κατηγορώντας τους ως εγκλιωτισμένους σ' έναν αστικό τρόπο σκέψης και επικοινωνίας. Άρα υπάρχει ένας ομφάλιος λώρος που συνδέει το λαϊκό και το μοντέρνο, όσο κι αν το αμφισβητούν οι δήθεν και τα επικοινωνιακά τρικ τους.

*Κύριοι,
τα πολλά λόγια είναι φτώχεια
και με τα λίγα το κορμί δε λέγεται.*
Άκης Δήμου

VISIONS

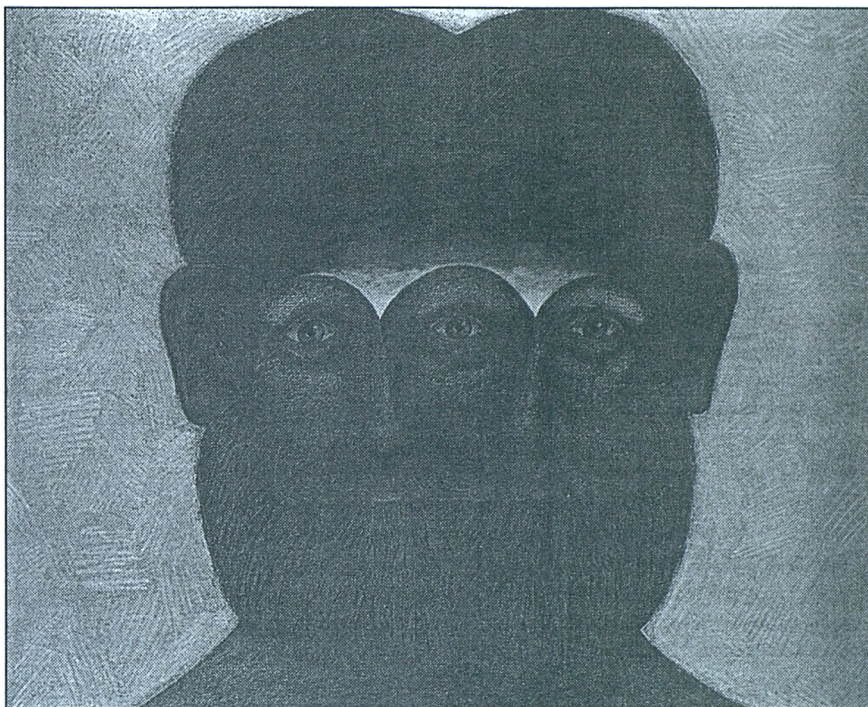
Αυτό που συνέβη στα Visions, δηλαδή στα 30 δωμάτια με τους αντίστοιχους επιμελητές και τους 40 περίπου καλλιτέχνες στο Athens Imperial της πλατείας Καραϊσκάκη, επί 20 μέρες, ήταν αληθινά μοναδικό. Πρωτότυπες ιδέες, καλλιτεχνικοί ανταγωνισμοί, αλληλοσυγκρουόμενες εντυπώσεις, αρχηγικές και λιποβαρείς εμφανίσεις και πάνω απ' όλα ένα κοινό που έρρεε αθρόα γεμάτο ενδιαφέρον για να δει τι έκρυβε το κάθε δωμάτιο. Ο Γεράσιμος Καππάτος κατάφερε να διοργανώσει ένα πολυθέαμα μουσειακού επιπέδου, εκτός κρατικών επιλογών, foire, ή των γνωστών ενισχύσεων που οι προηγούμενες ηγεσίες του ΥΠΠΟ έδιναν στις προσφιλείς τους γκαλερί, συγκεντρώνοντας πολύ ενδιαφέροντες καλλιτέχνες σ' ένα χορταστικό όσο και άνισο αποτέλεσμα. Ο Καππάτος στη γκαλερί του επί της Αγίας Ειρήνης πέτυχε σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα να προσελκύσει καλλιτέχνες όπως η Μαρίνα Αμπράμοβιτς, η Λουίζ Μπουρζουά ή ο Γουίλιαμ Κέντριντς, καθιστάμενος η σοβαρότερη διεθνής αίθουσα της χώρας. Κι όλα αυτά χωρίς καμία υπερταξική αύρα ή υποστήριξη, αλλά με μόνο του εφόδιο το πείσμα και την κεφαλόντικη τρέλα του.

Όμοια και στα Visions, πρόσφερε ένα είδος μουσειακού λαβύρινθου αποτελούμενου από δωμάτια στη σειρά, τα οποία κέντριζαν τους δημιουργούς ν' ανατρέψουν τη λειτουργία τους και να μεταμορφώσουν τον ομοιόμορφο, ιδιωτικό όσο και αγοραίο χώρο τους σε μια Wundercamera, δηλαδή μια *αίθουσα θαυμάτων*. Αυτό το στοί-

χημα νομίζω ότι κυρίως προσείλκυσε το μεγάλο κοινό και επίσης το αντισυμβατικό, αντικοφορμιστικό ύφος των έργων του εκεί στην υποβαθμισμένη γειτονιά των πορνείων και του υπερλούξ ξενοδοχείου. Ο Καππάτος αθόρυβα περιγράφει με την κίνησή του αυτή το πεδίο μάχης ανάμεσα στα βόρεια και τα νότια προάστια που ορίζει πλέον τα εικαστικά μας πράγματα· κι αυτό όχι μόνο σ' επίπεδο συλλεκτών ή γκαλεριστών αλλά και καλλιτεχνών και επιμελητών. Το δήθεν και το ουσιαστικό σε ταξική διαμάχη. Η Coca-Cola art εναντίον της εγχώριας νεωτερικότητας. Τόσο απλά.

Στα Visions είδαμε την λούμπεν αριστοκρατία της εικαστικής μας κοινότητας να βάζει τα δυνατά της. Συγχρόνως κάποιοι επιχείρησαν ξανά να εντυπωσιάσουν με αστειάκια χωρίς να σέβονται το σημαντικό τους έργο. Σημεία των καιρών. Τελικά ένα δωμάτιο ξενοδοχείου αποτελεί μέγα εικαστικό βάσανο. Τι, αλήθεια, μπορείς να δείξεις εκεί μέσα και τι όχι; Πέρσι ο Κωνσταντίνος Ρήγος έλυσε το αίνιγμα παίρνοντας άριστα.

Κατά τη γνώμη μου τα δωμάτια που ξεχώρισαν φέτος ήταν του Αγγ. Παπαδημητρίου, του Αγγ. Σκούρη, της Αποστολίας Παπαδαμάκη –τι ευχάριστη αναζωογονητική έκπληξη–, της ομάδας Radar, της ομάδας Syntax error, του Μ. Σπηλιόπουλου, του Π. Χαβιάρα, του Γ. Σαπουντζή, της Ευγενίας Αποστόλου και της Δηώς Καγγελάρη με τη συνταρακτική αναφορά στο κουαρτέτο του

Λουκάς Σαμαράς, «Αυτοπροσωπογραφία», 1984 (Συλλογή Μπέλτσιου).

Χάινερ Μύλλερ και τις ερμηνείες των Ρ. Πιττακή και Λ. Βογιατζή. Μόνο και μόνο γι' αυτό, για την όσμοση δηλαδή ανάμεσα στο θέατρο, το χορόδραμα, την performance και τα εικαστικά, άξιζε τον κόπο να κατηφορίσει κανείς στο Μεταξουργείο. Αλλά και για να γνωρίσει την περίφημη Beral Madra από την Κωνσταντινούπολη, μια γυναίκα που έχει πάρει στους ώμους της σχεδόν αποκλειστικά τις πρωτοβουλίες για τη σύγχρονη τέχνη στη γείτονα. Αν θέλου-

με να είμαστε δίκαιοι, η Πόλη προηγείται και η Αθήνα έπεται αθμαίνουσα, μη μπορώντας να ξεχωρίσει το ιδιωτικό από το δημόσιο.

Ο Καππάτος από το 1999 με τα «Δωμάτιά» του γεννάει μιαν «υπεραιμία» γεγονότων, καλλιτεχνών και επιμελητών. Διερωτάται κανείς «Μα είναι τόσοι πολλοί οι κριτικοί τέχνης στην Ελλάδα;». Ε, και αν δεν είναι, καιρός να γίνουν!

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2003)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού

(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

779 έως και 791 (NH)

και 792 έως και 803 (NΘ).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Μερικοί μας μιλάνε για διαρκή κρίση στην αρχιτεκτονική, χωρίς να διευκρινίζουν βέβαια πώς και πότε «άρχισε» το κακό. Οι αιτιολογίες τους, όπως αναμενόταν, είναι απελπιστικά γενικόλογες: τα τελευταία χρόνια μάλιστα γαρνίρουν μια στις δύο φράσεις με τη μοδάτη λέξη «παγκοσμιοποίηση». Μπορεί να ζούμε σε χαλεπές μέρες, δε λέω. Αλλά ακόμα κι αν αληθεύει μια τόσο σαρωτική συλλογική καταδίκη ή, ακόμα καλύτερα, ακριβώς επειδή υπάρχει αυτό το βαρύ κλίμα, έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία το να ξεχωρίσουμε όσους το αξίζουν. Σ' αυτούς ανήκει ο Γιάννης Κίζης, ακόμα και αν από το έργο του περιοριστούμε στις αποκαταστάσεις παλιών κτηρίων, όσων μάλιστα συνοδεύονται από νέο περιεχόμενο.

Συρραφές στο χρόνο και στο χώρο

Είναι αλήθεια πως στην τόσο δημοφιλή τα τελευταία χρόνια περιοχή της αποκατάστασης ιστορικών κτηρίων και μνημείων στην Ελλάδα, και ιδίως στην ακόμα πιο διαδομένη επιμέρους κατηγορία της ένταξης νέων χρήσεων σε παλιά κελύφη, έχουν καταγραφεί τεράστιες πρόοδοι. Όμως η τόσο ραγδαία αυτή ανάπτυξη οδήγησε μοιραία στη μεταπήδηση πολλών ανειδίκευτων ή και ατάλαντων μελετητών στον κλάδο, αλλά και στη συχνά στρεβλή ή παρεξηγημένη διαχείριση των σχετικών έργων από υπεύθυνους φορείς, με οδυνηρές συνέπειες στην πράξη. Γι' αυτό θέλουμε εξαρχής να τονίσουμε την παραδειγματική αξία όσων ακολουθούν. Επιπλέον, θεωρούμε πως το ευρύ κοινό δεν πρέπει να μένει αμέτοχο σε τέτοια ζητήματα με το πρόσχημα πως μόνο οι ειδικοί είναι σε θέση να τα εκτιμήσουν. Όσοι σκέφτονται έτσι, όποια είναι τα κίνητρά τους, βλάφτουν αντί να ωφελούν το κοινωνικό σύνολο.

Από την πολύπλευρη δραστηριότητα του Γ. Κίζη στη διάρκεια περίπου τριετήμις δεκαετιών, θα αναφερθώ μόνο σε δύο πρόσφατα έργα του, που δεν έχουν ακόμα γίνει ευρύτερα γνωστά. Το πρώτο, ίσως η πιο εντυπωσιακή σε μέγεθος και πολυπλοκότητα συμβολή του, είναι η επέμβασή του στο συγκρότημα του ΜΤΣ (Μετοχικό Ταμείο

Στρατού) μεταξύ των οδών Σταδίου-Πανεπιστημίου-Αμερικής. Η δεύτερη, σε αντίστιξη, είναι μια ομάδα από τρία συνεχόμενα ταπεινά κτίσματα στην οδό Διογένους της Πλάκας που μετασχηματίστηκαν σε ιδιωτική κατοικία.

Η εμπλοκή του Γ. Κίζη στο ΜΤΣ άρχισε το 2004, αφού οι εργασίες ανάπλασης του τεράστιου αυτού κεντρικού κτηρίου είχαν ήδη προχωρήσει με βάση την αρχική μελέτη του Στέλιου Αγιοστρατίτη (2000-04), για να στεγάσει πολυκαταστήματα, γραφεία και χώρους αναψυχής.

Ο ρόλος του Γ. Κίζη εστιάζεται σε τρία θεμελιακά συστατικά του ΜΤΣ: τα δύο ιστορικά θέατρα («Αλίκης» και «Παλλάς»), την εσωτερική (ανοιχτή) στοά Σπυρομήλιου, και τις μικρότερης κλίμακας λεπτομέρειες (διατηρητέα κλιμακοστάσια και στοιχεία όψεων) που έπρεπε να σεβαστούν το ύψος του '30 από όπου πήγασαν.

Σημάσια έχει το πώς αντιμετωπίστηκαν τα παραπάνω. Η αποκατάσταση των δύο θεάτρων σήμαινε την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διατήρηση, με θρησκευτική ευλάβεια, των μορφολογικών τους στοιχείων, ακόμα και όταν θα χρειαζόταν τροποποιήσεις και προσθήκες λόγω σύγχρονων προδιαγραφών. Οπότε εδώ οι εργασίες ανήκουν ξεκάθαρα στην περιοχή της συντήρησης-αποκατάστασης μνημείων της σύγ-

χρονης αρχιτεκτονικής, έναν κλάδο με πάμπολλες κακές εφαρμογές στην Ελλάδα, λόγω κυρίως διάχυτης άγνοιας. Όταν θα ανοίξουν στο άμεσο μέλλον αυτές οι αίθουσες θα είναι δυνατόν να ελεγχθεί στην πράξη πια ο βαθμός προστασίας του αρχικού τους χαρακτήρα.

Η εσωτερική στοά παρουσίαζε συνθετότερα προβλήματα, που ξέφευγαν από την περιοχή της κλασικού τύπου αποκατάστασης: δεν είχε ακόμα αποφασιστεί η χρήση των δύο υπογείων κάτω από τη στάθμη της στοάς και, ίσως το πιο σημαντικό, δεν είχε πάρει ακόμα μορφή η προβλεπόμενη, ήδη από το '80, γυάλινη στέγαση της στοάς, που συζητιόταν να ανοίγει όποτε χρειαζόταν. Εδώ, χωρίς πια υποχρεώσεις σε προηγούμενες κατασκευές, ο αρχιτέκτονας έπρεπε να συνθέσει ένα εντελώς καινούργιο περιβάλλον. Βασισμένος σε επιστημονικά ευρήματα του αρχιτέκτονα-ιστορικού Βασίλη Κολώνα, που συμπτωματικά ερευνούσε το χρονικό του κτηρίου, ο Γ. Κίζης πρότεινε να δημιουργηθεί ένα υπόγειο, μοιρασμένο ανάμεσα σε ένα χώρο λουτρών (spa) και ένα κέντρο διασκέδασης – και τα δύο πάλι αρχικές προβλέψεις του ΜΤΣ. Μια γυάλινη κατά μήκος λουρίδα στο δάπεδο της στοάς θα πρόσφερε επιπρόσθετα το απαραίτητο για τους κανονισμούς φυσικό φως στο υπόγειο.

Το στέγαστρο ήταν ακόμα πιο σύνθετο ζήτημα. Η τελική λύση, μια τολμηρή ασύμμετρη διάταξη ενός αέρινου γυάλινου στεγαστρου στο ψηλότερο σημείο του κτηρίου, κεκλιμένου και ανοιχτού προς την πλευρά της Πανεπιστημίου (για να εκμεταλλευτεί τον ευνοϊκό προσανατολισμό), θα δημιουργήσει ένα εντελώς νέο, επιβλητικό εσωτερικό στη στοά, που όμοιο του δεν υπάρχει ακόμα στην Ελλάδα. Αλλά κι αυτό με τη σειρά του θα κριθεί οριστικά όταν θα έχει ολοκληρωθεί σε μερικούς μήνες από τώρα, ύστερα από την έγκριση της μελέτης εφαρμογής από το ΥΠΠΟ.

Σε αντίστιξη με τη μνημειακή κλίμακα του ΜΤΣ, η συνένωση των τριών ανεξάρτητων μεταξύ τους ανώνυμων μικρόσπιτων της Πλάκας, που μετασχηματίστηκαν σε ενότητα δύο συγγενικών κατοικιών με συνδυαστικό στοιχείο τον μεταξύ τους ανοιχτό διάδρο-

μο-πέρασμα (1988-91 και, μετά από μεσολάβηση ανασκαφών, 2001-04), μπορεί να δείχνει σε πρώτη ματιά ασήμαντη. Στην πραγματικότητα όμως δεν είναι, ακόμα και αν υπολογίσουμε πως τέτοιου μεγέθους μονάδες κατοικίας είναι λίγο-πολύ αρκετά συνηθισμένες. Ένα μέρος της διαφοράς οφείλεται στην υποδόρια επαναφορά του «παράδοσιακού» μοντέλου κατοικίας στην παλιά Αθήνα, όπου τα δωμάτια του σπιτιού επικοινωνούσαν μεταξύ τους μέσα από την κοινή αυλή του οικοπέδου. Οι καιροί βέβαια έχουν αλλάξει, η ακριβής μίμηση θα ήταν αναχρονισμός, οπότε η τυπολογική παραλλαγή που υιοθετήθηκε προσαρμόστηκε έξυπνα σε σύγχρονες ανάγκες. Ο Γ. Κίζης έτσι ανασυγκροτεί πειστικά ένα «χαμένο» πρότυπο, παίζοντας με «φτωχά» υλικά, αποφεύγοντας τη γλυκερά νοσταλγική ατμόσφαιρα όπου συχνότατα παγιδεύονται όσοι δουλεύουν σε τέτοιες περιοχές.

Πέρα από τις τυπολογικές αναφορές, υπάρχουν εδώ και ουσιαστικές μορφολογικές επιλογές. Τα τρία αυτά μικρο-κελύφη έχουν τώρα ανα-συντεθεί σε μια ενότητα διατηρώντας τον εντελώς ετερόκλητο χαρακτήρα του καθενός τους. Έτσι το εκλεκτιστικό που βλέπει στον δρόμο έχει αποκατασταθεί, το εντελώς άχρωμο μονώροφο πλάι του, κι αυτό πάνω στο δρόμο, απόκτησε διακριτική προσθήκη σε όροφο, σε υποχώρηση από την οικοδομική γραμμή. Η προσθήκη καλύπτει και μέρος του ανοιχτού διαδρόμου μετατρέποντάς τον σε «διαβατικό». Το τρίτο κτίσμα στο τέρμα του διαδρόμου, πάλι μονώροφο, έχει διατηρήσει ένα ήρεμο νεοκλασικό ένδυμα, τυπικό των «λαϊκών» πλακιδωτικών σπιτιών του 19ου αιώνα.

Ακριβώς αυτή η ετερότητα ανάμεσα στα τρία κτίσματα απαιτούσε εντελώς ιδιότυπους χειρισμούς στην κάθε περίπτωση, που απευθύνονταν συνάμα σε αποκατάσταση, συμπλήρωση, εμπλουτισμό και ενοποίηση. Αλλά το ίδιο ακριβώς είχε απαιτηθεί για να συγκροτηθεί σε «νέο» οργανισμό το ΜΤΣ. Με αυτή τη λογική εξανεμίζονται οποιεσδήποτε διαφορές είχαν εντοπιστεί ανάμεσα στα δύο έργα, το μοναδικό και τεραστίων διαστάσεων με το κοινότυπο και μικρής κλίμακας.

Λίγοι, είναι αλήθεια, θα έχουν την ευ-

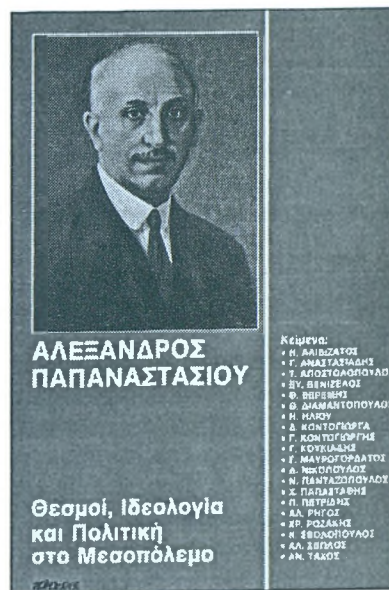
καιρία στη σταδιοδρομία τους να αναμετρηθούν με κτήρια όπως το ΜΤΣ. Αντίθετα, η περίπτωση του πλακιδωτικού σπιτιού, τουλάχιστον σαν μέγεθος, αποτελεί ίσως ένα από τα 2 ή 3 πιο δημοφιλή αντικείμενα δράσης για επεμβάσεις σε αστικά κτίσματα κατοικίας σήμερα. Γνωρίζουμε επίσης πως υπάρχουν ήδη άφθονες πρότυπες εφαρμογές με τέτοιο περιεχόμενο στην Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά, σπανιότατα συζητιέται η νομιμότητα του σκηνογραφικού χαρακτήρα τους, που ίσως αποτελεί και την αχίλλειο πέτρα τους. Έτσι καταλήγουμε να μην έχουμε ξεκάθαρα κριτήρια ώστε κάθε φορά να συμφωνούμε τι είναι σωστό και τι λάθος. Η τέτοιου είδους ασάφεια, που μπορεί να είναι σε κάποιο ποσοστό και σκόπιμη, αφήνει έτσι μια αίσθηση ελευθεριότητας, αν όχι ασυδοσίας. Καθώς όλα (μπορεί να) επιτρέπονται, η σύγχυση μεταφέρεται και στο κοινό, που δεν έχει τρόπο να κρίνει με τη σειρά του, ό,τι του προσφέρεται. Η ζημιά μάλιστα χειροτερεύει όταν τέτοια έργα δέχονται εύκολα επιθέσεις από αυτόκλητους φύλακες της αρχιτεκτονικής ορθοδοξίας, που πατάνε πάνω σε εντελώς ξεπερασμένες απόψεις, όπως εκείνες του Άρη Κωνσταντινίδη του '50. Κανέναν δεν ωφελούν τελικά αυτές οι παρεξηγήσεις.

Κλείνοντας θέλω να επιστρέψω στο παράδειγμα του Γ. Κίζη, που μας έδωσε την ευκαιρία να θίξουμε ένα ζήτημα που θεωρώ αξίζει να προσέξουμε ιδιαίτερα. Το ότι η περιοχή αυτή της αρχιτεκτονικής παραγωγής μένει σταθερά έξω από κάθε είδους ουσιαστική αποτίμηση μπορεί να εξυπηρετεί τις βραχυπρόθεσμες σκοπιμότητες μιας συντεχνιακής σιωπής αλλά μακροπρόθεσμα προκαλεί ανυπολόγιστες καταστροφές στην αρχιτεκτονική του τόπου αλλά και στην υπόληψη των ιδίων των αρχιτεκτόνων. Ο Γ. Κίζης συχνότατα «εκτίθεται» τολμώντας σε αναρίθμητες περιπτώσεις να πάει ενάντια σε κοντόφθαλμους κανονισμούς και διατάγματα. Το ότι έχει, από την άλλη μεριά, ως τώρα βραβευτεί τρεις φορές από την Ευρωπαϊκή Νοστρά δείχνει το μέτρο των δυνατοτήτων του σε σχέση με καθορισμένα διεθνή «επιστημονικά» κριτήρια. Δεν είναι ο «τρελός καλλιτέχνης», που κάνει ό,τι του κατέβηκε, το ασφαλές αλλά τό-

σο βλαβερό άλλοθι σε αρκετές περιπτώσεις. Το ότι μπορεί και συνδυάζει την επιστημονική γνώση με τη δημιουργικότητα, αυτό είναι το κύριο προτερήμα του, η βάση αναφοράς του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Γράφουν: Ν. Αλιβιζάτος, Γ. Αναστασιάδης, Τούλα Αποστολοπούλου, Ευ. Βενιζέλος, Θ. Βερέμης, Θ. Διαμαντόπουλος, Η. Ηλιού, Δ. Κοντόγιωργα, Γ. Κοντογιώργης, Γ. Κουκιάδης, Γ. Μαυρογορδάτος, Δ. Νικόπουλος, Ν. Παντατζόπουλος, Χ. Παπαστάθης, Π. Πετρίδης, Αλ. Ρήγος, Χρ. Ροζάκης, Κ. Σβολόπουλος, Αλ. Σβώλος, Αν. Τάχος.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

Για να κατανοήσεις ένα κείμενο, πρέπει να μπορείς να το αφηγηθείς

Οταν πρωτοδιάβασα τη *Βέσπα*, το πρώτο βιβλίο του Βασίλη Τσιαμπούση, ένιωσα την ανάγκη να τον γνωρίσω. Πήγα στη Δράμα. Μέσα σε λίγες μέρες συνδυάζοντας την καθημερινή μας επαφή με την αναγνωστική μου εμπειρία από τα διηγήματά του, είχα την αίσθηση πως έζησα δυο ζωές μαζί του. Τόσο πλούσια ήταν η γνωριμία μας.

Λογοτεχνία και καθημερινότητα προσετίθεντο η μία στην άλλη, φώτιζαν η μία την άλλη, άνοιγαν το δρόμο σε μια φιλία που, όπως και στη λογοτεχνία, με το μέσα κόσμο, μ' αυτό που δε φαίνεται, που δε λέγεται, επικοινωνεί. Με ήχους βωβούς, με εικόνες γεμάτες εσωτερικό φως ή μάλλον με το αεράκι που φυσάει ανάμεσα και πίσω από τις εικόνες και το λόγο.

Έζησα το Βασίλη στην πόλη του, τη Δράμα. Στα μέρη που μεγάλωσε, στο γήπεδο της Δόξας, στην εκκλησία, στις πλατείες, στα μαγαζιά. Κυρίως όμως τον είδα εκεί που γεννήθηκαν τα διηγήματά του. Σε μέρη συγκεκριμένα, που όμως η λογοτεχνία τα έκανε συμπαντικά, πέρα απ' το χώρο, πέρα από τα πρόσωπα που τη γέννησαν. Ο μηχανισμός της ποίησης των διηγημάτων του, είναι και ένας μηχανισμός απόσταξης. Ένα εφελττήριο προς το «άλλο», μια κίνηση από το συγκεκριμένο στη δραματικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης.

Κάθε φορά που έβγαινε ένα καινούργιο βιβλίο του, το διάβαζα τουλάχιστον τρεις φορές, το σύστηνα στους φίλους μου, γινόταν κεντρικό θέμα στις συζητήσεις μας.

Όταν πήρα στα χέρια μου το τελευταίο του βιβλίο, το διάβαζα λίγο-λίγο, φοβόμουν μην το τελειώσω μονορούφι. Έκανα οικονομία στην απόλαυση. Λέξη-λέξη, φράση-φράση. Λίγο διάβαζα,

πολύ σκεφτόμουν. Σ' αυτές τις στάσεις φανταζόμουν τον Βασίλη Τσιαμπούση. Στα διηγήματά του, ενώ ξεχνάς τον συγγραφέα και βυθίζεσαι στα πρόσωπα που περιγράφει, αυτός επανέρχεται ξαφνικά ανάμεσα από τις λέξεις, στη σιωπή του κειμένου. Σαν τον καλό σκηνοθέτη του κινηματογράφου που τόσο περισσότερο υπάρχει, όσο λιγότερο επιδεικνύεται.

Πρώτο έντονο ερέθισμα ο τίτλος του βιβλίου. *Να σ' αγαπάει η ζωή*. Δηλαδή; Τι είναι η ζωή που μπορεί να σ' αγαπήσει; Μια μυστηριακή θεά που μπορεί να αποφασίζει για το αν θα είμαστε καλά στο βίο μας; Και πώς μπορεί να αναπτυχθεί αυτή η αγάπη; Διαβάζοντας το βιβλίο του κατάλαβα πως αυτό είναι μια ευχή που κάποιος λαϊκός άνθρωπος την απηύθυνε στον συγγραφέα μας. Ο Βασίλης Τσιαμπούσης την ξεκόλλησε από το συγκεκριμένο επεισόδιο και την έκανε τίτλο του βιβλίου του. Σα να λέει ίσως πως η λογοτεχνία πρέπει να αγαπηθεί από τη ζωή, ο συγγραφέας πρέπει να έχει την ευλογία της, να της ανοίγει το δρόμο να περάσει μέσα από τις σελίδες του. Η ζωή στο λογοτεχνικό εργαστήριο του Βασίλη Τσιαμπούση βρίσκεται λεωφόρους και σοκάκια για να διαβούν άνθρωποι. Μικροί και ηττημένοι, άνδρες και γυναίκες που συνθλίβονται, επιδεικνύοντας όμως στιγμές μεγαλείου. Οι θριαμβευτές, οι νικητές της ζωής δεν είναι το αγαπημένο θέμα της λογοτεχνίας.

Οι άνθρωποι στο έργο του Τσιαμπούση γίνονται ήρωες μιας ιδιότυπης μυθοπλασίας. Όσο και πραγματικοί να είναι, ο συγγραφέας δεν κάνει ντοκιμαντέρ. Σίγουρα βέβαια οι ντοκιμαντερίστες πολλά θα μπορούσαν να κατανοήσουν διαβάζοντας Τσιαμπούση. Κυ-

ρίως θα μάθαιναν πώς η πραγματικότητα γίνεται θέμα μυθοπλασίας κρατώντας το υλικό της βάρους, το σφυγμό, τα κόκαλα και το αίμα της.

Έχουν περάσει λίγες μέρες μόνο από την έκδοση του βιβλίου, ξέρω όμως πως θα με συντροφεύσει στους επόμενους έξι τουλάχιστον μήνες. Παρά την απλότητά τους τα διηγήματα είναι ανεξάντλητα. Κάθε φορά που τα διαβάζεις κάτι καινούργιο σου προσφέρουν.

Θα προσπαθήσω να περιγράψω δύο μόνον, σαν ένας κινηματογραφιστής που επιθυμεί κάποτε να τα γυρίσει.

ΤΟ ΚΑΠΕΛΟ

Ο αφηγητής, ως πρόσωπο κι αυτός του διηγήματος, υποδέχεται στο λιμάνι της Θάσου τρεις ανθρώπους. Έναν άντρα, τη σύντροφό του κι ένα παιδί.

Είναι Πρωτομαγιά, μ' ό,τι σημαίνει στη ζωή και την παράδοσή μας αυτή η μέρα. Το ντεκόρ υποβάλλει το αίσθημα που δίνουν οι άδειοι χώροι, οι σχεδόν χωρίς ζωή, και ο καιρός, που πρωταγωνιστεί κι αυτός στο διήγημα, προμηνύει βροχή. *Άνοιξα τους ναλοκαθαριστήρες*, θα πει ο αφηγητής. Το φέρι-μποτ έρχεται στο λιμάνι σχεδόν άδειο κι αυτό. Υγρασία και μελαγχολική αίσθηση.

Στη διαδρομή με το αυτοκίνητο από το λιμάνι στο σπίτι, ο συγγραφέας σκιστόσσει ελαφρά, αλλά με δραματουργική αυστηρότητα, τους τρεις επισκέπτες του. Για τον άντρα γράφει: *Κάτω από το τζοκεί* –εντοπίζεται για πρώτη φορά το καπέλο– *η όψη του ήταν συννεφιασμένη. Τα μαγουλά του ωχρά και το καρύδι του λαιμού του ανάγλυφο*. Για τη γυναίκα, που μαθαίνουμε και τ' όνομά της, λέει: *Η Νίνα πίσω δε μιλούσε. Τα χείλη της για πρώτη φορά, όσο τη γνώριζα, ήταν άβαφα*. Ο μικρός περιγράφεται να παίζει συνέχεια μ' ένα

ηλεκτρονικό. Η αίσθηση μιας ηλεκτρονικής μηχανής, ενός παιχνιδιού, που επιμένει, είναι νοητά η διαρκής ει- κονική και ηχητική υπόμνηση - υπό- κρουση του διηγήματος.

Όταν φθάνουν στο σπίτι, η Φωφώ -η γυναίκα του Βασίλη Τσιαμπούση γίνε- ται και αυτή πρόσωπο του διηγήματος- τους υποδέχεται και ψήνει καφέ. «Κα- θίσαμε δίπλα στη σόμπα. Ήταν τερά- στια και δούλευε με βεντιλατέρ. Μας τη χάρισε εκείνος πριν από χρόνια, μετά το θάνατο της μάνας του. Μ' αυτή ζέ- σταιναν το σαλόνι του πατρικού του σπιτιού».

Ένα αντικείμενο -η σόμπα- ανοίγει το πορτάκι του φλας μπακ. Προσφιλής τακτική του Βασίλη. Ο συγγραφέας γυρνάει πίσω το χρόνο για να περι- γράψει το πιο όμορφο αρχοντικό της Δράμας, το σαλόνι του οποίου ζέσται- νε η συγκεκριμένη σόμπα. Καταλαβαί- νουμε πως ο επισκέπτης ανήκε σε μια πλούσια οικογένεια που είχε ξοδέψει μια περιουσία για να χτίσει το σπίτι. Τον τελευταίο καιρό το οίκημα χαρα- κτηρίστηκε «διατηρητέο» και ο Τσια-μπούσης αξιοποιεί την τελευταία εμπειρία του στο δήμο για να μας ανα- λύσει όλη τη γραφειοκρατία που πρέ- πει κανείς να ακολουθήσει για τον αποχαρκτηρισμό ή τη δωρεά στο δή- μο ενός διατηρητέου σπιτιού. Μέσα από την περιγραφή αυτών των λεπτο- μερειών καταλαβαίνουμε -οι πληρο- φορίες χτίζονται λίγο-λίγο με το στα- γονόμετρο- πως ο επισκέπτης είναι πολύ άρρωστος και σε οικονομική πα- ρακμή.

Μετά ο συγγραφέας μιλάει για τη σχέση του άντρα με τη Νίνα. «Έπειτα εμφανίστηκε στη ζωή του η Νίνα. Όψι-μος έρωτας, αχαλιναγώγητος. Εκείνη ήταν εντυπωσιακή γυναίκα, όμως λέγο- νταν πολλά για τη ζωή που έκανε. Είχε και το μικρό, από ένα παλιότερο δεσμό της. οι φίλοι πέσαμε πάνω του να τον σώσουμε, εκείνος δεν άκουγε κανέναν».

Όλο το φλας μπακ είναι μια σελίδα, σημαντικός δηλαδή δομικός όγκος για ένα διήγημα πέντε μόνον σελίδων. Επανερχόμαστε στο παρόν. Είναι η ώρα του καφέ και η συζήτηση για το σπίτι συνεχίζεται. «Αν δώσω το σπίτι ίσως χτίσω ένα μικρό ξενοδοχείο στο Λι-

μένα», είπε εκείνος. «Αν απομείνει τί- ποτε στα χέρια μας», μουρμούρισε η Νί- να. «Ακόμα κι αν το Υπουργείο αποχα- ρακτηρίσει το οίκημα και το πουλήσου- με, δε θα περισσέψει τίποτε για μας». Ο παλιός αχαλιναγώγητος έρωτας έχει μετατραπεί γι' αυτήν σε αγωνία επιβίω- σης. Η Φωφώ για να την καλμάρει δια- βάζει το φλιτζάνι. Η εμπειρική πρόβλε- ψη της μοίρας, από τις παλιές λαϊκές φυλλάδες μέχρι την Ευδοκία του Δα- μιανού, είναι περισσότερο ανάγκη του παρόντος και λιγότερο ανάγκη μεταφυ- σικής πρόβλεψης. Η Φωφώ πάει να αλ- λάξει το βαρύ κλίμα, γι' αυτό και βλέπει στο φλιτζάνι, ότι την εξυπηρετεί:

«Θα κάνεις ένα μεγάλο ταξίδι», λέει στη Νίνα.

«Κρουαζιέρα;», ειρωνεύτηκε εκείνη.

«Μόνη. Τελείως μόνη!», απάντησε η Φωφώ.

Μόνο που έκανε λάθος στο φλιτζάνι! «Αυτό το φλιτζάνι είναι δικό μου!», είπε ο άντρας.

Τι ωραία που χτίζεται η αφήγηση! Πώς επανερχόμαστε, πώς πλησιάζου- με από το πρόβλημα της Νίνας στο κε- ντρικό πρόσωπο, που είναι ο άντρας! Πόσο ταιριάζει η «πρόβλεψη» του κα- φέ σ' αυτόν!

Στην επόμενη σκηνή η παρέα κάθεται στην ταβέρνα του κυρ Αντώνη. Είναι η σκηνή - κλειδί του διηγήματος. Πρωτα-γωνιστεί ο καιρός και πιο συγκεκριμέ- να ένα αεράκι απ' τη μεριά της θάλασ- σας που ανακάτεψε τα μαλλιά. «Με το ούζο η διάθεσή μας έσιαξε κι αρχίσαμε να θυμόμαστε ευχάριστες στιγμές απ' τα παλιά. Από το αυτοκίνητο έφερα την κιθάρα και είπαμε δυο-τρία τρα- γουδάκια, η Νίνα είχε υπέροχη φωνή! Εκείνος σιγοψιθύριζε τα λόγια, όταν ξαφνικά, ένα αεράκι του άρπαξε το καπέλο. Στην κορυφή του ξυρισμένου κεφαλιού του φάνηκαν, σαν ψαροκό- καλο τσιπούρας, η βαθιά τομή και οι ραφές απ' την εγχείρηση.»

Τελευταία σκηνή το απόγευμα στο λι- μάνι. Μέχρι να φύγει το φέρι-μποτ κά- θισαν στο καφενείο. Η κουβέντα φυσι- κά δεν έστρωνε με τίποτα. Σας διαβάζω τώρα το φινάλε του διηγήματος. Φα- ντασθείτε, πλανάρετε νοητά, τις τόσο βαθιά ανθρώπινες εικόνες.

«Κάποια στιγμή εκείνοι ανέβηκαν στο

επάνω κατάστρωμα του πλοίου κι εμείς μείναμε απ' έξω να τους κοιτάζουμε. Η Νίνα κάθισε σε μια πλαστική καρέκλα κι έβαλε τα γυαλιά της. Ακίνητη, φαινό- ταν σαν να ατένιζε στο βάθος το βουνό. Το Υψάριο την προηγούμενη είχε καεί τελείως. Κι εκεί που κάποτε πρασίνιζαν ελιές, τώρα υπήρχαν μόνο αποκαΐδια. Ο μικρός, όρθιος δίπλα στη μάνα του, έπαιζε το ηλεκτρονικό του. Εκείνος, μό- λис το πλοίο ξεκίνησε να φύγει, σήκωσε το χέρι και μας αποχαιρέτησε».

Όλο το διήγημα λες και φτιάχτηκε για να δικαιώσει αυτόν τον αποχαιρετισμό. Τον αποχαιρετισμό στο φίλο, τον απο- χαιρετισμό στη ζωή. Λόγος και εικόνα συντίθενται, με τέτοια αφηγηματική και συναισθηματική ακρίβεια που κά- νουν αυτό το μικρό λογοτεχνικό οικο- δόμημα να είναι τέλειαις ισορροπίας. Θα μπορούσαν άραγε οι εικόνες ενός μελλοντικού φιλμ που θα στηριζόταν σ' αυτό το κείμενο να είναι αντάξιές του;

ΚΟΛΙΟΙ ΠΛΑΚΙ

Η δραματική επιστροφή στην πόλη που γεννήθηκες και η αποξένωση στον ίδιο τον τόπο σου, εκατοντάδες φορές αποτέλεσε το μεγάλο θέμα στη λογοτε- χνία και τον κινηματογράφο.

Η βασική ενότητα του διηγήματος αρ- χίζει το τελευταίο βράδυ του ξενιτεμέ- νου στην πόλη του, πριν την επιστροφή στον Καναδά. Στις λίγες γραμμές της πρώτης παραγράφου ακούμε τον ξενι- τεμένο - αφηγητή να μιλάει κατ' ευθεί- αν στον αναγνώστη.

«Τελευταίο βράδυ και περιδιαβαίνω τα δρομάκια της μικρής μου πόλης, να τα φωτογραφίσει η ψυχή μου. Τριάντα χρόνια ζω στο εξωτερικό και τρία χρό- νια πέρασαν από την προηγούμενη φο- ρά που ήρθα στην Ελλάδα. Ο κύκλος των γνωστών μου στένεψε, φίλος δε μου απέμεινε κανένας. Αύριο το από- γευμα φεύγω γι' Αθήνα κι από κει για Καναδά».

Αρχή, αρχή, πριν βαρύνει και σφίξει η εσωτερική, βασική ενότητα της αφήγη- σης, ο Τσιαμπούσης πάει πίσω στο χρό- νο, για να περιγράψει τρία μικρά, φευ- γαλέα επεισόδια που συνέβησαν στο διάστημα της παραμονής του, κι ένα που επαναλαμβανόταν κάθε βράδυ έξω από την εξώπορτα του σπιτιού της

θείας Μαρίκας που τον φιλοξενούσε.

«Η θεια-Μαρίκα και φέτος δε μου έδωσε κλειδί για την εξώπορτα. Θα χτυπάς το κουδούνι κι εγώ θα σ' ανοίγω, είπε. Κάθε βράδυ ξεσηκώνουμε τη γειτονιά, κλείνει το ακουστικό της βαρηκοΐας για να κάνει οικονομία στην μπαταρία. Καμιά φορά γυρίζω στο σπίτι τα ξημερώματα και, μόλις πέφτω στο κρεβάτι, καταφτάνει εκείνη με το μπρέκφαστ στο δίσκο. Το αφήνει δίπλα μου και το ξαναμαζεύει άθικτο το μεσημέρι».

Είναι παραμονές Δεκαπενταύγουστου και επισκέπτεται την εκκλησία. Μοναδικός άντρας ανάμεσα σε δεκάδες μαυροφορεμένες γυναίκες. Θυμάται τους γονείς και τους παππούδες του. Πριν μια εβδομάδα είδε στο δρόμο την Κατερίνα, που κρατούσε από το χέρι τον εγγονό της. «Ε, ρε Κατερίνα, για μια παρεξήγηση χαλάσαμε τη ζωή μας».

ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες, που αποτυπώνουν τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

Και τα δύο αυτά επεισόδια επιτείνουν την αίσθηση της αποξένωσης. «Τα βράδια συνήθως τρώω έξω, καμιά φορά εντελώς μόνος», «κάθε φορά που η άδειά μου φτάνει στο τέλος της με πιάνει ένα μούγκωμα».

Το τρίτο επεισόδιο του φλας-μπακ είναι κάπως αστείο. «Προχτές πήγα τη θεία στο νοσοκομείο, είχε έναν πόνο στο στήθος. Της έκαναν καρδιογράφημα και υπέρηχους κι ευτυχώς τη βρήκαν μια χαρά. Να σταματήσεις τη νηστεία, στομαχικό είναι το πρόβλημα!, τη συμβούλεψε ο καρδιολόγος. Την πάσαν ελπίδα μου εις Σε ανατίθημι...», απάντησε εκείνη κι ο γιατρός, παρεξηγώντας την, χαμογέλασε με καμάρι».

Επανερχόμαστε στη βασική ενότητα που αρχίζει το τελευταίο βράδυ. Ποιος κινηματογραφιστής δεν θα ήθελε να κινηματογραφήσει έναν άνθρωπο να γυρνάει νύχτα στην πόλη του και να νιώθει μόνος και ξένος;

Νύχτα λοιπόν και ο ήρωάς μας ψωνίζει από ένα μπαρ μια Ρωσίδα. Καταλήγουν στο απέναντι ξενοδοχείο.

«Την πληρώνω και το μόνο που της ζητώ είναι να με κρατήσει στην αγκαλιά της, ώσπου να με πάρει ο ύπνος. Όπως είμαι ζαλισμένος απ' το ποτό, κοιμάμαι αμέσως».

Το ξημέρωμα, καθώς χτυπάει την πόρτα της θείας του, φωτίζει και την έξοδο του διηγήματος. Αναγκάζεται να σπάσει την κλειδαριά για να μπει στο σπίτι. Η θεία λείπει και το κρεβάτι της είναι στρωμένο. Πέφτει για ύπνο. Το μεσημέρι εκείνη τον ξυπνάει.

«Τα ψάρια είναι έτοιμα, να τα φάμε όσο είναι ζεστά», μου λέει,

«Τελικά, συμμορφώθηκες με αυτά που σε συμβούλεψε ο γιατρός», την πειράζω.

«Σήμερα, βρε, είναι η Μεταμόρφωση του Σωτήρος!», προσποιείται πως θυμώνει. «Και γίνεται κατάλυση ιχθύος!».

Σηκώνομαι και πάω στο μπάνιο. Έπειτα μπαίνω στην κουζίνα. Βρίσκω επάνω στο τραπέζι τους κολιούς, μαγειρεμένους πλακί, όσο πιο ακατάλληλους, δηλαδή, για ερεθισμένα στομάχια. Δίπλα στη σαλάτα ένα κανατάκι ρετσίνα δίνει μια ξεχωριστή νότα στο αποχαιρετιστήριό μας γεύμα. «Άντε στην υγείά μας», λέμε και τσονγκρίζουμε τα ποτήρια μας...

Τώρα για πάντα οι κολιοί πλακί θα του θυμίζουν την πατρίδα. Ίσως πιο πολύ από τους χώρους και τα πρόσωπα των ανθρώπων. Ακόμα και μετά το θάνατό της θείας Μαρίκας οι κολιοί τον Δεκαπενταύγουστο θα τον ταξιδεύουν στην πόλη του και η διαδικασία του γεύματος του αποχαιρετισμού θα του αποκαλύπτει την πιο βαθιά, την πιο σίγουρη αίσθηση της καταγωγής του.

Ρώτησα τον Βασίλη Τσιαμπούση γιατί η θεία Μαρίκα δεν δίνει στον φιλοξενούμενό της το κλειδί. Μου είπε πως ακόμη κι αν του άφηνε στη διαθήκη της κληρονομία το σπίτι, θα ήθελε μέχρι την τελευταία στιγμή να έχει ένα ρόλο για τον εαυτό της. Αυτό είναι μια αρχαία επιφυλακτικότητα που δημιουργεί σ' αυτήν αίσθημα ασφάλειας. «Μοιάζει με τους γέρους που δεν λένε σε κανέναν την κρυψώνα που έκρυψαν τα λεφτά. Κι αυτό το μυστικό τους κάνει να πιστεύουν πως έχουν λόγο, πως κάτι καθορίζουν, πως έχουν την πρωτοβουλία των κινήσεων, αυτοί, μόνον αυτοί».

Το βράδυ που ολοκλήρωσα την περιγραφή των διηγημάτων, συνάντησα ένα σπουδαίο ηθοποιό. Μόλις είχε τελειώσει το οχτάωρο μάθημα που έκανε στους σπουδαστές μιας δραματικής σχολής. Παρά τη μεγάλη του εμπειρία, φαινόταν πως εκείνο το βράδυ συνειδητοποίησε ξανά μια βασική αρχή για τη διδασκαλία. Μου είπε πως «για να ερμηνεύσεις ένα ρόλο, ή να στήσεις μια σκηνή στο θέατρο, πρέπει να διαβάξεις ξανά και ξανά το έργο, δεκάδες φορές, ώστε να μπορείς να το αφηγηθείς με κάθε λεπτομέρεια και με τον δικό σου τρόπο. Κάθε παράγραφο, κάθε φράση, κάθε λέξη. Και σήμερα με τους μαθητές μου όταν κολλούσαμε, ξαναδιαβάζαμε το κείμενο για να μας δώσει απαντήσεις στο τι συμβαίνει, στο γιατί συμβαίνει και στο πώς θα το ερμηνεύσουμε». Καθώς μου μιλούσε σκέφτηκα μέσα μου πως το ίδιο γίνεται και όταν θέλεις να μεταφέρεις ένα λογοτεχνικό κείμενο στο σινεμά. Τότε ακούμπησα με την παλάμη μου το βιβλίο του Βασίλη Τσιαμπούση που είχα στη τσέπη μου. Το είχα αγοράσει για να του το προσφέρω.

ΛΑΚΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ένας μαχητής του δικαίου

Τάκης Γ. Ρούβαλης,
Άρθρα και Χρονογραφήματα
στη «Μάχη», 1962-63,
Ναύπλιο 2003, σελ.109.

Σελίδες ανεκτίμητες της λεγόμενης «μικρής ιστορίας», η οποία συχνά σκιαγραφεί ευστοχότερα το ιστορικό γίνεσθαι από τα επίσημα ιστορικά εγχειρίδια, προσφέρονται σ' αυτόν τον μικρό συγκεντρωτικό τόμο. Περιλαμβάνονται άρθρα και χρονογραφήματα του Ναυπλιώτη δικηγόρου Τάκη Γ. Ρούβαλη στην εφημερίδα *Μάχη* του Ναυπλίου, κατά την περίοδο 1962-1963, καθώς και βιογραφικό σημείωμα και φωτογραφίες, οι οποίες μας δίνουν το στίγμα της εποχής. Η εισαγωγή και η επιμέλεια οφείλονται στον γιο του Γιώργο Π. Ρούβαλη.

Ο Παναγιώτης Γ. Ρούβαλης γεννήθηκε το 1919 στο Ναύπλιο, μοναδικό αγόρι σε μια οικογένεια με πέντε κορίτσια. Οι σπουδές Νομικής που είχε αρχίσει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών διακόπηκαν από την Κατοχή και τον Εμφύλιο. Επιστρατεύθηκε στο Έμπεδο Ναυπλίου και πήρε μέρος στη Μάχη της Κρήτης. Εντάχθηκε στην ΕΠΟΝ και αργότερα στον ΕΛΑΣ. Κατά την αποχώρησή του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μετά τα Δεκεμβριανά, έδρασε στην περιοχή της Βέροιας, με επιτελάρχη τον πεθερό του Κώστα Παπαδόγιαννη, που μαζί με τους Σαράφη και Μπακιρτζή απελευθέρωσαν τη Θεσσαλονίκη.

Το 1943 παντρεύτηκε την Τερέζα Παπαδόγιαννη, οδοντογιάτρο, που έμεινε πάντα κοντά του, στήριγμα σ' όλους τους καιρούς, γυναίκα με μεγάλη καλλιέργεια που συνεργάστηκε αργότερα ενεργά με την εφημερίδα *Μάχη* στα θέματα του πολιτισμού. Μετά τη Βάρκιζα ο Τάκης Ρούβαλης εργάστηκε στον Ερυθρό Σταυρό, στο Υπουργείο Επισιτισμού, και κατόπιν άρχισε να δικηγорεί στο γραφείο του Πέτρου Θηβαίου. Το 1951 γύρισε στο Ναύπλιο και άσκησε τη δικηγορία για δεκαπέντε περίπου χρόνια, αντιμετωπίζοντας το επαγγελματικό μποϊκοτάζ που μια κλειστή κοινωνία επεφύλασσε σε όσους είχαν την τόλμη να αντιπολιτεύονται.

Προσχώρησε στο ΕΑΚ (Εθνικό Αγροτικό Κόμμα) που είχε πρόεδρο τον Κομνηνό

Πυρομάγλου, ηγέτη της Εθνικής Αντίστασης ΕΔΕΣ, πιστεύοντας ότι θα προστατεύσει τα συμφέροντα των αγροτών, που ήταν η πλειοψηφία στην Αργολίδα τότε. Στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1961 (της «βίας και νοθείας») ως υποψήφιος του ΠΑΜΕ, υπέστη επιθέσεις και προπηλακισμούς που αναφέρονται στις Μαύρες Βίβλους της Ενώσεως Κέντρου και της ΕΔΑ.

Ευσυνείδητος πολίτης, με πίστη στο κράτος δικαίου και την κοινωνική δικαιοσύνη, με ιδανικά πανανθρώπινα, αν και δεν υπήρξε ποτέ κομμουνιστής, ο Τάκης Ρούβαλης είχε ευρεία παιδεία, ως νομικός δε υπήρξε ενδελεχής στις αναλύσεις του, αλλά και μετριοπαθής.

Στις 26 Φεβρουαρίου 1961 έδωσε μία υποδειγματική διάλεξη στον Προοδευτικό Σύλλογο «ο Παλαμήδης» με θέμα «Ο Τύπος και η κοινωνική του αποστολή». Παραθέτουμε ένα απόσπασμα: «Η αλλοίωσις όμως της κοινής γνώμης είναι ακόμη μεγαλύτερα και πραγματικές ολεθρία, οσάκις πρόκειται περί εφημερίδων προγραμματικώς εκδιδόμενων άνευ και εναντίον των ανωτέρω προϋποθέσεων (ενν. να αγωνίζονται τιμίως και ευσυνειδήτως να εξυψώσουν πνευματικά και ηθικά το αναγνωστικόν κοινόν). Τοιαύται είναι αι εφημερίδες αι εκδιδόμεναι ή χρηματοδοτούμεναι παρ' οικονομικών προσώπων, προς επηρεασμόν της κοινής γνώμης, εις όφελος καθαρώς ιδιωτικών συμφερόντων». Μία τολμηρή και αποκαλυπτική ανάλυση, χωρίς ίχνος εμπρηστικών στοιχείων, μέσα σε μια σκοτεινή εποχή και ταυτόχρονα ένας λόγος πλαστικός, με μεγάλη πειστικότητα: δίκαια η ομιλία αυτή παρέμεινε μνημειώδης. Αν δεν φοβόμασταν ακόμη και σήμερα το περιεχόμενό και τη μορφή της, αν δεν είχαμε αυθαίρετα και ανόητα εξορίσει την καθαρεύουσα και τον αμύθητο πλούτο της από τη ζωή μας, αν δεν αποφεύγαμε την ουσιαστική κριτική, θα μπορούσε το κείμενο αυτό να διαβάζεται στις σχολές δημοσιογραφίας.

Αλλά πραγματικά διαμάντια ύφους και εκφραστικής αρτιότητας, πάντοτε τολμηρά, είναι και τα άρθρα στη *Μάχη*. Είναι κρίμα, εγκλωβισμένοι στον πρωτευουσισμό, να μην παίρνουμε είδηση τι γίνεται στην υπόλοιπη χώρα. Ένα μικρό δείγμα από το άρθρο «Υπό τον αστερισμόν της...

δουλοφροσύνης»: «Η επιτυχία παντός αξίου του ονόματος κυβερνήτου εξαρτάται κυρίως και κατ' εξοχήν εκ της ικανότητός του να συνεγείρη, θέση εις κίνησιν και χρησιμοποίησιν όλες τις αξίες και δημιουργικές δυνάμεις της χώρας του. Οι παρόνομοι όμως κυβερνήται της 29.10. 1961 δεν ενδιαφέρονται διά τέτοια... ψιλοπραγματα! Μοναδικόν των μέλημα αποτελεί η διά παντός τρόπου και μέσου διατήρησις των εις την εξουσίαν. Και εις την σύγχυσίν των νομίζουν ότι ένας από τους πολλούς τρόπους, διά να το επιτύχουν είναι και το να χρησιμοποιούν και να προωθούν εις όλους τους νευραλγικούς τομείς της κρατικής δραστηριότητος πάντα διαθέτονα ως μοναδικόν εφόδιον και προσόν την τυφλήν υποταγήν εις το κόμμα και τα κελεύσματα του».

Ο Τάκης Ρούβαλης, ο πολιτικός άνθρωπος με την πλήρη πλατωνική έννοια, που δεν έπαυσε ποτέ να στοχάζεται και να αγωνίζεται για τα κοινά, πιεσμένος από οικονομικές δυσκολίες, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Ελλάδα και να μεταναστεύσει για ένα διάστημα στο Βελγικό Κονγκό. Επέστρεψε σύντομα στην Ελλάδα και την εποχή των κυβερνήσεων της Ενώσεως Κέντρου εγκατέλειψε την πολιτική και εργάστηκε ως συμβολαιογράφος αρχικά στο Λαύριο και κατόπιν στην Αθήνα, μέχρι τον θάνατό του σε ηλικία 64 ετών. Το πρόσωπό του και η προσφορά του παραμένουν ζωντανά, όχι μόνον για τους δικούς του, αλλά και για τους ανθρώπους του πνεύματος στην ιδιαίτερα πατρίδα του.

ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΤΣΟΥ

Ρουφ-Βοτανικός, Γκαζοχώρι

**Ζωής Ρωπαΐτου-Τσαπαρέλη,
Ρουφ-Βοτανικός, Γκαζοχώρι,
έκδ. Στρατής Φιλιππότης,
Άθήνα 2004.**

‘Αφ’ ότου ή άστυφιλία στή χώρα μας έστειλε μεγάλο ποσοστό κατοίκων τής ύπαιθρου, ιδιαίτερα τούς νέους, πρός τήν πρωτεύουσα και μερικά άλλα έπαρχιακά κέντρα, ή ύπαιθρος έρημώθηκε και ό παραδοσιακός τρόπος τής ζωής, τών ήθών και έθίμων τών νησιωτών και στεριανών Έλλήνων έχασε τόν αὐθόρμητο και παλλαϊκό χαρακτήρα του. Έτσι, οί λαογραφικές εκδηλώσεις έχουν πιά σήμερα ένα τεχνητό, θεατρικό θά έλεγε κανείς χαρακτήρα, σάν μουσειακά δρώμενα και μουσειακά εκθέματα. Στίς πόλεις, αντίθετα, ήδη από τήν εποχή του μεσοπολέμου και λίγο νωρίτερα, ή ζωή άρχισε νά αποκτῇ τά γνωρίσματα πού αποτελοῦν τό άντικείμενο κάθε λαογραφικής μελέτης. Αὐτός είναι ό λόγος πού οί έπιστήμονες λαογράφοι άρχισαν νά επιδίδονται στήν περιγραφή και μελέτη τής λεγόμενης «άστικής λαογραφίας», μέ πρωτοπόρους τόν αείμνηστο καθηγητή Δημ. Λουκάτο και τούς άξιους διαδόχους του στό Πανεπιστήμιο Άθηνών Μιχ. Μερακλή και Μηνᾶ Άλεξιάδη. Τό ὕλικο γιά τή σπουδή αὐτή τό προσκομίζουν ὄχι μόνοι οί ειδικοί λαογράφοι, αλλά και πολλοί έρασιτέχνες συλλογείς, λογοτέχνες και ιστοριοδίφες. Τά σχετικά δημοσιεύματα πολλαπλασιάζονται από τά πρώτα κιόλας χρόνια μετά τόν Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. ‘Η ζωή στίς λαϊκές γειτονίες τής Άθήνας συγκινεῖ και έλκύει πολλούς ρομαντικούς νοσταλγούς τής παλιάς εποχής, αλλά και τούς σοβαρούς έπιστήμονες. Οί λαογραφικές εκδηλώσεις του άθηναϊκού λαοῦ φέρουν στοιχεῖα

από τά ήθη και τά έθιμα του γηγενούς πληθυσμοῦ τής πρωτεύουσας και από τόν λαϊκό πολιτισμό τών έγκατεστημένων σ’ αὐτήν από κάθε γωνιά τής χώρας μας έπαρχιωτών. Μετά τήν μικρασιατική καταστροφή (1922) άνεμίχθησαν και στοιχεῖα από τόν τρόπο ζωής τών Μικρασιατών προσφύγων. Τίς τελευταῖες δεκαετίες του 20οῦ αἰώνα ενέσκηψε ή λαίλαπα του άγγλο-αμερικανικοῦ τρόπου ζωής, σκέψεως και συμπεριφορᾶς –προπάντων στή νεολαία– πού μαζί μέ τή ριζική αλλαγή τής μορφής του άθηναϊκού άστικού τοπίου (πολυκατοικίες, μοντέρνα αρχιτεκτονική) απώθησε στή σφαῖρα τής μνήμης τών ήλικιωμένων ατόμων ὅ,τι συνήθως περικλείει ή έννοια «παλιά Άθήνα». Έναν καθρέφτη τής άθηναϊκής ζωής και τών σταδίων τών μεταλλαγών της κατά τόν 20ό αἰώνα μάς έδωσε ό Γιάννης Καιροφύλλας,¹ ένῳ, τόν τελευταῖον καιρό, ή μία μετά τήν άλλη οί άθηναϊκές γειτονίες αποκτοῦν τή δική τους μονογραφία.² Στή σειρά τών έργων του εἶδους αὐτοῦ ήρθε νά προστεθῇ τό περασμένο φθινόπωρο τό βιβλίο τής Ζωής Ρωπαΐτου, έρευνήτριας του «Κέντρου έρεῦνης τής έλληνικής λαογραφίας» τής Άκαδημίας Άθηνών, πού έχει τόν τίτλο *Ρουφ-Βοτανικός, Γκαζοχώρι*.

‘Η περιοχή Ρουφ-Βοτανικοῦ-Γκαζοχωρίου είναι τό νειο-δυτικό άκρο τής πρωτεύουσας μας. Δέν ήταν μία γειτονία άγνωστη, απομονωμένη από τήν ὑπόλοιπη Άθήνα. Ίσως δέν ήταν πολυσύχναστη από τούς άλλους Άθηναίους, ήταν ὅμως γνωστή σ’ ὅλους τούς κατοίκους του λεκανοπεδίου εξ αίτίας χώρων και ιδρυμάτων της μέ ὄχι αποκλειστικά ντόπιο, συνοικιακό ενδιαφέρον. Έκεῖ βρίσκονταν (άπέναντι από τόν αρχαιολογικό χώρο του Κεραμικοῦ και στήν

άρχή τής Ίεράς Όδοῦ) ή Λαχαναγορά τών Άθηνών, τό άπέναντί της άμαξοστάσιο τών τράμ τής πόλεως, τό έργοστάσιο του άεριοφωτος (κοινῶς: τό Γκάζι), ό Βοτανικός Κήπος ὅπου και ή Γεωπονική Σχολή, οί στρατώνες του Ρούφ, τά κακόφημα σπίτια κοντά στο γκαζοεργοστάσιο μέ τίς «ξακουστές» τροφίμους τους. ‘Η ὅλη περιοχή ήταν μία πολιτιστικά ὑποβαθισμένη εργατική φτωχογειτονία μέ χαμηλά σπίτια, πολλές αποθήκες και γκαράζ, βιοτεχνίες και μικρά εργοστάσια. Μέ τό κέντρο τής Άθήνας τή συνέδεαν δύο τροχιοδρομικές γραμμές: τό τράμ 4 (Όμόνοια-Ρούφ) και τό τράμ 10 (Ίπποκράτους-Βοτανικός). Τή διέσχίζε, και τήν διασχίζει πάντα, ή σιδηροδρομική γραμμή μέ τραῖνα τών γραμμών Πειραιᾶς-Θεσσαλονίκη και Πειραιᾶς-Πελοπόννησος. ‘Η κα Ρωπαΐτου περιγράφει τή ζωή, τίς ασχολίες, τά έποχικά έθιμα (κλήδονα, μουστιές), τήν ψυχαγωγία τών κατοίκων, τά παιχνίδια τών παιδιών τής γειτονιάς τής ὁποίας ή ἴδια είναι γέννημα και θρέμμα. Δέν παραλείπει νά γράψῃ και γιά τή μορφή του οικισμοῦ, γιά τά σπίτια, τίς πλατεῖες, τούς ναούς, τά σχολεία, τούς κινηματογράφους, τά εργοστάσια, τόν φωτισμό και τήν ὕδρευση τής περιοχής, τά συνοικιακά μικρομάγαζα, τούς στρατώνες του Ρούφ, τά συγκοινωνιακά μέσα (τό τράμ, τά πρώτα λεωφορεῖα). Τό βιβλίο της διαιρείται σέ δύο μέρη. Στο πρώτο περιλαμβάνονται οί παραπάνω περιγραφές γιά τίς ὁποῖες στηρίχτηκε στίς άφηγήσεις του πατέρα της Ευάγγελου Ρωπαῖτη και άλλων ήλικιωμένων, συχνά ὑπέργηρων, γειτόνων της πού τά ὀνόματά τους παρέχει σέ σχετικό πίνακα, και στίς προσωπικές της παιδικές και νεανικές άναμνήσεις. Θέλοντας νά μήν περιοριστῇ σέ μία παρελθοντολογία, έχει προσθέσει

ένα κεφάλαιο με τον τίτλο «Η περιοχή σήμερα», όπου παρουσιάζει την σημερινή μορφή της συνοικίας, την πληθυσμιακή της αλλοίωση, αλλά και την επί τα βελτίω αλλαγή του περιβάλλοντος καθώς και τα μοντέρνα κέντρα διασκέδασης που όλο και περισσότερο γίνονται προσφιλή στον αθηναϊκό λαό. Στο πρωτότυπο αυτό κεφάλαιο του βιβλίου γίνεται μία συγκριτική θεώρηση του τότε και του τώρα της περιοχής και αναφέρεται ή συμβολή του «Εξωραϊστικού Συλλόγου Βοτανικού-Ρούφ «Η Αθηνά» κ.ά. συλλόγων στην πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου είναι συγκεντρωμένες οι «Σημειώσεις». Πρόκειται για επεξηγήσεις και παραπομπές από τα κεφάλαια του Α' μέρους και για βραχεία ή έκτενη αποσπάσματα από κείμενα παλαιότερων αθηναιογράφων.

Πολλές από τις σημειώσεις αυτές είναι πραγματικά όρυχεία πληροφοριών για τον περιγραφόμενο χώρο και μπορούν ν' αποτελέσουν ανεξάρτητα μικρά κεφάλαια. Ενδιαφέρουσες είναι και οι επώνυμες αφηγήσεις πληροφορητών της συγγραφής που παρεμβάλλονται στο Α' μέρος του βιβλίου και στις «Σημειώσεις» και δίδουν ξεχωριστή ζωντάνια στην άλλη αφήγηση. Στο τέλος του έργου παρατίθεται πλουσιότερη βιβλιογραφία που παροτρύνει τον αναγνώστη σε βαθύτερη έρευνα για την γνωριμία του αστικού αθηναϊκού λαϊκού βίου του αιώνα που πρό ολίγου μας άφησε. Φωτογραφίες (άσπρόμαυρες), παλιές και νεότερες, κτιρίων και σκηνών της καθημερινής ζωής καθώς και χαρακτηριστικά σκίτσα συμπληρώνουν όσα εκθέτει ή συγγραφέας στις σελίδες του βιβλίου της.

Νικ. Γ. Κοντοσόπουλος, δ.Φ.
πρώην διευθυντής του «Κέντρου
μελέτης των νεοελληνικών
διαλέκτων» της Ακαδημίας
Αθηνών

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. τα έργα του Αθηναϊκή αποκριά, Η Αθήνα της Μπέλ' Επόκ, Η Αθήνα του '40 και της Κατοχής, Η Αθήνα του Μεσοπολέμου, Η Αθήνα μετά τον πόλεμο, Η Αθήνα στη δεκαετία του '50, Η Αθήνα στη δεκαετία του '60, Η ρομαντική Αθήνα.
2. Έχομε μονογραφίες για τό Θησείο, τό Μεταξουργείο-Κολωνό, του Ψυρρή, τους Αμπελοκήπους, τή Νεάπολη μέ τά Έξάρχεια. Νά σημειωθεί ότι παρόμοια έργα έχουν γραφεί γιά γειτονίες και άλλων πόλεων, όπως π.χ. γιά τή συνοικία Λάκκος του Ήρακλείου Κρήτης.

Η τιμιότητα με την ποίηση Για τον Στέφανο του Νάσου Βαγενά

Ω κυπαρίσσια, δώστε μου, σαν έρχομαι
σινιά σας,
να μ' άξις για το μύρο σας και για τ'
ανάστημά σας.
Άγγελος Σικελιανός

Δεν ξέρουμε άλλη περίπτωση στη νεοελληνική ποίηση όπου να συγκεντρώνονται τόσα «επιτύμβια για ομοτέχνους» σε μία ποιητική συλλογή. Τριαντατρία επιτύμβια επιγραμματικά ποιήματα και όχι απλώς επιτάφια, γνήσια είτε καταχρηστικά, σύμφωνα δηλαδή με τη γνωστή ρήση του Eliot πως «every poem an epitaph». Ξέρουμε ωστόσο πως στην καθαφική ποίηση ξεχωρίζουν δεκαοκτώ περίπου ποιήματα ως «τάφοι», αλλά είναι διάσπαρτα μέσα στο έργο του, δεν είναι πάντα επιγραμματικά και πολύ λιγότερο αναφέρονται σε

ομοτέχνους.

Ο χαρακτηρισμός των καθαφικών αυτών ποιημάτων παραπέμπει στον Τάφο του Παλαμά, το εκτενές εκείνο επιτάφιο ποίημα, όπως εκτενές ποίημα είναι και ο *Επιτάφιος* του Ρίτσου. Το επιτάφιο λοιπόν ποίημα μπορεί να είναι και εκτενές, ενώ, όπως εδώ, το επιτύμβιο δεν είναι παρά ένα επίγραμμα. Πρόκειται συνεπώς για τριαντατρία επιτύμβια επιγραμματικά ποιήματα, εφόσον κανένα τους δεν ξεπερνά τους εννέα στίχους, που με τον γενικό τίτλο *Στέφανος* παραπέμπουν, όπως ήδη παρατηρήθηκε, στα ομότιτλα ποιητικά έργα, τα ανθολόγια του Μελεάγρου (70 π.Χ.) και του Σίμου Μενάρδου (1924). Ο αριθμός τριαντατρία έχει ασφαλώς σχέση με τη σταυρική ηλικία. Και με την αφιέρωσή τους «Στον Αλέξανδρο Κοτζιά συγγραφέα της *Φανταστικής*

περιπέτειας», δηλώνουν τη θεματική τους συγγένεια, μια και πρόκειται σε όλες τις περιπτώσεις για φανταστικά «επιτύμβια για ομοτέχνους» («Πάτροκλος Γιατράς», σ. 45), δηλώνουν όμως και τη δημιουργική σχέση που μπορεί ακόμη, αποδεδειγμένα, να οικοδομείται ανάμεσα στην ποίηση και την πεζογραφία. Έχομε λοιπόν, με τον Στέφανο του Βαγενά, τριαντατρία φανταστικά επιτύμβια επιγράμματα για ομοτέχνους.

Αν και ήδη επισημάνθηκαν τα δύο προηγούμενα στην αρχαία και νέα ελληνική ποίηση με βάση κυρίως τον κοινό τίτλο, οι ποιητικές περιπτώσεις οι οποίες υπόκεινται ασφαλέστερα, για τον μοντερνιστικό χαρακτήρα τους, είναι τα λίγα «επιτύμβια για ομοτέχνους» στην καθαφική ποίηση ως προς το θέμα και, προπάντων, το έργο του Edgar Lee

Masters όχι μόνο ως προς τα λίγα «επιτύμβια για ομοτέχνους» που περιέχει, αλλά προπάντων ως προς την έκταση στην οποία με αυτό καλλιεργήθηκε το επιτάφιο ποίημα στον εικοστό αιώνα. Ο Edgar Lee Masters λοιπόν, με την *Ανθολογία* του Σπουν Ρίβερ (μετάφραση Σπύρου Αποστόλου, «Gutenberg» 1995) άσκησε μία ποιητική γοητεία η οποία είναι παράξενο πώς, ως την ώρα, δεν έχει δώσει πλουσιότερους καρπούς. Ο *Στέφανος* του Μενάρδου και πολύ περισσότερο εκείνος του Μελεάγρου δεν μπορούν να φτάσουν αδιαμεσολάβητοι ως εμάς, χωρίς δηλαδή τους καθ' ημάς «τάφους» του Καβάφη, την παραπάνω *Ανθολογία* και ίσως-ίσως τον «Βασιλιά της Ασίνης» του Σεφέρη. Όποιος θα ήθελε να αξιοποιήσει δημιουργικά το παράδειγμα των λιγοστών αλλά δραστικών καβαφικών τάφων, δεν θα μπορούσε παρά να πατήσει στην ποίηση του Masters. Αυτό έγινε στην προκειμένη περίπτωση και απόδειξη είναι ο ειρωνικός τρόπος διαπραγμάτευσης όλων των θεμάτων μέσα στις διαστάσεις της μνήμης. Αλλά αυτό που έγινε τελευταία έχει ιδιαίτερη σημασία επειδή έγινε για πρώτη φορά ως προς το ύφος, την έκταση και την αποκλειστικότητα του θέματος. Έτσι, μέσα από τα καινούργια ποιήματα, συνεχίζουν να διαβάζονται τα παλαιά. Που σημαίνει πως χάρις στα νέα ποιήματα τα παλαιά

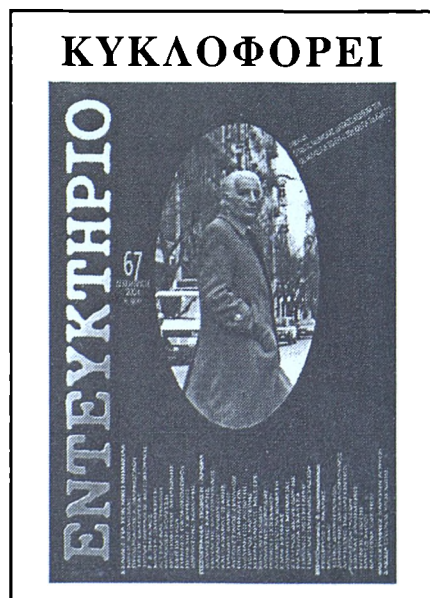
εξασφαλίζουν τα προς το ζην αναγκαία.

Αυτό λοιπόν που κάνει τη διαφορά στα ποιήματα του τελευταίου *Στεφάνου* είναι πως όλα ανεξαιρέτως είναι «επιτύμβια για ομοτέχνους», «συνθέσεις μιας ορισμένης αναζήτησης», όπως τεχνέντως αυτοσχολιάζονται («Πάτροκλος Γιατρός», 45). Ως προς το γενικό, θα πρέπει μάλλον να δούμε το πρώτο ιδιουσυστατικό («συνθέσεις»), και ως προς το μερικό, για το καθένα δηλαδή ποίημα χωριστά, το δεύτερο («μιας ορισμένης αναζήτησης»): το πρώτο υπηρετεί το δεύτερο και αντιστρόφως. Αναζητείται ευχερώς ο ποιητικός –και κριτικός στο βάθος– ετεροκαθορισμός της ιδιουσυστασίας των ποιητικών διαβημάτων. Εν είδει απολογισμού αναζητείται, στο γενικό σχήμα και τις επιμέρους ψηφίδες, η ποιητική αυτοσυνειδησία ως ευσυνειδησία, ως τιμιότητα με την ποίηση. Η αναζήτηση καταλήγει, ως προς την ποιότητα και την αξία, στην «κάποια χρησιμότητα», που βγαίνει ως το ελάχιστο αλλά μέγιστο των ποιητικών εγχειρημάτων. Και, με δεδομένη την άρση της απόλυτης βεβαιότητας, είναι ακριβώς αυτή η «ορισμένη αναζήτηση» που βγάζει μπροστά, σε κάθε περίπτωση, στο κάθε επιτύμβιο χωριστά, αυτό το ελάχιστο αλλά μεγάλο καλό που είναι η ποίηση όταν εκπληρώνεται, την αμελητέα αυτή χρησιμότητά της. Ως ποιήματα που υπηρετούν λοιπόν ένα μείζονα σκοπό, αλλά στέκονται από μόνα τους, μένουν άθικτα, ανέπαφα από την αγιότητά του, θα πρέπει να διαβάζονται αυτά του τελευταίου, προκειμένου *Στεφάνου* – τον σκοπό της υπεράσπισης της ποίησης όχι εν γένει απέναντι στις αλλότριες χρήσεις της, αλλά ειδικά απέναντι στις οικείες αλλά ιδιοτελείς χρήσεις της εκ μέρους των ποιητών. Ποιήματα, λοιπόν, όχι για ποιητικά πράγματα και ιδέες τόσο, όσο για πρόσωπα που υπηρέτησαν την ποίηση και που βιολογικά, αν όχι εντελώς και ποιητικά, έχουν κλείσει τον κύκλο τους, εμφανίζονται με την οπτική γωνία εκείνου που έχει αναχωρήσει οριστικά και σχεδόν ολοκληρωτικά από τα εγκόσμια, εμφανίζονται δηλαδή στον χώρο της μνήμης. Η οπτική λοιπόν αυτή γω-

νία, ανάμεσα στον ενεστώτα και στον παρακείμενο, επιτρέπει στον ποιητικό αυτοβιογραφούμενο, στα στενά πλαίσια ενός επιγράμματος που αντιστοιχεί, από μόνο του, ως είδος, στον τάφο, τον τελευταίο λόγο για ό,τι εποίησε και για ό,τι, κυρίως, δεν εποίησε. Έναν ύστατο συστατικό λόγο που έχει την αξίωση να κλείσει έναν κύκλο που άλλοτε βρέθηκε προχωρημένος, κοντά στο κλείσιμο, και άλλοτε πολύ μακριά από το τέλος. Ο ύστατος λοιπόν αυτός λόγος διεκδικεί έναν ελάχιστο χώρο και χρόνο για να καλύψει μικρές αλλά κυρίως μεγάλες αποστάσεις και είναι στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις που γίνεται στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό σημαντικός, καθώς σχετίζεται με την αναζήτηση της δικαίωσης. Και ο κανόνας είναι αυτός, η επιτάχυνση του ποιητικού λόγου να στοχεύει στην κάλυψη εξαιρετικά μεγάλων αποστάσεων μέσα στα τελευταία, βίαια όρια του χρόνου. Η σπουδή για την τήρηση ενός μείζονος ποιητικού ωραρίου.

Τα χαρακτηριστικά που επενδύονται στα ψευδώνυμα ονόματα, καθώς αυτά διασταυρώνονται και διασπείρονται μες στα ποιήματα της συλλογής, λειτουργούν ως ενοποιητικά στοιχεία της συλλογής. Ως βέβαιο θα πρέπει να θεωρηθεί, αν δεν είναι, ότι τα στοιχεία αυτά βρίσκονται στο κέντρο, αναδεικνύοντας το θέμα μέσα από τη σύσταση των χαρακτήρων. Τα πεποιημένα αυτά πρόσωπα, που κινούνται στα όρια της λογοτεχνικής και της παραλογοτεχνικής συμπεριφοράς, διευρύνουν τον προβληματισμό που γεννά η *Φανταστική περιπέτεια* του Αλέξανδρου Κοτζιά και κάνουν πολύ πιο κοντινούς και ασφαλώς δραστικότερους τους τύπους αλλά και τα χαρακτηριστικά της παραλογοτεχνικής περιπέτειας. Δραστικότερους ως προς την ελεγκτική δυναμική τους, την αυτοελεγκτική πρώτα και την ετεροελεγκτική έπειτα, νομιμοποιημένη από την ύπαρξη της πρώτης. Βγαίνει έτσι καθαρότερο το συμπέρασμα ότι στην ποίηση του Βαγενά η μέριμνα για το θέμα μένει με σταθερότητα ισόρροπη με τη μέριμνα για τη μορφή.

Λάμπης Καφετάκης

Τάσος Πορφύρης
Σώμα κινδύνου
εκδ. Ύψιλον, 2004

Όταν τα ποιήματα εξέρχουν από τις σελίδες του βιβλίου και παίρνουν το σχήμα του αναγνώστη, τότε έχουμε την αληθινή ποίηση. Ο Τάσος Πορφύρης ακουμπά το καίριο και γράφει τόσο συνταρακτικά ποιήματα που είναι αδύνατον να μη μας πάρει μαζί του στη δική του πατρίδα, στο δικό του χρόνο: «Η ΑΛΛΗ ΑΠΟΨΗ». «Δεν νομίζω ότι είναι εύκολη υπόθεση στις μέρες μας / Η προσπέλαση ενός ποιήματος γιατί τις περισσότερες φορές / Μένει κλεισμένο στον εαυτό του δυσκολεύοντας τις σχέσεις του / Με τους αναγνώστες κυρίως εξ αιτίας της συμπεριφοράς τους / Γι' αυτό σπάνια αφήνει τα φωνήεντα να παίξουν μαζί τους στον / Κήπο μπορεί να κλείσει ερμητικά τις πόρτες των συμφώνων / Όταν οι ανεπιθύμητοι πατούν το γκαζόν και καταστρέφουν / Τα λουλούδια –ενώ περί άλλα έπρεπε να τυρβάζουν– αυτό δα / Ξέρει πόσο κοπίασε καταφέροντάς τα να χρωμοκαταληκτούνε / Θυμώνει τότε και βγαίνει –έξω φρενών– από τους στίχους του / Κυνηγώντας τους με τα σημεία στίξεως».

e.e. cummings
33X3X33.

Ποιήματα-Δοκίμια-Θραύσματα
εισαγωγή-μετάφραση:
Χάρης Βλαβιανός
εκδ. Νεφέλη, 2004

Η φωνή του κάμμινγκς έρχεται άμεση, αποκαλυπτική, γεμάτη τρυφερότητα κι ωστόσο παιγνιώδης. Ο ποιητής Χάρης Βλαβιανός διασταυρώνεται με αυτήν ακριβώς την αθωότητα και το ιδιαίτερο αίσθημα που αποπνέει η ποίησή του και μας προσφέρει ένα σπουδαίο έργο: «μέσα από το ψέμα του όχι / αναδύεται μια αλήθεια του ναι / (μόνο εκείνη και αυτός / που απεριόριστα είναι) // κάνοντας τους ανόητους να καταλάβουν / (όπως και εμένα τον παγερό) πώς ούτε / όλες μαζί οι σκοτούρες του μυαλού / δεν αξίζουν όσο μια βιολέτα».

Αγγελική Ελευθερίου
Θα καπνίζω
εκδ. Γαβριηλίδης, 2004

Η φωνή της ποιήτριας Αγγελικής Ελευθερίου, άμεση και σπαραχτική, ξεχωρίζει, καθώς γράφει μέσα μας με ευδιάκριτο τρόπο: «Θα καπνίζω / Στα διαλείμματα του σινεμά / Στους δρόμους και σε διαδρόμους / Σε τουαλέτες και σε σκάλες / Ακόμα σ' εκκλησίες / Θ' ανάβω "κόντρα στον αέρα" / Μου τό'χες πει / Θα καπνίζω πάντα / Μέχρι τις τελευταίες μου ανάσες / Όπως εσύ».

Στέφανος Ροζάνης
Ανεπίδοτο
εκδ. Έρασμος, 2004

Η μακρά διαδρομή του ποιητή και δοκιμογράφου Στέφανου Ροζάνη συμπληρώνεται με τη λιτή, σχεδόν επιγραμματική μορφή των ποιημάτων της πρόσφατης συλλογής του. Και να η δική του ποιητική «Απορία»: «Πώς φτιάχνεται μια λέξη από ένα απολιθωμένο γράμμα / Πώς μια πόλη αρχίζει από ένα ρημαγμένο σπίτι / Πώς ένας έρωτας γεννιέται από ένα κομμάτι σάρκας».

Κωστής Γκιμοσούλης
Αγάπη από ζήλια
εκδ. Κέδρος, 2004

Ο ποιητής και πεζογράφος Κωστής Γκιμοσούλης, με την ιδιότυπη γραφή του κατορθώνει με κάθε του βιβλίο τον άθλο της ανανέωσης. Διαλέγω το ποίημα «Στον Νίκο Καββαδία»: «Χτες τά'πινα στον ύπνο μου / με τον ποιητή Νίκο Καββαδία. / Του χαίδενα / συνέχεια το κεφάλι / φεγγαρίσιο / λείο / κι άσπρο / σαν αυγό. / Όταν είχαμε για τα καλά μεθύσει / τον ρωτάω μια στιγμή: / –Δάσκαλε πώς γεμίζουμε μια ψυχή; / Με λοξοκοίταξε χαμογελώντας κι είπε: / –Αδειάζοντάς την!».

Θοδωρής Γκόνης
Αργινίου - Καρόλου Ντηλ και Τσιμισκή
εκδ. Άγρα, 2004

Στο τραγούδι έχει προσφέρει σπουδαίους στίχους ο Θοδωρής Γκόνης. Τα ποιήματά του ο διατηρούν αυτήν ακριβώς την ατμόσφαιρα του τραγουδιού, μια λυρική εκδοχή που γοητεύει: «Ξένα νερά θα λούζουμε / τα μαύρα σου μαλλιά / ξένα νερά, θολά νερά / νερά φαρμακερά / Θα στάζουν τα ματάκια σου / της ξενιτιάς βροχή / με τον καιρό η κα-

τάρα μας / ευχή να γίνει, ευχή».

Φαίδων Πατρικαλάκης
Legato
εκδ. Μανδραγόρας, 2004

Ατμοσφαιρά γνωμικού αλλά και ποιητικά διατυπωμένοι στοχασμοί είναι ένα στοιχείο αξιοσημείων στην ποίηση του Φ.Π.: «Ξεπερνάς τις δυσκολίες σου / αρκεί να σκεφτεί το σκαθάρι / που κάθε φορά / που αναγκάζεται να διασχίσει / το ποτάμι, χρησιμοποιεί / τη ράχη του για βάρκα».

Παντελής Λισάρης
Ποιήματα
εκδ. Gutenberg, 2004

Συγκεντρωτική έκδοση ενός ποιητή που οι χαμηλοί του τόνοι δικαιώθηκαν μέσα στο χρόνο: «ΤΟ ΝΕΡΟ». «Σκάλιζε μέσα του, / δεν έβγαινε η σφηνωμένη λέξη / κι όταν τέλος ξεκόλλησε / βγήκε νερό κι έπεσε μπρούμυτα / να το μαζέψει. / Τόσο βαθιά / είναι η σταγόνα η πιο καθαρή / όσο ψηλά τραβάει η ανηφορία / της δύσας».

Αλέξης Σταμάτης
Ποτέ δεν είμαστε μόνοι
εκδ. Καστανιώτη, 2004

Από τους στίχους του ποιητή Αλέξη Σταμάτη δύσκολα απομονώνεις εκείνους που θα δώσουν το στίγμα του. Κι αυτό γιατί αφήνει στον αναγνώστη μια αίσθηση ενός ενιαίου κόσμου, μιας ολοκληρωμένης αντίληψης και μιας ποιητικής λειτουργίας που δημιουργεί σύνολα: «Πού χτυπάει η καρδιά της θάλασσας / πού τελειώνει το σώμα τ' ουρανού; // Εκεί που ένα βράδυ / μ' ένα φεγγάρι αναστροφο / όπως το μαύρο πουλί / συλλαβίζει αστερισμούς / πρόβαλλε στο δέλτα του φωτός / είδα με τα μάτια του μικρού μου κόσμου / μια στιγμή αήττητη πελώρια / όπως αρχαία πέτρα // Τόσο δική μου / τόσο εντός μου / που πια δεν μου ανήκε».

Θησαυρός πληροφοριών για την Πόλη, όπως την είδε ο Σεφέρης: ημερολογιακές του σημειώσεις, αναφορές στα δοκίμιά του και σε σίχους ποιημάτων του αλλά και φωτογραφίες που ο ίδιος τράβηξε, συνιστούν την πρώτη ύλη για την ενδιαφέρουσα μελέτη του ιστορικού Γιώργου Γεωργή, *Η Κωνσταντινούπολη του Γιώργου Σεφέρη. Πόλη με έντονες εντυπώσεις Ιστορίας* (εκδ. Καστανιώτη, 2004).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκδοση μιας σπάνιας σειράς ενημερωτικών φύλλων, που αποτυπώνουν τα γεγονότα του πολέμου μεταξύ της Βενετίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που οδήγησαν στη κατάκτηση της Κύπρου από τους Οθωμανούς (1570-71). Κείμενα που συγκροτούν ένα χρονικό των πολεμικών επιχειρήσεων και κυκλοφορούσαν με σκοπό την περιγραφή αλλά και το σχολιασμό των γεγονότων, υπογραμμίζουν την πρωίμη ανάγκη για την ενημέρωση και διάδοση των πληροφοριών, καθώς είναι γραμμένα στην ιταλική, τη γαλλική, την ισπανική και τη γερμανική γλώσσα. Η έκδοση εισάγεται εξαιρετικά διαφωτιστικά από την **Αικατερίνη Κουμαριανού**, ενώ ο **Αλ. Μάλλιαρης** παρουσιάζει τα κείμενα, εκδίδοντας τα πρωτότυπα και τις μεταφράσεις τους και σχολιάζοντάς τα. Η έκδοση συμπληρώνεται με βιβλιογραφία και ευρετήριο. Απ' ό,τι πληροφορούμαστε από τον πρόλογο, το

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ιβλίου

Το σχολείο στη νεοελληνική λογοτεχνία

Κώστας Ακρίβος,
Να μαθαίνω γράμματα.
Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία,
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004, σελ. 598.

«Η παρούσα ανθολόγηση λογοτεχνικών κειμένων φιλοδοξεί να λειτουργήσει απέναντι στο σχολείο με πνεύμα αμοιβαιότητας. Ενώ τόσα χρόνια η λογοτεχνία αποτέλεσε για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης πεδίο προς διδασκαλία, με τον συγκεκριμένο τόμο τα πράγματα αντιστρέφονται. Βασική επιδίωξη εδώ είναι να εξετάσουμε πώς έχει καταγραφεί στις σελίδες πεζογραφών και ποιητών αυτό καθαυτό το σχολείο», σημειώνει στην εισαγωγή του καλαίσθητου τόμου που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Μεταίχμιο ο επιμελητής του έργου, φιλόλογος και συγγραφέας Κώστας Ακρίβος.

Η σύλληψη της ιδέας του βιβλίου ανήκει στον Κώστα Αγγελάκο, λέκτορα στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και στον εκδότη Νώντα Παπαγεωργίου και αποτελεί προϊόν ακάματης και φιλέρευνας δραστηριότητας του Κώστα Ακρίβου, στο πεδίο της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Ο Βολιώτης πεζογράφος Κώστας Ακρίβος, επέλεξε από τον μεγάλο και διαιδαλώδη κήπο της λογοτεχνίας μας 140 όμορφα λουλούδια και τα περιέλαβε σε έναν ογκώδη τόμο με τον ευρηματικό τίτλο *Να μαθαίνω γράμματα*, που παραπέμπει στο γνωστό παιδικό τραγούδι-σύνθημα του αγώνα και της επιθυμίας για μόρφωση και καλλιέργεια, με το οποίο γαλουχήθηκαν γενιές και γενιές Ελλήνων.

Πρόκειται για μια ανθολόγηση αμιγώς λογοτεχνικών κειμένων, ποιημάτων και πεζών, (με εξαίρεση το απόσπασμα από το δοκιμιακό σχεδιάσμα του Μανόλη Αναγνωστάκη για τον ποιητή Μανούσο Φάσση), από τα τέλη του 19ου αιώνα και την εμφάνιση των ηθογράφων συγγραφέων και του Παλαμά, μέχρι σήμερα. Κείμενα τα οποία μιλούν για το σχολείο σε όλες του τις εκφάνσεις και υπό το πρίσμα των οικίλων δημιουργικών

(ή και μη δημιουργικών) διεργασιών που λαβαίνουν χώρα σ' αυτό.

Στις σελίδες του ανθολογίου μπορεί να διαβάσει κανείς αποσπάσματα κειμένων γνωστών και κλασικών όπως τα *Ψηλά Βουνά* του Ζ. Παπαντωνίου, το *Όταν ήμουν δάσκαλος* του Ι. Κονδυλάκη, *Το τέλος της μικρής μας πόλης* του Δημήτρη Χατζή, την *Αναφορά στο Γκρέκο* του Καζαντζάκη, τη *Δασκάλα με τα χρυσά μάτια* του Μυριβήλη και το *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα* του Λουντέμη, όσο και νεότερων και εν πολλοίς άγνωστων μικρών «θησαυρών» της λογοτεχνίας μας, όπως τα ποιήματα του Νίκου Φωκά, του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου, του Γκανά και του Ντίνου Χριστιανόπουλου και τα πεζά της Μάρως Δούκα, του Ξανθούλη, του Νόλλα, του Γιατρομανωλάκη και άλλων. Με σαφήνεια διαγράφεται η εμπιστοσύνη του επιμελητή στους σύγχρονους συγγραφείς, της «γενιάς» του και λίγο παλιότερων, μιας και η πλειοψηφία των κειμένων ανήκει σε μεταπολεμικούς συγγραφείς. Μια εμπιστοσύνη στη σύγχρονη έκφραση, που τοποθετείται δίπλα δίπλα με τους μεγάλους και μοναδικούς προπάτορες της λογοτεχνίας μας.

Η ευαισθησία του φιλόλογου, που γνωρίζει το σχολείο από τα μέσα και έχει διδάξει τη λογοτεχνία με αγάπη και μεράκι, σμίγει αρμονικά με την ευαισθησία των λογοτεχνών που τότε αυτοβιογραφικά και πότε μυθοπλαστικά σκιαγραφούν τη σχολική πραγματικότητα. Ένα πεδίο ανεξερεύνητο μέχρι σήμερα και προσοδοφόρο τόσο για προβληματισμό γύρω από την πορεία των εκπαιδευτικών πραγμάτων στη χώρα μας, όσο και για τη συστηματική υποβάθμιση του μαθήματος της λογοτεχνίας στο σχολείο, που τείνει να απολέσει τον βαθύτατα αισθητικό αλλά και ανθρωποπλαστικό χαρακτήρα της διδασκαλίας του.

Ο αναγνώστης θα συνειδητοποιήσει ότι από το «δάσκαλε, μην τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάμε τον άνθρωπο» με το οποίο ξεπροβδίζει ο πατέρας τον γιο πηγαίνοντας στο σχολείο στην *Αναφορά στο Γκρέκο* του Κα-

ζαντζάκη, μέχρι το *Κάτσε καλά* του Γιώργου Καρέτρη της σύγχρονης εποχής έχει κυλήσει πολύ νερό στ' αυλάκι, κι ίσως το μόνο κοινό σημείο που ενώνει γενιές και εποχές είναι η δίψα για γράμματα, για παιδεία και πλάτουμε των οριζόντων που διαπνέει την ελληνική κοινωνία. Και από την περιπέτεια πρωτοποριακών για την εποχή σχολείων, όπως το Παρθεναγωγείο του Βόλου και το Μαράσλειο στις αρχές του προηγούμενου αιώνα που περνούν στις σελίδες του Γιάννη Παπαδόπουλου και του Γιάννη Πάνου, μέχρι τις καταλήψεις και τους μαθητικούς αγώνες του σήμερα, η κοινή διαπεραστική γραμμή είναι η αιώνια ύπαρξη του διπλού πρόδο-συντήρηση, με διαφορετικές σε κάθε εποχή εκφράσεις, αλλά πάντα με φανατικούς υποστηρικτές εκατέρωθεν.

Ενδιαφέρουσα και η ταξινόμηση των κειμένων, όχι με χρονολογική σειρά, αλλά με παιγνιώδη διάθεση και κατά θεματικές ενότητες. «Βασιζόμενοι στο πρότυπο μιας τυπικής σχολικής ημέρας, ένα κλασικό δηλαδή επτάωρο πρόγραμμα μαθημάτων», δημιουργήσαμε αντίστοιχες ενότητες, η καθεμία από τις οποίες παραπέμπει σε κάποιο σχολικό μάθημα», γράφει ο ανθολόγος στην εισαγωγή. Έτσι στην πρώτη ενότητα, «Αρχαία Ελληνικά», εξετάζονται τα σχολεία και τα μαθήματα· στη δεύτερη, «Θρησκευτικά», οι δάσκαλοι-εκπαιδευτικοί· στην τρίτη, «Γυμναστική», οι μαθητές· στην τέταρτη, «Νέα Ελληνικά», οι φίλεις και οι έρωτες· στην πέ-

μπτη, «Μαθηματικά», οι εξετάσεις και οι τιμωρίες· στην έκτη, «Καλλιτεχνικά», οι γιορτές και οι εκδρομές· και στην τελευταία ώρα, «Ξένη γλώσσα», εξετάζονται τα σχολεία του απόδημου ελληνισμού.

Όταν η λογοτεχνία συναντά το σχολείο, το γοητευτικό αποτέλεσμα που παράγεται δημιουργεί στον αναγνώστη αναμνήσεις από τη δική του χαμένη και οριστικά αμετάκλητη αθωότητα. Ποιος είναι αυτός που δεν νοσταλγεί τα σχολικά χρόνια. Ποιος είναι αυτός που δεν επιζητεί, βιώνοντας την αδυσώπητη καθημερινότητα, να ανοίξει μια γέφυρα με το παρελθόν, το αθώο και οριστικά ανεπίστρεπτο σχολικό παρελθόν. Το βιβλίο λειτουργεί μνημονικά. Άλλα κείμενα ευεργετικά και άλλα βασανιστικά. Ο καθένας μπορεί να ανακαλέσει στη μνήμη του ιστορίες από το σχολείο. Να θυμηθεί πρόσωπα και καταστάσεις που τον σημάδεψαν, καλούς και κακούς δασκάλους, καλούς και άσπονδους συμμαθητές, μια εκδρομή, ένα ποίημα σε εθνική γιορτή, μια τιμωρία, έναν έπαινο.

Εν τέλει, το βιβλίο πρέπει να κοσμήι κάθε σχολική βιβλιοθήκη και να διαβαστεί από τους άμεσα ενδιαφερόμενους (δασκάλους και κυρίως μαθητές). Αποδεικνύει ότι η λογοτεχνία έχει δυνατότητες να προκαλεί εκτός από τον αυτοσκοπό της, την αισθητική απόλαυση και έντονο προβληματισμό.

Κώστας Καραβίδας

Στην αναπεπταμένη επικράτεια/ επικαρπία της μνήμης

Γιώργος Χ. Θεοχάρης,

Ενθύμιον,

εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2004, σ. 60.

Ο ποιητής Γ.Χ. Θεοχάρης (γεν. Άσπρα Σπίτια Βοιωτίας 1951, όπου συνεχίζει να ζει και να βιοπορίζεται παρ' αλουμίν αλός) πρωτοεμφανίστηκε με τη συλλογή *Πτωχόν Μετάλλευμα* (1990) –παπαδιαμαντικής ταπεινοφροσύνης τίτλος– που βέβαια απηχούσε και το στίγμα της μεταλλοβριθούς και μεταλλοβιούσης περιοχής του. Πάντως η ποιητική του φλέβα αποδείχθηκε βιώσιμη, το δε μετάλλευμα που εξόρυξε πτωχό μεν ποσοτικά, ευγενές δε ποιοτικά. Επανακάμπει το 1996 με την *Αμειψισπορά* –κι αυτός γεωκεντρικός τίτλος, Ησιόδειας ίσως καταβολής και υποβολής– όπως άλλωστε και στο *Ενθύμιον* πρωταγωνιστής είναι ο γενέθλιος τόπος με τη

μείζονα περιοχή του, η Γη της Βοιωτίας (και βιοτής του). Η ποίησή του αποπνέει ιθαγένεια, προνομιακός της χώρας το ιερό Δέλτα των Δελφών, Δεσφίνας, Διστόμου (συνειρμικά μεταπηδάμε και στο Περί του Ε εν Δελφοίς του Βοιωτού Πλουτάρχου). Ο Θεοχάρης (γεωχάρης –ας μου επιτραπεί το φτηνό πλην σημαίνον λογοπαίγνιο) γειώνει την ποίησή του σε συγκεκριμένα πρόσωπα, με αίμα και οστά, του τόπου του, υψώνει τον μικρόκοσμο τους σε megάκοσμο, συστήνει ονοματοκατάλογο, άδοξο νεκρόδειπνο ανωνύμων. Σκάπτει ένδον, κατά τη Σεφερική υποθήκη: *Το ποίημα/μην το καταποντίζεις στα βαθιά πλατάνια/ θρέψε το με το χώμα και τον βράχο που έχεις/ Τα περισσότερα – σκάψε στον ίδιο τόπο να τα βρεις.* Κυρίαρχο το αγροτικό τοπίο με έκτυπα τα ίχνη του αίματος της ιστορίας: *από τη φλέβα της πέτρας/ ζεστό αναβλύζει/ το μαύρο αίμα.* Ακολουθεί νοερά

σημαντικό αυτό βιβλίο –όχι μόνο από ιστορική αλλά και από πολιτική άποψη– έχει παράλληλα κυκλοφορήσει και σε αγγλική μετάφραση: *Ενημερωτικά Δυτικά Φύλλα (1570-71). Ο πόλεμος της Κύπρου. Συλλογές Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπεζής Κύπρου* (εκδ. Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Λευκωσία 2004).

Κάθε προσπάθεια για την κατανόηση των συνθηκών υγείας και του κόστους της υγείας γενικότερα, δεν καλύπτει μόνον την ανάγκη των ίδιων των φορέων αλλά μπορεί να δώσει πληροφορίες χρήσιμες για τη δημιουργική δράση ορισμένων πρωτοβουλιών που αναζητήσαν διαφορετικούς δρόμους λειτουργίας. Η περίπτωση του «Ανοικτού Ψυχοθεραπευτικού Κέντρου» είναι ένα ενδιαφέρον παράδειγμα. Η έκδοση *Το κόστος της ψυχοθεραπείας. Οικονομική και λειτουργική αξιολόγηση μιας ημερήσιας ψυχοθεραπευτικής μονάδας (Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο)* από την ομάδα ερευνητών που απαρτίζεται από τους Ν. Πολύζο, Β. Μπαρδή, Δ. Μπαρτζώκα, Γ. Πιερράκο, Κ. Παντελάκη, Χ. Κωστόπουλο (πρόλογος: Ιωάννης Κ. Τσέγκος, επιμέλεια, συμπεράσματα: Νατάσα Καραποστόλη, Εναλλακτικές εκδόσεις, 2004) διαμορφώνει μια πρότυπη πρόταση που αξίζει να μελετηθεί.

Λαμπριή απόδειξη όχι μόνο της σημασίας αλλά και της ανανέωσής του ενδιαφέροντος για το εκπαιδευτικό αλλά και ιστορικής σημασίας έργο που έχει επιτελεσθεί στο παρελθόν από τους Ρωμικούς της Πόλης είναι η πρωτοβουλία της «Εταιρείας Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής» σε συνεργασία με τον τομέα Παιδαγωγικής του τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για την οργάνωση ημερίδας και την έκδοση των σχετικών πρακτικών: *Η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Ιστορία και προσφορά* (εκδ. Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, 2004).

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη του θεατρολόγου **Βάλτερ Πούχνερ** έρχεται να αναδείξει από τη σκοπιά της θεματικής επιλογής τη μορφή του γιατρού εξετάζοντας σχεδόν 100 θεατρικά έργα του νεοελληνικού δραματολογίου: *Η μορφή του γιατρού στο νεοελληνικό θέατρο. Μια δραματολογική αναδρομή* (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2005) προβάλλει το συνδυασμό της ιατρικής με το θέατρο και μελετά έργα από την πρώιμη νεοελληνική δραματογραφία ως περίπου τις μέρες μας, δίδοντας την πρόποσα θέση ακόμη και σε ξεχασμένα έργα, που υπό το πρίσμα της ειδικής οπτικής αναδεικνύονται παραδειγματικά.

Να δώσουμε συστάσεις για τον **Ρεξίς Ντεμπρέ**

τα χνάρια του πατέρα στον αδιέξοδο κύκλο, στο βρόγχο της ιστορίας. Με το βέβαιο βήμα σε Παρνασσό και Πάρνηθα και με το δάκρυ στη Βάρκιζα. Με την απελπισία στη Μουργκάνα και στους Φιλιότες αργότερα. Όλα σημαίνουν. Ευθύς εξαρχής ορίζει εμμέσως το μέγα θέμα της λογοτεχνίας από καταβολής στίχου: *Σας θυμάμαι./ Όπως μας θυμάται ο Χρόνος./ όπως ο Θάνατος.*

Το *Ενθύμιον* (ετυμολογικά εκ του εν θυμώ τίθημι) δομείται σε 3 ενότητες: Περιστατικά μνήμης, Μνήμην άειδε... (ευρηματικό!), Μνημονεύοντας το Παρόν. Γνωρίζουμε ότι η Μνημοσύνη, η μητέρα των Μουσών, ήταν στην αρχαιότητα η τροφός της ποίησης, με ενδιαίτημα τον Παρνασσό και Ελικώνα, που ρίχνουν τη σκιά τους στα έσω τοπία του ποιητή μας. Στη μνήμη φυλάσσονται τα τιμαλφή, τα φίλμ της ανεξαγόραστης παιδικής ηλικίας κι από αυτό το μνημοφυλάκιο ανασύρει κατά καιρούς, τραβάει να εκτυπώσει τα ποιήματά του. Είπαν τη φωτογραφία ποίηση παγιδευμένη στο κλάσμα του δευτερολέπτου. Τα ποιήματα/φωτογραφίες του Γ.Χ.Θ. έχουν την πατίνα του χρόνου. Δεσπόζει το μαύρο σε όλη του την κλίμακα και ένταση, σποραδικά το ασπρόμαυρο: Η γιαγιά Σοφούλα. Μαντήλι μαύρο, μαύρο πουκάμισο και μαύρο μεσοφόρι. Μ' άλλη μογιά ρούχο δεν έβαψε. Φωτογραφία του '52. Μόνο λευκό το ασβέστωμα του τοίχου πίσω της, η γιαγιά Αλεξάνδρα, μορφή ευγενική, από εκείνες που κάνουνε τους φωτογράφους καλλιτέχνες. Μοντερίστας κατιόντων ταξιθετεί οικογενειακά άλμπουμ. Μήτρες ποιημάτων του οι φωτογραφίες, σχεδίες της μνήμης στα αβέβαια νερά του χρόνου. Στέκουν ισοδύναμα πλάι στους άξιους φωτογενείς του είδους (Δημουλά, Μανουσάκη, Κέντρου-Αγαθούλου, Παμπουδή κ.ά.). Ύμνοι για τη θάλλουσα μνήμη/λίμνη που ορίζεται ως θάλασσα μαύρη όπου λάμνει και λάμνει και λάμνει το αναπότερπτο. Κι όμως αυτή διασώζει στο άυλο δίχτυ της καλειδοσκοπικά ό,τι αξίζει

να σωθεί, ανασύροντας μυρωδιές, γεύσεις, το ήθος μιας άλλης εποχής που τα φρούτα είχαν γεύση, προσκλητήριο αξεθύμαστων γεύσεων (*φέτα ψωμί ποτισμένη με πετιμέζι, το μισοτελειωμένο ζαχαρωτό ευζωνάκι μου/ πεσμένο στις καβαλίνες, κίτρινο τυρί των μαθητικών χρόνων*). Κι από κοντά η θεραπευτική ποίηση που αδυνατεί να μεταφράσει τη δυστυχία της μνήμης.

Ο Θεοχάρης μεταξύ άλλων χειρίζεται επιδέξια την αναλογική, σκόρπια όμως μεταφορά, αφήνοντας τον αναγνώστη να συνάψει, να γεφυρώσει τα διεστώτα μέλη. Ο λόγος του κατά τόπους αναβλύζει λυρική φρεσκάδα. Γνώστης των μνημονικών μηχανισμών κι ανακλήσεων, ξέρει να πυροδοτεί τον επικρουστήρα των συνειρμών, να εικονοποιεί παραστατικά: *Ύστερα θυμήθηκα εκείνη τη λυπημένη γυναίκα. Τα μεγάλα της μάτια λίμνες απελπισίας. Τις κόγχες των ματιών της. Τις παράκτιες συστάδες της μαύρης φτέρης τα ματόκλαδά της. Υπερχειλίζει η τρυφερότητα χωρίς ποτέ να ξεπέφτει σε αισθηματολογία. Ξετυλίγει λιτά τη σημειολογία του ένθεου πένθους: Ήταν μικρός και δεν τον έπαιζαν στο δίτερμα. Μαζεύοντας την μπάλα πίσω από το τέρμα, λαχτάραγε του αρχηγού το περιβραχιόνιο. Του το φορέσανε νωρίς το πένθος στο μανίκι και πού καιρό για δίτερμα ο αρχηγός οικογενείας.*

Συχνά ξανοίγεται και στο πεζόμορφο ποίημα. Έξοχο δείγμα η «Ελεγεία για τα κορίτσια των κομμωτηρίων», που το προσέξαμε όταν πρωτοδημοσιεύθη (η *Λέξη* τ. 143) – και τι κρίμα που εδώ κόπηκε το καταλυτικό του επιμύθιο (δαίμων του τυπογραφείου;)!

Όντως το *Ενθύμιον* εντυπώνεται έκτυπα στη θύμηση και στο θυμό (=ψυχή) του αναγνώστη, ανανεώνοντάς του την Εμπειροσύνη στη ματαιότητα της ποίησης. Ο Θεοχάρης δρώντας εκτός Κανόνος και κλεινού άστεως μας ανεφοδιάζει με πολύτιμο μέταλλο.

Γιάννης Κουβαράς

Ένα έργο κοινωνικής ευαισθησίας

Μιχαήλ Μητσάκη,
Εισ τον οίκον των τρελών,
Εισαγωγή-επιμέλ.: Γιάννης Παπακώστας,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004.

Ο εκδοτικός οίκος Πατάκη εγκαινίασε προ καιρού την πολύ ενδιαφέρουσα σειρά «Επί Τα Ίχνη», την οποία επιμελείται ο καθηγητής κ. Γιάννης Παπακώστας. Στη σειρά αυτή κυκλοφόρησε πρόσφατα το τέταρτο βιβλίο

με τον τίτλο *Εισ τον οίκον των τρελών*, του Μιχαήλ Μητσάκη.

Ο Μητσάκης, του οποίου το έργο προκαλεί εξαιρετικό ενδιαφέρον, παρουσιάζεται συστηματικά και διεξοδικά στην εισαγωγή που προτάσσει ο κ. Παπακώστας. Για τούτο και ο τόμος έχει πολλαπλό ενδιαφέρον.

Ο συγκεκριμένος συγγραφέας, ξεχασμένος σχεδόν στα χρόνια μας, αντιμετωπίζεται εξονυχιστικά και αναδεικνύεται η λογοτεχνική του αξία. Από την εισαγωγή, αλλά και

από τα ίδια τα κείμενά του, προκύπτει ότι πρόκειται για ιδιαιτέρως καλλιτεργημένο άτομο, που ενώ άφησε σημαντικό έργο στον χώρο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, εν τούτοις είναι εν πολλοίς άγνωστο. Ο Μητσάκης, ο οποίος στο τέλος του 19ου αι. έκανε πολλά ταξίδια στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στα Ιόνια νησιά, κατέγραψε με ιδιαίτερη ευαισθησία τις εντυπώσεις του. Οι εντυπώσεις αυτές παρουσιάζουν έντονο κοινωνιολογικό ενδιαφέρον· ενδιαφέρον πολιτικό, δημοσιογραφικό, αλλά και λογοτεχνικό. Όπως επισημαίνει ο επιμελητής, ο Μητσάκης είναι ένας ιδιαίτερα χαρισματικός αφηγητής, τα κείμενα του οποίου συνδυάζουν αισθητική απόλαυση και καλλιέπεια και επιπλέον αποτελούν ένα είδος μαρτυρίας. Αισθητική απόλαυση, αφού η χρήση της γλώσσας αγγίζει τα ύψιστα όρια της καλλιτεχνικής του ευαισθησίας, και είδος μαρτυρίας, αφού με τις πληροφορίες που δίνει για την εποχή (πρόσωπα, πράγματα, πολιτικές καταστάσεις, συνθήκες διαβίωσης, μέσα μεταφοράς και πολλά άλλα) στήνει ένα πλήρες σκηνικό και ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη.

Το *Εις τον οίκον των τρελών* είναι κατ' αρχήν ένα ταξιδιωτικό κείμενο και μας φέρνει στο νου κι άλλα ανάλογα ταξιδιωτικά κείμενα της εποχής. Στο τέλος του 19ου αι., για παράδειγμα, ο Βιζυηνός γράφει το *Μεταξύ Πειραιώς και Νεαπόλεως* (1883), ο Δημήτρης Βικέλας το *Από Νικοπόλεως εις Ολυμπίαν* (1885), ενώ ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης στις αρχές του 20ού αι. εκδίδει έξι τόμους με τίτλο *Με τον βορρά τα κύματα*. Ταξιδιωτικές σελίδες άλλοτε είναι εντεταγμένες σε λογοτεχνικά έργα και άλλοτε δημοσιεύονται αυτοτελώς. Οι συγγραφείς ταξιδεύουν και γράφουν «Ταξιδεύοντας». Τα ταξίδια τους, μικρά ή μεγάλα, κοντινά ή μακρινά, αποτελούν την αφορμή για τη γνωριμία με νέους τόπους, για συλλογή εμπειριών, αλλά και απόλαυση. Μια ειδική κατηγορία ταξιδιωτών είναι οι πνευματικοί άνθρωποι, οι οποίοι ταξιδεύουν για να γνωρίσουν την πατρίδα τους, την ελεύθερη Ελλάδα, σε μια απόπειρα αυτοπροσδιορισμού και αυτογνωσίας εθνικής ταυτότητας και εθνικής συνείδησης. Έτσι από την Πελοπόννησο περνούν στο Μεσολόγγι, με σκοπό του ταξιδιού το προσκύνημα του ιερού τόπου. Η απόλαυση αυτή γίνεται η κινητήριος δύναμη για τη γραφή.

Στο συγκεκριμένο, μικρό, εύχρηστο τόμο περιλαμβάνονται πέντε κείμενα, στα οποία ο συγγραφέας «επιμερίζει» το ταξίδι του. Τίτλοι των κειμένων αυτών: «Μέχρι Κερκύρας», «Δύο Ανάκτορα», «Το εν Κερκύρα σοφρωνιστήριο», «Εις τον οίκον των τρελών», «Εν βιομηχανικόν κατάστημα».

Στο κάθε κείμενο προηγείται η λεπτομερής

περιγραφή του ταξιδιού, ο σκοπός, το μέσο, η άφιξη, για να ακολουθήσουν οι εντυπώσεις, οι κρίσεις και τα σχόλια επί των συμβάντων, για τα πρόσωπα, τις καταστάσεις και τις συνθήκες, και το επιμύθιο. Ο αναγνώστης γνωρίζει την πορεία του κειμένου· η έκπληξη ωστόσο καιροφυλακτεί σε κάθε πρόταση, φράση, λέξη, που προδίδει την ευαισθησία του συγγραφέα απέναντι στον πλούτο της ελληνικής γλώσσας, αλλά και την οξύτατη και σχολιαστική ματιά του πάνω σε συνθήκες, πρόσωπα και καταστάσεις ευπαθών κοινωνικών ομάδων: τους φυλακισμένους, π.χ., και τους τροφίμους των σωφρονιστηρίων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιγραφή των σωφρονιστηρίων της Χαλκίδας, του Ρίου, του Παλαμιδίου, η ιδιαιτερότητα του καθενός, η αρχιτεκτονική του, η κρίση του παρατηρητή. Όταν όμως βρεθεί στην αυλή του «Οίκου των τρελών», διακρίνει κανείς έναν Μητσάκη που εξαντλεί όλα τα περιθώρια της ευαισθησίας του, όλη τη συμπάθεια και την αγαθή του προαίρεση να δει κατάβαθα την ανθρώπινη δυστυχία και τα αίτιά της. Οι τρόφιμοι, κατά την εκτίμησή του, σχεδόν δεν διαφέρουν από εκείνους που κυκλοφορούν έξω ελεύθεροι και μοιάζουν όλοι τους καθημερινοί και «κανονικοί». Κι όπως τους βλέπει να διαβάζουν, να στέκουν σιωπηλοί, να περιφέρονται σε παρέες ή μόνοι τους, εξομολογείται ότι είναι δύσκολο να διακρίνει ότι «είναι πράγματι παράφρονες». Αντίθετα, του είναι συμπαθείς, γιατί είναι λυπημένοι και χτυπημένοι από τη μοίρα τους, ερωτική, οικονομική, κληρονομική, η οποία φαίνεται αποτυπωμένη στο πρόσωπό τους. Η ταξινόμησή τους σε κατηγορίες –ο μαθηματικός, ο ειρηνοδότης, ο χωροφύλακας, από τη μια μεριά, ο παράφρων, ο ερωτευμένος, από την άλλη– ίσως εμπίπτει σε μια απόπειρα να ερευνηθεί η ορθολογιστική ή συναισθηματική αιτία της ασθένειας ή ακόμη η σχέση με το φύλο: πώς λόγου χάριν συμπεριφέρονται οι γυναίκες, πώς οι άντρες. Σχεδόν εκατό είναι οι τρόφιμοι που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του, δείγμα αρκετά μεγάλο για μια ανθρωπολογική μελέτη.

Ο Μητσάκης με το οδοιπορικό του μας δίνει τα κλειδιά για να ανιχνεύσουμε την προσωπικότητά του, καλλιτεχνική αλλά και ευαισθητή, που επισκοπεί την επιφάνεια, αλλά στο βάθος αγωνιά και ενδιαφέρεται για τα ανθρώπινα προβλήματα.

Η παρέμβαση του κ. Παπακώστα είναι καθοριστική: καθοριστική για το σχολιασμό κάθε παραμέτρου του κειμένου, αλλά και της προσωπικότητας του συγγραφέα.

Ανθούλα Δανιήλ

δεν νομίζω ότι είναι απαραίτητο. Ο γκεβαρικός επαναστάτης της νεότητας, σύμβουλος αργότερα του Μιτερράν, τα τελευταία χρόνια αναζητεί τους όρους της δημιουργούν τη συνοχή των ανθρώπων μέσα στην κοινωνία. Το θρησκευτικό φαινόμενο ήταν επόμενο να αποτελέσει έναν προνομιακό χώρο αναζήτησης απαντήσεων και στο βιβλίο του *Η διδασκαλία της θρησκείας στο ουδετερόθρησκο σχολείο* (πρόλογος: **Ζακ Λαγγκ**, μετάφραση: **Γιώργος Καράμπελας**, επιμέτρο: **Παντελής Καλαϊτζίδης**, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004), όπου δίνει τις δικές του προτάσεις που όχι μόνο δεν αποδυναμώνουν το θρησκευτικά ουδέτερο γαλλικό σχολείο, αλλά αντίθετα, κατά την άποψη πάντα του Ντεμπρέ, το ενισχύουν. Με το επίμετρο της έκδοσης γίνεται προσπάθεια να ελεγχθούν τα αντιθετικά παραδείγματα, γαλλικό και ελληνικό, της διδασκαλίας της θρησκείας.

ο χαρτοκόπτης

Λευτεριά στον Βαβύλη

Τώρα που γράφω το κείμενο είναι ελεύθερος. Όσπου να κυκλοφορήσει το τεύχος μπορεί και να έχει παραδοθεί. Να συλληφθεί το αποκλείω. Ποιος θέλει να συλληφθεί ο Βαβύλης; Η αστυνομία; Η ΕΥΠ; Η Εκκλησία; Το υπουργείο Εξωτερικών; Η Δικαιοσύνη; Σαφώς όχι. Ούτε εμείς το θέλουμε. Πάνω που συνηθίσαμε στην αυτοκάθαρση είναι άδικο να έρθει ο Βαβύλης και ν' αρχίσει τις αποκαλύψεις. Το χρέος μας στην έκπληξη το επιτελέσαμε ως γνήσιοι υποκριτές. Δεν μπορούμε να δώσουμε κι άλλη παράσταση. Οι μόνοι που ίσως θέλουν να συλληφθεί ο Βαβύλης είναι οι τηλεοπτικοί ερευνητές, αλλά ευτυχώς τα κανάλια δεν απέκτησαν ακόμη Σώμα Δίωξης.

Λευτεριά στον Βαβύλη. Και στον Γιοσάκη. Άλλους δεν ξέρω, ούτε θέλω να μάθω. Τίποτε δεν θέλω να μάθω. Τα ανακλαστικά μου στο δράμα κήκαν από την υπερλειτουργία. Το ένστικτό μου κατέρρευσε ως άλλη Ρικομέξ. Βούλιαξε ως άλλο Σάμινα. Οι αποφάσεις μου για το ποιος είναι αθώος και ποιος ένοχος, για το ποιος λέει αλήθειες και ποιος ψέματα εξαντλήθηκαν.

Τώρα απέμεινα να κοιτάω σαν λοβοτομημένος τον Ευαγγελάτο και τον Χατζηνικολάου να προβάλλουν την αποκάλυψη της ημέρας. Εδώ στα βόρεια δεν πιάνουμε Καρατζαφέρη. Ευτυχώς.

Κάθε μέρα και μία αποκάλυψη. Με ημερομηνία λήξης. Χαμένος στη μετάφραση των αποκαλύψεων. Μόνο που αν τις βάλεις στη σειρά δημιουργούν την καθημερινότητα, οπότε παύουν να είναι αποκάλυψεις. Γι' αυτό και υπάρχουν οι τίτλοι. Συγκλονιστικές αποκάλυψεις. Για ποιον; Είναι δυνατόν το τάνγκα του τάδε επίσκοπου να ορίζει την τύχη της Ορθοδοξίας; Είναι δυνατόν τα δισ. του άλλου να ταράζουν την Πίστη; Τουλάχιστον αυτά τα δισ. ξέρουμε και από πού ήρθαν και πού πήγαν. Σε γεράματα και ξεμωράματα. Κάτι άλλα δισ. που είχαν σχέσεις με εξοπλισμούς, προμήθειες, έργα, χρηματιστήριο ούτε ξέρουμε πού πήγαν, ούτε από πού ήρθαν. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι από πού έφυγαν.

Καλοφάγωτα όλα. Κι άλλα θα έρθουν. Και θα φύγουν. Απάτη είναι η ίδια η Δημοκρατία έτσι όπως την κατάντησαν. Τώρα παλεύουν να κάνουν και τη ζωή ν' αλλαξοπιστήσει. Ν' απογοητευτεί και ν' αρχίσει πάλι τα «ένας λοχίας θα μας σώσει». Λευτεριά στον Βαβύλη. Να καταδικαστεί μόνο για το εμπόριο ναρκωτικών, αν και θα αποδειχτεί ότι πάλι εξυπηρετήσεις έκανε. Τίποτε δεν είναι ικανός να κάνει μόνος του. Ούτε καν να κρυφτεί. Γι' αυτό και τον κρύβουν. Με το να ρίχνουν όλα τα βάρη επάνω του κατάφεραν να τον θυματοποιήσουν. Αν συνεχίσουν με τον ίδιο ρυθμό, κάποια στιγμή θα τον ηρωοποιήσουν. Ποτέ δεν θα μάθουν. Είναι ανίκανοι ακόμη και γι' αυτό. Να ελέγξουν τη στιγμή που θα κάψουν τα τσιράκια τους.

Τα ίδια δεν έγιναν και με τον Οτσαλάν; Μυστικές υπηρεσίες που δεν είναι ικανές να κρατήσουν μυστικό ούτε για μία ώρα. Κι αυτό, αν το μάθουν. Διότι συνήθως τους τα διοχετεύουν. Μυστικά και ψέματα. Διαχείριση λυμάτων κάνουν οι άνθρωποι. Τα παίρνουν και με τη σειρά τους τα μοιράζουν σαν φέιγ-βολάν. Πάρτε κόσμε κι όποιον πάρει ο χάρος.

Λευτεριά στον Βαβύλη και, κυρίως, να μην μιλήσει! Τι άλλο να πει; Πόσο πιο σάπιο να το κάνει το πράγμα; Έτσι κι αλλιώς όλα αυτά τα σκάνδαλα έχουν μετατραπεί σε γνώσεις γενικού ενδιαφέροντος. Όλα είναι αστεία. Γελοία. Είναι όπως οι πολιτικοί. Φωνάζουν τώρα οι πρώην «αν έχετε στοιχεία, να τα πάτε στον εισαγγελέα» και μόλις τα πάνε οι νυν, ξαναφωνάζουν οι πρώην «αίσχος, ποινικοποιείτε την πολιτική ζωή του τόπου».

Πολιτική ζωή του τόπου τα σκάνδαλα. Θρησκευτική ζωή του τόπου ο Αττικής, ο Χριστόδουλος και ο Ζακύνθου. Άμυνα του τόπου ο Βαβύλης. Διπλωματία του τόπου ο Ειρηναίος. Ενημέρωση του τόπου ο Λαμπράκης. Έργα του τόπου ο Μπόμπολας. Δικαιοσύνη του τόπου η Μπουρμπούλια. Τεράληδες του τόπου ο Ευαγγελάτος και ο Τριανταφυλλόπουλος. Σβήσε ρε ήλιε να κρυφτώ.

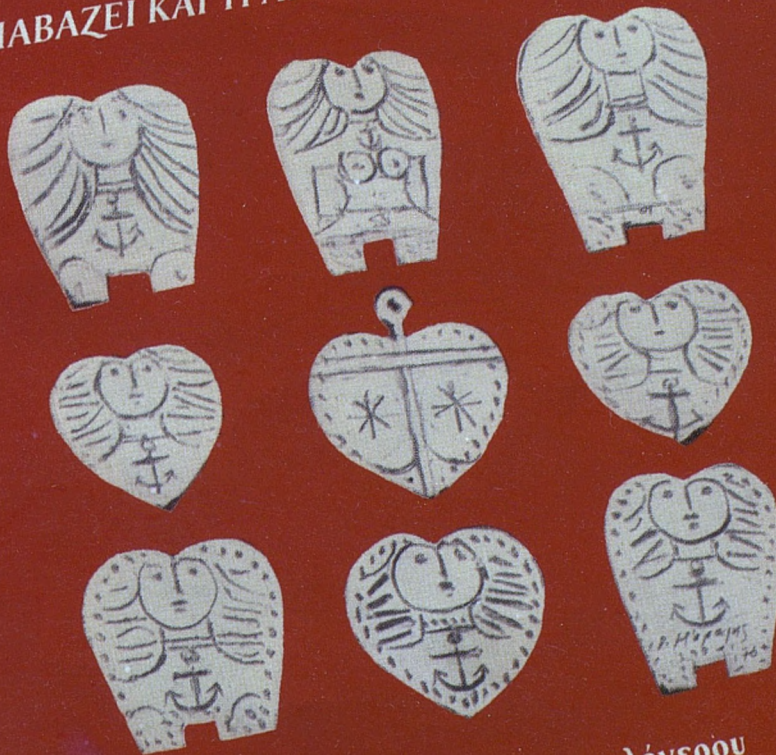
ΑΠΟ ΤΟΝ
**ΒΑΣΙΛΗ
ΜΑΡΟΥΛΑ**

Η ΑΛΙΚΗ ΚΑΓΙΑΛΟΓΛΟΥ

διαβάζει και τραγουδά
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
σε μουσική ΑΛΚΗ ΜΠΑΛΤΑ

Η ΑΛΙΚΗ ΚΑΓΙΑΛΟΓΛΟΥ
ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

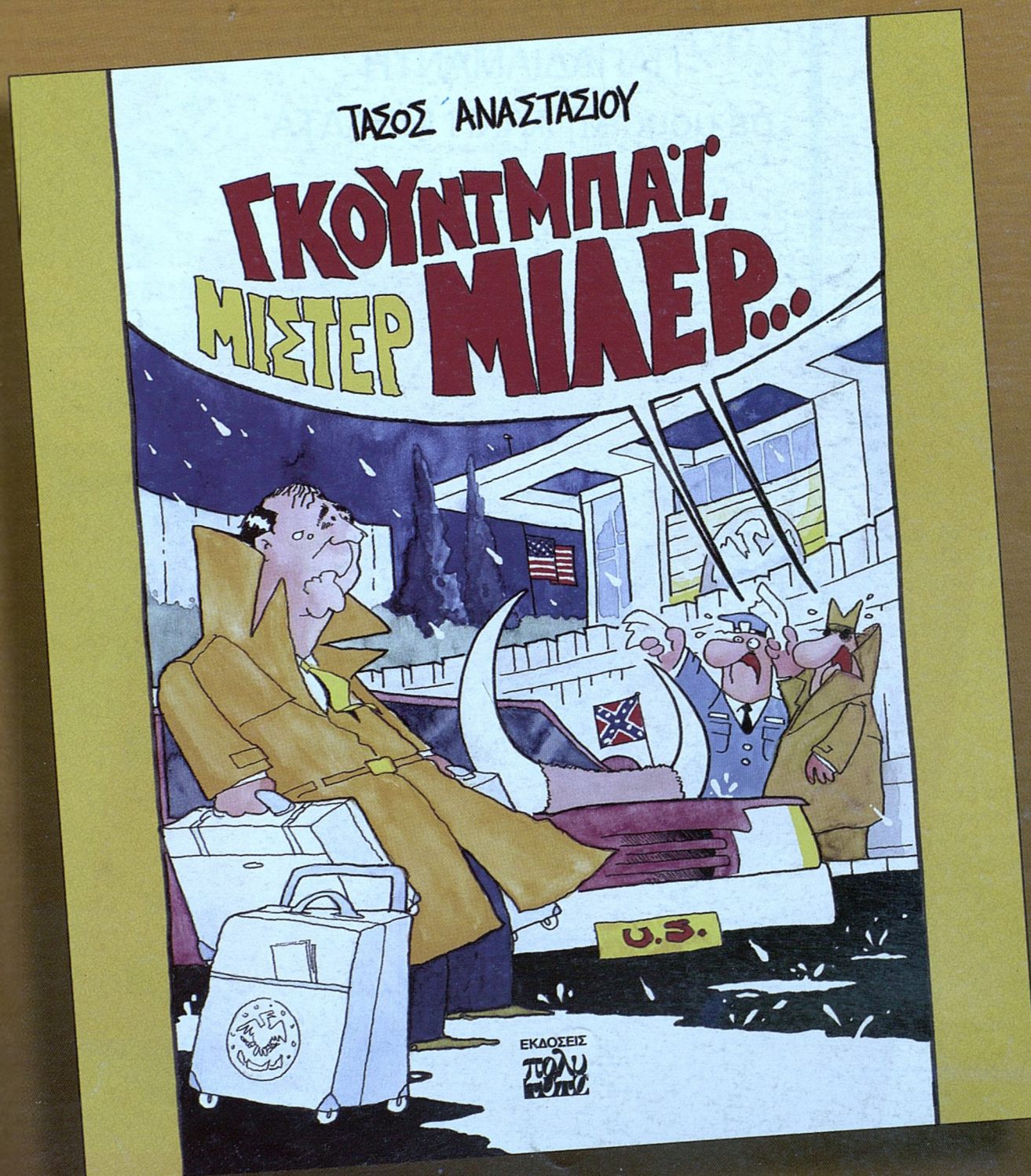
Τα τραγούδια του κοσμοκαλόγερου
Μουσική ΑΛΚΗ ΜΠΑΛΤΑ

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΡΑΛΗΣ

Σε ένα συλλεκτικό CD
Θα το βρείτε σε κεντρικά δισκοπωλεία και βιβλιοπωλεία

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ 2003 - 2004

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60, Τ.Κ. 115 21
ΤΗΛ.: 210.72.32.713, 210.72.32.819, Fax: 210.72.26.107, e-mail: chrapou@otenet.gr